

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β', τεύχος 256, Παρασκευή 16 Μαρτίου 1984

Δρχ. 50

- Καταγγέλθηκαν οι εξής συμφωνίες: «μία»
- Θέατρο: απεργία και πείραμα
- Μουσικοί: προστασία τέχνης και τσέπης
- «Μουσικές Ταξιαρχίες»: συνέντευξη
- Απεργιακό κύμα • Γλώσσα και παραφθορά



- Τουρκικές προκλήσεις: λόγοι και οβίδες





ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»

«Το ερώτημα πρέπει να τεθεί απροκάλυπτα: Τι θέλουμε; Έναν καπιταλισμό που συμμορφώνεται με τις οικολογικές απαιτήσεις ή μια οικονομική, κοινωνική και μορφωτική επανάσταση που καταργεί τις επιταγές του καπιταλισμού και μ' αυτόν τον τρόπο, καθιερώνει νέα σχέση των ανθρώπων με τη συλλογικότητα, το περιβάλλον και τη φύση; Μεταρρύθμιση ή Επανάσταση;».

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ



Michel Bosquet

«Οικολογία και πολιτική»

Σε υπεύθυνη μετάφραση της Άννας Ξανθάκη.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ · ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»
ΣΟΛΩΝΟΣ 94, ΤΗΛ. 3610589-3600398



ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713—72.32.819

Περίοδος Β' • Χρόνος 11ος • Τεύχος 256

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ρεπόρτερ Καταγγέλλθηκαν οι 18 συμφωνίες η εξής μία...	11
Ρεπόρτερ Τουρκικές βολές πέτυχαν την ελληνική αξιοπιστία	12
Αμαλία Βαν Χεντ Χτυπάω το σαμάρι για να πονέσει ο γάιδαρος	12
— Η οργάνωση της τουρκικής προπαγάνδας στις ΗΠΑ	15
— ... και η τουρκική εκδοχή για τους Έλληνες	15
Στ. Λυγερός Η προπαγανδιστική εκστρατεία, κάλυψη για τις επεκτατικές βλέψεις της Τουρκίας	16
Ρούλα Ελευθερίου Απεργιακό κύμα: «ανεργία και φτηνό μεροκάματο»	19
Άντεια Φραντζή Κερδώς Ερμής εναντίον Διονύσου	24
Μικέλα Χαρτουλάρη Ας ανοίξουμε την αυλαία	25
Χ. Λάζος «Διότι το θέατρον έχει άλλην αποστολήν...»	28
Χ. Καμπουρίδης Το μεν πνεύμα, πρόθυμον, η δε σαρξ...	30
Χρ. Βακαλόπουλος Η καλύτερη άμυνα είναι η επίθεση. Συνέντευξη με τον Τζιμή Πανούση	32
Μαίρη Μαύτα-Πανταζή και Γ. Παϊζής Το σκάνδαλο των οδοντιατρικών κραμάτων, του «κτλ.» του ΑΥΣ και της Α. Δ. Α.	
Π. Καζάκος Η παγκόσμια οικονομική κρίση στο «διάλογο» Βορρά-Νότου	36
Γ. Μ. Καλιόρης Παρέμβαση σε μια τηλεοπτική συζήτηση	42
Γ. Η. Χάρης «Η γλώσσα σήμερα» και κόκαλα έχει και κόκαλα τσακίζει	44
Μεσεβρινός Η «φανταστική» επιστροφή ενός γλωσσικού δάνειου	48
Ν. Φωτίου «Λεξικό των λεξικών» προς αποφυγήν	48
ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ Αντήνωρ Πόσο έκαναν πίσω οι πασάδες;	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6.
ΕΠΙ ΤΟΥ ΔΑΚΤΥΛΙΟΥ	10
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ Γ. Καλαϊτζής	9
Γ. Ιωάννου	18
ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΕΣ Χ. Καμπουρίδης: Τα κόμπλεξ είναι για τους πετυχημένους	22
Ν. Μάργαρης: Οι κάμπιες ζουν	23
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	40
ΦΥΛΛΟΜΕΤΡΩΝΤΑΣ Άντεια Φραντζή: Η σιωπή	41
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	50
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	51
ΕΞΟΦΥΛΛΟ: Ν. Σιδέρης	

Η ΑΝΤΙΦΑΣΗ ΕΙΝΑΙ ΕΧΘΡΟΣ ΜΑΣ

ΣΤΑ δυόμισι χρόνια από την «Αλλαγή» του '81 είναι φανερό πως πολλά πράγματα αρχίζουν να ξαναλλάζουν. Οι εκλογές του '81 με το εντυπωσιακό τους αποτέλεσμα δημιούργησαν και εξαιρετική αυτοπεποίθηση στον νικητή και επιδείνωση των επιπτώσεων της ήττας στην αξιωματική αντιπολίτευση.

ΟΛΟ ΤΟ '83 και ιδίως οι πρώτοι μήνες του '84 με τη σαφή αναταραχή όχι μόνο στα «προνομιακά μεσοστρώματα», αλλά και σε σοβαρές μερίδες της εργατικής τάξης, διαμορφώνουν νέες πραγματικότητες που λίγο πολύ όλοι τις έχουν συναισθανθεί και όλοι προσδιορίζονται σε σχέση με αυτές. Αν και όλα τα στοιχεία λοιπόν φανερώνουν πως θα ξαναμπούμε σε μια καινούρια φάση των κλασικών προσώπων της δημόσιας ζωής με έντονη πολιτικολογία —και κυρίως— εκλογολογία, θα θέλαμε να επιμείνουμε σε κάποιες άλλες όψεις της πολιτικής, που επειδή είναι διαρκέστερες και αποφασιστικότερες των ενεργειών του προσκηνίου, λησμονούνται και ευκολότερα και διαφεύγουν του συστηματικού ελέγχου.

ΘΑ αναφερθούμε και πάλι στα θέματα της εξωτερικής πολιτικής, που κινδυνεύουν ακόμα περισσότερο στο νέο κλίμα να γίνουν αντικείμενο περιστασιακών κομματικών αντεγκλήσεων παρά σταθερών επιδιώξεων και μελετημένων κινήσεων.

ΕΙΝΑΙ λίγο πολύ γνωστό πως κανένας δεν πήρε τις τοποθετήσεις του ΠΑΣΟΚ για την ΕΟΚ, το ΝΑΤΟ ή τις βάσεις ακριβώς «τοις μετρητοίς». Με τον τρόπο, άλλωστε, που είχαν διατυπωθεί δεν ήταν «μετρήσιμες»· το κυβερνών κόμμα επιδίωξε την ασάφεια και εθήτησε στην αντίφαση.

ΑΝ ΟΜΩΣ η ασάφεια και η αντίφαση είναι σε κάποιες περιπτώσεις «σύμμαχός» μας, σε κάποιες άλλες μπορεί να αποδειχτεί εχθρός μας. Και κυβερνώ, —όταν δεν κυβερνάς κάποια απομονωμένη νησίδα του σύμπαντος, αλλά μια χώρα που εμπλέκεται σε όλες τις αντιθέσεις του σύγχρονου κόσμου με οξυμένα μάλιστα εθνικά θέματα— σημαίνει επιλέγω και επιμένω, αλλιώς συμπαρασύρομαι από καταστάσεις που δεν ελέγχω.

ΕΤΣΙ, στο θέμα της ΕΟΚ, η ελληνική στάση τείνει σταδιακά προς το ακατανόητο. Ανηκουμε σε όσους εξακολουθούν να πιστεύουν ότι μπορούν να ζήσουν και εκτός ΕΟΚ (αν το αποφασίσουμε με ό,τι αυτό συνεπάγεται) και ότι μπορούμε να μείνουμε (αν αποδεχτούμε όσα η ένταξη συμπαραμαρτεί). Δεν πιστεύουμε, όμως, ότι συμφέρει, προς τη μια ή άλλη εκδοχή, η παράταση αυτής της εκκρεμότητας και μάλιστα με τον τρόπο που γίνεται.

ΔΙΟΤΙ η αντίφαση των πρακτικών και των δηλώσεων και το μέτωπο της αποχώρησης εξασθενεί και ήν άποψη της παραμονής εξουθενώνει και η χώρα μεταβάλλει σε «παρόντα απόντα» εταίρο, δηλαδή μη υπολογίσιμο. Το ίδιο ακριβώς ισχύει αναφορικά στις σχέσεις μας με τους Αμερικάνους. Η κυβέρνηση ανήγαγε τους χειρισμούς του θέματος των βάσεων σε ύψος έργου τέχνης, πράγμα που σημαίνει ότι βρισκόμαστε μπροστά σε ένα εξαιρετικά εύθραυστο αποτέλεσμα.

ΑΝ ΛΟΙΠΟΝ πιστεύουμε ότι τα εθνικά συμφέροντα επιβάλλουν —και όντως επιβάλλουν— την καθημερινή περιστολή και συρρίκνωση της αμερικάνικης παρουσίας στη χώρα, τότε πρέπει να συμπεριφερόμαστε ανάλογα όχι μόνο στα λόγια, αλλά στα έργα. Και μάλιστα αν είχαμε να επιδείξουμε έργα, θα μπορούσαμε να είμαστε περισσότερο ωφελημένοι από μια γενναιοδωρία των λόγων.

ΟΜΩΣ, αντίστροφα, δυόμισι χρόνια κυβερνητικού απολογισμού φανερώνουν ότι ανοίξαμε ένα παιχνίδι όπου αμφισβητούμε έμπρακτα και ορθά τη λογική του διπολισμού και της αμερικάνικης ηγεμονίας στο Δυτικό κόσμο (και φυσικά στην Ελλάδα) σε διεθνοπολιτικές πρωτοβουλίες, όπως η εγκατάσταση των ευρωπυραύλων, χωρίς όμως να θίγουμε τη βάση αυτής της ιμπεριαλιστικής ισχύος στο μέτρο της εδραίωσής της στη χώρα μας. Μοιάζουμε έτσι με τους ανθρώπους που δίνουν οδηγίες για την αντιμετώπιση των θεομηνιών στους γείτονες, αλλά αφήνουν ανασφάλιστο το δικό τους σπίτι.

ΘΑ ΗΤΑΝ προτιμότερο, λοιπόν, να καταγγέλαμε άμεσα και ανοιχτά όλες τις αμερικάνικες συμφωνίες και να διαπραγματευόμαστε με το μάξιμουμ των δυνατοτήτων, που παρέχει ο περίφημος συσχετισμός δυνάμεων, παρά να δίνουμε χτυπήματα «γενικής ύλης» όταν η φύση του «ρίγκ» επιβάλλει άκρα οικονομία δυνάμεων και κυρίως απόλυτα επιλεγμένους και συγκεκριμένους στόχους.

ΔΙΟΤΙ, αν και μ' αυτή την κυβέρνηση δεν τεθούν οι βάσεις για μια πράγματι ανεξάρτητη πορεία της χώρας, τότε θα υποστεί καίριο πλήγμα η κύρια δύναμη της ανεξαρτησίας που είναι η λαϊκή ιδεολογία που την απαιτεί, συστοιχισμένη με τις ανάγκες και τις προοπτικές της χώρας.

ΕΝΩ, αντίθετα, αν δεν ξεκαθαρίσουν τα μέτωπα της εθνικής ανεξαρτησίας, οι ιδεολογίες του συμβιβασμού, της ψωροκώσταινας, της πτωχής πλην τιμίας εταίρου της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και του Δυτικού κόσμου, με όποιες μεταμφιέσεις και αν παρουσιάζονται, θα επικρατήσουν οριστικά, επειδή ήδη είναι αντικειμενικά οι πιο εδραιωμένες οικονομικά και κοινωνικά.

ΕΠΕΙΔΗ, λοιπόν, και η κυβέρνηση διατρέχεται από τις ίδιες αντιφάσεις και στους κόλπους της, ενδέχεται να αδυνατεί να αποφασίσει. Αλλά μια κυβέρνηση δεν αποφασίζει για τον εαυτό της μόνο —δεσμεύει το παρόν και το μέλλον— και κατά τούτο υποχρεούται να αποφασίσει για τον εαυτό της— και όλους μας.

αντί

Πόσο έκαναν πίσω οι πασάδες;

«ΚΡΙΣΗ ΓΙΟΚ!» Αυτόν τον τίτλο επέλεξε, τελικά, η «Μεσημβρινή», του περασμένου Σαββάτου, για να πληροφορήσει τους αναγνώστες της ότι η ελληνοτουρκική κρίση «ξεφούσκωσε», ότι «εκτεθήκαμε διεθνώς» και ότι η κυβέρνηση της αλλαγής, έχασε, οριστικά περίπου, την αξιοπιστία της. Και, στην ίδια γραμμή, κινήθηκαν και όλες οι άλλες εφημερίδες της Δεξιάς —«Ακρόπολις», «Απογευματινή», «Βραδυνή», κτλ.

ΑΝΤΙΘΕΤΑ, ο φιλοκυβερνητικός Τύπος —με εξαίρεση, τη φορά αυτή, τα «Νέα», που περιορίστηκαν σε μια σεμνή τιτλοφόρηση: «ΞΑΦΝΙΚΗ ΕΚΤΟΝΩΣΗ» —έδωσαν την αίσθηση ότι, κάπου εκεί, στο βορειοανατολικό Αιγαίο, στα ανοικτά της Σαμοθράκης, κατατροπώσαμε τον τουρκικό στόλο: «ΕΚΑΝΑΝ ΠΙΣΩ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ», έγραψε, το πρωί, η «Γνώμη», «ΕΚΑΝΑΝ ΠΙΣΩ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ», επανέλαβε, το μεσημέρι, το «Έθνος», «ΠΙΣΩ ΟΛΟΤΑΧΩΣ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ», συμπλήρωσαν οι «Ειδήσεις». (Το γράψαμε και άλλη φορά: Το κυβερνητικό Γραφείο «Χ», που διοχετεύει πανομοιότυπους τίτλους στον φιλοπασοκικό Τύπο, καλά θα κάνει να διευκρινίσει ότι επιτρέπονται, τουλάχιστον, οι μικρές... παρεκκλίσεις!).

ΩΣΤΟΣΟ, ΚΑΜΙΑ εφημερίδα, συμπολιτευόμενη ή αντιπολιτευόμενη, όπως και κανείς αρχηγός κόμματος, του κ. Αβέρωφ συμπεριλαμβανομένου, δεν διανοήθηκαν να αμφισβητήσουν την τουρκική προκλητικότητα, σ' όλα τα ανοικτά μέτωπα των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Η προκλητικότητα αυτή, άλλωστε, είχε εκδηλωθεί —ελάχιστα εικοσιτετράωρα, πριν από τις ομοβροντίες των τουρκικών αντιτορπιλικών— με δυο, πολύ συγκεκριμένες τουρκικές ανακοινώσεις. Η πρώτη, του τουρκικού υπουργείου Εξωτερικών, «προειδοποιούσε» την Ελλάδα, ότι η Τουρκία δεν πρόκειται, σε καμιά περίπτωση, ν' ανεχθεί οποιαδήποτε διατάραξη της σημερινής στρατιωτικής ισορροπίας στην Κύπρο, και, συνεπώς, η ελληνική κυβέρνηση θα πρέπει να σταθμίσει δυο φορές, κάθε απόφασή της, να ενισχύσει την αμυντική θωράκιση του νησιού. Η δεύτερη «προειδοποίηση» —με τη μορφή «ομόφωνου ψηφίσματος» της τουρκικής «Βουλής»— έλεγε ότι το τουρκικό έθνος, δεν πρόκειται ν' ανεχθεί κανένα «τετελεσμένο γεγονός», στο Αιγαίο ή στην Κύπρο, όπως θα ήταν λ.χ. η επέκταση των ελληνικών χωρικών υδάτων στα 12 μίλια ή η αποστολή «ελληνικής μεραρχίας» στην Κύπρο. Συνεπώς...

«Ξιφίας κατευθύνεται προς νότο και δυσμάς»...

ΜΕ ΤΗΝ τουρκική προκλητικότητα δεδομένη, τι, ακριβώς, όμως, είχε συμβεί, το μεσημέρι της Πέμπτης 8 Μαρτίου, όταν, στις 2.45, το τηλετύπο του Γενικού Επιτελείου Ναυτικού, κατέγραφε το παρακάτω σήμα του «Ξιφία», διάβαζε του ελληνικού αντιτορπιλικού «Πάνθηρ»: «Ξιφίας αναγνώρισε πέντε τουρκικά αντιτορπιλικά σε διεθνή ύδατα... Ξιφίας κατευθύνεται προς νότο και δυσμάς». Και αμέσως μετά: «Τουρκικά αντιτορπιλικά έβαλαν με ομοβροντίες εναντίον Ξιφία. Θύματα ή ζημιές, δεν αναφέρονται».

ΑΝ ΘΑ ΠΙΣΤΕΨΟΥΜΕ την «Καθημερινή», που φαίνεται ν' αντλεί την πληροφόρησή της «εκ των έndon» (από το ίδιο το ΓΕΝ, ίσως), η άποψη του υπουργείου Εθνικής Άμυνας, ήταν ότι σήμα του «Πάνθηρα» στοιχειοθετούσε, απλώς, ένα από τα συνήθη ελληνοτουρκικά επεισόδια, το οποίο, μάλιστα, θα μπορούσε να ρυθμιστεί σε επίπεδο τοπικών συνοριακών διοικήτων, στον Έβρο, όπως συνέβη πολλές φορές, στο παρελθόν.

Πάντως, είτε δέχεται κανείς την άποψη αυτή, είτε όχι, βέβαιο είναι ότι αντίγραφο του σήματος, έφθασε, σαν κοινοποίηση, και στο υπουργείο Εξωτερικών και, πιο συγκεκριμένα, στο γραφείο του υφυπουργού Εξωτερικών Ι. Καψή, μια και ο υπουργός Εξωτερικών, Ι. Χαραλαμπίδης, εξακολουθεί να νοσηλεύεται στον «Ευαγγελισμό».

ΑΛΛΑ ΑΠΟ —το σημείο αυτό, ακριβώς, αρχίζει— κατά την «Καθημερινή» πάντοτε —η αντίστροφη μέτρηση της κρίσης: Καψής επικοινωνεί με Μαρούδα. Καψής και Μαρούδας, συμφωνούν ότι σήμα συνιστά ωμή πρόκληση, που πρέπει να τεθεί, αυθωρεί υπόψη πρωθυπουργού. Καψής και Μαρούδας μεταβαίνουν στο Καστρί, πείθουν πρωθυπουργό για σοβαρότητα κρίσης και ανάγκη άμεσων μέτρων, όπως ανάκληση πρέσβων, διάβημα στις ΗΠΑ και ΝΑΤΟ, κ.ά. Έτσι, όταν, τελικά, συνήλθε το ΚΥΣΕΑ, για να συζητηθεί το θέμα του επεισοδίου, τα μέλη του Κυβερνητικού Συμβουλίου βρέθηκαν —κατά την εκδοχή της «Καθημερινής»— «προ τετελεσμένων γεγονότων και το μόνο που μπορούσαν να κάνουν, ήταν ν' απαλύνουν, όσο γινόταν, τις διαδικασίες».

Δύο τάσεις στο ΚΥΣΕΑ;

ΚΑΠΟΙΑ ΑΝΑΛΟΓΗ εκδοχή, χωρίς όμως ανάμιξη του ονόματος του Δημ. Μαρούδα, δίνει και ο Γ. Μασσαβέτας, στην «Ελευθεροτυπία». Για το «φούντωμα της κρίσης», γράφει, και για το ξαφνικό «ξεφούσκωμα» της, φταίει, αποκλειστικά και μόνο, ο υφυπουργός Εξωτερικών, Ι. Καψής, που, για μια ακόμα φορά, έκανε στον πρωθυπουργό, «εισηγήσεις εν θερμώ», παράλλακτα όπως έκανε και τον περασμένο Νοέμβριο, με τις δηλώσεις Κυπριανού, στο Νέο Δελχί...

ΩΣΤΟΣΟ, ο ίδιος δημοσιογράφος παραδέχεται ότι, μέσα στο ΚΥΣΕΑ, υπήρχε και μια δεύτερη τάση, με κύριο εκφραστή τον αναπληρωτή υπουργό Εξωτερικών, Κάρολο Παπούλια, που «συνιστούσε ν' αποφευχθούν βιαστικές ενέργειες, προτού υπάρξει σαφής γνώση των πραγματικών περιστατικών και προτού οριστικοποιηθούν κάποιες τουρκικές εξηγήσεις».

ΑΛΛΑ ΑΝ ΕΙΝΑΙ, έτσι, αν, δηλαδή, στο ΚΥΣΕΑ υπήρχαν δύο τάσεις —η «θερμή» και η «νηφάλια» και, τελικά, προκρίθηκε η «θερμή», έπεται πως την ευθύνη για την τελική επιλογή, δεν μπορεί να φέρει ο όποιος υφυπουργός Εξωτερικών, ακόμα και αν υποτεθεί ότι ασκεί... μαγνητική επιρροή στον πρωθυπουργό! Εκτός, αν αναζητούνται, και τη φορά αυτή, αποδιοπομπαίοι τράγοι, για αποφάσεις που παίρνονται εν σπουδή και που θα μπορούσε ν' αποδοθούν σε κυκλοθυμικές μόνο αντιδράσεις.

ΓΙΑΤΙ, και αν ακόμα δεχθεί κανείς, τις διαβεβαιώσεις του κυβερνητικού εκπροσώπου, Δημ. Μαρούδα, ότι η απόφαση για την ανάκληση των πρεσβευτών και τα διαβήματα προς Άγκυρα, Ουάσιγκτον και ΝΑΤΟ, πάρθηκε ομόφωνα, και αν ακόμα κάποιος ακραιφνής πασοκίτης συμφωνήσει με τον κυβερνητικό εκπρόσωπο ότι ο «πλουραλισμός», ως προς την εκτίμηση των γεγονότων της Σαμοθράκης, «τραυματίζει τη χώρα και δεν εκφράζει τα εθνικά μας συμφέροντα», γεγονός παραμένει ότι ο όλος χειρισμός του θέματος, από την κυβέρνηση, άφησε αναπάντητα πολλά —και καυτά— ερωτήματα.

ΟΙ ΑΠΛΟΙ Έλληνες λ.χ., αδυνατούν ν' αντιληφθούν πως μια «ύψιστη και εσκεμμένη τουρκική πρόκληση» —η μεγαλύτερη από την εποχή του Ατтила-1, κατά τον χαρακτηρισμό του πρωθυπουργού Α. Παπανδρέου, στη σύσκεψη των νομαρχών —έμελλε, μέσα σε λίγες ώρες, να γίνει ένα απλό επεισόδιο, ύ-

στερα από κάποιες δεύτερες «εξηγήσεις» του Τούρκου υφυπουργού Εξωτερικών Γιαβουζάλπ και του εδώ Τούρκου πρέσβη Σαχίρ Αλατσάμ. Αλλά είναι κοινός τόπος ότι οι δεύτερες εξηγήσεις, δεν διέφεραν από τις πρώτες, εφόσον, και την Πέμπτη, και την Παρασκευή, η Άγκυρα επέμενε στην εκδοχή της, ότι, δηλαδή, οι βολές των τουρκικών πολεμικών είχαν ριχτεί προς ανατολάς και βορρά (και όχι προς δυσμάς, όπου βρισκόταν ο «Πάνθηρ») και ότι, μετά τις ομοβροντίες αυτές, ακολούθησαν αντιαεροπορικά πυρά, που σκόπευαν σ' ένα ανεμούρι. «Θραύσματα των πυρών αυτών —και μόνο θραύσματα— είπε η Άγκυρα, έπεσαν σε απόσταση 200-800 μέτρων από τον Πάνθηρα»...

Τι περίμενε η κυβέρνηση

ΑΛΛΑ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ κυβέρνηση, μας λέει ο Δημ. Μαρούδας, δεν ανέμενε από την τουρκική, οποιαδήποτε «ειλικρινή εξιστόρηση» των όσων έγιναν στα ανοικτά της Σαμοθράκης, αλλά μόνο «μια ικανοποιητική απάντηση και διευκρίνιση των προθέσεων της».

Και η «διευκρίνιση» αυτή, υπήρξε στις δεύτερες τουρκικές εξηγήσεις, ενώ δεν υπήρξε στις πρώτες! Έτσι, όμως —όταν είναι γνωστές οι «προθέσεις» της Άγκυρας, τόσο στο Αιγαίο, όσο και στην Κύπρο—, η κυβέρνηση όχι μόνο διακυβεύει τη σοβαρότητά της, αλλά και επιτρέπει στους διάφορους σχολιαστές της δεξιάς να υποστηρίζουν ότι η τελευταία κρίση στο βορειοανατολικό Αιγαίο, ήταν «μπλόφα του Ανδρέα, για εσωτερική κατανάλωση»! Από την άλλη, αυτή, η εντελώς, ξαφνική εκτόνωση της κρίσης —που κράτησε μόλις 30 ώρες— επέτρεψε στην κ. Ε. Βλάχου να το ρίξει στην ανεκδοτολογία και να μας θυμίσει την ιστορία του βοσκού, που, κάθε τόσο, φώναζε: «Λύκος, λύκος», χωρίς να έρχεται ο λύκος, ώσπου κάποτε, ήλθε, το θηρίο και έφαγε το βοσκό, μια και κανείς δεν έτρεξε να τον σώσει!

ΑΛΛΟ, ΟΜΩΣ, τα ανέκδοτα, τα χρονογραφήματα, το «χαριεν ύφος», και άλλο η πολιτική. Και πολιτική θα πει πως όταν αποφασίζεις ν' ανακαλέσεις τον πρέσβη σου —πρώτο βήμα προς τη διακοπή των διπλωματικών σχέσεων— σημαίνει πως έχεις σταθμίσει όλα τα δεδομένα, όλα τα «συν» και «πλην», ακόμα και το πως —κάτω από ποιους όρους και προϋποθέσεις— ο πρέσβης σου θα επιστρέψει στη θέση του. Και όλες οι ενδείξεις πείθουν πως μια τέτοια στάθμιση δεν έγινε.

ΤΕΛΙΚΑ, φαίνεται πως η ματαιώση της ανάκλησης του Έλληνα πρέσβη στην Άγκυρα, ήταν εισήγηση του ίδιου του προέδρου της Δημοκρατίας. Εφόσον η Άγκυρα —φέρεται να είπε ο Κ. Καραμανλής στον Α. Παπανδρέου— δηλώνει τώρα πως η ένταση προκλήθηκε από δική μας παρερμηνεία και ότι είναι έτοιμη να συμβάλει «στην επανόρθωση της παρερμηνείας αυτής» περαιτέρω εμμονή στην ανάκληση του πρέσβη μας, θα μπορούσε να στραφεί σε βάρος μας, «μια και οι Τούρκοι θα μπορούσαν να ισχυρισθούν πως εμείς —και όχι αυτοί— επιδιώκουμε την ένταση».

ΟΣΟ ΓΙΑ την Άγκυρα, έπαιξε το παιχνίδι της πολύ ωραία: Αντιλήφθηκε πως έπρεπε να εμφανισθεί ψύχραιμη, διαλλακτική με ανεξάντλητα αποθέματα «καλής θέλησης και ειλικρινείας». Γιατί το παιχνίδι, δεν παιζόταν μόνο στο Αιγαίο, αλλά και στο αμερικανικό κογκρέσσο και σ' ολόκληρη τη γύρω περιοχή όπου οι Αμερικανοί της επιφυλάσσουν ρόλο αντάξιο του «ιστορικού της προορισμού». Κατά τα άλλα, οι πασάδες μας περιμένουν, πάντα, στη στροφή του δρόμου ή πίσω από τον κάβο κάποιου ελληνικού νησιού...

ΑΝΤΗΝΩΡ



ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗ

Νέο τμήμα Κοινωνικών Επιστημών

- SOCIOLOGY
- POLITICAL SCIENCE
- INTERNATIONAL AFFAIRS
- HISTORY
- FEMINISM
- SOCIAL ANTHROPOLOGY
- PSYCHOLOGY
- ECONOMICS
- GEOGRAPHY/URBAN STUDIES

Βιβλιοπωλείο Ι. Παντελίδη,
Αμερικής 9-11 (στη στοά),
τηλ. 3623673-3629763

Ένα εκδοτικό γεγονός!

ΧΟΣΕ ΔΟΝΟΣΟ Οι βαθύπλουτοι Βεντούρα και οι ανθρωποφάγοι

Ο Χοσέ Δονόσο, ο κορυφαίος χιλιανός συγγραφέας, ο γνωστός σ' όλον τον κόσμο από τις απειράριθμες μεταφράσεις των έργων του, παρουσιάζεται τώρα και στο ελληνικό κοινό με το βραβευμένο βιβλίο του: **Οι βαθύπλουτοι Βεντούρα και οι ανθρωποφάγοι**. Βιβλίο που είναι πρώτ' απ' όλα ένα μυθιστόρημα-μύθος, μια ιστορία τέλεια δοσμένη που συναρπάζει τον αναγνώστη κι όταν απλώς τη διαβάσει δίχως ν' αποκρυπτογραφεί τους συμβολισμούς της.

Πέρα όμως από την καθαρά λογοτεχνική ομορφιά του έργου όλο το ηθελημένα μη-ρεαλιστικό σύμπαν του και τα πλάσματα που το κατοικούν —αυτοί οι αφέντες που αποφεύγουν να δουν μια ανυπόφορη πραγματικότητα— αυτοί οι υπηρέτες που είναι εντεταλμένοι να καταπνίγουν, μ' επικεφαλής έναν αμείλικτο Αρχιθαλαμηπόλο, δίδυμο αδελφό του Πινοςέτ, κάθε εξέγερση— αυτός ο τρελός κι ιδεαλιστής γιατρός που μιλάει σαν τον Σαλβαδόρ Αγιέντε— αυτά τα παιδιά τα τόσα λόγια που εκπροσωπούν όλη τη γκάμα των διανοούμενων κι αυτοί οι ιθαγενείς που με τις ευλογίες των κυρίων εξοντώνονται αλύπητα από τους υπηρέτες— μας φέρνουν στο νου τη Χιλή της τελευταίας δεκαετίας.

ΑΣΤΑΡΤΗ πρωην «ΑΣΤΕΡΙ»
ΣΟΛΩΝΟΣ 121 - ΤΗΛ. 3606 597

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΚΑΙ ΑΝΑΚΡΙΣΗ

Είναι αλήθεια ότι ο Τύπος και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης είναι η (τέταρτη) εξουσία. Το έδειξε η τηλεοπτική συζήτηση του πρωθυπουργού με τους τρεις Εγγλέζους δημοσιογράφους, που επέτρεψε σε εκατοντάδες χιλιάδες Έλληνες να θυμηθούν τις εμπειρίες τους από την άλλη εξουσία, την εκτελεστική, και μάλιστα στην αστυνομική εκδοχή της.

Πράγματι, οι τρεις δημοσιογράφοι θύμισαν έντονα Έλληνες αστυνομικούς στο στάδιο του «πρεσσαρίσματος» της ανάκρισης. Υπήρχαν όλα τα τυπικά στοιχεία: ρωτάς και δεν ακούς, ρωτάς μόνο για να ακούσεις αυτά που θες, «ξεσκεπάζεις» τον ανακρινόμενο, του ρίχνεις «μπηχτές» από τον πρότερο βίο του. Εκτός από «σεξ» η συνέντευξη, είχε όλα τα υπόλοιπα γνωρίσματα της κακούγουστης αστυνομικής σχέσης, κατασκοπεία, προδοσία, χρήμα, και, κυρίως, επιμονή στις συμπεριφορές ενός προσώπου που σχεδόν αγνοήθηκε ότι τυχαίνει να είναι και πρωθυπουργός μιας χώρας.

Βέβαια, όλα αυτά δεν σημαίνουν κανενός είδους δικαίωση ενός φτωχοπροδορισμού μιας μερίδας του φιλοκυβερνητικού Τύπου ότι μας «έθιξαν τον πρωθυπουργό μας» και άλλα παρόμοια. Αντίθετα, είναι απαράδεκτο, που βλέπουμε τον πρωθυπουργό μας να παρουσιάζεται σε συνεντεύξεις μόνο σε ξένα δίκτυα και να αποφεύγει τη δημόσια συζήτηση —και όχι μόνο ενημέρωση— με τον «ιθαγενή» Τύπο.

Η ένστασή μας λοιπόν δεν βρίσκεται στο ότι έγινε η συνέντευξη ή στο ότι «ελέγχθηκε» ο πρωθυπουργός. Βρίσκεται στο γεγονός ότι σαφής πρόθεση των τριών δημοσιογράφων δεν ήταν ούτε να παρουσιάσουν ούτε να ελέγξουν έναν πρωθυπουργό, αλλά να επαληθεύσουν μια εικόνα του Έλληνα πρωθυπουργού που ήδη προδιαμόρφωναν στα έντυπά τους και —κυρίως— να αλλοιώσουν ζωτικές πλευρές των εθνικών μας θεμάτων.

Η ένστασή μας δηλαδή βρίσκεται στο ότι ζήσαμε σκηνές «Αυριανής» στην τηλεόραση —από Εγγλέζους όμως εκτελεστές και όχι για λαϊκή— αλλά διεθνοπολιτική κατανάλωση. Και επειδή βέβαια οι Εγγλέζοι είναι συνήθως ευπρεπείς και ουσιαστικοί, η αντιμετώπιση του κ. Παπανδρέου δίκην πρωθυπουργού της Ουγκάντας ή της Μοζαμβίκης, φανερώνει πολύ απλά ότι ο «ταραχοποιός» της Νότιας Ευρώπης δεν θα αντιμετωπιστεί σοβαρά αλλά θα επιχειρηθεί να μειωθεί τόσο ο ίδιος επί του «προσωπικού» αλλά —το σημαντικότερο— μέσω του ίδιου η σοβαρότητα των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η χώρα.

Για να το πούμε και εμείς λοιπόν στη γλώσσα της «Αυριανής»: αυτή την εποχή το Φόρεϊν Όφισ «το παίζει» με τους «πασάδες» της Άγκυρας...



ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ, ΓΙΑΤΡΟΙ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΠΟΛΛΟΙ...

Τι συμβαίνει λοιπόν στο μπλοκ των «μη προνομιούχων» ελλήνων; Γιατί τόση ανησυχία οι ρήτορες και οι αναλυτές; Γιατί με ένα μπλοκάκι στο χέρι καταγράφονται με αγωνία ποσοστά διασταυρώνονται προτιμήσεις, αρχίζουν εντάσεις και διχογνωμίες; Μήπως πέρα από τον Ζαφειρόπουλο και την ΔΗΚΝΙ των γιατρών θα έλθουν και άλλοι βάρβαροι; Να τα κρίσιμα ερωτήματα των «δυνάμεων της Αλλαγής» που ως συνήθως, όλοι την διεκδικούν στα κέρδη της και όλοι θέλουν να ρίξουν αλλού τις «χασούρες» της...

Αφού λοιπόν οι δυνάμεις της Αλλαγής αλληλοκατηγορήθηκαν και οι «μικρότερες» χρέωσαν τα πάντα στη μεγαλύτερη, η κυβέρνηση αναγκάστηκε με τη σειρά της να ανακαλύψει την κοινωνιολογία. Έτσι, διαπιστώθηκε πως στην Ελλάδα υπάρχουν σε κάθε χώρο οι «μεγάλοι», οι «μεσαίοι» και οι «μικροί». Οι δυο τελευ-



ταίοι, γνωστοί και ως «μικρομεσαίοι» αποτελούσαν τον κορμό των δυνάμεων της Αλλαγής. Όμως, οι ταξικές διακυμάνσεις των μεσοστρωμάτων και η «συντεχνιακή» νοοτροπία, οδήγησε μια μικρή μερίδα των «μεσαίων» κυρίως «στα δεξιά» χωρίς όμως αυτό να προεξοφλεί και πολιτική μεταστροφή τους σε εθνικές εκλογές στη Δεξιά.

Έτσι, βοηθούσης και της ταξικής ανάλυσης και οι κλαδικές εκλογές «εξηγήθηκαν» και οι εθνικές προστατεύθηκαν. Άρα η ζωή και η Αλλαγή μπορούν να συνεχίσουν το δρόμο τους, «βγάζοντας τα αναγκαία συμπεράσματα».

Όσον αφορά μεν την «Αλλαγή» το αδιευκρίνιστο του περιεχομένου της δηλαδή των ταξικών συσχετισμών της, ακυρώνει εξ αρχής κάθε σοβαρή ανάλυση εν ονόματί της.

Όσον αφορά τα άλλα θα πρέπει να υπενθυμίσουμε τα χρειώδη: ότι είτε για αστικό εκσυγχρονισμό μιλάμε, είτε κατά μείζονα λόγο για σοσιαλιστικό μετασχηματισμό, η αναγκαία συνέπεια ή και προϋπόθεση και των δυο επιλογών είναι η συντριβή κάποιων στρωμάτων ή λεπτότερα κάποιων «κοινωνικών λειτουργιών» και η ανάδειξη και επικύρωση κάποιων άλλων.

Επειδή λοιπόν εμείς ούτε στους δικηγόρους, ούτε στους γιατρούς ούτε στους τραπεζικούς διακρίναμε είτε τα μέτρα του αστικού εκσυγχρονισμού είτε τις τομές του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού που ανάγκασαν τους ανθρώπους στις αντίστοιχες τοποθετήσεις, νομίζουμε σε γενικές γραμμές ότι η «Αλλαγή» πάει καλά, δηλαδή διατηρεί και ως κυβέρνηση τις αντιφάσεις που στέγασε ως αντιπολίτευση.

Γενικότερα μάλιστα, από άλλο δρόμο, και όσοι ψήφισαν «δεξιά» στις κλαδικές εκλογές, ενδέχεται κάλλιστα να ψηφίσουν «σωστά» στις εθνικές. Μπορούμε λοιπόν να διαβεβαιώσουμε τον Μαρξ ότι τελούμε όλοι στο μπλοκ της Αλλαγής εν πλήρει συγχύσει αθώοι!

Ατασθαλιών συνέχεια

Η ΕΡΤ επεκτείνεται στις ΗΠΑ, ιδρύοντας θυγατρική εταιρεία, όπως είχαμε γράψει στις 20 Ιανουαρίου. Συγκεκριμένα νοικιάζει από την 1η Απριλίου ώρες στο δημοτικό κανάλι 81 (W.NYC-TV) της Νέας Υόρκης και θα μεταδίδει προγράμματα κάθε Κυριακή 12-1 το μεσημέρι και κάθε Τρίτη 6.30-7.15 το απόγευμα.

Ήδη κατατέθηκε στην Τράπεζα IRVING TRUST CO της Νέας Υόρκης, εγγυητική επιστολή της Τράπεζας της Ελλάδος για λογαριασμό του καναλιού 81, ύψους 760.000 δολαρίων, που αντιπροσωπεύει ενοίκιο και 105 λεπτών πρόγραμμα την εβδομάδα για τα επόμενα 2 χρόνια.

Το συμβόλαιο με το κανάλι 81, υπόγραψε για λογαριασμό της ΕΡΤ ο ανταποκριτής της στην Ουάσιγκτον, Γιάννης Λυβέρης, ο οποίος είναι παράλληλα ανταποκριτής του Έθνους, της Πρωινής Νέας Υόρκης, και μεταφραστής στο Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών. Στην όλη υπόθεση φέρεται αναμειγμένος

και ο διευθυντής του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών Νέας Υόρκης, Δημήτρης Γέμελης, πρώην υπάλληλος της ΕΡΤ επί χούντας και της Αρχιεπισκοπής Βορείου και Νοτίου Αμερικής.

Ο Γ. Λυβέρης —όπως είναι γνωστό— είχε παλαιότερα δοσοληψίες αδικημάτων και συγκεκριμένα για παραβίαση του νόμου περί τηλεπικοινωνιών. Ο σχετικός φάκελος βρίσκεται στο αρχείο του F.B.I. το οποίο είχε επιληφθεί της υπόθεσης.

Ο άνθρωπος της ΕΡΤ στις ΗΠΑ, είχε προσληφθεί στην πρεσβεία της Ουάσιγκτον επί κυβερνήσεως Ράλλη, απολύθηκε από το ΠΑΣΟΚ, πρασίνισε ξαφνικά και εκμεταλλευόμενος τη γνωριμία του με τον Υφυπουργό Τύπου Δ. Μαρούδα, επαναπροσλήφθηκε στο Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών ως μεταφραστής, με αποτέλεσμα σήμερα να εισπράττει 4 μισθούς.

Δεν είναι φυσικά ούτε ο πρώτος ούτε ο τελευταίος που χρησιμοποιεί υψηλές γνωριμίες για το προσωπικό του συμφέρον, εκθέτοντας την κυβέρνηση της Αλλαγής. Το άσχημο στην όλη υπόθεση είναι ότι οδηγεί την ΕΡΤ, έχοντας το πράσινο φως του κ. Δ. Μαρούδα, σε μια περιπέτεια η οποία θα έχει δυσμενείς επιπτώσεις για τη χώρα μας. Παράλληλα θα διχάσει τον ελληνισμό της Αμερικής και θα στρέψει τα ελληνόφωνα μέσα, εναντίον της κυβέρνησης.

Χρειάζεται άραγε κ. Πεπονή να επαναλάβουμε ότι το θέμα πρέπει να επανεξετασθεί σφαιρικά ή θα πρέπει να επανέλθουμε γιατί αρχίζει να παίρνει διαστάσεις σκανδάλου;

ΕΡΤ ΚΑΙ ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΕΣ

Δεν γνωρίζουμε πώς θα αντιμετωπίσει η ΕΡΤ τις Ευρωεκλογές και πώς θα προβάλει τις απόψεις και τις θέσεις των κομμάτων για την ΕΟΚ. Ούτε έχει γίνει γνωστό μέχρι τώρα κάποιο πλαίσιο από την ΕΡΤ με βάση το οποίο θα καλύψει την προεκλογική περίοδο. Αν όμως ακολουθηθεί η στάση και η πρακτική, που επιλέχθηκε για να αντιμετωπισθεί η σύγκληση του Εθνικού Συμβουλίου του ΚΚΕ εσ., της ΚΕ του ΚΚΕ και η τελευταία συνεδρίαση της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ, τότε ούτε ενημέρωση για τις Ευρωεκλογές πρόκειται να έχουμε, ούτε τις θέσεις των κομμάτων για την ΕΟΚ θα ακούσουμε, ούτε κάποιας μορφής διάλογος θα υπάρξει.

Είναι απόλυτα δικαιολογημένη επομένως η διαμαρτυρία από την πλευρά του ΚΚΕ εσ., αλλά και βάσιμη η κριτική που διατυπώνεται και από άλλες πολιτικές δυνάμεις για την όλη στάση της ΕΡΤ. Γιατί η ΕΡΤ έπρεπε ήδη να έχει διαμορφώσει μία άποψη και να έχει διατυπώσει μία πρόταση για την αντιμετώπιση των ευρωεκλογών την οποία να συζητήσει με τα κόμματα, ούτως ώστε να δοθούν οι δυνατότητες να εκφράσουν τις απόψεις τους για την καλύτερη κάλυψη της προεκλογικής περιόδου και να προωθηθεί ο δημοκρατικός διάλογος.

Και αυτά χρειάζεται να γίνουν έγκαιρα γιατί δεν είναι και τόσο μακρινή η εποχή, που από πολλές πλευρές και κυρίως από το κυβερνών σήμερα κόμμα η ΕΡΤ εθεωρείτο μονοκομματική. Να μην βρεθούμε τελικά δηλαδή να αντιμετωπίσουμε την ίδια κατάσταση όπως και επί «Νέας Δημοκρατίας» από την οποία δυστυχώς μέχρι σήμερα δεν διαφοροποιηθήκαμε ιδιαίτερα αισθητά.

ΠΑΡΑΒΟΛΙΚΟ ΠΑΡΑΒΟΛΟ

Το κόστος της πολυφωνίας αποτιμήθηκε πρόσφατα από τον κ. Κουτσόγιωργα σε 1.000.000 δρχ. Ξαφνικά, σε μια τροπολογία για την ψηφο των μεταναστών, ορίστηκε ότι η συμμετοχή ενός κόμματος στις ευρωεκλογές, δεν απαιτεί πια παράβολο 150.000 δρχ. αλλά 1.000.000.

Ο κ. Υπουργός εσωτερικών διευκρίνισε ότι έτσι καλύπτονται τα αυξημένα εκλογικά έξοδα συν τα έξοδα χαρτιού κτλ., ενώ πρόσθεσε, ότι εφόσον ένα κόμμα συγκεντρώσει το 3% των ψήφων θα εισπράξει και πάλι στο ακέραιο το παράβολό του.

Όλοι, λοιπόν, στον εκλογικό αγώνα είναι ίσοι, αλλά μερικοί θα είναι πάντα πιο ίσοι από τους άλλους. Γιατί βέβαια ο στόχος της τροπολογίας είναι κάτι παραπάνω από διαυγής. Μόλις αυτές τις τελευταίες μέρες η ΕΣΠΕ του κ. Παναγούλη, η ΕΔΑ, η κίνηση Καργόπουλου ανακοίνωσαν αυτόνομη κάθοδο στις ευρωεκλο-



γές. Είναι ταυτόχρονα γνωστό ότι υπάρχουν έντονες ζυμώσεις για την εμφάνιση «οικολογικού» ψηφοδέλτιου, ενώ τίποτε δεν αποκλείει κάποιες κεντρώες ομαδοποιήσεις της τελευταίας στιγμής.

Η οικονομική αποθάρρυνση αυτών των σχημάτων —που για ορισμένα θα είναι ουσιαστικά απαγορευτική— γεννά ουσιώδη προβλήματα, κατά τη γνώμη μας συνταγματικής τάξεως.

Είναι λυπηρό που μια παράταξη η οποία επί εφτά χρόνια ως αντιπολίτευση υμνωδούσε την απλή αναλογική, μεταχειρίζεται την εξουσία με τόσο στυγνό τρόπο εναντίον των «μειοψηφικών» απόψεων, που ορίζονται έτσι με μια αλαζονεία των ποσοστών.

Αλλά στην περίπτωση μας, ο Καίσαρας δεν είναι ένας —απ' ό,τι φάνηκε τουλάχιστον στη Βουλή. Γιατί και η ΝΔ και το ΚΚΕ, ενεργά ή σιωπηρά και για ανάλογους λόγους— κάλυψαν τον κυβερνητικό χειρισμό.

Δεν απομένει στους πολίτες παρά να επιφέρουν στην αλαζονεία των μεγεθών τις συνέπειες της δύναμης των απόψεων.

Ο νόμος του Λυντς

Ως γνωστόν, νόμος απαγορεύει το σχολιασμό των δικαστικών αποφάσεων. Δεν νομίζουμε όμως ότι απαγορεύει και την επισήμανση μιας σειράς φαινομένων, τα οποία συνδέονται με τη διαδικασία της «απονομής» του Δικαίου.

Το Πανελλήνιο χάρη στις άοκνες προσπάθειες μερίδας του Τύπου και βοηθώντας και του «όφσετ» με τις έγχρωμες φωτογραφίες ρίγησε από την «ξανθιά τίγρη» και τον «διαβολικό» εραστή της. Μάλιστα το «εγκληματικό δίδυμο» συναγωνίστηκε πολλές φορές σε εμβадόν σελίδας των ελληνοτουρκικών επεισοδίων, αποδειχνοντας ότι παραμένουμε βαθιά ανθρωπινος λαός (με μια μικρή εκτροπή στο ανθρωποφαγικός) ακόμα και στη δίνη των πιο έντονων κρίσεων.

Τι μπορεί να σημαίνουν για σας ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ* μιας Ασφαλιστικής Εταιρίας; (όταν είναι τόσο εντυπωσιακές) σιγουριά!

Και η σιγουριά που εμπνέει η ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ στηρίζεται:

- Στα κεφάλαιά της και τα ελεύθερα αποθεματικά, που ξεπερνούν το 1.300.000.000 δραχμές.
- Στο σύνολο του ενεργητικού της, που είναι πάνω από 2.900.000.000 δραχμές.
- Στα καθαρά ασφάλιστρα, που φτάνουν περίπου το 1.500.000.000 δραχμές.
- Στα έσοδά της από επενδύσεις, που ανέρχονται σε 263.000.000 δραχμές.
- Στα 610.000.000 δρχ. καθαρά κέρδη της, που της χάρισαν, για δεύτερη συνεχή χρονιά, τον τίτλο της πρώτης σε κέρδη Ασφαλιστικής Εταιρείας στην Ελλάδα.

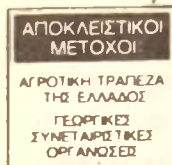
ΚΑΙ ΤΟ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΟ:

Αυτά τα κέρδη επενδύονται σε κοινωφελή έργα για το ξαναζωντάνεμα της ελληνικής υπαίθρου. Γιατί η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ είναι Κρατικό-συνεταιριστική Εταιρεία.

* ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟ 1982

ΑΣΦΑΛΕΙΕΣ:

ΖΩΗΣ, ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ, ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ, ΦΩΤΙΑΣ, ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ, ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ, ΧΑΛΑΖΙΟΥ, ΑΛΙΕΥΤΙΚΩΝ ΣΚΑΦΩΝ, ΚΤΗΝΑΣΦΑΛΕΙΕΣ.



**Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ**

ΚΟΝΤΑ ΣΑΣ ΟΧΙ ΚΙ ΑΝ ΤΥΧΕΙ

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το έγκλημα εις βάρος του αστυφύλακα Κολτσιδόπουλου ήταν στην κυριολεξία ειδικό. Αλλά, όπως καταγγέλλουν οι συνήγοροι υπεράσπισης, υπήρξαν εξίσου απαράδεκτες οι συνθήκες που περιέβαλαν τη δίκη από τις απειλές εναντίον συγγενών και μαρτύρων των κατηγορουμένων (δεν προσήλθε τελικά κανείς) μέχρι και τις διαρκείς επιθέσεις εναντίον τους στην ίδια την αίθουσα του δικαστηρίου, με αποκορύφωμα τους προπηλακισμούς και απειλές στους διαδρόμους εις βάρος των ιδίων των συνηγόρων.

Δεν χρειάζεται να επαναλάβουμε τις κλασικές αρχές ότι ο τρόπος εφαρμογής του Νόμου διαπαιδαγωγεί στα περιεχόμενά του.

Αυτό που επιμένουμε όμως ότι πρέπει να διαφυλαχθεί είναι πως η ατμόσφαιρα της δίκης δεν επέτρεψε να φανεί ότι οι γενεσιουργές αιτίες του εγκλήματος βρίσκονταν σε συγγενέστατες συνθήκες με τη συμπεριφορά των οπαδών του νόμου του Λυντς μέσα στην αίθουσα του δικαστηρίου.

Ο διαλυμένος γάμος που συντηρείται από τον κοινωνικό καταναγκασμό του «τι θα πει ο κόσμος» και την οικονομική δυσκολία της διατροφής. Το «καλό παιδί» της οικογένειας με τις προσηλώσεις που δημιουργεί μια κοινωνικά καταπιεσμένη σεξουαλικότητα.

Η αδυναμία δυο καταφρονεμένων υπάρξεων να υπάρξουν έξω από τους ορίζοντες των κοινωνικών συντεταγμένων τους. Το έγκλημα σαν φόβος μπροστά στη ζωή, που επειδή δεν την ορίζουμε, ορίζει την καταπίεσή της σε ένα πρόσωπο, που πρέπει να εκλείψει φυσικά...

Αν μη τι άλλο, ο νόμος τιμώρησε τους φυσικούς αυτουργούς υπό τις ιαχές πολλών ηθικών —και τραγικά ακούσιων— συναυτουργών...

ΕΘΝΙΚΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΧΡΗΣΗ

Τίποτε το καινούριο δεν πρόσθεσε το Εθνικό Συμβούλιο του ΚΚΕ εσ. στις μέχρι τώρα γνωστές θέσεις και απόψεις του εκτός και αν η επαναλαμβανόμενη, σε οποιαδήποτε κρίση από το 1974 χρήση της πρότασης για σύγκληση «Εθνικού Συμβουλίου όλων των κομμάτων» θεωρηθεί κάτι το νέο. Η Σύγκληση Εθνικού Συμβουλίου είχε το χαρακτήρα της προετοιμασίας των στελεχών και των κομματικών του δυνάμεων για την εκλογική μάχη των ευρωεκλογών με μόνη «καινοτομία», την ήδη δοκιμασμένη και στην προηγούμενη αναμέτρηση, τη συμμετοχή στο ευρωψηφοδέλτιο μετά τους κομματικούς και προσωπικοτήτων του «ευρύτερου χώρου της ανανεωτικής αριστεράς». Από το κλείσιμο των εργασιών του Ε.Σ. που δεν πρόσθεσε τίποτε το ουσιαστικό στις δύο εισηγήσεις —Γ. Μπανιά, Λ. Κύρκου— προκύπτει ότι το ΚΚΕ εσ. θεωρώντας «ευνοϊκότερο» το κλίμα σ' αυτές τις εκλογές ελπίζει να αυξήσει τη δύναμή του και πιθανόν να στείλει στην Ευρωβουλή δύο εκπροσώπους.

Βέβαια η προετοιμασία ενός κόμματος για τις Ευρωεκλογές και με «Εθνικό Συμβούλιο» είναι διαδικασία «φυσιολογική». Από το ΚΚΕ εσ. όμως που σε προηγούμενη απόφαση της Κ. Επιτροπής του έθετε ορισμένα προβλήματα της πορείας των ανανεωτικών δυνάμεων και του ίδιου, δεν θα έπρεπε να τεθούν και ορισμένα προβλήματα τέτοιου χαρακτήρα; Εκτός και εάν δεν θεωρείται αναγκαία σήμερα η ανάπτυξη ενός διαλόγου. Σ' αυτή την περίπτωση όμως ορθά επισημαίνεται ότι ο διάλογος και η συζήτηση που το ΚΚΕ εσ. ευαγγελίζεται, βγαίνει στην επιφάνεια μόνο και μόνο επειδή επίκεινται οι εκλογές.

Αναμονή λοιπόν. Και όσοι θεωρείτε αναγκαίο να συζητηθούν κάποια προβλήματα της Ανανεωτικής Αριστεράς που αφορούν την πορεία της και το μέλλον της ψηφίστε ως Αριστεροί το ΚΚΕ εσ. Όσοι θεωρείτε σκόπιμο να συνδιαμορφωθεί κάποτε κοινές πρακτικές ή να συμβάλλετε σε κάποιο διάλογο για το πώς πρέπει να αντιμετωπίσει τις θέσεις των άλλων κομμάτων για την ΕΟΚ η Ανανεωτική Αριστερά θα υπάρξει η «ευρύτερη» προσωπικότητα στο Ευρωψηφοδέλτιο. Μπορείτε να την ψηφίσετε.

ΟΙ ΠΑΝΘΗΡΕΣ

ΝΑ... ΕΔΩ!

ΕΝΩ ΤΟ 'ΠΑΝΘΗΡ' ΜΕ ΤΑ ΦΑΡΟΚΑΪΚΑ ΠΗΓΑΙΝΕ ΦΡΑΙΑ ΚΑΙ ΚΑΛΑ ΡΙΞΑΝΕ ΟΙ ΤΟΥΡΚΑΛΑΔΕΣ ΤΙΣ ΟΜΟΒΡΟΝΤΙΕΣ ΤΟΥΣ ΤΙ ΚΑΝΟΥΜΕ ΤΩΡΑ ΣΣ Κ.Υ.Σ.Ε.Α.

ΑΓΟΡΑΖΟΥΜΕ ΜΙΑ ΚΑΣΑ ΓΑΛΑΤΑ 5 ΠΑΚΕΤΑ ΖΑΧΑΡΗ, ΜΑΚΑΡΟΝΙΑ, ΡΥΖΙΑ ΙΟ ΣΟΦΤΕΣ 5 ΑΒΑ 1 ΝΤΕΝΕΚΕ ΛΑΔΙ ΜΙΑ ΚΑΡΤΕΛΑ ΑΥΓΑ...

ΔΕΝ ΤΟΥΣ ΚΑΝΟΥΜΕ 2 ΤΟΥΣ ΝΤΕΝΕΚΕΔΕΣ ΝΑ ΚΑΡΑΦΛΙΑΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΑΓΚΥΡΑ;

ΠΟΙΟΣ ΘΑ ΠΕΤΑΧΤΕΙ ΜΕΧΡΙ ΤΟΝ ΜΠΑΚΑΛΗ; ΕΜΕΙΝΑ ΑΠΟ ΣΠΙΡΤΑ



ΓΙΑΤΙ ΡΕ ΠΑΙΔΙΑ ΤΟΣΗ ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ; ΠΡΟΤΕΙΝΩ ΝΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΤΟΥΜΕ ΣΤΟΝ ΕΝΑ ΝΤΕΝΕΚΕ ΛΑΔΙ

ΓΑΛΙ ΜΕ ΔΙΑΒΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΘΑ ΤΗΝ ΒΓΑΛΟΥΜΕ; ΕΠΙΜΕΝΩ ΣΤΟΥΣ ΔΥΟ ΝΤΕΝΕΚΕΔΕΣ

ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΡΤΕΛΕΣ ΜΕ ΤΑ ΑΥΓΑ ΝΑ ΓΙΝΟΥΝΕ ΔΥΟ... ΤΟΥΣ ΦΑΣΙΣΤΕΣ



Ο ΑΒΕΡΩΦ ΛΕΕΙ ΠΡΟΣ ΛΟΓΩ ΤΩΝ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΩΝ ΘΑ ΠΡΕΠΕ Ν'ΑΓΟΡΑΣΩΜΕ ΚΑΙ ΚΑΝΑ ΔΥΟ ΚΕΦΑΛΙΑ 'ΜΕΤΣΟΒΟΝΕ'

Ο ΦΛΩΡΑΚΗΣ ΥΠΟΓΡΑΜΜΙΖΕΙ ΠΡΟΣ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΣΣΒΙΝΙΣΤΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ ΠΑΤΡΟΝΕΣ ΤΟΥΣ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΜΑΘΩΝ ΠΡΟΣ Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΛΑΟΣ ΕΙΝΑΙ ΑΠΟΦΑΣΙΣΜΕΝΟΣ ΝΑ ΨΥΚΕΙ ΜΑΚΑΡΟΝΙΑ ΟΠΟΤΕ ΘΕΛΕΙ

Ο ΜΠΑΝΙΑΣ ΣΤΑ ΜΑΚΑΡΟΝΙΑ ΠΡΟΣΘΕΤΕΙ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗ ΟΜΟΨΥΧΙΑ



ΦΡΑΙΑ! ΦΩΝΑΞΤΕ ΤΟΝ ΤΟΥΡΚΟ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗ ΚΑΙ ΠΕΣΤΕ ΤΟΥ ΠΡΟΣ ΕΙΜΑΣΤΕ ΕΤΟΙΜΟΙ ΝΑ ΑΔΕΙΑΣΟΥΜΕ ΟΛΟΚΛΗΡΟ ΣΟΥΠΕΡΜΑΡΚΕΤ

ΑΡΧΙΣΑΜΕ ΤΑ ΗΜΙΜΕΤΡΑ; ΕΔΩ ΚΥΡΙΟΙ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΚΟΛΑΦΟΣ! ΠΡΩΤΑ ΤΑ ΨΩΝΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑ Ο ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ

ΝΑ ΨΩΝΙΣΩΜΕ ΝΑ ΨΩΝΙΣΩΜΕ

ΚΑΙ ΟΠΩΣ ΘΑ ΠΗΓΑΙΝΕΙΣ ΠΑΡΕ ΜΟΥ ΚΑΙ ΣΠΙΡΤΑ... ΤΑ ΓΩΡΩΝΙΑ

ΒΓΑΛΑΝΕ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ;



Ο ΤΟΥΡΚΟΣ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ ΗΡΘΕ ΝΑ ΜΑΣ ΔΩΣΕΙ ΜΕΡΙΚΕΣ ΕΞΗΓΗΣΕΙΣ

ΗΤΑΝΕ ΘΡΑΥΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΧΙ ΟΒΙΔΕΣ

ΠΟΥ ΤΑ ΠΟΥΛΑΣ ΑΥΤΑ ΡΕ ΣΣΒΙΜΙΣΤΗ;

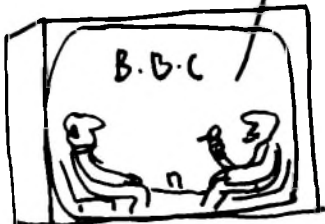
ΑΥΤΕ ΑΠΟ ΚΕΙ ΡΕ ΚΑΘΗΚΙ

ΔΕ ΝΟΜΙΖΕΙ ΑΥΤΟΣ Ο ΚΥΡΙΟΣ ΠΡΟΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙ ΑΛΗΘΗ ΔΗΛΩΣΗ



ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΕΠΙΤΡΕΨΤΕ ΜΟΥ ΝΑ ΣΑΣ ΚΑΝΩ ΑΛΛΗ ΜΙΑ ΕΡΩΤΗΣΗ ΚΥΡΙΕ ΠΡΟΕΔΡΕ... ΕΧΕΤΕ ΣΠΙΡΤΑ;

Α... ΟΧΙ ΚΥΡΙΕ ΠΕΡΑΣΕ Η ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ ΓΙΕΣ ΜΕΝ



ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΩ ΑΝΑΠΤΗΡΑ

ΝΑ ΣΕ ΦΙΛΗΣΩ... ΤΟΥΣ ΚΟΛΛΗΣΕΣ ΣΤΟΝ ΤΟΙΧΟ ΔΙΚΕ ΜΟΥ

ΠΡΟΒΟΚΑΤΣΙΕΣ. Προβοκάτσιας από προμελέτη και προβοκάτσιας από ηλιθιότητα. Τηλεοπτική προβοκάτσια από ηλιθιότητα την Πέμπτη της περασμένης εβδομάδας σε βάρος του υπουργού Γεννηματά.

Ο υπουργός Υγείας και Πρόνοιας θα συζητούσε, εσπευσμένα εκείνο το βράδυ με δημοσιογράφους, στο Κανάλι της EPT-1.

Αφορμή της συζήτησης —υπουργού και δημοσιογράφων— η απεργία των νοσοκομειακών γιατρών. Θέμα της όμως —θα μπορούσε να ήταν άλλο;— το «Εθνικό Σύστημα Υγείας» που το ακούει 29 μήνες ο ελληνικός λαός και 29 μήνες δεν το βλέπει. Το μεγάλο —άλλωστε— σακατλίκι του «Εθνικού Συστήματος Υγείας» είναι ακριβώς το άυλο και το ανυπόστατο της ύπαρξής του.

Πέμπτη —λοιπόν— συζήτηση υπουργού και δημοσιογράφων για το «ΕΣΥ» που κάνεις δεν είδε ακόμη.

Προαναγγελία της συζήτησης.

Μια τηλεπαρουσιάστρια εμφανίζεται —από το απόγευμα— συχνά πυκνά στην οθόνη. Σκάει χαμόγελο και γνωστοποιεί:

— Μετά το δελτίο ειδήσεων των 9 ο υπουργός Υγείας και Πρόνοιας Γιώργος Γεννηματάς θα συζητήσει με δημοσιογράφους για την απεργία των νοσοκομειακών γιατρών. Η ελληνική ταινία «Μην είδατε τον Παναή» αναβάλλεται.

Καινούργιο χαμόγελο.

Προβοκάτσια —από ηλιθιότητα— με χαμόγελο.

ΕΠΩΝΥΜΑ. Πατρικά επώνυμα. Διαβάζω πως «τρεις μόνο χιλιάδες αθηναίες θέλησαν να κρατήσουν το πατρικό τους επώνυμο μετά το γάμο τους, κάνοντας χρήση του δικαιώματος που τους δίνει ο νόμος 1329 του 1983 για την ισότητα των φύλων».

Ποια —άραγε— να είναι τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά του γυναικείου αυτού υποσυνόλου;

Το 80% —λένε τα στοιχεία— είναι νεαρές. Οι περισσότερες επιστήμονες και ελεύθερες επαγγελματίες. Αυτό σημαίνει πως συνεργάτες και ιδίως πελάτες τις ξέρουν με αυτό το όνομα. Δεν είναι εύκολη υπόθεση να τις μάθουν με ένα καινούργιο. Ένας ψυχίατρος θα πρέπει —ασφαλώς— να σκεφθεί και την περίπτωση του άλυτου «συμπλέγματος της Ηλέκτρας» δηλαδή του γυναικείου «Οιδιπόδειου».

Τέλος πάντων. Αυτά είναι ήθη, πάθη και συμφέροντα των μικροαστών, των

μεσοαστών και των πάσης φύσεως αστών.

Εμένα η είδηση αυτή για τα επίθετα —τα πατρικά σε αντιδιαστολή με τα συζυγικά— μου έφερε στο μυαλό μια παλιότερη ιστορία. Μια ιστορία της 10ετίας του 1950. Μια ιστορία της εποχής των νόμων 509 και 375 και των αλησμόνητων στρατοδικείων τους.

ΑΘΗΝΑ. Στρατοδικείο. Στα εδώλια των κατηγορουμένων στελέχη και μέλη «παράνομου κομμουνιστικού δικτύου που εξηρθρώθη υπό των υπηρεσιών εθνικής ασφαλείας». Ο Βασιλικός Επίτροπος απαγγέλλει τις κατηγορίες. Αναφέρεται στον καθένα ξεχωριστά κατηγορούμενο, φυσικά με το επώνυμό του. Σε δύο περιπτώσεις δημιουργείται πρόβλημα:

Βασ. Επίτροπος: Ρούλα Κουκούλου...

Ρούλα Κουκούλου: Ονομάζομαι Ζαχαριάδη.

Την εποχή της δίκης Γενικός Γραμματέας του ΚΚΕ ήταν ο —σύζυγός της— Νίκος Ζαχαριάδης.

Βασ. Επίτροπος: Αύρα Παρτσαλίδου. Αύρα Παρτσαλίδου: Ονομάζομαι Βλάση.

Ο —σύζυγός της— Μήτσος Παρτσαλίδης ήταν εκτός ηγεσίας και εκτός κόμματος «καθαιρεμένος» και «διαγραμμένος» από τον Νίκο Ζαχαριάδη.

Αθήνα. Αναθεωρητικό Στρατοδικείο. Στα εδώλια των κατηγορουμένων οι ίδιοι και οι ίδιες. Στις έδρες των δικαστών οι «αναθεωρητές». (Όλες τις εποχές —αδερφέ μου— οι αναθεωρητές κόντρα στο κίνημα).

Ο Βασιλικός Επίτροπος απαγγέλλει τις κατηγορίες. Αναφέρεται στον καθένα ξεχωριστά κατηγορούμενο. Φυσικά με το επώνυμό του. Σε δύο περιπτώσεις δημιουργείται πρόβλημα:

Βασ. Επίτροπος: Ρούλα Ζαχαριάδη.

Ρούλα Ζαχαριάδη: Ονομάζομαι Κουκούλου.

Έχει προηγηθεί η «6η Πλατιά Ολομέλεια» —την συγκάλεσε η «διεθνής επιτροπή»— που καθάισε τον Νίκο Ζαχαριάδη.

Βασ. Επίτροπος: Αύρα Βλάση.

Αύρα Βλάση: Ονομάζομαι Παρτσαλίδη.

Στο «Πολιτικό Γραφείο» του κόμματος μετά την «6η Πλατιά Ολομέλεια» συμπεριλαμβανόταν και ο Μήτσος Παρτσαλίδης.

ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑ. Εξελιξείς στη Δραπετσώνα. Επιστολή —για τις

εξελιξείς— από το Θανάση Σκρούμπελο:

Φίλε Δακτυλιδόστομε

Σου γράφω από τη Δραπετσώνα.

Αφορμή οι πρόσφατες οψιμορεμπέτικες εκπομπές. Είμαι στο σπίτι φίλου. Παλιά είχαμε περάσει άσκημες μέρες σε ταξίδια μακρινά. Τώρα ο φίλος μου —μουσικός— τα περνάει καλά. Έχει πάρει μάλιστα «συνθεσάιζερ» στο γιό του. Μόλις μπήκα στο σπίτι τους η γυναίκα του βάζει τις φωνές στο μικρό: —Μανωλάκη, ο μπαμπάς φέρνει πάλι ένα κύριο από το Κολωνάκι.

Άσε το συνθεσάιζερ και πιάσε το μπουζούκι.

Υ.Γ. Αν σου κάνει για το δακτύλιο χώστο μέσα.

Θανάσης Σκρούμπελος

Άλλοτε το «στεφάνι μας και το γεράνι μας» Θανάση. Σήμερα το «συνθεσάιζερ» και το μπουζούκι για τους «Κολωνακιώτες». Άλλες εποχές. Άλλες έγνοιες.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.

Δημοσιεύματα —στις αθηναϊκές εφημερίδες— ακατανόητα. Όταν δεν μπορώ να αντιληφθώ τι θέλει να πει ένα δημοσίευμα εφημερίδας συμβαίνει, —συνήθως— ένα από τα εξής τρία ενδεχόμενα:

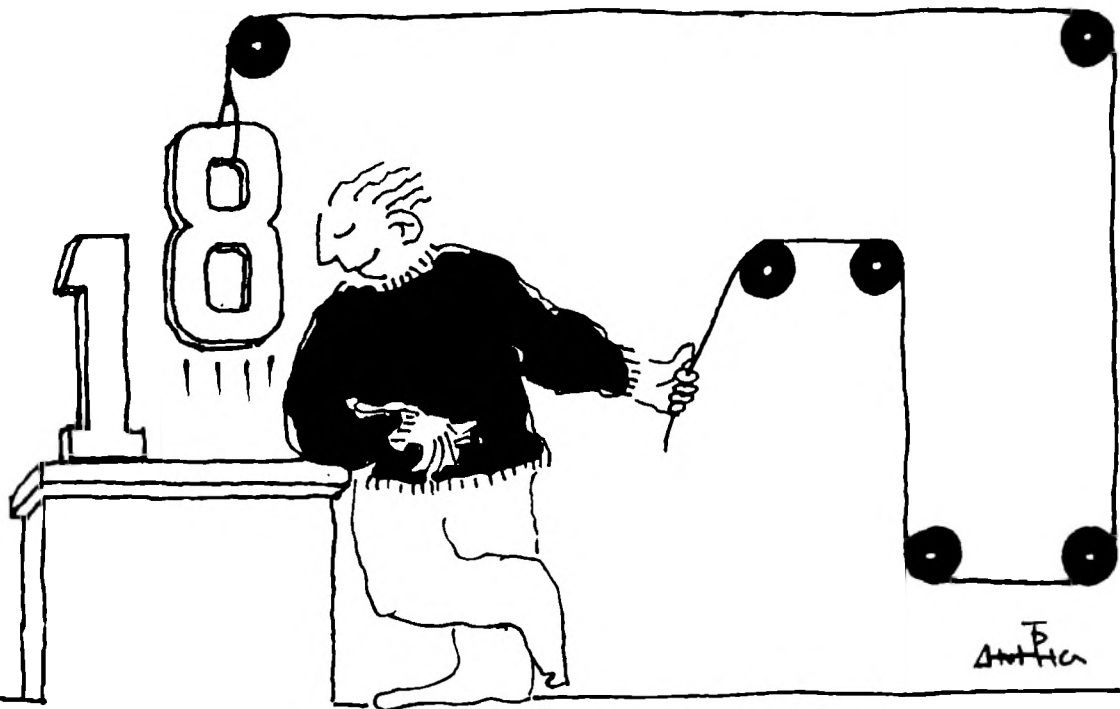
- Η πρόκειται για απρόσιτο στη νοημοσύνη μου αριστούργημα,
- ή εγώ είμαι υπερβολικά κουρασμένος,
- ή ο δημοσιογράφος είναι υπερβολικά ποδογράφος.

Τι να συνέβει —όμως— με τα ρεπορτάζ για το διχασμό στις τάξεις των μουσικοσυνθετο-στιχουργών; Και ξεκούραστος τα διάβασα και σε όλες τις εφημερίδες. Άρχισα να ανησυχώ. Ο λόγος του καυγά παράμενε απολύτως αδιευκρίνιστος αν όχι σκοτεινός. Πήγα να σκάσω.

— Μην κάνεις έτσι. Όλα τα φαινόμενα —μου είπε φίλος πληροφορημένος και μαρξιστής— χρειάζονται τη ματεριαλιστική τους ανάλυση. Εδώ μάλωσαν οι συνθετοστιχουργοί που είναι «πετυχημένοι» μ' αυτούς που είναι ακόμη «μικροί». Οι «πετυχημένοι» χρειάζονται τον συνδικαλισμό, μόνο όταν δεν θίγονται τα συμφέροντά τους. Οι «μικροί» κατηγορούν την στάση των «πετυχημένων» μόνο μέχρις ότου γίνουν κι αυτοί σπουδαιοί και πλούσιοι. Και οι δύο πλευρές επικαλέστηκαν την ανάγκη της σωτηρίας του ελληνικού τραγουδιού. Και οι δύο πλευρές έχουν στιχουργούς-δημοσιογράφους στις εφημερίδες και φεστιβαλιστές συνθέτες στα κόμματα...

δακτυλιδόστομος

ΚΑΤΑΓΓΕΛΘΗΚΑΝ ΟΙ 18 ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ, Η ΕΞΗΣ ΜΙΑ...



του Ρεπόρτερ

Δυστυχώς μόνο ανέκδοτα φαίνεται ότι θα θυμίζουν ορισμένες ενέργειες της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Όλοι μάλλον γνωρίζουμε το αστείο για τους 4 ευαγγελιστές που αποδείχτηκαν στο τέλος ένας. Φαίνεται ότι το γνωρίζει και το υπουργείο Εξωτερικών γιατί η τελευταία πρωτοσέλιδη ενέργειά του στο θέμα των ελληνοαμερικάνικων σχέσεων στηρίχθηκε στη λογική αυτού του ανέκδотου.

Πράγματι, με ρίγη εθνικής περηφάνειας διαβάσαμε στις εφημερίδες ότι καταγγέλλθηκαν 18 συμφωνίες με τους Αμερικάνους. Υπήρξαν και διθυραμβικά σχόλια για το τέλος της εποχής της υποτέλειας, υπήρξαν και εκτιμήσεις ότι «τώρα» αρχίζει να δείχνει το «πραγματικό» της πρόσωπο η συμφωνία για τις βάσεις. («Όταν λέμε 5 χρόνια, εννοούμε 5 χρόνια»).

Πλην όμως «όπου ακούς πολλά κεράσια κράτα μικρό καλάθι». Η ελληνική παράδοση με τον πλούτο των παροιμιών της και η κυβερνητική παράδοση με τον πλούτο των παλινωδιών της δεν μας επέτρεψε να απολαύσουμε την αντιιμπεριαλιστική ενέργεια του υπουργείου Εξωτερικών.

Πριν σβήσει ο ήχος από το χαστούκι που δώσαμε στους Γιάνκηδες, μας ζώσανε τα φίδια της αριστερής καχυποψίας. Πριν απ' όλα διότι οι Γιάνκηδες συμπεριφέρθηκαν εξαιρετικά ψυχραιμα. Δεύτερο και σημαντικότερο διότι εκτός από έναν αριθμό σε πρωτοσέλιδη ανάπτυξη κανένα άλλο στοιχείο για το περιεχόμενο των 18 αυτών συμφωνιών που καταγγέλλθηκαν δεν δόθηκε στη δημοσιότητα.

Είναι ανάγκη, λοιπόν, να σημειωθούν ορισμένα πράγματα για τη διαδικασία και την ουσία, αν και στην περίπτωσή μας είναι αλληλένδετα.

Έχουμε τονίσει επανειλημμένα —και είναι αυτονόητο βέβαια— πως αν πράγματι θέλουμε ο *δυνητικός όρος* του *terminable* των βάσεων να γίνει πράξη στην 5ετία, πρέπει να προπαρασκευάσουμε σταθερά το έδαφος. Τόσο με την κατάργηση όλων των υπόλοιπων συμφωνιών με την Αμερική, όσο και με τα γενικότερα μέτρα στη εξωτερική πολιτική, τους εξοπλισμούς, την οικονομία κτλ.

Για να γίνουν όλα αυτά πράξη, η πιο σημαντική προϋπόθεση είναι να υπάρξει ένα συμπαγές λαϊκό μέτωπο, όχι στη ρητορεία περί Εθνικής Λαϊκής Ενότητας αλλά στην ενεργοποίηση και κινητοποίηση του λαϊκού παράγοντα γύρω από ξεκαθαρισμένες θέσεις και επιλογές.

Αν δεν κάνουμε λάθος λοιπόν, η κυβέρνηση είχε δεσμευτεί επισημότατα ότι δεν θα υπάρξει «μυστική διπλωματία» με τους Αμερικάνους, όλες οι συμφωνίες θα έρθουν στο φως και αν τυχόν διατηρηθούν ορισμένες θα μετατραπούν ανάλογα με την προστασία και προαγωγή των εθνικών συμφερόντων.

Αλλά εδώ αρχίζουν οι «ελληνικές ιστορίες». Πρώτον μέχρι σήμερα δεν έχει δοθεί στη δημοσιότητα κάποιος επίσημος ελληνικός κατάλογος των πολυποίκιλων συμφωνιών και ρυθμίσεων με τους Αμερικανούς από το 1947 μέχρι τις μέρες μας. Μάλι-

στα υπάρχουν βάσιμες ενδείξεις ότι αυτός ο κατάλογος δεν υπάρχει όχι μόνο στη δημοσιότητα, αλλά ούτε καν στις υπηρεσίες του υπουργείου Εξωτερικών! (Εδώ οι Αμερικάνοι πρέπει να μας «φουμάρουν» στην κυριολεξία!).

Ενώ, όμως, δεν έχουμε καν γνώση των δεσμών και δεσμεύσεων μας καταγγέλλουμε ξαφνικά κάποιες δεκαοχτώ απ' αυτές. Ποιοι λόγοι οδήγησαν σ' αυτή την αντιιμπεριαλιστική έκρηξη λοιπόν; Φαίνεται ότι οι λόγοι είναι ακριβώς ότι δεν πρόκειται περί έκρηξης αλλά περί «άσφαιρων πυρών».

Είναι μια άλλη εκδήλωση της περίφημης «πολιτικής βούλησης» που περιτρέχει ως φάντασμα όλη την κυβερνητική πολιτική. Αλλά ως φάντασμα ακριβώς, έχει ένα μικρό μειονέκτημα, δεν έχει δηλαδή υλική υπόσταση.

ΤΟ ΑΝΤΙ έχει βάσιμες ενδείξεις από τις 18 συμφωνίες που καταγγέλλθηκαν οι 16 αν όχι οι 17 είναι ήδη πρακτικά ανενεργές, ορισμένες μάλιστα από δεκαετία και πλέον.

Φαίνεται ότι η μόνη που πράγματι «πονάει» τους Αμερικάνους και συμπεριλαμβάνεται στις 18 είναι αυτή που δημοσιεύσαμε στο προηγούμενο τεύχος με τις 108 συμφωνίες με τον αριθ. 7 (επιστολή του Υπ. Εξωτερικών Σοφοκλή Βενιζέλου με ημερομηνία 18.6.1952 προς τον πρέσβη των ΗΠΑ, σχετικά με συμφωνία που επιτρέπει τη χρήση ελληνικών αεροδρομίων και ευκολιών από υπηρεσίες της Αμερικανικής Πολεμικής Αεροπορίας).

Αν έτσι έχουν τα πράγματα (και παρακαλούμε το Υπ. Εξωτερικών να μας διαψεύσει) γεννιούνται πολύ σοβαρά ερωτήματα για τους χειρισμούς και την αποτελεσματικότητα εν τέλει της πολιτικής μας έναντι των ΗΠΑ.

Αν έστω πρόκειται για κάποιον διαπραγματευτικό ελιγμό, είναι τόσο εξασθενημένη εκ γενετής ενέργεια, ώστε μάλλον τον οίκτο παρά το φόβο προκαλεί.

Ας σκεφθούμε τον κ. Καψή που περιοδεύει αυτή τη στιγμή την Αμερική και θα δει βέβαια τους ομόλογούς του. Τι εντύπωση θα προκαλεί ως διαπραγματευτής όταν σε ένα γαίδαρο (το έμβλημα των ρεπουμπλικάνων εννοούμε) επιχειρήσει να προκαλέσει εντύπωση ρίχνοντας απαλά ένα πετραδάκι στη δοκιμασμένη και πολύπειρη ράχη του; Μάλλον σαν χάδι θα το αισθάνθηκε και θα αντιμετωπιστεί ίσως με κατανόηση και συμπάθεια. Μάλιστα, όπως γνωρίζουν και οι Έλληνες με τη μακρά βουκολική πείρα, ο γαίδαρος και σοφό και επίμονο ζώο είναι, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για τα βοσκοτόπια του...

Κάτι λοιπόν πρέπει να αλλάξει επί τέλους και στη διαδικασία και στην ουσία των χειρισμών γύρω από τις ελληνοαμερικάνικες σχέσεις. Διότι εκτός από το νερό του Καματερού που έτρεψε σε φυγή τον καρκίνο, δεν θυμόμαστε ποτέ κανένα πρωτοσέλιδο δημοσίευμα που να έτρεψε εις φυγήν τον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό.

Εκτός από τα ανέκδοτα, και η σοβαρότης είναι λέξη ελληνική...

□

Τουρκικές βολές πέτυχαν την ελληνική αξιοπιστία

του Ρέπορτερ

ΣΙΓΟΥΡΑ τα τουρκικά αντιτορπιλικά δεν στόχευσαν με επιτυχία τον «ΠΑΝΘΗΡΑ». Υπήρξαν ευθύβολα όμως ως προς το κύρος και την αξιοπιστία των ελληνικών αντιδράσεων —και κατά τούτο πέτυχαν τον κύριο στόχο με τον οποίο τους εντολοδότησε το τουρκικό Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας.

ΔΙΟΤΙ, τίποτε δεν έχει παραλλάξει στην κλασική διατύπωση ότι «ο πόλεμος είναι η συνέχιση της πολιτικής με άλλα μέσα». Και τα στρατιωτικά επεισόδια είναι κυρίως διπλωματικές και πολιτικές ενέργειες, ιδίως όταν είναι προσχεδιασμένες.

ΣΤΗΝ περίπτωση μας, των γεγονότων δηλαδή της περασμένης Πέμπτης υπάρχουν με σαφήνεια ορισμένες «σταθερές», που δεν μεταβλήθηκαν καθόλου από όσα επακολούθησαν ως «εξηγήσεις».

ΟΙ «ΣΤΑΘΕΡΕΣ» αυτές των γεγονότων της περασμένης Πέμπτης είναι:

- ο κανονιοβολισμός του «Πάνθηρα» και των αλιευτικών εντός των ελληνικών χωρικών υδάτων
- η ανάκληση το ίδιο βράδυ του πρεσβευτή στην Άγκυρα λόγω των ανεπαρκών τουρκικών εξηγήσεων
- οι ίδιες «ανεπαρκείς» τουρκικές εξηγήσεις γίνονται την Παρασκευή αποδεκτές και ανακαλείται η ανάκληση του πρέσβη
- οι Τούρκοι την Παρασκευή όχι μόνον δεν εμπλουτίζουν τις «εξηγήσεις» τους βελτιωτικά αλλά και καθυβρίζουν προκλητικά τη χώρα και τον πρωθυπουργό και μάλιστα δια στόματος Οζάλ
- παρά τις ανακλήσεις των ανακλήσεων η ελληνική πλευρά



επιμένει δια στόματος πρωθυπουργού ότι βρισκόμαστε μπροστά στη μεγαλύτερη πρόκληση που αντιμετώπισε η χώρα από την κρίση του '74 (τον Αττίλα 1 και 2 δηλαδή).

Η ΟΛΗ ιστορία είναι πράγματι πολύ σοβαρή όχι μόνο ως τουρκική πρόκληση, αλλά κυρίως ως δοκιμασία της ελληνικής ετοιμότητας. Και επειδή από ένα σημείο και πέρα οι ελληνικές αντιδράσεις χάνουν κάθε διαφάνεια και εισέρχονται σχεδόν στη σφαίρα του παραλόγου, είναι σκόπιμο να προσπαθή-

ΧΤΥΠΑΩ ΤΟ ΣΑΜΑΡΙ ΓΙΑ ΝΑ ΠΟΝΕΣΕΙ Ο ΓΑΪΔΑΡΟΣ

Αν τα γεγονότα της περασμένης Πέμπτης στο ΒΑ Αιγαίο και οι μετέπειτα εξελίξεις άφησαν μια πικρή γεύση στην Ελλάδα, στην Τουρκία δημιουργήσαν αγωνιώδη ερωτήματα, που περιμένουν ακόμη απαντήσεις. Ανακεφαλαιώνοντας τα γεγονότα: Μοίρα του τουρκικού στόλου από πέντε αντιτορπιλικά σκόπιμα ρίχνει 3 ομοβροντίες δίπλα στο ελληνικό αντιτορπιλικό «Πάνθηρ» και στο στολίσκο ελληνικών αλιευτικών. Μετά την απόφαση της ελληνικής κυβέρνησης να ανακαλέσει τον Έλληνα Πρέσβη κ. Κωνσταντόπουλο από την Άγκυρα, ο υφυπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας, κ. Ερτζουμέντ Γιαβουζάλπ, «παρακαλεί» τον Έλληνα πρεσβευτή να πιστέψει την εξήγηση που δίνεται, αφού και ο ίδιος είναι «πεπεισμένος» ότι στη διάρ-

κεια της άσκησης έγιναν εκρήξεις στον αέρα από τουρκικές αντιαεροπορικές βολές και ότι μόνο θραύσματα έπεσαν στη θάλασσα.

Κατ' αυτόν τον τρόπο το θέμα του κύρους της τουρκικής κυβέρνησης, καθώς και ο κυβερνητικός έλεγχος πάνω σ' όλα τα κέντρα εξουσίας στην Τουρκία τίθεται για άλλη μια φορά εντονότατα σε αμφισβήτηση. Αναπάντητο μένει το ερώτημα γιατί ο Τούρκος υφυπουργός Εξωτερικών παρακαλεί να γίνει πιστευτός. Και η απάντηση της Αθήνας προεικάζει κάθε άλλο παρά καθησυχαστικά στοιχεία. «Η κυβέρνηση έκρινε», ανακοίνωσε ο Έλληνας υφυπουργός Εξωτερικών κ. Καψής «ότι από την απάντηση του κ. Γιαβουζάλπ προκύπτει, πως δεν υπήρχε πρόθεση της τουρκικής κυβέρ-

νησης να προκαλέσει ένα τόσο επικίνδυνο επεισόδιο». Μια διπλωματική, αλλά σαφώς διατυπωμένη γνωστοποίηση της ελληνικής δυσπιστίας απέναντι στις προθέσεις του τουρκικού στρατού. Επίσης η χρονική επιλογή της Άγκυρας για προκλήσεις στο Αιγαίο παραμένει τελείως ακατανόητη. Κάθε όξυνση στις ελληνοτουρκικές σχέσεις αυτή τη στιγμή περισσότερο δυσκολεύει τη θέση της Τουρκίας παρά ενισχύει τα ερείσματά της στους διεθνείς οργανισμούς. Στο αμερικανικό κογκρέσο συζητιέται η βοήθεια των ΗΠΑ προς την Ελλάδα, Κύπρο και Τουρκία και η ψήφος των Ελληνοαμερικάνων μπορεί να αποδειχτεί αποφασιστική. Υπάρχει ακόμη η σύνοδος του ΝΑΤΟ στη Σμύρνη τις αρχές του επόμενου μήνα, όπου η ελληνική κυβέρνηση θα

εγείρει σίγουρα το θέμα της ασφαλείας της προς Ανατολάς.

Βέβαια η πρόκληση αυτή θα μπορούσε να ερμηνευτεί σαν ένδειξη ισχύος και συγχρόνως σαν μήνυμα προς την Ελλάδα, για να μη «διαταράξει τη στρατιωτική ισορροπία στην Κύπρο». Θα μπορούσε ακόμη να ήταν και δυναμική έκφραση ενός από τα «ρεύματα» του τουρκικού στρατού εναντίον ενός άλλου. Από τις αρχές της κήρυξης της «Τουρκικής Δημοκρατίας» (1923) και το αργότερο μετά την εγκαθίδρυση του κοινοβουλευτικού δημοκρατικού συστήματος το 1945, μέσα στο στεγανό του τουρκικού στρατού κινούνταν και συνεχίζουν να αντιπαλεύουν με ασίγηστο πάθος διάφορα ιδεολογικά κινήματα, από τα οποία σήμερα κυρίαρχα είναι:

σουμε να αποκαταστήσουμε τα «σενάρια» που κατά κάποιο τρόπο προσδιόρισαν και τις ελληνικές κινήσεις.

Η τουρκική πρόκληση

ΚΑΤΑΡΧΗΝ, όχι μόνο γιατί επιμένει η ελληνική πλευρά, αλλά γιατί επιμένουν τα γεγονότα, είναι βέβαιο ότι υπήρξε μια σχεδιασμένη τουρκική στρατιωτική πρόκληση, το μεσημέρι της Πέμπτης.

1. Τρεις ομοβροντίες από 5 οβίδες οι καθεμιά όχι από έμπειρους αξιωματικούς του Ναυτικού είναι αναγνωρίσιμες και μάλιστα στα 200 και 800 μέτρα αλλά και από τον τελευταίο ναύτη αρμενιστή.

2. Κανένα αντιαεροπορικό κανόνι και μάλιστα των 30 χιλ. δεν έχει εμβέλεια 8 μιλίων και ακόμα περισσότερο με διασπορά θραυσμάτων που να μπορεί να γίνει καν αντιληπτή σε τόσα απόσταση.

ΕΠΟΜΕΝΩΣ οι Τούρκοι έβαλαν συγκεκριμένα για λόγους όμως όχι στρατιωτικούς αλλά πολιτικούς.

ΠΟΙΟΙ είναι αυτοί οι λόγοι:

- Καταρχήν η «υλική» υποστήριξη των πρόσφατων τουρκικών χειρισμών. Μέσα στη διάρκεια 10 ημερών είχαμε μια προειδοποίηση από το τουρκικό υπουργείο Εξωτερικών και μια «ομόφωνη» απόφαση της τουρκικής εθνοσυνέλευσης που «προέτρεπαν» την Ελλάδα σε αποφυγή προκλητικών ενεργειών στο Κυπριακό.

- Η αλήθεια είναι ότι η ελληνική πλευρά συζητούσε σοβαρά το ενδεχόμενο στρατιωτικής ενίσχυσης της Κύπρου, μια και μια τέτοια ενέργεια θα άλλαζε ουσιαστικά το σκηνικό και τον συσχετισμό δυνάμεων στο νησί. Άρα η κανονιοβολισμοί έδιναν βάρος και στις προειδοποιήσεις και υπενθύμιζαν ότι στρατιωτικές ενέργειες θα έχουν τελικά και στρατιωτική απάντηση.

- Αν υποθέσουμε τώρα —όπως εκτίμησε η ελληνική πλευρά— ότι οι Τούρκοι ήθελαν ταυτόχρονα να κάνουν ένα τεστ «ετοιμότητας» της ελληνικής πλευράς, τότε μάλλον δώσαμε τις χειρότερες εξετάσεις.

Η κυβέρνηση ενώπιον κρίσεων

ΑΠΟ ΤΗΝ ανάληψη της κυβερνητικής εξουσίας το '81, αρκετές φορές η κυβέρνηση αντιμετώπισε τουρκικές ή και αμερι-

κάνικες προκλήσεις κυρίως στον εναέριο χώρο του Αιγαίου αλλά και στον θαλάσσιο.

ΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ υπάκουαν σε έναν τυποποιημένο διπλωματικό κώδικα, όπου η ενημέρωση των πρεσβευτών της Συμμαχίας και η καταγελία της τουρκικής προκλητικότητας είχαν καθιερωθεί με τον ίδιο τρόπο, όπως και οι παραβιάσεις.

ΠΑΡ' ΟΛΑ αυτά η επαναληπτικότητα των προκλήσεων και των απαντήσεων, είχαν δημιουργήσει διεθνώς την εντύπωση αν μη τι άλλο, ότι οι Τούρκοι είναι αυτοί που «κάτι κάνουν» στο Αιγαίο, και η Ελλάδα αμύνεται.

ΑΥΤΗ τη φορά η τουρκική πρόκληση επέτρεπε να κερδηθούν από την ελληνική πλευρά ακόμα περισσότεροι «πόντοι» στη διεθνή διπλωματική σκηνή.

ΚΑΙ ΚΑΤΑ τούτο η αντίδραση της Πέμπτης, με την ανάκληση του Πρεσβευτή ήταν κατά βάση ορθή ενέργεια:

- γιατί κλιμάκωνε διπλωματικά την αντίδρασή μας αντίστοιχα με την κλιμάκωση της τουρκικής επιθετικότητας

- γιατί έθετε το θέμα της τουρκικής επιθετικότητας στο επίκεντρο των συζητήσεων για τη βοήθεια στο Κογκρέσο

- έδινε τη δυνατότητα μέσα από την αναστροφή του ενδιαφέροντος προς το Αιγαίο και την τουρκική επιθετικότητα να γίνουν πιο άνετοι χειρισμοί —εφόσον είχαν προκριθεί— στην Κύπρο.

ΑΛΛΑ για να έχει νόημα μια τέτοια επιλογή ήθελε κυρίως να διακρίνεται από το *στοιχείο της διάρκειας*. Θα 'πρεπε δηλαδή να διατηρήσουμε το θέμα σε τέτοια χρονική έκταση και με τέτοια ένταση χειρισμών ώστε να αποδώσει σ' αυτή την κατεύθυνση.

ΕΔΩ ΦΑΙΝΕΤΑΙ όμως ότι ξεκίνησαν τα κλασικά λάθη, μιας κυβέρνησης που δεν ξέρει να λειτουργεί σε κατάσταση κρίσης.

ΕΤΣΙ, φαίνεται πως η ανάκληση του πρεσβευτή μας, θα έπρεπε να είναι ανάκληση για «διαβουλεύσεις» και όχι ανάκληση με αμοιβαιότητα μάλιστα, δηλαδή το προστάδιο της πλήρους διακοπής των διπλωματικών σχέσεων.

ΕΤΣΙ, με την ανάκληση του πρεσβευτή φανήκαμε διπλωματικά το ίδιο επιθετικοί όσο οι Τούρκοι στρατιωτικά. Αλλά εάν εμείς δύσκολα μπορούσαμε να αποδείξουμε την τουρκική επιθετικότητα ψαρεύοντας τις οβίδες τους από το βυθό της Σαμοθράκης, οι Τούρκοι εύκολα μπορούσαν να μιλούνε για ελληνική αδιαλλαξία που προσιωνίζει επιθετικές ενέργειες και να

Μια άλλη πλευρά για τα γεγονότα

- Οι δεξιοί εθνικιστές, που μέσα στους κύκλους τους κάλυψαν και τους φασίστες του Τουρκές.

- Το κίνημα των νοσταλγών των «κοινωνικών μεταρρυθμίσεων μέσω του στρατού», που αυτή τη στιγμή δείχνει να ομαδοποιείται γύρω από το στρατηγό Κενάν Εβρέν. Και τέλος εκείνοι που υπερασπίζονται πράγματι την κοινοβουλευτική δημοκρατία.

Τούρκοι δημοκράτες φοβούνται όμως, ότι η στρατιωτική πρόκληση στο Αιγαίο ήταν περισσότερο ένα άμεσο αλλά μη παρερμηνεύσιμα μήνυμα προς την κατεύθυνση του πρωθυπουργού Τουργκούτ Οζάλ. Σύμφωνα μ' αυτούς, οι δεξιοί εθνικιστές Τούρκοι στρατιωτικοί πιέζουν την κυβέρνηση να παραιτηθεί από τη μέχρι τώρα συστηματικά από την Άγκυρα ακολουθούμενη πολιτική της «άχρωμης ουδετερότητας» στη σύγκρουση Ιράν-Ιράκ και

να δεχτεί χωρίς επιφυλάξεις ένα νέο πιο καθοριστικό ρόλο στη Μέση Ανατολή. Πράγμα που της προσφέρεται ανοιχτόχερα από τις ΗΠΑ, την Ευρώπη και τη Σαουδική Αραβία.

Ήδη υπάρχουν αρκετές ενδείξεις για το ότι η Τουρκία οδηγείται γοργά προς την κατεύθυνση αυτή, με ή χωρίς τη συγκατάθεση της σημερινής κυβερνήσεώς της. Από τον περασμένο Μάιο, μετά την εισβολή από τουρκικές ταξιαρχίες καταδρομών στις βόρειες ιρακινές περιοχές, η ασφάλεια του μοναδικού πετρελαιογωγού που συνδέει τις πετρελαιοπηγές του Κιρκούτ με τη Μεσόγειο, ανατέθηκε στο τουρκικό στρατό. Μια περιοχή, πλάτους 20 χλμ. κατά μήκος του πετρελαιογωγού εκκενώθηκε στους αμέσως επόμενους μήνες και η «συμφωνία για την ασφάλεια των μεθοριακών περιοχών» που σύναψαν το Ιράκ και η Τουρκία αρχές αυτού του χρό-

νου νομιμοποίησε την ευχέρεια της Τουρκίας να επεμβαίνει στρατιωτικά κάθε στιγμή στο Ιράκ.

Κατά το τελευταίο ταξίδι του Κενάν Εβρέν στη Σαουδική Αραβία πριν ένα μήνα, ο σαουδάραβας βασιλιάς Φαχντ ζήτησε από τον Κενάν Εβρέν ανοιχτά μια δυναμική επέμβαση της Τουρκίας υπέρ του Ιράκ στη σύγκρουση του Περσικού Κόλπου. Σαν αντάλλαγμα για την «εξυπηρέτηση» ο βασιλιάς Φαχντ δέχτηκε να χορηγήσει στην Τουρκία ένα δάνειο ύψους 700 εκ. δολαρίων. Η συμφωνία για τα πρώτα 250 εκ. δολάρια έχει ήδη υπογραφεί. Για τα άλλα η Τουρκία θα 'πρεπε πρώτα να φέρει αποδείξεις της «καλής της θέλησης». Οι τελευταίες επιδρομές της τουρκικής αεροπορίας εναντίον των Κούρδων του Ιράν θα μπορούσαν να ερμηνευτούν σαν τέτοιες.

Και τέλος η απόφαση των

ΗΠΑ να ανανεώσει και να επεκτείνει τα αεροδρόμια του Mus, Batman και Yüksekova στις νοτιοανατολικές περιοχές της Τουρκίας για τις «Δυνάμεις Ταχείας Επεμβάσεως» δεν αφήνει αμφιβολίες, ότι και η Δύση προσπαθεί να μανουβράρει με κάθε τρόπο τη γειτονική χώρα στο νέο αυτό ρόλο. Σενάριο των τελευταίων νατοϊκών ασκήσεων στην περιοχή, των ονομαζόμενων «HILEX»: ο τουρκικός στρατός και οι Δυνάμεις Ταχείας Επεμβάσεως επεμβαίνουν μαζικά για να αποτρέψουν την εισβολή των σοβιετικών στρατευμάτων στο Ιράν.

Η πρόκληση στο Αιγαίο ίσως δεν είχε καθόλου σχέση με την Ελλάδα. Ήταν το μήνυμα του στρατού προς τον πρωθυπουργό Τουργκούτ Οζάλ να πάψει να αμφιταλαντεύεται. Ήταν αυτό που λένε στην Τουρκία «*χτυπάω το σαμάρι για να πονέσει ο γαϊδαρός*».

Αμαλία Βαν Χεντ

παίρναν σταδιακά το «πάνω χέρι».

Η ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ απειρία λοιπόν των ερασιτεχνών υφυπουργών μας επί της εξωτερικής πολιτικής έκανε μια ενέργεια που στο πολιτικό της σκεπτικό ήταν κατά βάση ορθή, να χάσει όλη την αποτελεσματικότητά της γιατί υπονομευόταν εσωτερικά από τα μέσα που χρησιμοποιούσε.

ΑΛΛΑ αν στην ελληνική αντίδραση υπήρξε εξ αρχής αυτή η μοιραία λαθεμένη κίνηση οι επόμενες ενέργειες πήραν αλυσιδωτά καταστροφικό χαρακτήρα —τόσο στο επίπεδο των ελληνοτουρκικών σχέσεων όσο και στο διεθνές προσκήνιο και κυρίως στο εσωτερικό μέτωπο:

- στις ελληνοτουρκικές σχέσεις: με την «ανάκληση της ανάκλησης» χωρίς οι Τούρκοι να ανακαλέσουν τίποτα από τη μεριά τους κέρδισαν και στη στρατιωτική ενέργεια —που διεθνώς παραμένει αναπόδεικτη— και στο διπλωματικό πεδίο μια και οι ίδιοι δεν ανασκεύασαν τίποτε·

- στο διεθνές προσκήνιο τώρα: μια χώρα παρουσιάζεται τη μια μέρα στο χείλος μιας ακραίας απειλής —και ξαφνικά η ίδια δηλώνει την άλλη μέρα πως αν και δεν άλλαξαν κατά κεραίαν τα γεγονότα χωρίς ούτε η στάση της άλλης πλευράς να αλλάξει (αντικειμενικά πια), όμως αλλάζει τη δική της στάση για λόγους που παραμένουν ανεξήγητοι όσο και αν είναι πικρό πρέπει εδώ να δεχτούμε πως διεθνώς με τέτοια συμπεριφορά θα θυμίζουμε όλο και περισσότερο την ιστορία του βοσκού και του λύκου, που θα είναι δυσδιάκριτη η χρησιμότητα μιας κατάστασης όταν την επικαλούμαστε οι ίδιοι·

- στο εσωτερικό μέτωπο τώρα, το «σκοτσέζικο ντους» εντυπώσεων δεν δρα οπωσδήποτε θετικά στην εγρήγορση του λαϊκού φρονήματος. Πριν σβήσει ο απόηχος των τουρκικών ομοβροντιών επήλθε ένας καθησυχασμός που δεν δικαιολογιόταν από πουθενά. Γιατί αυτές τις μέρες των κρίσεων και ο τελευταίος έλληνας διαβάζει εφημερίδες. Και διάβασε λοιπόν όσα δεν άκουσε στην τηλεόραση από τον χαμογελαστό κ. Καψή, ότι δηλαδή την ώρα που υποτίθεται ότι είχαμε ικανοποιητικές δεύτερες «εξηγήσεις» ο Τούρκος πρωθυπουργός μας έβριζε κιόλας, και μάλιστα με κατεξοχήν ανίκειο τρόπο. «Η Ελλάδα μοιάζει με μικρό παιδί που κλαίει πριν το δειρεί η μαμά του»

BAR FORUM

*Τώρα που η επικοινωνία
δυσκολεύτηκε,
απ'τίς περιπτώσεις...*

*...Υπάρχει ένα **FORUM**
επικοινωνίας*



**6τα ΕΞΑΡΧΕΙΑ 6την ΠΛΑΤΕΙΑ
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ 3 Α' ΟΡΟΦΟΣ**

—«ο κ. Παπανδρέου αρέσκεται σε ρόλους ηθοποιού» κτλ.

ΑΡΑ ΛΟΙΠΟΝ, από όλες τις όψεις αυτού του διημέρου βγαίνουμε χαμένοι, καθώς η «άλλη πλαυρά» πέτυχε όλους τους στόχους της και μάλιστα, ενδεχομένως, με πολύ μεγαλύτερη επιτυχία και σε μεγαλύτερη έκταση απ' ό,τι καταρχήν υπολόγιζε.

ΓΙΑΤΙ αυτή τη στιγμή και η στρατιωτική πρόκληση έμεινε αναπάντητη και τα διπλωματικά της επακόλουθα εμφάνισαν την Ελλάδα σε πλήρη σύγχυση, με ασάφεια σκοπών και με εναλλαγές τακτικών που ούτε την Τουρκία έθεσαν εν κατηγορία ούτε τα ελληνικά συμφέροντα προάσπισαν με κάποια αποτελεσματικότητα.

Κάποια αυπεράσματα

ΕΙΝΑΙ φανερό ότι τα γεγονότα της περασμένης Πέμπτης σχετίζονται ως προς την εσωτερική διαδικασία των ελληνικών αντιδράσεων με τα γεγονότα περί το κυπριακό του Νοέμβρη και τη γνωστή σύγκρουση Παπανδρέου-Κυπριανού.

ΚΑΙ ΤΟΤΕ είχε υπάρξει μια απρόσμενη οξύτητα την οποία ακολούθησαν διάφοροι σπασμωδικοί χειρισμοί (σύγκληση εθνικού συμβουλίου των κυπριακών κομμάτων μαζί με τον έλληνα πρωθυπουργό στην Αθήνα κτλ.) που και τότε «έσβησαν» σε μεταγενέστερες εκτιμήσεις και «ψυχραιμότερες» απόψεις.

ΑΛΛΑ είναι νομίζουμε λάθος να αποδίδουμε στον ερασιτεχνισμό υφυπουργών, στην άγνοια υπουργών ή στο «θυμικό» της κυβέρνησης την εκάστοτε ανάπτυξη μιας ορισμένης εξωτερικής πολιτικής.

ΑΥΤΟ που προκύπτει με σαφήνεια και από την εμπειρία της προηγούμενης εβδομάδας, είναι πως δεν υπάρχει μια επεξεργασμένη εξωτερική πολιτική που να περιλαμβάνει πολλά και διαφορετικά σενάρια τουρκικών ενεργειών στα οποία να αναλογούν αντίστοιχες ελληνικές απαντήσεις.

ΚΑΙ ΑΚΟΜΑ περισσότερο φαίνεται να λείπει ο ελληνικός σχεδιασμός όχι μόνο «αμυντικά» σε σχέση με τυχόν ενέργειες της Τουρκίας αλλά «επιθετικά» σε σχέση με ελληνικές πρωτοβουλίες δηλαδή, που θα διαμορφώνουν θετικότερους συσχετισμούς για τις ελληνικές θέσεις.

ΕΔΩ ΟΝΤΩΣ, τίθεται πια το συνολικό πρόσχημα της λειτουργίας της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ που σε όλους τους τομείς στερείται προγράμματος συστηματικότητας και συνέπειας σε κάποιες σταθερές επιλογές.

ΕΤΣΙ, τα πάντα κεντρώνονται στον πρωθυπουργό, με φυσική συνέπεια, ακόμα και ορθές καταρχήν προσεγγίσεις να μείνουν ανεκμετάλλετες από έλλειψη ενδιάμεσης στήριξης όπως στην περίπτωση μας.

ΔΙΟΤΙ, η τουρκική πρόκληση ήθελε μια διεθνή καταγγελία αντάξιά της· η ανάκληση όμως του πρεσβευτή υπονόμει την αξιοπιστία των χειρισμών γιατί έδινε επιχειρήματα στην τουρκική πλευρά, περί ελληνικής επιθετικότητας ενώ το ζητούμενο ήταν η απόδειξη της δικής της επιθετικότητας.

ΚΑΤΑ τούτο υπάρχει και ευθύνη του ίδιου του πρωθυπουργού όχι για τις επιλογές προσώπων του κυβερνητικού επιτελείου του, αλλά για τις λειτουργίες που οδηγούν και τον ίδιο σε λάθη σε έναν μάλιστα τομέα που κατεξοχήν επιχείρησε να εμψύσει μια νέα πνοή και νέα κατεύθυνση.

ΕΠΕΙΔΗ λοιπόν είναι βέβαιο ότι η Τουρκία δρα πολύ συκρατημένα και συνεκτικά εις βάρος των ζωτικών συμφερόντων και της ίδιας της εδαφικής ακεραιότητας της χώρας, πρέπει οριστικά να συνειδητοποιήσουμε ότι είμαστε πολύ μικρή χώρα για να μας συγχωρούνται ακόμα και μικρά λάθη. Και την περασμένη Πέμπτη και Παρασκευή διαπράξαμε μεγάλα.

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ και ο πρωθυπουργός πέρασαν μια δοκιμασία ετοιμότητας επώδυνη. Την άλλη φορά πρέπει να είμαστε πραγματικά έτοιμοι.

Η οργάνωση της τουρκικής προπαγάνδας στις ΗΠΑ

της Αθανασίας Φαρμάκη

Η τουρκική προπαγάνδα στις Ηνωμένες Πολιτείες προωθείται από τις τουρκικές διπλωματικές αποστολές σε συνεργασία με τις ακόλουθες μεγάλες οργανώσεις:

- Assembly of Turkish -American Associations. Ιδρύθηκε το 1980 από τα ήδη υπάρχοντα τότε τουρκικά σωματεία. Έδρα Ουάσιγκτον. Σκοπός της «η ενημέρωση του αμερικανικού λαού για την πραγματικότητα στην Κύπρο για τη σημασία της Τουρκίας στο ΝΑΤΟ, ο επηρεασμός του Κογκρέσου για μεγαλύτερη κάθε χρόνο στρατιωτική και οικονομική βοήθεια στην Τουρκία, η αντίκρουση των ελληνικών θέσεων».

Δρα υπό μορφή Lobby. Υποστηρίζεται ποικιλόμορφα, κύρια οικονομικά, από τις ακόλουθες μεγάλες εταιρίες και οργανώσεις:

Aydin Corporation (ιδρύθηκε από Τουρκοαμερικανό, παράγει τηλεπικοινωνιακό υλικό και υλικό για ηλεκτρονικούς υπολογιστές), Carthage fund, Erol television, General Dynamics (κατασκευάζει τα πολεμικά αεροπλάνα), Northrop (επίσης κατασκευάζει πολεμικά αεροπλάνα. Οι δύο παραπάνω είναι οι μεγαλύτερες και μοναδικές εταιρίες κατασκευής πολεμικών Αεροπλάνων στις



ΗΠΑ. Είναι αυτές που κατασκευάζουν τα F-16, F-18, KLP), Washington Bank, OFA Corporation (κατασκευάζει κινητήρες αεροπλάνων). Westinghouse και άλλες.

- American Friends of Turkey: Ιδρύθηκε το 1974. Έδρα Ουάσιγκτον. Πρόεδρος της ο Αμερικανός συνταγματάρχης σε αποστρατεία Ralph Reed.

Διοργανώνει τακτικά εκδηλώσεις για την προβολή των τουρκικών θέσεων και προωθεί τη συνεργασία ΗΠΑ-Τουρκίας στον τομέα της βιομηχανίας και της γεωργίας.

Οι παραπάνω οργανώσεις είναι οι μεγαλύτερες και έχουν αναλάβει το κύριο βάρος της τουρκικής προπαγάνδας στις ΗΠΑ. Επίσης κάτω από αυτές υπάρχουν 62 σύνδεσμοι (σωματεία) σε διαφορετικές Πολιτείες.

Στις ΗΠΑ ζουν μόνιμα περίπου 110.000 Τούρκοι, οι πιο πολλοί από τους οποίους είναι επιστήμονες. Εργάζονται οργανωμένα και δραστήρια για την προώθηση των τουρκικών θέσεων και αιτημάτων έχοντας μέχρι στιγμής θετικά αποτελέσματα σε σύγκριση με τον ελληνισμό της Αμερικής, που αν και αριθμητικά είναι τουλάχιστον δεκαπλάσιος δεν είναι οργανωμένος, όσο χρειάζεται. Αναπτύσσουν δημόσιες σχέσεις σε πολύ ικανοποιητικό βαθμό με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, με μέλη του κογκρέσου, με οργανώσεις, μεγάλες εταιρίες κτλ.

Κέντρα της προπαγάνδας θεωρούνται η Πρεσβεία στην Ουάσιγκτον και το Τούρκικο Κέντρο απέναντι από το κτίριο των Ηνωμένων Εθνών στη Νέα Υόρκη. □

...και η τουρκική εκδοχή για τους Έλληνες

Δεν υπάρχει καλύτερη μέθοδος προπαγάνδας από την αντιστροφή των ρόλων. Η πρακτική αυτή μπορεί να εφαρμόζεται με την ίδια επιτυχία στον δημόσιο, αλλά και στον ιδιωτικό βίο. Σκεφτείτε, για παράδειγμα, έναν προσωπικό σας αντίπαλο. Ο καλύτερος τρόπος «εξόντωσής» του είναι η εκστρατεία δυσφήμισής του με επιχειρήματα, μάλιστα, που να ταιριάζουν περισσότερο σε σας παρά σ' αυτόν. Έτσι και οι «σύμμαχοι» μας Τούρκοι, αντλούν συστηματικά από τη δική τους πρακτική για να χαρακτηρίσουν τα «ημέτερα». Ας είναι. Παραθέτουμε ένα απόσπασμα από το βιβλίο του Selahattin Salisik, στο οποίο είχαμε και παλαιότερα αναφερθεί: (τχ. 142, 4.1.80, σσ. 24-26).

«Έχει αποδειχθεί ότι η πλέον σπουδαία δραστηριότητα της ελληνικής κυβέρνησης είναι η άσκησης προπαγάνδας. Δια τούτης το βάρβαρον φύλον των Ελλήνων έχει πείσει τους δυτικούς ότι αποτελούν πολιτισμένον έθνος και ότι είναι ιδρυταί της δημοκρατίας. Η προ 130 ετών αρξαμένη δραστηριότητα κατά της Τουρκίας συνεχίζεται και σήμερα, την αυτήν δε δραστηριότητα επιδεικνύει το Πατριαρχείον(...) Προς επίτευξιν των σκοπών των οι Έλληνες συκοφαντούν τους Τούρκους εις τα δυτικά κράτη ως αγρίους και Ούννους, επιτυχάνουν την εξασφάλισιν βοήθειας των Δυτικών και την αποστολήν μεγάλης στρατιωτικής βοήθειας, προετοιμάζουν σχέδια κατά της Τουρ-

κίας εν όψει πολιτικών ευκαιριών, καταχρώνται των παραχωρουμένων εις την εν Τουρκία ελληνικήν μειονότητα και το Πατριαρχείο ελευθεριών προς υπονόμουςιν του ηθικού του λαού εις το το εσωτερικόν της χώρας(...) εργάζονται κρυφίως εις το Πατριαρχείον και τα ελληνικά μειονοτικά σχολεία κατά της Τουρκίας, επιδιώκουν την υπονόμουςιν του τουρκικού λαού δια της συνάψεως γάμων Τούρκων και Ελληνίδων ή της χρησιμοποίησεως Ελληνίδων ως διδασκαλισσών εις τουρκικά σχολεία, επιδιώκουν την καθυστέρησιν της ασκήσεως εις το εξωτερικόν συκοφαντικής προπαγάνδας, δυσφημίζουν συστηματικώς το τουρκικό έθνος εις την Δύσιν, επιζητούν να υπεισέλθουν εις τα συμβούλια μεγάλων εταιριών του εξωτερικού, αίτινες λαμβάνουν άδειαν εργασίας εν Τουρκία, με τον σκοπόν να δημιουργήσουν οικονομικάς απαιτήσεις επί των τουρκικών εδαφών».

Μας λένε και άλλα... ηθικοδιδακτικά οι Τούρκοι, και μάλιστα προβαίνουν και σε εμβριθείς διαγνώσεις, που αξίζει να διαβάσουμε, να αντιστρέψουμε και, κυρίως, να αναγνώσουμε μέσα από τις διατυπώσεις που χρησιμοποιούν τις επιθετικές τους προθέσεις.

«Οι Έλληνες ουδέποτε παρουσίασαν μεγάλους άνδρας, δεν έχουν αυτοπεποίθησιν, πάντοτε επρόδωσαν τους συμμάχους των, δεν έχουν νεωτεριστικές ιδέας περί πολέμου, αλλά στηρίζονται επί των

δυτικών συμμάχων των, πάντοτε προσέδωσαν κατά τους διεξαχθέντας πολέμους μεγαλυτέραν αξίδν εις την υλική παρά εις την πνευματικήν υπεροχήν, ουδέποτε edίστασαν να χύσουν το αίμα αθών δια την επίτευξιν των σκοπών των. Ο ελληνικός στρατός δεν είναι επιθετικός. Οι Έλληνες ουδέποτε ετήρησαν τας συμφωνίας των. Τας επιτυχίας των τας οφείλουν εις την προπαγάνδαν των. Εις τα υπ' αυτών καταληφθέντα τουρκικά edάφη εφέρθησαν τυραννικώς και αγρίως. Επρόδωσαν τους πάντας και την θρησκεία των εισέτι. Την στρατιωτικήν τέχνην εξέμαθον παρά των Τούρκων, χωρίς να τελειοποιήσουν αυτήν οι Έλληνες έλαβαν τον πολιτισμόν παρά των Τούρκων αλλά δεν ηδυνήθησαν να αφομοιώσουν αυτόν. Η παιδεία των στηρίζεται επί του μίσους και της εκδικήσεως. Οι θρησκευτικοί των άρχοντες είναι και πολιτικοί άνδρες. Οι Έλληνες πάσχουν από μεγαλομανίαν και χρειάζονται θεραπείαν».

Κι όλα αυτά βέβαια ισχύουν για τους σημερινούς Έλληνες, γιατί οι αρχαίοι που κάτι άξιζαν «ο Δημόκριτος, ο Ηράκλειτος, ο Ιπποκράτης, ο Πυθαγόρας, ο Όμηρος ήσαν τουρκικής καταγωγής και αι βάσεις του τουρκικού πολιτισμού διεδόθησαν εις την Δύσιν δια των Ιώνων. Το όνομα του περίφημου Ομήρου ήτο Omer (σ. 12)».

Και εις άλλα με υγεία!

ΔΙΑΜΑΝΤΗ ΦΛΩΡΑΚΗ

η τετραλογία της υπαρξιακής οδύσσειας

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ (5η έκδοση).

ΤΑ ΠΟΝΟΤΡΟΝΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΑΡΧΙΚΟΙ
ΤΟΥ ΑΠΟΛΥΤΟΥ (3η έκδοση).

ΕΙΣΒΟΛΗ ΣΤΟ ΑΥΡΙΟ (2η έκδοση).

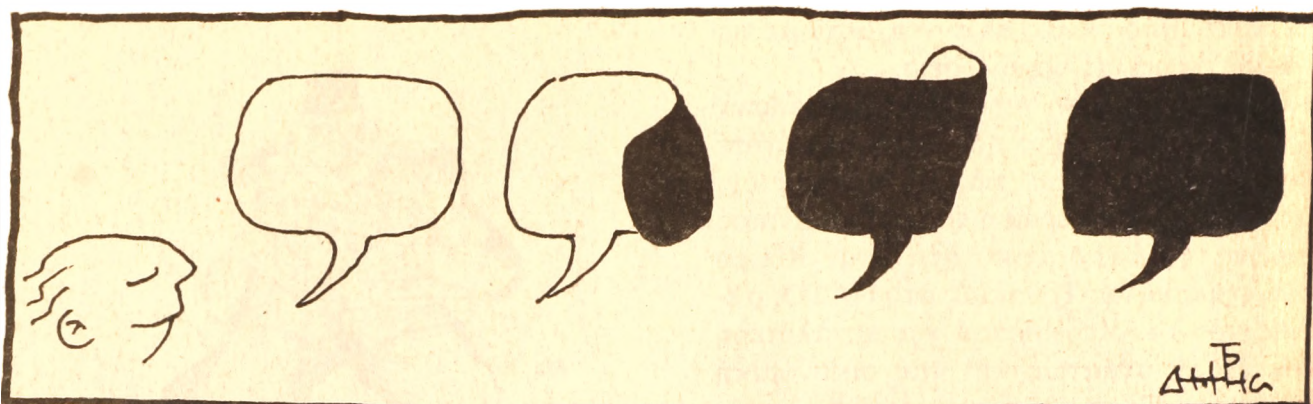
ΘΕΑ ΑΠΟ ΤΑ ΧΤΙΣΜΕΝΑ ΠΑΡΑΘΥΡΑ

* Τέσσερα μυθιστορήματα ή ένας δρόμος για την προσέγγιση του ουσιαστικού.
* Τέσσερα βιβλία που μετατόπισαν τον προβληματισμό της ελληνικής πεζογραφίας.

έκδοση: "άπειρον" τηλ.: 36.05.578

Η προπαγανδιστική εκστρατεία κάλυψη για τις επεκτατικές βλέψεις της Τουρκίας

του Σταύρου Λυγερού



Η προπαγάνδα της Τουρκίας στις ΗΠΑ και ευρύτερα στη Δύση, στηρίζεται στην προβολή της γεωπολιτικής της θέσης, της οποίας η σημασία αυξήθηκε εντυπωσιακά μετά την πτώση του σαχικού καθεστώτος στο Ιράν και πρόσφατα μετά την τροπή που πήραν τα πράγματα στο Λίβανο. Η Τουρκία κάνει κάθε τι για να εμφανίζεται σαν ο μοναδικός παράγοντας που εγγυάται την ανασχεση της Σοβιετικής Ένωσης και ευρύτερα τη σταθερότητα στην κρίσιμη αυτή περιοχή.

Την προβολή των τουρκικών θέσεων στις Ηνωμένες Πολιτείες έχουν αναλάβει οι εταιρίες δημοσίων σχέσεων «Γρέι» και «Ντόρεμους». Ο πρόεδρος της πρώτης Ρόμπερτ Γκρέι έχει διατελέσει επιτελικό στέλεχος στην προεκλογική εκστρατεία του Πρόεδρου Ρέηγκαν και θεωρείται άτομο με υψηλές προσβάσεις στα αμερικάνικα κέντρα εξουσίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι δεύτερος αντιπρόεδρος αυτής της εταιρίας —η οποία πρόσφατα πήρε από την Άγκυρα 300.000 δολάρια— είναι ο αρμενικής καταγωγής και μέλος του Δ.Σ. της Αρμενικής Ένωσης Μπάρι Ζορτιγιάν. (Τερτζουμάν 20/2/84).

Από την τουρκική προπαγανδιστική δραστηριότητα ξεχωρίζουμε:

- Στις αρχές του 1984 η Τράπεζα της Τουρκίας έκλεισε συμφωνία με τη μεγάλη αμερικανική εταιρία δημοσίων σχέσεων «Χιλ εντ Νόλτον» για την εκ μέρους της δεύτερης προώθηση ξένων επενδύσεων στη γείτονα.

- Δραστηριοποίηση των τουρκοαμερικανικών συλλόγων με στόχο την άσκηση πιέσεων. Πληροφορίες ότι σχεδιάζεται συντονισμός με συλλόγους άλλων μειονοτήτων, όπως των Πακιστανών.

- Δραστηριοποίηση του «Συνδέσμου Φίλων Τουρκίας», ο οποίος στις αρχές Φεβρουαρίου βράβευσε τον Αμερικανό Υφυπουργό Άμυνας Ρ. Περλ για τις φυλοτουρκικές του θέσεις. Κατά τη διάρκεια, μάλιστα, της σχετικής τελετής, ο Περλ αφού διαβεβαίωσε ότι δεν πρόκειται να επιβληθεί νέο εμπάργκο, διάβασε επιστολή του Ρέηγκαν με την οποία ευχαριστεί το Σύνδεσμο για τη βράβευση μέλους της κυβέρνησής του και υπογραμμίζει τη στρατηγική σημασία της Τουρκίας.

- Προσεταιρισμός πρώην κυβερνητικών στελεχών και χρησιμοποίησή τους σαν «κράχτες» των τουρκικών θέσεων και σαν μοχλούς πίεσης. Χαρακτηριστική η περίπτωση του πρώην Αμερικανού Υπουργού Εξωτερικών Χαϊήγκ. Ο Χαϊήγκ ο οποίος επισκέφθηκε στις αρχές του περασμένου φθινοπώρου την Τουρκία σαν επίσημος προσκεκλημένος, σε διεθνές οικονομικό σεμινάριο που έγινε εκεί τάχθηκε υπέρ των τουρκικών θέσεων παίρνοντας σαν αμοιβή —αν πιστέψουμε τον τουρκικό Τύπο— 5.000 δολάρια.

Κατά ορισμένες πληροφορίες ο Χαϊήγκ είναι ανώτερο στέλεχος στην εταιρία Τζενεραλ Νταϊναμικς που παράγει τα F 16.

Ο πρώην Αμερικανός Υπουργός Εξωτερικών, ο οποίος σύμφωνα με ορισμένες πληροφορίες έχει προσληφθεί σαν σύμβουλος του τουρκικού λόμπυ, δεν παραλείπει όποτε του δίνεται η ευκαιρία να υπογραμμίζει τη σημασία της Τουρκίας για τη Δύση και την ανάγκη να της δοθεί οικονομική και στρατιωτική βοήθεια. (Δηλώσεις Χαϊήγκ στη Ζυρίχη, Γκιουναϊντίβ 28/1/84).

- Οργάνωση σεμιναρίων και ομιλιών για στρατηγικά θέματα της περιοχής, στα οποία προβάλλεται η σημασία και ο ρόλος της Τουρκίας με τη βοήθεια αμερικανών και ευρύτερα νατοϊκών αξιωματούχων. Πρόσφατο παράδειγμα το σεμινάριο που οργανώθηκε στην Ουάσιγκτον από το τουρκικό λόμπυ στις 3/2/84.

Σ' αυτό το σεμινάριο δεν προβλήθηκαν μόνο τα γνωστά επιχειρήματα περί της στρατηγικής θέσης της Τουρκίας, αλλά ευθέως αμφισβητήθηκε ο επιχειρησιακός έλεγχος της Ελλάδας στο Αιγαίο από τον εν ενεργεία Αμερικανό στρατηγό Μόλτον. (Αυγή 28/2/84).

Εξάλλου στις 17/2/84 ο Τούρκος καθηγητής Σουζαλ, μίλησε στο Πανεπιστήμιο της Κολούμπια. Η ομιλία του οργανώθηκε με τη βοήθεια του Αμερικανού καθηγητή Χ. Ρηντ και χρηματοδοτήθηκε από το αρμόδιο ινστιτούτο του Πανεπιστημίου. Γίνονται μάλιστα προσπάθειες ο ίδιος ο Σουζαλ να καταλάβει θέση στον ΟΗΕ με αρμοδιότητα στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Άλλα παραδείγματα για τον τρόπο που δουλεύει το τουρκικό λόμπυ στους κόλ-

Δυο βιβλία σταθμοί:

ΘΩΜΑΣ ΓΚΟΡΠΑΣ

Περιπετειώδης

Κοινωνικό και Μαύρο
Νεοελληνικό Αφήγημα

Εισαγωγή - βιογραφικά - ανθολόγηση
(1850 - 1950) τόμοι 2

Ένα αφιέρωμα:

ΣΤΕΡΗΣ

Το τραγικό παραμύθι
της ζωής και του έργου
ενός πρωτοπόρου ζωγράφου

Κεντρική διάθεση:

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΞΟΔΟΣ

Μεσολογγίου 3, Τηλ.: 36.10.840

ΣΕΙΡΑ ΤΖΩΡΤΖ ΟΡΓΟΥΕΛ

Φάρμα των Ζώων

Στή Σκιά του 1984

Αλήτες του Παρισιού και του Λονδίνου

Φάμπρικες του Γουήγκαν Πάιερ

Φόρος Τιμής στην Καταλωνία

Κρατήστε Σφιχτά το Μικροαστισμό σας

Μέρες της Μπούρμα

Η Κόρη του Παπά

ΣΕΙΡΑ ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΚΟΛΛΟΝΤΑΙ: Έρωτας των Εργατριών
Μελισσών

ΜΕΝΛΕΡ: Στρατιές της Νύχτας

ΝΟΤΑΡΝΙΚΟΛΑ: Η Αδύνατη Απόδραση

ΜΠΑΡΟΟΥΖ: Απολυμαντής!

ΜΠΑΡΟΟΥΖ: Ο Α Πούκ είναι εδώ

ΜΠΑΡΟΟΥΖ: Σε ποιόν ανήκει λοιπόν η
θανατηφόρος TV;

KAMY: Η Πανούκλα

ΑΡΤΩ: Ηλιογάβαλος

ΤΖΕΡΟΝΥΜΟ: Απομνημονεύματα

► **ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ**

Z. Πηγής 17 Αθήνα

► τηλ. 36.39.980

ς του ΟΗΕ είναι:

Έγιναν συστηματικές προσπάθειες να υποταχθεί η Διεθνής Έκθεση της Ισλαμικής μέσω ΟΗΕ.

Τα πλαίσια των εκδηλώσεων για το έ-
Ατατούρκ πραγματοποιήθηκε έκθεση
γραφικής στο χώρο της ίδιας της Γραμ-
είας του ΟΗΕ.

Πρωθείται η έκδοση βιβλίων με στόχο
αλλοίωση ιστορικών δεδομένων ώστε
εξυπηρετείται η τουρκική προπαγάν-
Πρόσφατα κυκλοφόρησε από το εκδο-
ό του Πανεπιστημίου της Νέας Υόρκης
λίο του καθηγητή Τζάστιν Μακάρθου με
λο «ο πληθυσμός της Οθωμανικής Ανα-
ίας και το τέλος της αυτοκρατορίας»,
οποίο μεταξύ άλλων υποστηρίζεται ό-
α στοιχεία για τους ελληνικούς πληθυ-
ούς της Ανατολίας είναι πλαστά και κα-
σκευάστηκαν για να στηρίξουν εδαφι-
ς διεκδικήσεις των Ελλήνων στην πε-
χή αυτή.

Το κεντρικό επιχείρημα των Τούρκων
ς σχέσεις τους με τις ΗΠΑ, είναι ότι οι
ερείς σχέσεις δεν πρέπει να επηρεά-
ται από ζητήματα όπως το κυπριακό ή
αλληνοτουρκική διένεξη. Το επιχείρημα
τό που επικαλείται τα καθεαυτό αμερι-
νικά στρατηγικά συμφέροντα πρόβαλε
ο Τούρκος πρεσβευτής στην Ουάσιγ-
ον Ελεκτάγκ κατά τη διάρκεια συζήτη-
ς που οργάνωσε το γνωστό περιοδικό
όρειν Πόλισι» στις 24/1/84.

Ένα δεύτερο επιχείρημα της Άγκυρας
αι ότι αυτό που χαρακτηριστικά αναφέ-
ι σε επιστολή του προς τα μέλη του
γκρέσου ο πρόεδρος των Τουρκοαμερι-
νικών Συλλόγων: «Θα πρέπει να γίνει
κάθαρα αντιληπτό ότι η γραμμή που
θέττησε το Κογκρέσο στο παρελθόν (εν-
εί το εμπάργκο), υπήρξε επιζήμια για
αμερικανικά συμφέροντα γιατί συνέβα-
στην αποσταθεροποίηση της Τουρκίας.
οικονομικό βάρος από το εμπάργκο α-
τέλεσε γόνιμο έδαφος τόσο για τους
βιετικούς πράκτορες που στόχευαν
ο να αποκόψουν την Τουρκία από το
ΑΤΟ, όσο και για τους φανατικούς ισλα-
στές που αποσκοπούσαν να εμπλέξουν
ν Τουρκία στις ευρύτερες συγκρούσεις
η Μέση Ανατολή. Αν οι στόχοι αυτοί ε-
τυγχάνονταν, οι επιπτώσεις θα ήταν κα-
στρεπτικές και για κάποιον άλλο σύμ-
ιχο στην περιοχή, για το Ισραήλ».

Ο τουρκικός Τύπος εκτός από το να υ-
γραμμίζει το ρόλο της Τουρκίας σαν
ρομαχώνα της Δύσης στην ευαίσθητη
ριοχή της Ανατολικής Μεσογείου και
βαία να ζητάει υπέρογκη βοήθεια, συ-
νά αντιπαραθέτει την πιστή Τουρκία στη
λοσοβιετική Ελλάδα. Η Τερτζουμάν
0/10/83), μάλιστα, χαρακτήρισε τον Έλ-
ηνα πρωθυπουργό ούτε λίγο ούτε πολύ
ράκτορα της Μόσχας στους κόλπους
ου ΝΑΤΟ.

Η Άγκυρα έχοντας επίγνωση της στρα-
γικής σημασίας που της αποδίδει η
ιάσιγκτον και η Ατλαντική Συμμαχία
ροβάλλει με όλες της τις δυνάμεις και
τ' ό,τι φαίνεται μ' επιτυχία την ανάγκη
συγχρονισμού των ενόπλων δυνάμεών
ς. Ο αρμόδιος Αμερικανός στρατηγός

Γουϊκχαμ έφτασε να δηλώσει στη Χουριέτ
(18/1/84) ότι ο τουρκικός στρατός χρειάζε-
ται 18 δις δολάρια στα προσεχή 13 χρό-
νια για να εκσυγχρονιστεί. Δεν είναι πε-
ριεργο, λοιπόν, που οι προτάσεις της κυ-
βέρνησης Ρέηγκαν για τη «βοήθεια» προς
την Ελλάδα και Τουρκία για το 1985 δεν
προκάλεσαν αντιδράσεις μόνο στην ελλη-
νική πλευρά. Ο εκπρόσωπος του τουρκι-
κού Υπουργείου Εξωτερικών Ακιμάν έκ-
φρασε τη δυσαρέσκεια της Άγκυρας, η ο-
ποία ζητούσε για το 1985 1,5 δις δολάρια.

Χαρακτηριστικό της διόγκωσης των
τουρκικών απαιτήσεων είναι το παρακάτω
γεγονός. Ο Αμερικανός πρεσβευτής στην
Άγκυρα Στράους Χιούπε σε συνέντευξή
του στην Τζουμχουριέτ (28/2/84) είπε: «Με-
γάλα ποσά απαιτούνται για τον εκσυγ-
χρονισμό του τουρκικού στρατού. Αυτό
το δήλωσα επανειλημμένα. Αλλά κάνου-
με ότι μπορούμε με τα μέσα που διαθέ-
τουμε. Επιτρέψτε μου να πω ότι έχω κά-
πως κουραστεί με ερωτήσεις «γιατί δίνε-
τε μόνο 934 εκατ. δολάρια;» Αυτά τα 934
εκατ. δολάρια είναι ένα σωρό χρήματα
για να δοθούν σε μια οποιαδήποτε χώ-
ρα». Δεν χρειάστηκε πολύ για να έρθει η
απάντηση από το στόμα του πρώην Τούρ-
κου Υπουργού Άμυνας Χασάν Ισίκ. Ο Ισίκ
δήλωσε ότι «ένας πρεσβευτής που παίρ-
νει τέτοιες θέσεις, πρέπει να ανακαλείται
από την κυβέρνησή του». (Τζουμχουριέτ
1/3/84).

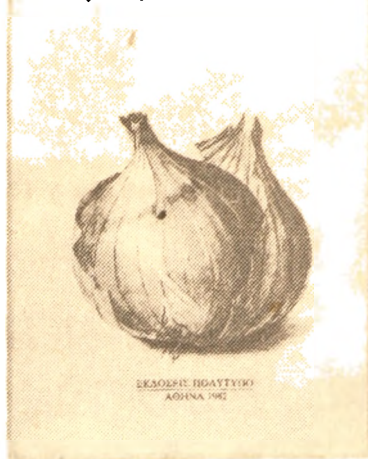
Ένα από τα πιο αγαπημένα θέματα της
τουρκικής προπαγάνδας είναι η συσχέτι-
ση της Ελλάδας με τους Αρμένιους κομ-
μάντος. Πρόσφατο και χαρακτηριστικό εί-
ναι το κατασκευασμένο δημοσίευμα της
Γκιουναϊντίν (28/1/84) με τον εύγλωττο τί-
τλο: «Η Αθήνα, νέα πρωτεύουσα της ΑΣΑ-
ΛΑ». Λίγο παλιότερα η Τερτζουμάν (26/10/-
83) είχε γράψει ότι η «Εθνική Επιτροπή
Αρμενίων», την οποία η εφημερίδα κατη-
γόρησε σαν υπεύθυνη για τις επιθέσεις
των Αρμενίων κομμάντος, έχει την έδρα
της στην ελεύθερη Κύπρο. Το καλοκαίρι η
τουρκική προπαγάνδα στο θέμα αυτό είχε
πάρει τέτοια έκταση που εφημερίδες δια-
τύπωναν απειλές ότι τα τουρκικά στρα-
τεύματα κατοχής θα εισβάλουν στο ελεύ-
θερο τμήμα του νησιού με το πρόσχημα
των εκκαθαρίσεων.

Είναι τέλος ενδιαφέρον το ότι, σύμφω-
να με την τουρκοκυπριακή εφημερίδα
«Μποσγκούρντ», το τουρκικό λόμπυ έκα-
νε συγκέντρωση στην Ουάσιγκτον για την
ενημέρωση γερουσιαστών και βουλευ-
τών. Σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια
αυτή παίζει ο Μάικλ Σαζ, αρθρογράφος
της Ουάσιγκτον Τάιμς.

Το σημείωμα αυτό, δεν έδωσε παρά με-
ρικές πινελιές της τουρκικής προπαγάν-
δας, μιας πολυσύνθετης και πολυμέτωπης
δραστηριότητας ενταγμένης απόλυτα στο
ευρύτερο πλαίσιο της πάγιας τουρκικής ε-
πεκτατικής στρατηγικής. Αποφύγαμε να
ασχοληθούμε με την προπαγανδιστική
δραστηριότητα που αφορά το Κυπριακό,
τη μουςουλμανική μειονότητα της Δυτι-
κής Θράκης και τον Ισλαμικό Κόσμο, μιας
και καθένας από αυτά αποτελεί αντικείμε-
νο χωριστής έρευνας. □

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ
Μεροληπτική κατάθεση



ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ
Μεροληπτική κατάθεση



ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ
Συνηγορία της παραλογοτεχνίας

ΣΕΙΡΑ:

«ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ»

- ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ, ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ, ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ, ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ:

Επτά κείμενα για τον Νίκο Καββαδία

- ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ: Η αρχαιογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη
- Μ.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ: «Αριάδνη»· μια σπουδή στον ερωτικό Σεφέρη
- Γ. ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ: «Εις την οδόν των Φιλελλήνων» του Ανδρέα Εμπειρίκου. Μια ανάγνωση
- ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ Φύλλα-Φτερά
- ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ Μια συνάντηση Σεφέρης-Μακρυγιάννης

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΝΕΦΕΛΗ»,
Μαυρομιχάλη 9

τηλ. 36.07.744, 36.39.962

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ «Μ. Κοτζιά και Σία»
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

ΚΥΡΙΑ ΘΑΤΣΕΡ,
ΕΙΝΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ, ΟΤΙ ΤΗ ΝΥΧΤΑ
ΤΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ ΠΡΟΣ ΕΚΤΗ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ
ΤΟΥ 1983, ΣΥΝΑΝΤΗΘΗΚΑΤΕ ΜΕ ΓΝΩΣΤΟ
ΚΑΤΑΣΚΟΠΟ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤΙΚΩΝ
ΣΕ ΠΑΡΚΟ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ;

ΠΟΥ; ΣΤΟ ΖΑΠΠΕΙΟ;
... ΜΕ ΤΟΝ ΑΝΔΡΕΑ;
ΜΑ ΔΕΝ ΗΞΕΡΑ ΤΟΤΕ...
ΝΟΜΙΖΑ ΟΤΙ ΗΤΑΝ ΠΡΟΕ-
ΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΟΚ!!!

FACE
THE
PRESS?



ΑΠΕΡΓΙΑΚΟ ΚΥΜΑ: «Ανεργία και φτηνό μεροκάματο»

της Ρούλας Ελευθερίου

«Η ανεργία και το φτηνό μεροκάματο είναι αυτά που μας και-
». Αυτά τα λόγια ειπωμένα έτσι απλά από έναν απεργό κλω-
τούφαντουργό αποτελούν ίσως την πιο συμπυκνωμένη απάν-
τηση στα ερωτήματα που έθεσε το ξέσπασμα του απεργιακού
κύματος από τις αρχές της φετινής χρονιάς.

Η υπογραφή της συλλογικής σύμβασης εργασίας από την
ΣΕΕ σε κλίμα «αμοιβαίας κατανόησης» με τον ΣΕΒ δεν εξα-
φάνισε την αναμενόμενη από την κυβέρνηση εργασιακή ειρή-
νη. Οι ρυθμίσεις της συλλογικής σύμβασης δεν κρίθηκαν ικα-
νοποιητικές από τους εργαζόμενους και η ανοχή απέναντι
την εισοδηματική πολιτική, που κυριάρχησε τα δύο πρώτα
ρόνια της κυβέρνησης ΠΑΣΟΚ φαίνεται ότι άρχισε να εξαν-
λείται.

Η οικονομική κρίση

Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΑΕΔ, το 1983 ο αριθμός των απο-
υμένων έφθασε τις 209.128. Η ανεργία πλήττει κυρίως την οι-
κοδομή, τη ναυτιλία, την κλωστοϋφαντουργία και τις ναυπη-
γοεπισκευαστικές εργασίες, κλάδους δηλαδή που γνώρισαν τη
μεγαλύτερη άνθηση στην δεκαετία του '70 και υπέστησαν κατά
συνέπεια και το κύριο βάρος της οικονομικής κρίσης.

Η αύξηση της ανεργίας που εκδηλώθηκε από την περασμένη
δεκαετία, έχει σαν αποτέλεσμα τη συρρίκνωση του οικο-
νομικού εισοδήματος, καθώς τα επιδόματα ανεργίας είναι
πολύ χαμηλά στη χώρα μας. Στον αριθμό των ανέργων που υ-
πολογίζονται γύρω στους 250.000 με 300.000 θα πρέπει να προ-
στεθούν και οι νέοι που δεν έχουν ποτέ εργασθεί. Η αύξηση αυ-
τής της ανεργίας οδήγησε στην αρχή, στον περιορισμό των κι-
νητοποιήσεων στο βιομηχανικό κυρίως χώρο, όπου ο φόβος
των απολύσεων είναι πιο έντονος. Έτσι οι απεργιακές κινητο-
ποιήσεις για την προστασία του εισοδήματος των εργαζομένων
γίναν τα τελευταία χρόνια κυρίως από όσους ήταν «εξασφαλι-
μένοι» απέναντι στην απόλυση (Τράπεζες, Κοινή Ωφέλεια, Ο-
λυμπιακή).

Στο πρόβλημα της ανεργίας ήρθε να προστεθεί η μείωση του
πραγματικού εισοδήματος των μισθωτών, που υπολογίστηκε
για το 1983 από την ίδια την κυβέρνηση σε 4,5% περίπου. Τα

δάνεια προς τον ιδιωτικό τομέα αυξήθηκαν χωρίς όμως να ο-
δηγήσουν σε αύξηση των επενδύσεων.

Όλα αυτά έγιναν αισθητά στους εργαζόμενους, χωρίς να
χρειάζονται στατιστικά στοιχεία, στην καθημερινή τους ζωή.

Η απουσία από την άλλη μεριά μιας ουσιαστικής εναλλακτι-
κής πρότασης από την πλευρά του ΠΑΣΟΚ σχετικά με το ξε-
πέρασμα της κρίσης μείωσε την πειστικότητα των επικλήσεων
προς τους εργαζόμενους για την επίδειξη «ωριμότητας» και
την αύξηση της παραγωγικότητας.

Καθώς το σύνθημα για την «αύξηση της παραγωγικότητας»
συνοδεύτηκε από φραστικές μόνο απειλές κατά των βιομηχά-
νων, δεν μπόρεσε να αποτελέσει επαρκές ψυχολογικό κίνητρο
για την αποδοχή της λιτότητας. Η διαφοροποίηση της πολιτι-
κής του ΠΑΣΟΚ από αυτήν της Νέας Δημοκρατίας στον οικο-
νομικό τομέα δεν έγινε ορατή καθώς και οι δύο κινήθηκαν μέ-
σα στα πλαίσια των υποδείξεων του Διεθνούς Νομισματικού
Ταμείου για σταθερότητα και περιορισμό της ανακατανομής
του εισοδήματος.

Έτσι η μεγάλη πλειοψηφία των εργαζομένων προχώρησε
στη σύγκρουση με την εργοδοσία για τη διασφάλιση του εισο-
δήματός της.

Αποτελεί το απεργιακό κύμα, κίνηση που αποβλέπει στην
πτώση του ΠΑΣΟΚ, όπως ήταν οι τελευταίες απεργίες επί Νέ-
ας Δημοκρατίας; Θα διακινδυνεύαμε την εκτίμηση, ότι όχι. Α-
πλά υποδηλώνει την άρση της αυταπάτης ότι η προστασία του
εισοδήματος θα διασφαλιστεί από την κυβέρνηση και η κυβέρ-
νηση καταγράφεται πλέον στις συνειδήσεις των εργαζομένων
σαν ένας ουδέτερος ρυθμιστής της κατάστασης.

Η στάση των πολιτικών δυνάμεων

Από την πλευρά του, το ΠΑΣΟΚ φαίνεται ότι περισσότερο
απ' όλα επιθυμεί τη διασφάλιση της εργασιακής ειρήνης, μέσα
σ' ένα κλίμα αμοιβαίων υποχωρήσεων κεφαλαίου και εργαζο-
μένων με στόχο την «εθνική» έξοδο από την κρίση. Η πολιτική
αυτή είναι φυσικό να μην μπορεί να εφαρμοστεί, γιατί παρα-
γνωρίζει την όξυνση των ταξικών συγκρούσεων σε περίοδο

κρίσης. Μια τέτοια πολιτική «ταξικής εκεχειρίας» και στράτευσης για το «εθνικό καλό» μόνο με ανοιχτά αυταρχικές μεθοδεύσεις θα μπορούσε να επιβληθεί.

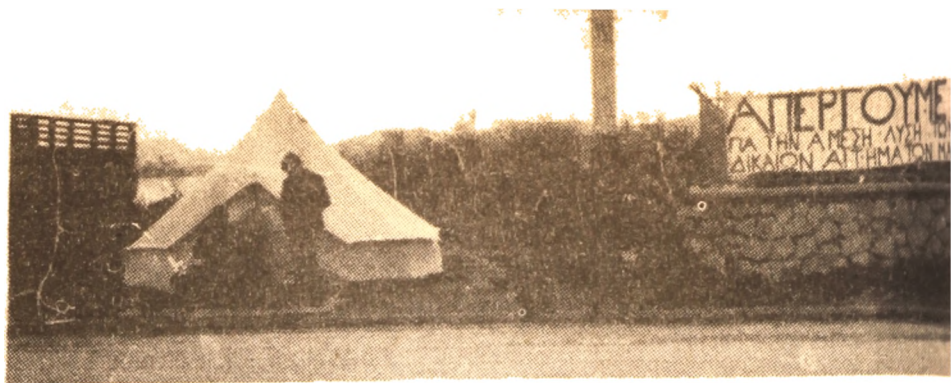
Όσον αφορά τώρα τη στάση του ΚΚΕ απέναντι στο απεργιακό κύμα γίνεται φανερό ότι η φαινομενική της αντιφατικότητα —ενίσχυση των κινητοποιήσεων στην αρχή και φρενάρισμα τους όταν η σύγκρουση οξυνθεί— είναι πάγιο χαρακτηριστικό της πολιτικής που έχει το κόμμα αυτό, σε σχέση με τους εργατικούς αγώνες. Έχοντας σα δεδομένο ότι τα όριά τους είναι περιορισμένα, αφού μία απεργία «δεν αλλάζει το σύστημα», αντιμετωπίζει τις εργατικές κινητοποιήσεις σαν μέσο για την ανάπτυξη συνειδήσεων, που θα προσχωρήσουν στη δύναμή του.

Με παράδοση επιθετικότητα, αν αναλογιστεί κανείς τη μέχρι τώρα στάση του «κριτικής υποστήριξης» προς το ΠΑΣΟΚ, κινείται το ΚΚΕ εσ. στον εργατικό χώρο. Μια πιθανή ερμηνεία αυτού του γεγονότος είναι ότι ίσως η δομή των συνδικαλιστικών παρατάξεων του που έχουν αρκετή ελευθερία κίνησης σε σχέση με τις επιλογές του κομματικού φορέα, έχουν οδηγήσει στην ελεύθερη έκφραση των απόψεων των στελεχών της βάσης του, που είναι ξεκάθαρα αντίθετη με την πολιτική του ΠΑΣΟΚ στον εργατικό χώρο.

Όσο για τη δεξιά, η αντιπασοκική γραμμή που διέπει τη συνδικαλιστική της τακτική έχει οδηγήσει στο σαμποτάρισμα των απεργιών (μέσω των εργατοπατέρων) στον ιδιωτικό τομέα, και στην ενίσχυση αντίθετα των αντιθέσεων μέσα στις εταιρίες δημοσίου ελέγχου, όπου βγαίνει πολλές φορές «από τα αριστερά», υποστηρίζοντας το δίκιο των εργαζομένων.

Εσωτερικές εξελίξεις του συνδικαλιστικού κινήματος

Οι μεγάλες αντιθέσεις που χαρακτηρίζουν την ανάπτυξη της ελληνικής κοινωνίας αντικατοπτρίζονται πιστά και στο χώρο της συλλογικής εκπροσώπησης των εργαζομένων. Θα ήταν ί-



σως πιο σωστό ο όρος «συνδικαλιστικό κίνημα» να χρησιμοποιείται στον πληθυντικό, καθώς η εσωτερική κατάσταση των σωματείων δημιουργεί την εντύπωση ότι πρόκειται για μονάδες που ανήκουν σε διαφορετικές χρονικές περιόδους.

Υπάρχουν κλάδοι που έχουν πετύχει σημαντικές συνδικαλιστικές διευκολύνσεις στους χώρους δουλειάς, υπάρχουν Ομοσπονδίες που στα συνέδριά τους ο διάλογος ξεπερνά σαφώς το επίπεδο της Βουλής, αλλά από την άλλη μεριά υπάρχουν και σωματεία που ο συνδικαλισμός βρίσκεται ακόμα σε εμβρυακό επίπεδο.

Η ιστορική εξέλιξη των σωματείων έχει δείξει ότι στο ξεκίνημά του ένα συνδικαλιστικό όργανο, διοικείται από αντιπροσώπους εκλεγμένους με ενιαίο ψηφοδέλτιο. Συνήθως η φάση της «ωριμότητας» συνδέεται με την παρουσία διαφορετικών συνδικαλιστικών παρατάξεων.

Πράγματι στα περισσότερα σωματεία που μόλις ξέφυγαν από τον έλεγχο της εργοδοσίας, παρατηρείται η ύπαρξη ενιαίων παρατάξεων που συσπειρώνουν μέλη διαφορετικών κομμάτων.

Το ίδιο όμως φαινόμενο έχει αρχίσει να παρατηρείται και σε σωματεία που έχουν ήδη περάσει στο στάδιο της παραταξιοποίησης. Ορισμένες μάλιστα από τις πρόσφατες κινητοποιήσεις έγιναν με πρωτοβουλία αυτών των σωματείων. Η μετατροπή των συνδικαλιστικών οργάνων σε χώρους εκλογικής κυρίως αναμέτρησης των παρατάξεων αποτελεί πιθανόν μία από τις αιτίες αυτού του φαινομένου.



Πώς βρέθηκαν οι τεχνικοί της ΕΑΒ από τη διεκδίκηση κάποιων επιδομάτων στο κέντρο της σύγκρουσης για τον 3239;

Μια ματιά στις εσωτερικές διεργασίες αυτής της απεργίας αναδεικνύει ζητήματα που αφορούν ολόκληρο το συνδικαλιστικό κίνημα.

ΕΑΒ, ΠΕΕΕΑΒ, ΣΤΑΑΒ...

Η ΕΑΒ άρχισε να λειτουργεί το 1978 με κύριο αντικείμενο την επισκευή και συντήρηση

των αεροσκαφών της Πολεμικής Αεροπορίας. Απασχολεί 3.150 εργαζόμενους που χωρίζονται σε «έμμεσα παραγωγικούς» (διοικητικούς-εφοδιαστές) και «άμεσα παραγωγικούς» (τεχνίτες) με αναλογία 1,3:1. Όπως και σε αρκετές άλλες επιχειρήσεις, οι εργαζόμενοι εκπροσωπούνται από πολλά σωματεία. Από αυτά μπορούν να θεωρηθούν ενεργά τρία:

- η ΠΕΕΕΑΒ, εργοστασιακό σωματείο που μέχρι τις πρόσφατες εκλογές ελεγχόταν από την ΠΑΣΚΕ. Το σωματείο αυτό απομαζικοποιήθηκε τα δύο τελευταία χρόνια, λόγω της αδράνειας που επέδειξε η ΠΑΣΚΕ. Έτσι, στις τελευταίες εκλογές που έγιναν πριν είκοσι μέρες, ο αριθμός των ψηφισάντων μειώθηκε από 1604 σε 1363 και η ΕΣΥΕ (ΕΣΑΚ-Σ) πήρε 5 έδρες, ενώ η ΠΑΣΚΕ περιορίστηκε στις 3. Η Αυτόνομη Κίνηση (ΚΚΕ εσ. ανεξάρτητοι) διατήρησε μία έδρα διπλασιάζοντας όμως τους ψήφους της.

- ο ΠΥΡΣΟΣ, εργοστασιακό επίσης, σωματείο. Δημιουργήθηκε από τις δυνάμεις της δεξιάς, που αποχώρησαν από την ΠΕΕΕΑΒ.

- ο ΣΤΑΑΒ, κλαδικό σωματείο των τεχνικών. Δημιουργήθηκε

από ένα αρχικό πυρήνα ανεξάρτητα από κομματική τοποθέτηση, σε καθαρά συντεχνιακή βάση και μαζικοποιήθηκε ραγδαία. Εκτός από λίγα μέλη της ΠΑΣΚΕ, όλοι οι τεχνικοί έγιναν σταδιακά μέλη του (1.300 εγγεγραμμένοι).

Το 1983 όπως και στα υπόλοιπα σωματεία, δεν υπογράφηκε συλλογική σύμβαση. Για το 1984, η ΠΕΕΕΑΒ άρχισε την επεξεργασία προγράμματος διεκδίκησης που βρίσκεται ακόμα υπό διαμόρφωση.

Από την άλλη πλευρά ο ΣΤΑΑΒ ξεκίνησε τον Σεπτέμβριο του '83 ενέργειες για την υπογραφή ειδικής συλλογικής σύμβασης που θα ρύθμιζε ορισμένα οικονομικά αιτήματα (επιδόματα κυρίως) για τους τεχνικούς. Στην αρχή η διεκδίκηση των αιτημάτων έγινε με ένα ιδιόμορφο τρόπο. Οι τεχνικοί εκτελούσαν τις προγραμματισμένες εργασίες αλλά δεν ενημέρωναν τα ειδικά έντυπα μ' αποτελεσμα να μην μπορεί να διενεργηθεί ο ποιοτικός έλεγχος των αεροσκαφών.

Το Δεκέμβριο του '83 οι κινητοποιήσεις σταμάτησαν μετά την υπόσχεση του αρμόδιου υφυπουργού Παιδείας Ζακωλίου ότι «θα δουν σύμβαση που θα τρίβουν τα μάτια τους».

Από τις αρχές Γενάρη και μετά η σύγκρουση κλιμακώθηκε και από τις δύο πλευρές. Υπαναχώρηση του Υπουργείου ως προς τη συλλογική σύμβαση, προκήρυξη τετραώρων στάσεων εργασίας που παρέλυσαν την λειτουργία της εταιρείας, παραπομπή της σύγκρουσης στα δικαστήρια. Οι δύο πρώτες δίκες, σχετικά με την αντιπροσωπευτικότητα του ΣΤΑΑΒ —η πρώτη— και το προσωπικό ασφαλείας —η δεύτερη— έληξαν με νίκη των εργαζομένων. Γύρω στα μέσα Φλεβάρη η διαφορά παραπέμφθηκε στη διαιτησία.

Οι τεχνικοί ανήγγειλαν νέα απεργία προσθέτοντας αυτή τη φορά αιτήματα, (εξυγίανση, εκδημοκρατισμός, πολυθεσίτες) που όχι μόνο κάλυπταν νομικά την κινητοποίηση —(απεργία με νέα αιτήματα θεωρείται ότι είναι διαφορετική από αυτή που έχει παραπεμφθεί στη διαιτησία)—, αλλά συγκέντρωναν και την πλατύτερη αποδοχή τόσο των εργαζομένων στην ΕΑΒ, όσο και μέρους της κοινής γνώμης.

Μετά τη δεύτερη παραπομπή στη διαιτησία με την αιτιολογία ότι τα νέα αιτήματα είναι καταχρηστικά και προσχηματικά, η σύγκρουση ξεπέρασε το

Η άνοδος του ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση και οι συνέπειες που έχει αυτή τόσο για τα μέλη του, όσο και για τα μέλη του ΚΚΕ και η ανοιχτή κερδοσκοπική εκμετάλλευση των απεργιών από τη δεξιά, συντέλεσαν στην ανάδειξη των μειονεκτημάτων της εργατικοποίησης. Αν όμως η στροφή προς τα ενιαία ψηφολίκια ανεξάρτητων συνδικαλιστών αποτελεί κυρίαρχη κατεύθυνση κι αν στην πραγματικότητα είναι μια οπισθοδρόμηση του συνδικαλιστικού κινήματος ή ένα «βήμα μπρος», είναι πο-
νωρίς για να απαντηθεί.

Από την άλλη πλευρά, το απεργιακό κύμα των τελευταίων η-
ερών, που με τόσο επικό υφος σχολιάστηκε από τον Τύπο της
ριστεράς, απέχει πολύ από το να αποτελεί «αφύπνιση» της
ργατικής τάξης. Περισσότερο σαν μια απελπισμένη κίνηση
πρέπει να εκληφθεί, παρά σαν μια συνειδητή επιλογή που
τάσσεται σε διαδικασίες κοινωνικού μετασχηματισμού.

Η διεξαγωγή των απεργιακών κινητοποιήσεων και η αναμέ-
ηση με την εργοδοσία βασίζεται περισσότερο στο ένστικτο,
αρά στην ανάλυση των αντιθέσεων. Είναι, έτσι, φυσικό να
αρατηρούνται λάθη, ανεξήγητες οπισθοχωρήσεις, εξάντληση
ων εργαζομένων σε μάχες εκ των προτέρων χαμένες, αλλά
αι απρόσμενες νίκες. Έτσι οι εργαζόμενοι της ΦΙΛΙΠΣ, της
ΒΗ, του ΠΑΥΛΙΔΗ, της ΕΒΕΠΥ, του ΤΙΤΑΝΑ Ελευσίνας,
της ΠΕΣΙΝΕ, της ΙΝΤΕΑΛ ΣΤΑΝΤΑΡ και άλλων εταιριών α-
έσπασαν αυξήσεις μεγαλύτερες από αυτές που προβλέπει η
υλλογική σύμβαση εργασίας της ΓΣΕΕ.

Ανεξάρτητα όμως από την έκβαση των απεργιών που παρα-
ένουν αμυντικές, καθώς αποσκοπούν στην προστασία του ερ-
ατικού εισοδήματος και όχι την αύξησή του, το πρόβλημα της
ξόδου από την κρίση ή τουλάχιστον της αντιμετώπισής της με
ο λιγότερο δυνατό κόστος παραμένει ανοικτό τόσο για την
υβέρνηση, όσο και για τους εργαζόμενους. Και —ευτυχώς ή
υστυχώς— η χώρα μας δεν είναι η μόνη που βρίσκεται στο
έντρο αυτού του φαύλου κύκλου.

□

ομικό πλαίσιο. Οι εργαζόμε-
οι αγνόησαν τον 3239 μ' απο-
έλεσμα να ανακοινωθεί από
ον Υπουργό Εργασίας, ότι
ρίσκονται «υπό λύση εργα-
ίας» με δική τους υπαιτιότη-
α.

Η ενέργεια αυτή, του Υφυ-
πουργού Εργασίας είχε σαν α-
οτέλεσμα την κινητοποίηση
ια και αυτών των μελών της
ΙΑΣΚΕ που είχαν μέχρι τότε
ρατηθεί έξω από το παιχνίδι.
ίναι χαρακτηριστικό ότι πριν
ρχίσουν τις στάσεις εργα-
ίας, ο ΣΤΑΑΒ πραγματοποιή-
ε γνωμοδοτικό γκάλοπ μετα-
ύ των μελών του, με θέμα την
υνατότητα συνεργασίας με
ην ΠΕΕΕΑΒ στη διεκδίκηση
ης συλλογικής σύμβασης και
ο αποτέλεσμα ήταν αρνητικό
ε συντριπτική πλειοψηφία. Η
ρνηση κάθε διαλόγου από
ην πλευρά της διοίκησης της
ταιρίας, η προσφυγή στη δι-
αιοσύνη και η εφαρμογή ενός
ντεργατικού άρθρου συντέ-
εσαν στην προσέγγιση όλων
ων εργαζομένων ανεξάρτητα
πό σωματείο και παράταξη.

Ένα σωματείο χωρίς ξεκα-
ρισμένη άποψη για τη φύση
της σύγκρουσης με την εργο-
οσία, κι ένας συνδικαλιστικός
γώνας που ξεκίνησε για λό-
ους στενά συντεχνιακούς ε-

ξελισσόμενος συνέχεια προς
ια περισσότερο θεσμική κα-
τεύθυνση, βρέθηκαν έτσι στην
πρώτη γραμμή μάχης εναντίον
του 3239.

Και αυτή η μάχη μπορούμε
να θεωρήσουμε χωρίς να υπερ-
βάλλουμε ότι κερδήθηκε, αφού
οι απολύσεις ανακλήθηκαν. Κι
αυτό παρόλες τις αντιθέσεις
που στην αρχή υπήρχαν μετα-
ξύ των εργαζομένων.

Το ξεπέρασμα αυτών των αν-
τιθέσεων έστω και στιγμιαία ο-
δήγησε σε ουσιαστική αχρη-
στία τον 3239, αποδεικνύοντας
ότι οι νόμοι μπορούν να αχρη-
στευθούν, όταν το εργατικό κί-
νημα διαμορφώνει τους απα-
ραίτους όρους.

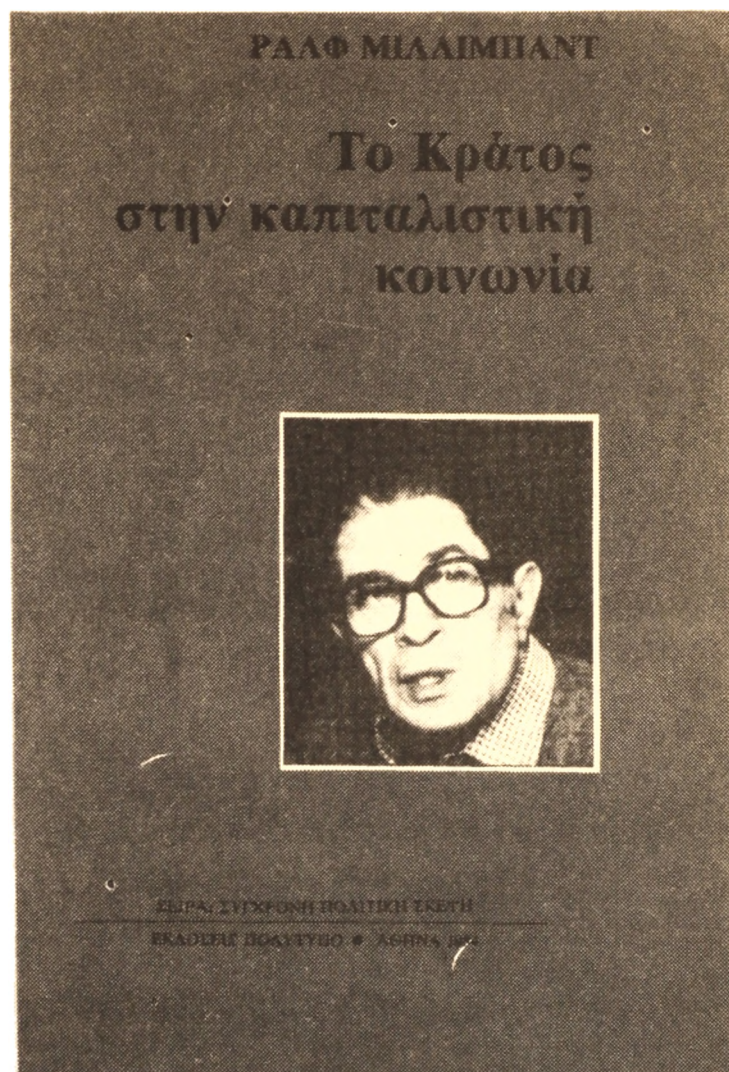
Βέβαια, η δεκαπενθήμερη α-
νακωχή με το Υπουργείο Εθνι-
κής Άμυνας λήγει αυτή τη
βδομάδα και η εξέλιξη της
σύγκρουσης δεν μπορεί να
προβλεφθεί. Ανεξάρτητα όμως
από την οποιαδήποτε έκβαση,
το ερώτημα είναι τι κέρδισαν οι
εργαζόμενοι αυτού του χώρου
μέσα από αυτή την εμπειρία σε
σχέση με την ίδια τους τη συγ-
κρότηση. Ερώτημα που θα α-
παντηθεί πολύ αργότερα όταν
οι συνδικαλιστικές τους διερ-
γασίες επανέλθουν στο απομυ-
θοποιητικό πλαίσιο της καθη-
μερινότητας.

□

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Ραλφ Μίλιμπαντ
ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ
ΣΤΗΝ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Εκδόσεις ΠΟΛΥΤΥΠΟ
Σειρά: Σύγχρονη Πολιτική Σκέψη



Ένα κλασικό έργο της μεταπολεμικής μαρξιστικής έ-
ρευνας στο χώρο της πολιτικής κοινωνιολογίας. Συνδυά-
ζοντας ορισμένες από τις θεωρητικές προτάσεις του «πο-
λιτικού» μαρξισμού με το ριζοσπαστικό ρεύμα της εμπειρι-
κής αγγλοσαξωνικής σχολής της πολιτικής επιστήμης, ο
καθηγητής Μίλιμπαντ τεκμηριώνει μία σύνθετη προσέγγι-
ση του φαινομένου «Κράτος», στη διαπλοκή και τη συστα-
τική του σχέση με τους πολιτικούς θεσμούς (κόμματα, Τύ-
πος, ομάδες συμφερόντων, «ιδεολογικοί μηχανισμοί») και
την κοινωνία.

Παράλληλα η εξαντλητική, σχεδόν, βιβλιογραφία που
χρησιμοποιεί ο συγγραφέας διευρύνει το θεωρητικό και εμ-
πειρικό του αντικείμενο, αποτελώντας πολύτιμο βοήθημα
στο σημερινό διάλογο για την «πολιτική θεωρία» της μαρ-
ξιστικής αριστεράς.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ:

εκδόσεις «ΝΕΦΕΛΗ» Μαυρομιχάλη 9

Τηλ. 36.07.744 — 36.39.962

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ:

Μ. Κοτζιά και Σία ΟΕ, Τσιμισκή 78, Τηλ. 279.720

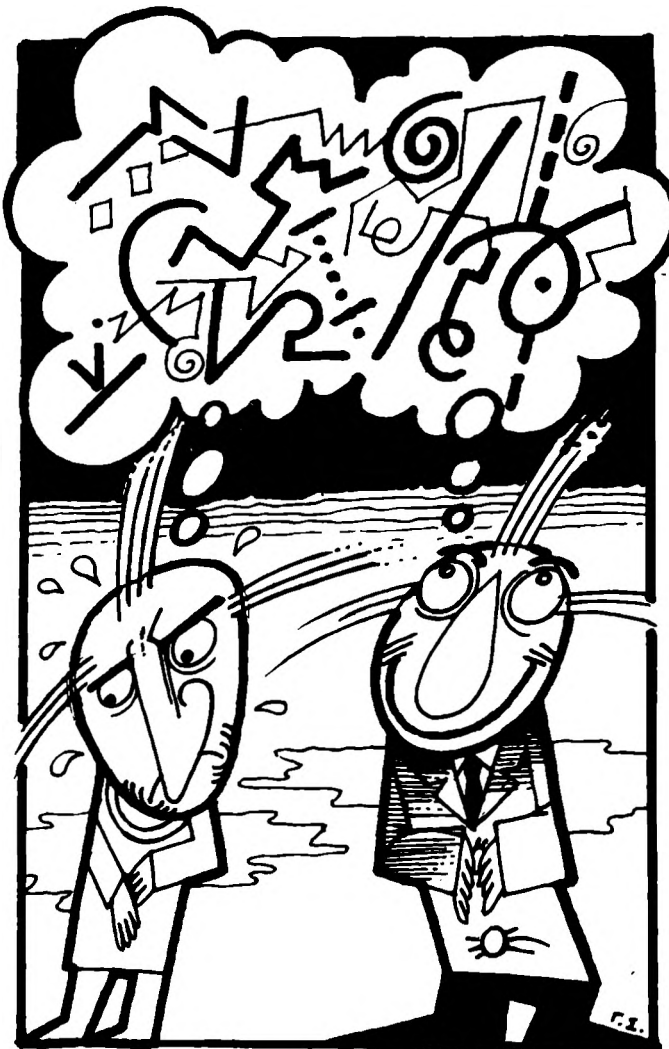
Τα κόμπλεξ είναι για τους πετυχημένους

Πριν λίγα χρόνια ακόμη, ήταν οι λέξεις — κλειδί σε πολλές κουβέντες. Ανάμεσα σε δεκάδες *βασικά, φανταστικά κατ'απίθανα, τα κόμπλεξ* και τα *απωθημένα* ερχόταν τακτικά στο στόμα ή στ' αυτιά μας. Άλλοτε σαν αφορισμοί και βρισιές κι άλλοτε σαν απόπειρες αυτογνωσίας. Οι μικρές ή μεγάλες, υπαρκτές ή όχι, ιδιορρυθμίες, έγιναν θέμα προσωπικής αναζήτησης, πειράγματα στις παρέες, αφορμή κριτικής. Κόμπλεξ ατομικά-οικογενειακά-ταξικά-εθνικά. Κόμπλεξ ψυχολογικά-κοινωνικά-ιδεολογικά. Κόμπλεξ σ' όλα τα κοινωνικά πεδία όπου παρουσιάζουμε τους εαυτούς μας. Τραυματικές εμπειρίες που δεν μας επέτρεπαν να συμπεριφερθούμε ορθολογικά ή όπως θα ήθελαν οι άλλοι. Έμμονες ιδέες απ' τις οποίες έπρεπε όλοι ν' απαλλαγούν για να γίνουν ελεύθεροι και σύγχρονοι. Τα κόμπλεξ έγιναν για πολλά χρόνια μια μαγική λέξη που ξόρκιζε κάθε δεσμό με το προσωπικό παρελθόν. Η αναζήτησή τους και ο εξοβελισμός τους, καθήκον ιερό για όλους.

Κι έτσι μερικά πράγματα έγιναν πιο εύκολα. Η ιδιομορφία του καθένα δεν έπρεπε να σταθεί εμπόδιο στο να μπει στα νέα κοινωνικά παιχνίδια. Κόμπλεξ θα πει ιδιαίτερο τραύμα, άρα ιδιαίτερο βίωμα, άρα ιδιαίτερο τρόπο αξιολόγησης, ιδιαίτερες αρχές. Κουβαλώντας μέσα του κανείς τέτοιες ιδιαιτερότητες, δύσκολα προσαρμόζεται σ' έναν κόσμο που διαρκώς αλλάζει. Με τον γενικό αφορισμό (*έχεις κόμπλεξ!*) συμπαρασύρονταν κι όλα τ' άλλα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που στέκονταν εμπόδια στην προσομοίωση με τους άλλους. Η κατάχρηση της λέξης δεν δείχνει παρά αυτήν την γενικευμένη τάση για παραιτηση απ' το προσωπικό και ένταξη στο κοινό. Οι προσωπικές αξίες έπρεπε να γίνουν όμοιες σ' όλους και για να γίνει κάτι τέτοιο οι παλιές έπρεπε να αφορισθούν και να κατασταλούν. Τα μικρά και μεγάλα προσωπικά πιστεύω έπρεπε να ρευστοποιηθούν και να μορφοποιηθούν με βάση το νέο σχήμα — αυτό που θα μας ενώνει με τους άλλους. Οι μηχανισμοί που διαμορφώνουν την μαζική κοινωνία σε πλήρη απόδοση: *Οι αξίες που μας διαφοροποιούν πρέπει να σβήσουν! αυτές που μας προσομοιώνουν, πρέπει να ενισχυθούν.* Όσο πιο γρήγορα πάψουμε να είμαστε διαφορετικοί, όσο πιο γρήγορα γίνουμε όμοιοι, τόσο πιο

γρήγορα θ' απολαύσουμε τη νέα κοινωνική πραγματικότητα: Αυτή που δεν θα ζητά λογαριασμό για ταξική προέλευση, για οικογενειακή καταγωγή, για προσωπικό παρελθόν — αρκεί να συναντιόμαστε όλοι στην κατανάλωση των νέων προτύπων. Στα νέα προϊόντα, στις νέες αξίες συμπεριφοράς. Ενότητα στο καινούργιο, ενότητα στην εξαφάνιση του παλιού. Του παλιού, που στο κάτω κάτω της γραφής είναι αφορμή στεναχώριας και «κόμπλεξ».

Σ' άλλες χώρες ή σ' άλλες εποχές, το καινούργιο έδενε με το παλιό μέσα από αργές διαδικασίες και στα μέτρα ανοχής και αντοχής μας. Σήμερα όμως αυτό δεν εξαρτάται μόνο από εμάς τους ι-



δious. Πολύπλοκες διαδικασίες με αφορμή τις οικονομικές σχέσεις σε διεθνές και εθνικό επίπεδο, αναγκάζουν όσους ξέμειναν να επιταχύνουν τον ρυθμό τους. Οι κοινωνικές ανακατατάξεις γίνονται αναγκαστικές και με ταχύτητες που κανείς δεν μπορεί να συνηθίσει. Η κοινωνική κινητικότητα φέρνει και την ιδεολογική. Η διαμόρφωση των αξιών δεν γίνεται πια βιωματικά. Σε λίγα χρόνια πρέπει να ζήσουμε αλλαγές που κάποτε ζούσαν σε πολλές γενιές. Το κριτήριο για τις επιθυμίες μας φεύγει από εμάς και διαμορφώνεται απ' άλλους.

Μέσα σε δυο τρεις δεκαετίες, κληθήκαμε όλοι να σβήσουμε τα παλιά μας κοινωνικά χαρακτηριστικά και να φορέσουμε τα καινούργια. Άλλος με την αντιπαροχή, άλλος με το πτυχίο, άλλος με τη μικροβιοτεχνία, άλλος με τις μεσολαβήσεις. Κανένα επάγγελμα δεν είναι

πλέον πιο αξιοπρεπές από τα άλλα αρκεί να λειτουργεί σαν όχημα που θα μας φέρει στο επίπεδο εκείνο που θα μας επιτρέψει να ζούμε όλοι με τον ίδιο τρόπο. Ό,τι στάθηκε ιδεολογικό εμπόδιο σ' αυτή την απότομη κούρσα, χαρακτηρίστηκε σαν «κόμπλεξ» κι ησυχάσαμε. Ποιος τόλμησε να μείνει έξω απ' το παιχνίδι; Από παιδιά μάθαμε πόσο κακό είναι να μην συμμετέχει κανείς στα ομαδικά παιχνίδια, και μεγάλοι το εφαρμόζουμε συνεχώς...

Ωστόσο εδώ και λίγο καιρό κάποια πράγματα φαίνεται ν' αλλάζουν. Η πρωτοτυπία εμφανίζεται σαν η νέα αρετή. Στα λόγια, στο ντύσιμο, στις παρέες, στη διακόσμηση, στο σουπερμάρκετ, ζητάμε «κάτι διαφορετικό απ' το συνηθισμένο». «*Το κάτι άλλο*» είναι η έκφραση του συρμού που αντικατέστησε το ασάφες «*φανταστικό*». Αναζητούμε μικρές ιδιότητες που θα μας ανανεώσουν απ' την κοινοτυπία και θα μας κάνουν να ξεχωρίσουμε απ' τους άλλους. Ψάχνουμε για μικρά και μεγάλα κόμπλεξ και, όποιος τα έχει, ονομάζεται άνθρωπος «με προσωπικότητα». Τώρα «έχω κάποια κόμπλεξ» θα πει: έχω ζήσει καταστάσεις, είμαι αλλοιώτικος απ' τους άλλους. Η προσωπική ιδιομορφία ξαναγίνεται θετική αξία γιατί είναι απόδειξη αυτοπεποίθησης. Είναι μια ένδειξη ότι είναι κανείς αρκετά φτασμένος ώστε να απαιτεί από τους άλλους να τον δεχθούν όπως είναι, με τα όποια «ελαττώματά» του. Είναι μια απελπισμένη προσπάθεια για αναζήτηση ταυτότητας, τώρα που η αποξένωση απ' τις προσωπικές ρίζες μας έκανε όλους τον «χρυσό μέσο όρο» που αναζητούν οι στατιστικές.

Στις κοινωνίες που βασίζονται στη μαζικότητα είναι τελικά εύκολο να γίνουμε αστοί στα γρήγορα. Όμως, αυτή η ίδια μηχανή που μας έκανε όλους λίγο πολύ ίδιους, που μας γέμισε ανία και πλήξη, δεν αφήνει πια περιθώρια γ' αποκλίσεις: Όσοι αναζητούν τώρα το διαφορετικό, διαπιστώνουν ότι εμπίπτουν στο «ομοίως διαφορετικό», που έχει κι αυτό προβλεφθεί, έχει προγραμματισθεί στην παραγωγή και — προς έκπληξή μας — μας περιμένει να το καταναλώσουμε...

Ξεχωριστό ντύσιμο, ξεχωριστό άρωμα, ξεχωριστό αυτοκίνητο, ξεχωριστό θέαμα, ξεχωριστές απόψεις, μας πουλάνε τώρα την ψευδαισθηση που έχουμε ανάγκη επειγόντως... Όμως η ξεχωριστή προσωπικότητα είναι πια φτιαχτή και τα υλικά που χρειάζονται για τη συνταγή πουλιούνται στην αγορά σαν είδος πολυτελείας. Τα κόμπλεξ στις μέρες μας είναι μόνο για τους πετυχημένους.

Χάρης Καμπουρίδης

Οι κάμπιες ζουν

ο τρίτο δεκαήμερο του Νοεμβρίου το ίδιο Υπουργείο ανακοίνωσε ότι θ' έχουν αεροψεκασμοί για τις κάμπιες / πευκών. Για να μην ανησυχήσει το νό διαβεβαίωσε ότι φέτος πρόκειται χρησιμοποιηθεί τελείως ακίνδυνο εντομοκτόνο που δρα μόνο στις κάμπιες. / πειράζει τίποτε άλλο. Η ανακοίνωση αυτή είδε μεγάλη δημοσιότητα στον πο και την τηλεόραση.

Γο πρωί της 25ης Νοεμβρίου μια ομάδα εργατών έκανε «αναδάσωση» στον ηττό. Το αεροπλάνο που ψέκαζε πέσε από πάνω τους και πέντε εργάτες ταφέρθηκαν, σε κακή κατάσταση, ο νοσοκομείο!

Έχοντας μεγαλώσει στη χώρα μας, λουξημένος στις πάντα αληθινές, τετηριωμένες και σοβαρές ανακοινώσεις των υπεύθυνων προβληματίσθηκα ιδιαίτερα. Το πώς ήταν δυνατόν ανακοίνωση του κράτους ν' αποδειχθεί, στην πράξη, ιθεμένη δημιούργησε σ' όλους μας αιδήματα ανησυχίας, ανασφάλειας και / ρισυλλογής. Όταν έχουμε συνηθίσει την τόση σοβαρότητα και η παραμικρή γραβοτιμονιά, όσο μικρή κι αν είναι, / ας στοιχίζει. Προσωπικά, έχοντας / μείρια από τον ανεπιληπτο κρατικό / μανισμό, αμέσως σκέφτηκα ότι κάτι / πουδαιο κρύβεται από πίσω. Έμεινα / άγρυπνος για πολλές νύχτες προσπαθώντας να βρω το λόγο αυτής, της χωρίς / ροηγούμενο, ασυνέπειας. Έκανα διάφορες υποθέσεις και νομίζω ότι έχω / ορέωση να τις παρουσιάσω. Κάποιος / ρέπει ν' αναλάβει την αποκατάσταση της σοβαρότητας του κράτους μας.

Η πρώτη υπόθεση έχει σχέση με την / ορά του αιώνα. Όλοι γνωρίζουν την / οίφαση για αγορά σύγχρονων πολεμικών αεροπλάνων που θα θωρακίσουν τη / χώρα μας. Μήπως επειδή τα ψεκαστικά / ιεροπλάνα είναι μικρά, φθηνά και / ερλούν απαρατήρητα έγινε η σκέψη να / ρησιμοποιηθούν σαν πολεμικά; Μήπως / ο «ακίνδυνο» εντομοκτόνο είναι νέο / τρομερό βιολογικό όπλο που θα / ρησιμοποιηθεί σε περίπτωση ανάγκης; Μήπως / ο πρόκειται για μικρή δοκιμή / οϊό- / ντος της υπερπροωθημένης ελληνικής / οιοτεχνολογίας, για την οποία ο / οιος ο Πρωθυπουργός έδωσε εντολή να / οραχθεί; Ξεχνάμε ότι πρωθυπουργός και / οπουργός Εθνικής Άμυνας είναι το ίδιο / άτομο; Είναι απλή σύμπτωση το / ογεγόνος ότι έγινε αναστολή της αγοράς / ολεμικών αεροσκαφών την ίδια εποχή με / ο «πείραμα» του Υμηττού; Είναι τυχαίο / οτι η παραγγελία των πολωνικών αεροπλάνων / οφορά παραπλήσιο αριθμό;

Ίσως / οποιος ν' αναρωτηθεί για το / οώς είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν

εργάτες για πειραματόζωα. Χωρίς να / οχνώ το «είναι χαρά να πεθαίνει κάποιος / οια την πατρίδα», έστω και σε καιρό / ορήνης, η σκέψη αυτή με προβληματίσε / ουλάχιστον δυο νύχτες. Μια και οι / ολικίες των εργατών ήταν μικρές / ολλος μπορεί να είναι ο λόγος. Στο σημείο / ουτό έκανα συνδυασμό με τις ψείρες που / οέμισαν τα κεφάλια των μαθητών σ' / ολα τα ελληνικά σχολεία. Έχοντας / οπόψη οι αρμόδιοι ότι δεν υπάρχει / ολληνας γονιός που να δηλώνει ότι το / οπαιδί του ψείριασε, παρόλο που / ολα τα φαρμακεία κάνουν χρυσές / οουλειές με τα ψειροκτόνα, σκέφτηκαν / οναν πανέξυπνο τρόπο με τον / οποίο ν' αποκαταστήσουν την εθνική / ονότητα, Περηφάνεια και / ομοψυχία. Ιδιαίτερα στις κρίσιμες / οτιγμές που ο τόπος αντιμετωπίζει / οήμερα. Αν βρεθεί η κατάλληλη / οόση μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τα / ολωνικά αεροπλάνα (... μ' ένα / ομπάρο δυο τρυγώνια) για ψεκασμούς με ψειροκτόνα / οάνω από τις αυλές των σχολείων / οστα διαλείμματα, λέγοντας ότι / οάνουμε ψεκασμούς για κάμπιες. Έτσι / ο έγινε το πείραμα του Υμηττού. Υποθέτω / οτι θα εξετάσαν τους εργάτες, / οδιαίτερα όσους μεταφέρθηκαν στο νοσοκομείο, / οπροσεκτικά για τη δράση του / οάρμακου στις ψείρες. Ίσως / ο αυτός να είναι ο λόγος που / ορμόδιος κρατικός φορέας σε / ογαστή σύμπνοια μ' όλες τις / οπολιτικές νεολαίες αποφάσισε, / οσαν πρώτο δείγμα ενότητας, τη / οενδροφύτευση του Υμηττού. Όταν / ολοι οι νέοι είναι μαζεμένοι στον / οΥμηττό εύκολα μπορούν να τους / οψεκάσουν με ψειροκτόνα. Είναι / οσύμπτωση που και το πείραμα / ο έγινε στον Υμηττό;

Τα παραπάνω είναι υποθέσεις για τις / οποίες κανένας δεν βάζει το χέρι του / οστη φωτιά. Υπάρχει και τρίτος / ολόγος. Με τις αναδασώσεις που / οάνουμε είχα —αφελώς— υποστηρίξει / οπαλιότερα ότι δημιουργούμε / οευκώνες κατάλληλους μόνο για / οεκτροφεία κάμπιας. Είχα / ογράψει ότι κανένας δεν πηγαίνει / ολόγω της μονοτονίας να τους / οπολαύσει, ξεχνώντας ότι στη / οΘεσσαλονίκη —την εποχή των / οσεισμών— οι κάτοικοι είχαν / οκατασκηνώσει ομαδικά στο Σείχ-Σου. Έχοντας την / οανόητη μονομανία να πιστεύω ότι τα / οπερισσότερα ελληνικά φυτά είναι / οεντομογαμή, δηλαδή / ορειάζονται έντομα για ν' αναπαραχθούν, / ονέφερα πολλές φορές ότι η / ορήση των εντομοκτόνων μπορεί να / οξαφανίσει και τα φυτά, γιατί δεν θα / ουπάρχουν τα έντομα που τα / ογονιμοποιούν. Πίστευα, ο αμαθής, / οτι τα εντομοκτόνα δεν ξεχωρίζουν τα / οβλαβικά από τα / ορήσιμα έντομα. Στο σημείο αυτό / ομολογώ ότι είχα / οπαρασυρθεί από το μονοπωλιακό / οτραστ των μελισσοκόμων που / οστηριζόμενοι σε / οξένα κέντρα / οποφάσεων έλεγαν ότι / οσοφούν τα

μελίτσια τους ενώ στόχευαν σ' αύξηση της τιμής του μελιού. Βλέποντας στο Πήλιο να μειώνονται τα πουλιά / οπαρατήρησα, χωρίς —το / ομολογώ— / οφαιρική γνώση του θέματος, ότι / οφταίνε τα εντομοκτόνα, όταν οι / οπαραγωγοί ψεκάζουν / οκάθε αχλαδιά μόνο / οχτώ φορές το / οχρόνο ήταν, σίγουρα, λάθος μου. / οπαρατηρώντας τη διαδικασία / οψεκασμού, χωρίς / οπραγματική επαφή με το / οαντικείμενο, θεώρησα ότι / οκινδυνεύουν άμεσα τόσο οι / οαγρότες όσο και οι κάτοικοι των / οχωριών παρακάτω γιατί —κατά / οδιαβολική σύμπτωση— έπαθαν / οδηλητηριάσεις την ίδια / οακριβώς εποχή. Δήλωσα, μέσα στην / οάγνοιά μου, σ' όσους / οθεωρούν τη μείωση του αριθμού των πουλιών / οσαν / ογεγονός χωρίς / οσημασία (... ποιος / οβλάκας χάνει τον ύπνο του για τα / οκοτσύφια) ότι / οότε θ' ανησυχήσουμε, όταν θα / οξαφανίζονται οι άνθρωποι; Μέσα στον / οπαραλογισμό μου, έχοντας και / οσαν στόχο τη δημιουργία / οθόρυβου και / οδιαφήμισης γύρω από το / οόνομά μου, σκέφτηκα να / οεκθέσω όλους αυτούς που / οενδιαφέρονται για μας. Που / οδιαβάζουν / ολονυχτίς και / οδρουν / ολημερίς. Αποκαλύπτω ότι την / οπαραμονή του ψεκασμού πήγα στο / οαεροδρόμιο και / οάλλαξα το ακίνδυνο / οεντομοκτόνο με / οδηλητήριο! Είμαι στη / οδιάθεση της δικαιοσύνης. Το μόνο που / οζητώ είναι να μην ψεκαστώ με το / οακίνδυνο / ουγρό.

Ν.Σ. Μάργαρης

Κυκλοφόρησε
τό τελευταίο μυθιστόρημα
της Νένης Εύθυμιάδης

ΑΘΟΥΡΥΒΕΣ ΜΕΡΕΣ



Βιβλιοπωλείον της «Εστίας»



Οι πρόσφατες απεργιακές κινητοποιήσεις των ηθοποιών δίνουν μια καλή αφορμή για να δούμε τα προβλήματα του θεάτρου σήμερα στον τόπο μας. Συμπλέκονται, είναι αλήθεια, μια σειρά από ζητήματα που υπερβαίνουν κατά πολύ τα συντεχνιακά αιτήματα που έχουν, κυρίως, προβάλλει οι ηθοποιοί στην αναμέτρησή τους με τους επιχειρηματίες. Γιατί θα πρέπει να το πούμε απ' την αρχή: η αντιπαράθεση ΣΕΗ-ΠΕΕΘ, πολύ λίγο —ή σχεδόν καθόλου— κινείται σε επίπεδο άλλο από το κλασικά συνδικαλιστικό-εργασιακό και πολύ λίγο τονίζει την ιδιαιτερότητα του ηθοποιού που τον διαφορίζει από οποιονδήποτε άλλο εργαζόμενο. Ωστόσο, όσα στοιχεία αναδείχθηκαν αυτή την πρόσφατη περίοδο κρίσης στον κλάδο χαρακτηρίζονται, κυρίως, από την σχεδόν ενδιάθετη αγωνία που κατέχει τους ηθοποιούς και που αναγνωρίζεται περισσότερο ως πρόβλημα απασχόλησης. Όπως επίσης, φωτίζεται και η βίαιη, σχεδόν, εξάρτηση του ηθοποιού από την επιχείρηση και την πελατεία του ελεύθερου θεάτρου.

Έτσι, το πρόβλημα της απασχόλησης οδηγεί τους ηθοποιούς σε μία στενή συνδικαλιστική πρακτική, που αδιαφορεί τελείως γι' αυτό που θα μπορούσε να οριστεί ως πρόταση κάποιας διεξόδου απ' το θεατρικό στάσιμο ύδωρ. Γιατί σήμερα η εικόνα που παρουσιάζει το θέατρο, ακόμη και σ' εκείνες τις προσπάθειες που ξεχωρίζουν για την ποιότητά τους, είναι εικόνα ανενεργή ως προς κάθε μορφή πειραματικής αναζήτησης.

Τα θέατρα στηρίζουν όλο και περισσότερο τη δουλειά τους στον εμπλουτισμό του ρεπερτορίου, γεγονός βέβαια σημαντικό, αλλά οπωσδήποτε περιοριστικό ως προς τις αναζητήσεις νέων, ανανεωμένων «αναγνώσεων».

Επίσης, το αυξημένο κόστος των παραστάσεων οδηγεί όλο και συχνότερα σε επιλογές ολιγοπρόσωπου ρεπερτορίου που σε συνδυασμό με το επαχθές κόστος του εισιτηρίου (600 δρχ. και 300 το φοιτητικό) περιορίζει την προσέλευση μεγάλου κοινού και αυξάνει ακόμη περισσότερο το ήδη υψηλό κόστος των παραστάσεων. Ο φαύλος κύκλος αυτός οδηγεί σε επιδείνωση των προβλημάτων απασχόλησης και δημιουργεί, ίσως, τη συνδικαλιστική τάση για μια θωράκιση από τη μόνιμη απειλή ανεργίας στον κλάδο.

Απ' την άλλη, οι νέες μορφές οργάνωσης που είναι οι αστικές μη κερδοσκοπικές θεατρικές εταιρίες κυρίως ή άλλα μορφώματα όπως τα σωματεία και οι εταιρικοί θίασοι, προέκυψαν από την κατάργηση των αυτόνομων ομαδικών προσπαθειών. Η ελπίδα της χρηματοδότησης έτρεψε πολλούς από τους ενδιαφερόμενους σε αυτές τις μορφές οργάνωσης.

Η τροπή πάλι προς το κράτος-χορηγό πολύ σωστή καταρχήν, χαρακτηρίζεται από μία εξαιρετικά δυσανάλογη σχέση ανάμεσα στα ποσά που διατίθενται από τον κρατικό προϋπολο-

γισμό για την ενίσχυση των τριών κρατικών θεάτρων (Εθνικό Θέατρο, Κ.Θ.Β.Ε. και Λυρική Σκηνή). Είναι χαρακτηριστικό ότι το 80,6% των συνολικών κρατικών επιχορηγήσεων προς το θέατρο δίνονται στους τρεις αυτούς κρατικούς φορείς, χωρίς μάλιστα να υπολογίζονται σ' αυτό το ποσοστό, τα ποσά που δίνει ο ΕΟΤ ειδικά για την οργάνωση των καλοκαιρινών Φεστιβάλ.

Έτσι, από ένα σύνολο 90 περίπου αστικών μη κερδοσκοπικών θεατρικών εταιριών-σωματείων και εταιρικών θιάσων, που αιτήθηκαν επιχορήγηση, μόνο 43 επιχορηγήθηκαν φέτος με ποσό που δεν υπερβαίνει το 11,3% του συνολικού ποσού που καταναλώνεται για θεατρικές δαπάνες από τον κρατικό προϋπολογισμό. Τα δε δημοτικά θέατρα επιχορηγήθηκαν με το 8% περίπου απ' το ανάλογο κονδύλι του κρατικού προϋπολογισμού.

Οι σχέσεις αυτές, ενδεικτικά μόνο αναφέρονται εδώ, για να δείξουν το «παράδοξον» των κρατικών επιλογών που —αν και έχει βελτιωθεί απ' το καθεστώς που επικρατούσε στο παρελθόν, εξακολουθεί να μην βρίσκει τη διέξοδο από αυτή την ανισοκατανομή επιχορηγήσεων που και σε μεγάλο βαθμό θα προωθούσε λύσεις στο πρόβλημα απασχόλησης των ηθοποιών, και πιθανόν θα βοηθούσε την υπόθεση του θεάτρου.

Είναι πιθανόν και καθόλου βέβαιον

Η λογική, πάντως, που διαπερνά το γενικότερο «ήθος» του κλάδου, δεν εμπνέει εμπιστοσύνη ότι κατατείνει προς την ενίσχυση της θεατρικής δημιουργίας. Δεν είναι ότι δεν υπάρχει το πάθος, ούτε ότι λείπει η αγάπη των συντελεστών της παράστασης για την άσκηση του δημιουργικού μέρους του έργου τους. Θα ήταν άδικο και κοντόφθαλμο να ισχυριστεί κανείς κάτι τέτοιο. Διαφαίνεται συχνά, πάντως, μία τάση δημοσιούπαλληλικής αντιμετώπισης του έργου τους όπου δεν υφίσταται επιχειρηματικό ενδιαφέρον καθώς και μία διάθεση προσεταιρισμού των επιθυμιών του κοινού.

Περισσότερο, όμως, μπορεί εύκολα να αναγνωρίσει κανείς το κενό που υφίσταται ως κενό προβληματισμού και παιδείας. Οι προσπάθειες έχουν επίκεντρό τους την παράσταση και σπάνια το δρόμο προς αυτήν. Και την παράσταση ακόμα και την πιο αρτιωμένη, αν δεν την πληρώνει το ρευστό αίσθημα της θεατρικής επικοινωνίας, τίποτα δεν μπορεί να την πληρώσει.

Αν το «θέατρο» προσωποποιημένο, μπορούσε να δώσει κάποιες οδηγίες προς τους ηθοποιούς, θα τους ζητούσε να εσωτερικεύσουν και πάλι την αναζήτησή τους και να ενισχύσουν την αφοσίωσή τους στο δημιουργικό έργο τους.

Τότε, άραγε, θα μπορούσε να κατηγορήσει κανείς τους το «θέατρο» ότι κάνει αντεργατικές προτάσεις;

Ας ανοίξουμε την αυλαία

Αποφασίσαμε να δώσουμε το λόγο σε ορισμένους από τους θεατρικούς σχηματισμούς —Αστικές Εταιρίες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, Σωματεία και Εταιρικοί θίασοι— με σκοπό να διαγραφεί το σχήμα και κάποιες από τις πιο χαρακτηριστικές τους απόψεις.

Θα πρέπει να αποσαφηνίσουμε ότι η επιλογή είναι ενδεικτική και σε καμία περίπτωση δεν υποδηλώνει μία, από μέρους μας, προτίμηση. Θα ήταν, όμως, αδύνατον να παρουσιάσουμε το σύνολο των θεατρικών σχηματισμών, με ανάλογο χαρακτήρα, μιας και ο αριθμός τους —σε πανελλήνιο επίπεδο— κυμαίνεται γύρω στους 100.

Από τους 11 θιάσους που παρουσιάζουμε επιχορηγούνται οι 10. Επίσης 10 είναι θίασοι που λειτουργούν στην Αθήνα και 1 μόνο προέρχεται από τη Θεσσαλονίκη. Ποσοστό, άλλωστε, που αναταποκρίνεται στη συνολική αναλογία, που τοποθετεί τους θιάσους αυτούς κατά 90% στην πρωτεύουσα. Επίσης, περιλαμβάνονται 6 Αστικές Εταιρίες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, 3 Σωματεία και 1 Εταιρικός Θίασος, αναλογία που επίσης αντιστοιχεί περίπου και στη συνολική εικόνα.

Η ποικιλία των απόψεων και της ποιοτικής προσφοράς όλων των σχηματισμών δεν είναι προσώρας αποτιμήσιμη. Όμως, θα πρέπει να τονιστεί εδώ, πως από το σύνολο αυτών των δυνάμεων προέρχεται και ό,τι υγιέστερο και ανήσυχο υπάρχει στο νεοελληνικό θεατρικό πάλκο, σήμερα.

Μικέλα Χαρτουλάρη

Όρος πειραματικό θέατρο ναί πολύ ρευστός

ΜΦΙ-ΘΕΑΤΡΟ

τύρος Α. Ευαγγελάτος

Το Αμφι-θέατρο δημιουργήθηκε το 1975. Από το 1977 αποτελεί μια μη κερδοσκοπική εταιρία της οποίας τα μέλη, (εκτός από το Σ. Ευαγγελάτο και κάποιους άλλους) δεν εργάζονται στο θίασο. Επιχορηγείται από το 1977. Για το 1982-83 επιχορηγήθηκε με 10 εκατομμύρια.

Στη νεοελληνική θεατρική ορολογία, ο όρος «Πείραμα» ενέχει μερικές φορές —ίσως άδικα— κάποια χροιά ερασιτεχνισμού. Δεν γνωρίζω αν το Αμφι-θέατρο είναι πειραματικό θέατρο, γιατί ο όρος αυτός είναι πολύ ρευστός. Είναι όμως σίγουρα ένα θέατρο που φιλοδοξεί να διερευνήσει την παράδοση, επιδιώκοντας να πλάσει νέες θεατρικές μορφές. Το δραματολόγιό μας έχει βέβαια μία λογική: είναι εκείνη που αποδεικνύεται αόριστη μέχρι τώρα σύνθεσή του».

Πειραματιζόμαστε, αφού προσπαθούμε α μην ακολουθήσουμε την παράδοση

ΠΛΟ ΘΕΑΤΡΟ

ρ. Πολίτης & Αντ. Αντύπας

Ξεκίνησε το 1974 από τον Χρ. Πολίτη —ηθοποιό και τον Αντ. Αντύπα σκηνοθέτη. Πήρε τη μορφή Αστικής Εταιρείας με σκοπό μη κερδοσκοπικό, όπου δεν είναι ενσωματωμένοι οι ηθοποιοί —συχνά, μεγάλα ονόματα— που αποτελούν κάθε φορά τον θίασο. Δεν υπάρχει οικονομική δύναμη για κάτι τέτοιο. «Προτιμότερο είναι να υπάρχει διεύθυνση για να είναι ο ηθοποιός ανεξάρτητος. Γίναμε λοιπόν υπεύθυνοι χωρίς όμως αυτό να αλλάζει την καλλιτεχνική υπόσταση του θίασου. Εξάλλου κάναμε έργα συνόλου».

«Κάθε προσπάθεια για νέους τρόπους έκφρασης είναι πείραμα. Στην Ελλάδα δεν έχουμε αυτή τη στιγμή, πειραματικό θέατρο που να ψάχνει,



«Δεσποίνis Τζούλια» του Στρίντμπεργκ.

δηλαδή, άλλες εκφραστικές φόρμες. Δεν μπορούμε, λοιπόν, εμείς να καυχηθούμε ότι κάνουμε πείραμα με τη στενή —και σωστή— αυτή έννοια. Όμως έτσι κι αλλιώς πειραματιζόμαστε αφού προσπαθούμε να μην ακολουθήσουμε την παράδοση. Θέλουμε να κάνουμε καλό θέατρο. Με καλό —σε σχέση με τα προβλήματα και την αισθητική της εποχής— έργο και καλή παράσταση, που να προβληματίζει τον θεατή. Κάνουμε πρόβες 2-3 μήνες γιατί δεν είμαστε πανεπιστήμιο. Έχουμε όμως την προοπτική να φτιάξουμε ένα στούντιο ηθοποιών με σκοπό το πείραμα και την έρευνα αλλά και το αποτέλεσμα: παραστάσεις το καλοκαίρι».

Το πείραμα ή η έρευνα δεν μπορεί να 'ναι αυτοσκοπός

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΣΥΝΤΕΧΝΙΑ

Ν. Αρμάος

Η Θεατρική Συντεχνία δημιουργήθηκε το 1977 από μία ομάδα ηθοποιών και πήρε τη μορφή ΣΩΜΑΤΕΙΟΥ, «για να αποφύγει το κλειστό σχήμα της αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας και να είναι ανοιχτή σε καθέναν που θα δουλέψει εκεί». Φέτος για πρώτη φορά θ' αποκτήσει χειμερινή στέγη. Έχει κατά καιρούς —από το 1980— πάρει επιχορηγήσεις, όπως και φέτος, εφόσον ξεπερνιόταν από το ΥΠΠΕ, το πρόβλημα ότι ήταν ένα καλοκαιρινό θέατρο με ζωή μόνο 3 μήνες.

«Προσπαθούμε να προσεγγίσουμε αυτό που λέγεται «Θέατρο» με κάθε τρόπο και ταυτόχρονα να δούμε αν μπορούμε να ασχοληθούμε με νέες μορφές. Το μεγάλο πρόβλημα είναι να μάθουμε να κατέχουμε την τεχνική του θεάτρου».

Η έρευνα ή το πείραμα δεν μπορεί να 'ναι αυτοσκοπός. Η έρευνα είναι στοιχείο για να προχωρήσουμε και απευθύνεται μόνο σε μας τους θεατρίνους. Μας ενδιαφέρει να δούμε το θέατρο στον συγκεκριμένο δικό μας χώρο που είναι οτιδήποτε έχει σχέση με τη θεατρική μας παράδοση (έργα που έχουν σχέση με τη σύγχρονη ιστορία, με έθιμα της πόλης και της υπαίθρου, με γνωστές μορφές παραδοσιακού θεάτρου αλλά όχι υποχρεωτικά συγχρόνων ελληνικών συγγραφέων).

Υπάρχουν όμως αντιστάσεις. Πώς μπορούν να πραγματοποιηθούν όλα αυτά όταν υπάρχουν λίγα χρήματα, όταν λείπει από πολλούς παράγοντες του έργου η παιδεία, όταν δεν υπάρχουν βοηθήματα. Προσπαθούμε λοιπόν να παρέμβουμε και αυτός είναι ο λόγος που υπάρχουμε σε σωματείο και έχουμε παράλληλες δραστηριότητες: οργάνωση διεθνών θεατρικών συναντήσεων και σεμιναρίων κτλ».



«Δωδεκάτη νύχτα» του Σαίξπηρ.



«Γι είδε ο υπηρέτης» του Τζο Όρτον.

Πειραματικό θέατρο δε σημαίνει το κυνηγητό της «πρωτοτυπίας»

ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΣΚΗΝΗ ΤΗΣ «ΤΕΧΝΗΣ»

Νικηφόρος Παπανδρέου

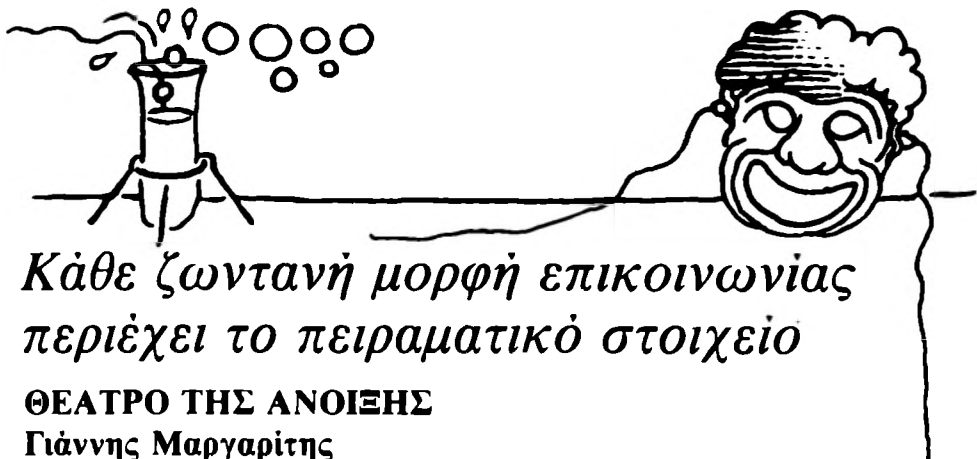
Είναι μια θεατρική ομάδα που δημιουργήθηκε το 1979 και από τότε λειτουργεί στα πλαίσια του μη κερδοσκοπικού πολιτιστικού Σωματείου «Τέχνη», Μακεδονική Καλλιτεχνική Εταιρεία. Δεν έχει έκτακτες συμπράξεις. Ο κάθε συνεργάτης μπαίνει στην ομάδα.

Φέτος είναι ο τρίτος κατά σειρά χρόνος που επιχορηγείται (1.250.000 ενώ το 1981 πήρε 500.000).

«Λέγοντας ότι κάνουμε θέατρο πειραματικό, δεν εννοούμε υποχρεωτικά το κυνηγητό της «πρωτοτυπίας» την επιδίωξη μιας ασυνήθιστης σκηνικής φόρμας, ακόμα λιγότερο μιας σκηνικής φόρμας απωθητικής για τον μέσο θεατή. Φυσικά στο επίπεδο της αισθητικής των παραστάσεων μας ενδιαφέρει η αναζήτηση, η έρευνα, η αποφυγή της ρουτίνας, το ξεπέρασμα του διαχωρισμού ανάμεσα στο στοχασμό και την καλλιτεχνική δημιουργία. Αλλά τον πειραματικό χαρακτήρα τον εντοπίζουμε επίσης στον τρόπο λειτουργίας της ομάδας και στις σχέσεις που αυτή προσπαθεί ν' αναπτύξει με το πλατύ κοινό».



«Η βεγγέρα» του Ηλ. Καπετάνακη



Κάθε ζωντανή μορφή επικοινωνίας περιέχει το πειραματικό στοιχείο

ΘΕΑΤΡΟ ΤΗΣ ΑΝΟΙΞΗΣ

Γιάννης Μαργαρίτης

Ο θίασος δημιουργήθηκε για πρώτη φορά το 1976 από παιδιά που ανήκαν σε οργανώσεις της επαναστατικής αριστεράς. Έκαναν την πρώτη τους παράσταση το καλοκαίρι του 1977 στο Φεστιβάλ της Ιθάκης. Στη συνέχεια διαλύθηκε για λόγους οικονομικούς αλλά και για πολιτικές και αισθητικές διαφωνίες. Ξαναδημιουργήθηκε έναν χρόνο μετά και τότε πήρε την μορφή Αστικής Εταιρείας με σκοπό μη κερδοσκοπικό. Το θέατρο της Άνοιξης θ' αποκτήσει για πρώτη φορά στέγη τον επόμενο χρόνο. Μέχρι τώρα έχει πάρει δύο έκτακτα βοηθήματα από το ΥΠΠΕ (150.000 το 1978 και 100.000 το 1981). Φέτος πήρε την πρώτη του επιχορήγηση: 750.000 δρχ.

«Δεν αποδέχομαι τον όρο «πειράμα» έτσι ξεκάρφωτο. Κάθε ζωντανή μορφή επικοινωνίας περιέχει το πειραματικό στοιχείο. Δουλεύουμε έχοντας σα βάση το ότι δεν θεωρούμε —ούτε θέλουμε να θεωρούμε— τίποτα δεδομένο. Δίνουμε δύναμη στο απρόοπτο. Μέσα απ' τη διαδικασία της πρόβας ανοίγονται καινούριοι δρόμοι στον ηθοποιό. Έτσι, ο τρόπος παραγωγής περικλείει το πείραμα. Προσπαθούμε βέβαια να δημιουργήσουμε τις συνθήκες για να εκφραστεί το απρόοπτο. Πιστεύουμε ότι άλλο είναι θεατρική λογοτεχνία και άλλο θέατρο. Θέατρο είναι μια υπόθεση που φτιάχνεται από τη σχέση του σκηνοθέτη με τους ηθοποιούς. Κυρίαρχο στοιχείο για μας είναι ο ηθοποιός σαν φορέας και φερόμενος απ' την εικόνα. Έτσι χαρακτηριστικό της δουλειάς μας είναι η εικόνα που είναι σημαίνουσα και που δεν παίζει το ρόλο εικονογράφησης του θεατρικού λόγου, αλλά έχει δική της αυτόνομη δράση».



«Η Μίνα» του Γκ. Λέσσιγκ.

Δεν θέλουμε να κάνουμε πείραμα για το πείραμα

ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ

Έρση Δρίνη & Μαίρη Σαουσοπούλου

Το Θέατρο Καισαριανής ξεκίνησε πριν 7 χρόνια, με έναν πυρήνα 7 μελών που δεν έχουν αλλάξει. Πήρε τη μορφή Αστικής Εταιρείας με σκοπό μη κερδοσκοπικό. Πήρε την πρώτη επιχορήγηση το 1983 (2 εκατομμύρια και την δεύτερη, φέτος 3 εκατομμύρια). Τα έξοδά του, όπως και στους άλλους επιχορηγούμενους θιάσους, είναι πολλαπλάσια.

«Για μας "πειραματισμός" σημαίνει αυτό που ταραξίζει το status quo σε σχέση με τα κοινωνικά δεδομένα, τα ενδιαφέροντα του κόσμου τους ρυθμούς της εποχής. Σημαίνει την καινούργια άποψη που θα χτυπά τα δεδομένα στο θεατρικό χώρο. Γι' αυτό και ο πειραματισμός πρέπει να έχει δομές που θα τον υποστηρίξουν —π.χ. ομαδικότητα στη δουλειά, κοινούς στόχους. Δε θέλουμε να κάνουμε πείραμα για το πείραμα. Σκοπός μας είναι να κάνουμε λαϊκό —όχι λαϊκίστικο— θέατρο». «Έχει μεγαλύτερη ποιότητα από το έντεχνο, αγγίζει τα όρια του κλασικού» —λέει η Έρση Δρίνη. Αγγίζει θέματα, αξίες, προβλήματα παγκόσμια.

Δεν θέλουμε να πιάσουμε μόνο την επικαιρότητα αλλά να δείξουμε κάποιους άλλους δρόμους, χωρίς όμως να κάνουμε κήρυγμα. Έτσι διαλέγουμε και το ρεπερτόριό μας. Το θέατρο για μας είναι μια μέθοδος για να βλέπουμε το μέλλον.

Και ο συγγραφέας επιλέγεται με κριτήριο την εξυπηρέτηση του στόχου μας. Δεν δεχόμαστε τη φιλολογία, αλλά τον Διόνυσο και γι' αυτό δεν μας ενδιαφέρει ο δυτικός τρόπος αντιμετώπισης του θεάματος, που είναι το τεχνικά άρτιο θέαμα. Μας απασχολεί αντίθετα, η συναισθηματική αποδοχή ενός έργου από το κοινό· ο δρόμος, δηλαδή, που οδηγεί στον λαϊκό άνθρωπο και το πλατύ κοινό».



«Μπαλάντα» του Α. Ν. Ταν.

Έρευνα θα ήταν μια πιο σωστή λέξη

ΚΑΘΡΕΦΤΗΣ

Δ. Οικονόμου και Πέπη Οικονομοπούλου

Σύμφωνα με ένα παλιό σχέδιο, ο θίασος Καθρέφτης ξεκίνησε το 1981 χωρίς να έχει στην αρχή, δική του στέγη. Πήρε την μορφή Αστικής Εταιρείας με σκοπό μη κερδοσκοπικό όπου μετέχουν 16 μέλη, όχι απαραίτητα ηθοποιοί. Σύμφωνα με τις ανάγκες του ρεπερτορίου έχουν κατά καιρούς διάφορους συνεργάτες. Προσπαθούν σιγά σιγά να δημιουργήσουν έναν πυρήνα αλλά εμποδίζονται από λόγους οικονομικούς. Πήρε την πρώτη του επιχορήγηση το 1983 (300.000 δρχ. η κατώτερη) και τη δεύτερη φέτος (500.000 δρχ.).

«Δεν ξέρω τι είναι «πειράμα», είπε ο Δ. Οικονόμου. «Έρευνα» είναι πιο σωστή λέξη. Σημαίνει να είσαι ανοιχτός στο αποτέλεσμα, στην εξέλιξη τη δική σου και στην εξέλιξη του αντικείμενου σου. Είναι μια πορεία. Δεν ξεκινάμε να κάνουμε κάτι καινούργιο ή μοντέρνο. Ξεκινάμε να βρούμε αυτό που είμαστε και οι άλλοι θα κρίνουν τι είναι. Εμείς είχαμε ανάγκη για μια πιο ολοκληρωμένη επαφή με το θέατρο, για μια πιο δημιουργική σχέση με το αντικείμενό μας, γι' αυτό φτιάξαμε αυτόν τον θίασο. Δεν θέλουμε να κάνουμε θέαμα, αλλά θέατρο».

«Το ρεπερτόριό μας, είπε η Πέπη Οικονομοπούλου, είναι προσαρμοσμένο στις ανάγκες του σημερινού θεατή και ως προς το περιεχόμενο, αλλά και ως προς τη μορφή. Ρεπερτόριο που θίγει προβλήματα που αναφέρονται στο σύγχρονο άνθρωπο, προσφέροντας συγχρόνως και μία αισθητική απόλαυση, που είναι η παράσταση».



«Καρτελοθήκη» του Τ. Ρούζεβιτς.

χρήση της λέξης «πείραμα» αποτελεί εμπορικό ερέθισμα

ΕΛΤΡΙΚΗ ΣΚΗΝΗ

Αντωνίου

Το 1981, σαν αποτέλεσμα μιας
ράς προσπάθειών φτιάχνεται
θεατρική Σκηνή και παίρνει τη
ρφή Αστικής Εταιρείας με
πό μη κερδοσκοπικό. Αποτε-
ται από ένα 3μελή πυρήνα που
τουρχει σαν εργοδότης, αφού
οσλαμβάνει συνεργάτες ανά-
γα με τις ανάγκες του ρεπερτό-
ου. Το 1982 πήρε επιχορήγηση
κατομμυρίων και 1 εκατομμύ-
το 1983. Η επιχορήγηση αυτή
λύπτει το 1/5 των εξόδων της.

«Πείραμα» είναι μια λέξη που κολλάει στα πάντα. Η χρήση της απο-
λεί εμπορικό ερέθισμα. Όλη μας η ζωή είναι μια δοκιμασία άρα μ' αυ-
τη λογική, όλοι πειραματίζονται για μια καλλιτεχνική και εμπορική
αλλιώς είμαστε Δον Κιχώτες— επιτυχία. Η προσπάθεια για θεατρική
φραση και επικοινωνία με το κοινό δεν χρειάζεται ταμπέλα. Αυτών
ν καιρό μας ενδιαφέρει μια συλλογική —από πολλά έργα— εντόπιση
ν προβλημάτων των ανθρωπίνων σχέσεων. Μαθηματικά λοιπόν ο-
γούμαστε στο κλασικό ρεπερτόριο που αν το αντέξουμε οικονομικά,
ν θα το αποφύγουμε. Ενδιαφερόμαστε να ερμηνεύσουμε, και όχι να
οιγράψουμε, τα φαινόμενα και τα γεγονότα. Σημασία έχει το αποτέλε-
α. Για τη διαδικασία δεν υπάρχουν ούτε κανόνες ούτε αξίες. Βέβαια
ρεπερτόριό μας έχει μια λογική που —για να μην πούμε βαριές
ξεις— είναι εντελώς προσωπική».

ο πείραμα είναι κάτι αναπόσπαστο π' τη ζωή μας

ΣΤΕΓΟΙ

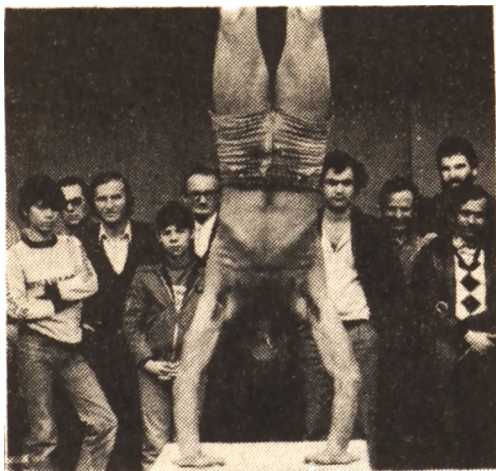
μάδα

Οι «Αστεγοί» δημιουργήθη-
ν το 1979. Είναι αστική μη
κδοσκοπική εταιρία με έδρα
Χαλάνδρι. Έχουν γράψει και
προυσιάζει τα εξής έργα: 1980:
Νέον Έργο», 1981: «Όσα παίρ-
ι ο άνεμος, όσα φέρνει το σύν-
φο», 1981: «Νύχτα γεμάτη θαύ-
ματα. Θέαμα με ηθοποιούς, μου-
κούς, το Γιασεμάκι κι ένα κο-
τσι με φράκο», 1982: «Οι μαθη-
ς του κυρίου Ισιδώρου Φο»,
1982: Το τρύπιο κύπελλο»,
1983: «Πειρατές».

Το τελευταίο έργο ήταν παρα-
γή του Πολιτιστικού Κέντρου
αλανδρίου. Δεν έχουν ζητήσει
ρατική επιχορήγηση, ως τώρα.



«Εστω...» του Μ. Ποντίκα.



Χάπενινγκ «Ευρωπάλια».

Εμείς για να είμαστε ειλικρινείς το πρώτο μας πείραμα το πραγματο-
ρήσαμε το καλοκαίρι του 1980 όταν είχαμε προσλάβει για σκηνοθέτη
ν Λουκά Λουκά καθηγητή της χημείας από τη Λάρισα που δίδασκε
το γυμνάσιο των Αγίων Αναργύρων και έπαθαν τα νεύρα του στην τε-
λευταία περιορισμένη επιστράτευση πάνω στη Βέροια, όπου γνώρισε
ν Αλίκη Παπαδάμου, αισθητικό, και τώρα ζει μαζί της στην Έδεσσα,
να δρόμο κάτω απ' το γήπεδο.

Έκτοτε τα έργα τα οποία παρουσιάσαμε ήταν όλα εμπνευσμένα απ' τη
ζή του χωριού και της πόλης και είχαν δύο πράξεις. Φέτος για πρώτη
ορά μετά από τότε θα πειραματιστούμε εκ νέου ανεβάζοντας μια δια-
κευή ενός έργου του Δ. Ψαθά τον Φον Δημητράκη την οποία θα σκηνο-
ετήσει ένας διεθνώς γνωστός σκηνοθέτης του οποίου το όνομα δε-
μευόμαστε να αποκαλύψουμε αλλά είναι φαλακρός και έχει πρωταγω-
ιστήσει σε μία έγχρωμη ταινία.

Αγαπούμε τα πειράματα αρκεί να συμβαδίζουν με την ψυχροσύνηση
αι τις γνώσεις του κοινού.

Επίσης το πείραμα είναι κάτι αναπόσπαστο απ' τη ζωή μας».

Το πείραμα είναι η προετοιμασία για το έργο

ΑΕΙΚΙΝΗΤΟ

Κώστας Αρζόγλου

Πριν δύο χρόνια, 7 ηθοποιοί α-
ποτέλεσαν την πρώτη —άτυπη—
μορφή του θιάσου του Αεικίνη-
του. Ο θιάσος συμπληρώθηκε
πριν ένα χρόνο ανάλογα με τις α-
νάγκες της πρώτης παράστασης
και τις απαιτήσεις του σκηνοθέ-
τη, ο οποίος έχει προσληφθεί από
έναν σωματιακής μορφής μη
κερδοσκοπικό οργανισμό που α-
ποτελείται από φίλους του Αεικί-
νητου και θεωρητικούς του θεά-
τρου. Τον Δεκέμβριο του '83 πή-
ρε επιχορήγηση ύψους 4 εκατο-
μμυρίων που καλύπτει μόνο το 6%
του ετήσιου λειτουργικού του κό-
στους.

«Η ορολογία περί «πειράματος» και «έρευνας» είναι συχνά στην Ελ-
λάδα μια ονομασία χωρίς έννοια. Το πείραμα δεν είναι έργο, είναι η προ-
ετοιμασία για να εμπλουτισθεί το έργο.

Δεν μας ενδιαφέρει όμως η διαδρομή χωρίς το αποτέλεσμα. Θέλουμε
να εμπλουτίσουμε αυτό που λέγεται επαγγελματισμός και όχι να το κα-
ταργήσουμε. Θέλουμε να κάνουμε ένα θέατρο που θ' αποτελέσει σχο-
λειό και για μας και για το κοινό. Γι' αυτό διαλέγουμε ένα ρεπερτόριο
κλασικό και άγνωστο στην Ελλάδα με σκοπό τη συνεχή επιμόρφωση
του ηθοποιού. Άλλωστε, μέσα από διάφορους σκηνοθέτες, προσπα-
θούμε, σαν πυρήνας ηθοποιών, ν' αποκτήσουμε μια κοινή γλώσσα που
θ' αποδώσει στην επικοινωνία μας με το κοινό. Βέβαια, πάντα υπάρχει
μία ιεράρχηση στην ομάδα. Δεν είναι όμως πρωταγωνιστική, αλλά συ-
ναρτάται με την πείρα και τη δουλειά. Επενδύουμε στο μεράκι και στην
άποψή μας για τον κόσμο και τα πράγματα».



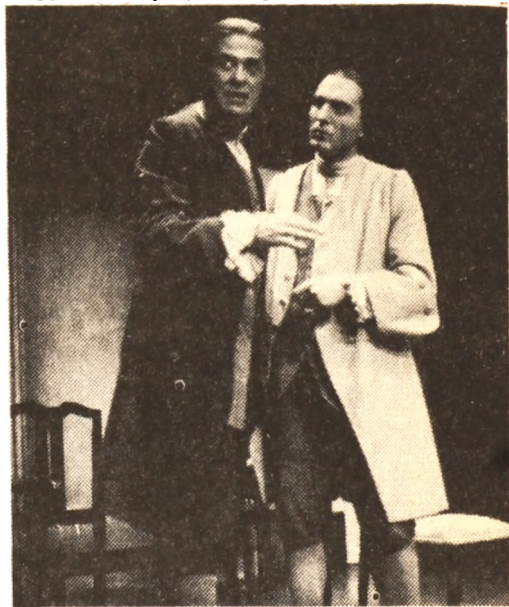
«Οι αλλοπαρμένοι» των Τ. Μίντλετον
και Ουιλ. Ρόουλεϋ.

Το πείραμα είναι μέσα στη φύση της καλλιτεχνικής δημιουργίας

Η ΣΚΗΝΗ

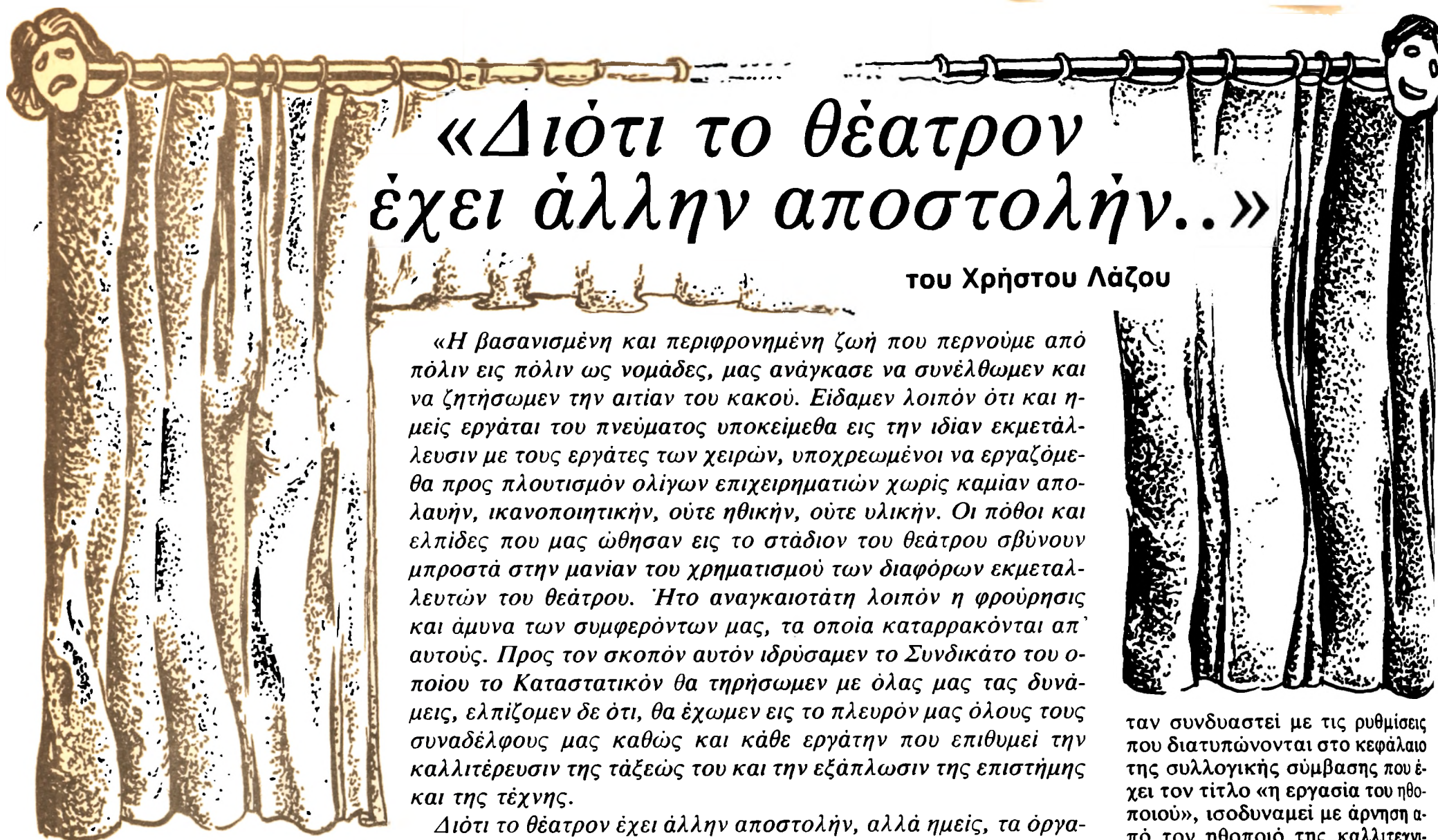
Α. Βογιατζής

Η ιδέα για ένα θιάσο και κά-
ποιας μορφής κοινή δουλειά
πήρχε από το 1976. Οι πρώτες
συστηματικές πρόβες άρχισαν το
1980 και η Σκηνή έπαιξε το πρώ-
το της έργο, το 1982. Είναι μια Α-
στική Εταιρεία με σκοπό μη κερ-
δοσκοπικό. Το 1983 η επιχορήγη-
ση της Σκηνής ανήρθε σε 1,2 ε-
κατομμύρια και φέτος σε 1,5.



«Οι αγροίκοι» του Κ. Γκολντόνι.

«Δεν ξέρω τι εννοούμε με τη λέξη «πείραμα». Το πείραμα είναι μέσα
στη φύση της καλλιτεχνικής δημιουργίας. Υπάρχουν πειράματα που
φαίνονται κα πολλά που δεν φαίνονται. Γι' αυτό, μας ενδιαφέρει μια επι-
λογή τέτοια που θα μας επιτρέψει να καλλιεργήσουμε τα θεατρικά μας
μέσα και να δημιουργήσουμε μια θεατρική γλώσσα ικανή να κάνει τον
κόσμο να αισθάνεται, να σκέφτεται και να συγκινείται ν' έχει, δηλαδή,
επαφή μ' αυτό που βλέπει. Σαν ομάδα ενδιαφερόμαστε να βρούμε μέχρι
που φθάνουν τα όριά μας. Δεν μας ενδιαφέρει η έρευνα για την έρευνα
αλλά στοχεύουμε στην ανακάλυψη, μέσα μας, των δυνατοτήτων που
διαθέτουμε και δεν έχουμε ακόμα εντοπίσει. Η έρευνά μας λοιπόν, στρέ-
φεται γύρω απ' την αντιμετώπιση της δουλειάς του ηθοποιού στο πρω-
ταρχικό της στάδιο και γύρω από τη σχέση που δημιουργείται ανάμεσα
στην ψευδαίσθηση του θεάτρου και στην πραγματική ζωή. Παράλληλα,
το ρεπερτόριό μας έχει μια κοινωνική σημασία».



«Διότι το θέατρον έχει άλλην αποστολήν..»

του Χρήστου Λάζου

«Η βασανισμένη και περιφρονημένη ζωή που περνούμε από πόλιν εις πόλιν ως νομάδες, μας ανάγκασε να συνέλθωμεν και να ζητήσωμεν την αιτίαν του κακού. Είδαμεν λοιπόν ότι και η-μείς εργάται του πνεύματος υποκείμεθα εις την ιδίαν εκμετάλ-λευσιν με τους εργάτες των χειρών, υποχρεωμένοι να εργαζόμε-θα προς πλουτισμόν ολίγων επιχειρηματιών χωρίς καμίαν απο-λαυήν, ικανοποιητικήν, ούτε ηθικήν, ούτε υλικήν. Οι πόθοι και ελπίδες που μας ώθησαν εις το στάδιον του θεάτρου σβύνουν μπροστά στην μανίαν του χρηματισμού των διαφόρων εκμεταλ-λευτών του θεάτρου. Ήτο αναγκαιοτάτη λοιπόν η φρούρησις και άμυνα των συμφερόντων μας, τα οποία καταρρακώνται απ' αυτούς. Προς τον σκοπόν αυτόν ιδρύσαμεν το Συνδικάτο του ο-ποίου το Καταστατικόν θα τηρήσωμεν με όλας μας τας δυνά-μεις, ελπίζομεν δε ότι, θα έχωμεν εις το πλευρόν μας όλους τους συναδέλφους μας καθώς και κάθε εργάτην που επιθυμεί την καλλιτέρευσιν της τάξεώς του και την εξάπλωσιν της επιστήμης και της τέχνης.

Διότι το θέατρον έχει άλλην αποστολήν, αλλά ημείς, τα όργα-νά του, υποδουλωμένα έως τώρα οικονομικώς, πολύ κακώς ε-ξυπηρετήσαμεν αυτό. Βελτιώνοντες την οικονομικήν μας κατά-στασιν, θα δυνάμεθα να φέρωμεν το θέατρον εις χρησιμότεραν α-ποστολήν».



συμμετοχής στο καλλιτεχνικό α-ποτέλεσμα και η θέσμιση των κανόνων που θα εξασφαλίζουν εγκαταλείπεται, ενώ παράλληλα οι εργασιακές σχέσεις, και κυ-ρίως ο βασικός μισθός, κατα-λαμβάνουν όλο το εύρος του πε-δίου των συνδικαλιστικών αγώ-νων. Η περιφημη γραμμή «της πόλης για το βασικό μισθό», σταδιακά μεταθέτει το αντικεί-μενο της διεκδικητικής πάλης α-κρωτηριάζοντας την ίδια την υ-πόσταση του ηθοποιού, και ανε-παίσθητα αναπλάθει την εικόνα που σχηματίζει ο ίδιος για τη δου-λειά του: οι αρχές που διαμορφώ-νουν τη συνείδηση του ηθοποιού για τη φύση της δουλειάς του φαί-νεται να έχουν συλληφθεί με βά-ση το μοντέλο του συνδικαλιστή οικοδόμου.

Αυτή η παράδοση και, σε πρώ-τη όψη, κωμική σύγκριση νομι-μοποιείται μέσα από τη μελέτη των διαδοχικών συλλογικών συμβάσεων που καταρτίζει το ΣΕΗ από το 1976 μέχρι σήμερα. Θα 'λεγε κανείς πως για τους συντάκτες αυτών των κειμένων, ένας ηθοποιός οφείλει να αισθά-νεται τόσο συνυπεύθυνος για την ποιότητα μιας παράστασης, όσο ένας οικοδόμος αισθάνεται ότι συνυπογράφει μαζί με τον αρχιτέ-κτονα, τον μηχανικό ή τον εργο-λάβο το αισθητικό αποτέλεσμα της κατασκευής.

ταν συνδυαστεί με τις ρυθμίσεις που διατυπώνονται στο κεφάλαιο της συλλογικής σύμβασης που έ-χει τον τίτλο «η εργασία του ηθο-ποιού», ισοδυναμεί με άρνηση α-πό τον ηθοποιό της καλλιτεχνι-κής διάστασης της ίδιας της δου-λειάς του.

Αυτές οι ρυθμίσεις εμπνέονται από μια στενή αντίληψη που με τον ισχυρισμό ότι περιφρουρεί τον ηθοποιό από την αυθαιρεσία του επιχειρηματία, του διευθυντή ή του σκηνοθέτη, καταργεί τη δυ-ναμική που αναγκαία προϋποθέ-τει κάθε συλλογική καλλιτεχνική δημιουργία.

Για παράδειγμα, στο τμήμα που έχει τον τίτλο «Δοκιμές» α-ναφέρεται ότι «για την παρουσί-αση κάθε θεατρικού έργου επιτρέ-πονται το πολύ τρεις γενικές δο-κιμές». Γενικές δοκιμές είναι ε-κείνες που πραγματοποιούνται με κόστούμια και μακιγιάζ. Είναι φανερό πως το νόημα του άρθρου αν ερμηνευθεί με γνώμονα την καλλιτεχνική λογική, απαιτεί α-πό το σκηνοθέτη να διαθέτει μια συνεκτική άποψη για την ερμη-νεία που επιδιώκει να δώσει στο έργο και την απαιτούμενη οργά-νωση ώστε να το επιτύχει μέσα σε προκαθορισμένα χρονικά πλαίσια. Απ' αυτή τη σκοπιά η διατύπωση του άρθρου προφυ-λάσσει τους ηθοποιούς από τις παρορμητικές εμπνεύσεις της τε-λευταίας στιγμής και προσγειώ-νει τον σκηνοθέτη στις υλικές και αντικειμενικές συνθήκες της θεατρικής παραγωγής. Όμως το νόημα αυτού του άρθρου αλλοώ-νεται όταν συνδυασθεί με τα επό-μενα που ορίζουν διαδοχικά τα ε-ξής:

1) ότι η διάρκεια της εργασίας στις δοκιμές δεν επιτρέπεται να ξεπερνά τις πέντε (5) ώρες αν την ίδια μέρα ο ηθοποιός δεν έχει πα-ράσταση και τις τρεις (3) ώρες ό-ταν έχει παράσταση

Αν μεσ' από τη ρητορική αυτού του κειμένου —που οι ηθοποιοί το έβαλαν στο προοίμιο του πρώ-του καταστατικού του Σωμα-τείου τους, το Μάιο του 1914— διακρίνεται πάντα η συγκρατη-μένη οργή και η αγωνιστική α-τμόσφαιρα μες στην οποία γρά-φτηκε· αν ακόμα διαγράφεται στον ορίζοντα του η φροντίδα για το επάγγελμα και η ηθική στάση του ηθοποιού απέναντι στην ευ-θύνη της καλλιτεχνικής δημιουρ-γίας, σήμερα, ύστερα από 70 χρόνια, παρακολουθώντας από τα μαζικά μέσα ενημέρωσης τη συζήτηση ανάμεσα στους εργοδότες-θιασάρχες (ΠΕΕΘ) και τους εργαζόμενους ηθο-ποιούς (ΣΕΗ), διαπιστώνουμε πως αυτή η διάσταση έχει χαθεί. Η ωριμότητα δεν έφερε τη νηφά-λια επίγνωση της έντασης που γεννά η διπλή ιδιότητα του ηθο-ποιού, που είναι συνάμα εργαζό-μενος και δημιουργός, ούτε εμπέ-δωσε τους άτυπους νόμους και την ηθική του επαγγέλματος. Α-πλά η φιγούρα του υστερικού καλλιτέχνη που είναι ο ιδεατός συντάκτης αυτού του κειμένου, έχει αντικατασταθεί από τη φι-γούρα του ιδεοληπτικού οργανω-τή που συντάσσει τα λεπτομερή άρθρα της συλλογικής σύμβασης με την αφελή πεποίθηση πως θ' αντιμετωπίσουν όλες τις μορφές των καταστρατηγήσεων και θ' α-παντούν σε κάθε νομικό πρόβλη-μα που εμφανίζεται στη δουλειά του ηθοποιού. Ενδιάμεσα, φαίνε-ται πως η αντίληψη που διαμορ-φώνει το Σωματείο για τη σχέση του ηθοποιού με το προϊόν της δουλειάς του έχει αλλάξει. Η διεκδίκηση της δημιουργικής



2) ότι η υπέρβαση του πενταώρου επιτρέπεται στις τρεις (3) γενικές δοκιμές και μέχρι της συμπληρώσεως του επταώρου (7)·

3) ότι ο ηθοποιός δικαιούται 10 λεπτά διάλειμμα για κάθε ώρα εργασίας και ότι τα διαλείμματα περιλαμβάνονται στο χρόνο εργασίας·

4) ότι για τα μέλη των χορών του αρχαίου δράματος η δοκιμή δεν μπορεί να είναι πάνω από 4 ώρες·

5) ότι στη διάρκεια του πενταώρου δεν περιλαμβάνονται οι δοκιμές κοστούμιών και μακιγιάζ·

και 6) ότι στο προσχέδιο του προεδρικού διατάγματος που προτείνει το ΣΕΗ (άρθρο 2 §6) διευκρινίζεται πως «υπέρβαση του 5ώρου επιτρέπεται μόνο στις τρεις γενικές δοκιμές και μέχρι να συμπληρωθούν το πολύ επτά (7) ώρες υπολογίζοντας πάντα το χρόνο προετοιμασίας και αποχώρησης του ηθοποιού που δεν μπορεί να είναι λιγότερος από ένα ημίωρο και στις δυο περιπτώσεις. Αν οι ανάγκες του έργου το απαιτούν, ο σκηνοθέτης μπορεί μέσα στο 5ωρο να κάνει πρόβες με κοστούμια και μακιγιάζ, θεωρούμενες οπωσδήποτε σαν γενικές δοκιμές».

Απ' αυτή την εξαντλητική απαρίθμηση προκύπτει με σαφήνεια τόσο η προοπτική στην οποία εγγράφονται αυτές οι ρυθμίσεις, όσο και οι συγκεκριμένες καθημερινές πρακτικές που εμπνέουν. Οι αφηγήσεις που περιγράφουν τους ηθοποιούς με το ρολόι στο χέρι να χρονομετρούν τις καλλιτεχνικές επιδόσεις ταχύτητας του σκηνοθέτη που τους διδάσκει το έργο, ή οι αφηγήσεις για τις ατέρμονες διαπραγματεύσεις κάθε φορά που οι ηθοποιοί καλούνται να θυσιάσουν κάποια δεκάλεπτα για να συνεχισθεί η πρόβα, αποτελούν το πλαίσιο για την αφήγηση ενός σκηνοθέτη που την παραμονή της πρεμιέρας κι αφού επιτέλους κατάφερε να κάνει μία και μοναδική γενική, είδε ξαφνικά τον πρωταγωνιστή να διακόπτει στη μέση το μονόλογό του και ν' αποχωρεί γιατί η προβλεπόμενη από τη σύμβαση ώρα είχε τελειώσει.

Αν παλιότερα αυτές οι πρακτικές ήσαν κυρίως το προνόμιο των Κρατικών Θεάτρων κι αποτελούσαν ένα από τα βασικά στοιχεία της κακοδαιμονίας τους, τα τελευταία χρόνια γενικεύονται σ' όλα τα θέατρα, με εξαίρεση εκείνα ακριβώς στα οποία θα έπρεπε πρώτιστα να εφαρμόζονται: δηλαδή τις μεγάλες θεατρικές επιχειρήσεις που αποκλειστικά κερδοσκοπούν.

Αυτή η πολιτική επιλογή που κυριαρχεί στο ΔΣ του ΣΕΗ, κι αποτυπώνεται κάθε χρόνο και πιο έντονα στις συλλογικές συμβάσεις, κινδυνεύει ν' αποβεί εξαιρε-

τικά επικίνδυνη για το ίδιο το θέατρο. Ένα δείγμα γραφής δόθηκε ήδη με το αίτημα για την προσαύξηση του βασικού μισθού με επίδομα νυχτερινής εργασίας, παρότι μέσα στους όρους άσκησης του επαγγέλματος του ηθοποιού εμπεριέχεται φυσικά η υποχρέωση βραδυνών παραστάσεων, τις ώρες δηλαδή ακριβώς που οι υπόλοιποι διασκεδάζουν.

Το ΔΣ του ΣΕΗ φαίνεται να μην αντιλαμβάνεται ότι με αυτού του είδους τις διεκδικήσεις καταργεί κάθε ιδιοτυπία του επαγγέλματος του ηθοποιού κι αρδεύει με ισχυρές δόσεις εργατισμού έναν τομέα της πολιτιστικής μας ζωής που οι παραδόσεις του, οι επαγγελματικοί κανόνες και η άγραφη αλλά ουσιαστική συνείδηση της αποστολής του ποτέ δεν είχαν βαθιές ρίζες.

Το κρίσιμο ζήτημα είναι η ιδεολογία που εκκρίνουν αυτές οι πρακτικές και η συνείδηση που διαμορφώνει κάθε ηθοποιός που ζει και εργάζεται σ' αυτό το περιβάλλον. Αν εξαιρέσουμε λίγους θιάσους που με κοινή συναίνεση των μελών τους αναλαμβάνουν την καλλιτεχνική και οικονομική περιπέτεια μιας αυτόνομης παραγωγής και στην πράξη καταργούν τις δρακόντειες, ρυθμίσεις των συμβάσεων, η κατάσταση που επικρατεί δεν είναι διόλου ευχάριστη. Τα μπουλούκια που λυμαίνονται την επαρχία πολλαπλασιάζονται, οι ανθούσες οικονομικά επιχειρήσεις στο θέατρο είναι κατά το πλείστον εκείνες που προσφέρουν και το αθλιότερο θέαμα, ενώ παράλληλα το ελεύθερο θέατρο που επιδιώκει μια άρτια παράσταση αργά αλλά σταθερά κρατικοποιείται. Στην διπλή τάση που έχει ήδη από καιρό διαγραφεί, δηλαδή της κρατικοποίησης από τη μια και της οργάνωσης της μαζικής σόουμπίζινες από την άλλη, το ΣΕΗ απαντά εντείνοντας με την πρακτική του και τις δυο κατευθύνσεις. Κι ο ηθοποιός καλείται να θεωρήσει ότι το θέατρο δεν έχει «άλλην αποστολήν» παρά την αποκλειστική προσφορά εργασίας. Αν σ' όλη την παράδοση του θεάτρου ο ηθοποιός είναι εκείνος που φέρνει την θεατρική δημιουργία πρόσωπο με πρόσωπο με το θεατή κι εξορισμού κάνει την ύψιστη αισθητική και πολιτική πράξη του μεσ' από την παράσταση, το ΣΕΗ φαίνεται να θέλει τον ηθοποιό πρωταγωνιστή μόνο του «δράματος» της εργασίας.

Εκδόσεις «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Κατερίνα Σαιν-Μαρτέν
Λαμπράκηδες. Ιστορία μιας γενιάς



Το ιστορικό χρονικό των Λαμπράκηδων, της νεολαιίστικης οργάνωσης, που σημάδεψε μια ολόκληρη γενιά, για πρώτη φορά αποτελεί αντικείμενο συστηματικής μελέτης.

Με πλούσιο όσο και σπάνιο φωτογραφικό υλικό και δυσεύρετα ντοκουμέντα η κοινωνιολόγος-ιστορικός Κατερίνα Σαιν-Μαρτέν περιγράφει την οργανωτική δομή, την πολιτική παρέμβαση και τις πολιτιστικές δραστηριότητες της «Νεολαίας Λαμπράκη».

Άγνωστες πτυχές αλλά και αποσιωπήσεις ή και διαστρεβλώσεις γύρω απ' τα πραγματικά περιστατικά φωτίζονται μέσα από πλήθος συνεντεύξεων που η συγγραφέας πραγματοποίησε με μέλη της Νεολαίας Λαμπράκη, αλλά και μια αδημοσίευτη συνέντευξη με τον πρόεδρο της Νεολαίας τον Μίκη Θεοδωράκη, δημοσιεύεται αυτούσια.

Είκοσι χρόνια μετά τη δολοφονία του Γρηγόρη Λαμπράκη, η ιστορία αρχίζει να φωτίζει τα «πραγματικά» της οργάνωσης που υπερέβη τα κομματικά πλαίσια και έδρασε ως ο καταλύτης για μια σειρά από πολιτικές και πολιτιστικές αλλαγές.

Τη μετάφραση και την επιμέλεια της έκδοσης είχε η Χαρά Ντάλη.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: Εκδόσεις «ΝΕΦΕΛΗ» • Μαυρομιχάλη 9
• τηλ. 36.07.744, 36.39.962

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία» • Τσιμισκή 78 • τηλ. 279.720



το μεν πνεῦμα, πρόθυμον, η δε σαρξ...

τα πνευματικά δικαιώματα απ' το τραγούδι είναι σήμερα τόσο προσοδοφόρα, ώστε να οδηγούν τους μουσικοσυνθέτες σε διαμάχες κάθε άλλο παρά πνευματικές

του Χάρη Καμπουρίδη

Πού να φαντασθούν κάποτε ο Βαμβακάρης, ο Μπάτης, ο Σακελαρίδης και ο Αττίκ ότι για τους επιγόνους τους τα πνευματικά τους δικαιώματα θα ήταν τόσο πολλά και από τόσο διαφορετικές πηγές, ώστε να χρειάζονται «προστασία» από ειδικούς οργανισμούς, και ότι οι συνθέτες θα αντιδικούσαν με τους τραγουδιστές και τους μουσικούς για την τύχη των τραγουδιών τους...

Πώς θα μπορούσαμε να φαντασθούμε επίσης ότι στις μέρες μας ακόμη και για ένα κομμουνιστή βουλευτή, η σιγουριά μιας πολυεθνικής είναι προτιμότερη από την αβεβαιότητα του συνδικαλιστικού φορέα...

*στον κόσμο το συμφέρον πια τα κανονίζει όλα
παντού, τα πάντα, κυβερνά, αυτό —κι η πορτοφόλα...*

...όπως θα ξανάλεγε ο Βαμβακάρης άμα ζούσε σήμερα για να δει την πρόσφατη διαμάχη των ομοτέχνων του...

Για τον πολύ κόσμο, αυτόν που κατά χιλιάδες αγοράζει τους δίσκους και τραγουδά τα τραγούδια των συνθετών μας, θα είχε σίγουρα μεγάλο ενδιαφέρον η παρακολούθηση της «ιστορικής» —όπως όλοι την ονόμασαν— γενικής συνέλευσης της ΕΜΣΕ (Ένωση Μουσικοσυνθετών-Στιχουργών Ελλάδας). Όχι, βέβαια, μόνο γιατί ήταν μια μοναδική ευκαιρία να δει εκεί μαζεμένους όλους σχεδόν τους επώνυμους μουσικούς δημιουργούς —και μάλιστα χωρίς κανένα εισιτήριο. Αλλά περισσότερο για να διαπιστώσει πόσα προβλήματα δημιουργεί σ' αυτούς η αγάπη για τα τραγούδια τους...

Χωρίς τα φλας, χωρίς τις στοχαστικές δηλώσεις, χωρίς τη μυθοποιητική αντιπαράθεση δημιουργού-κοινού, οι συνθέτες μας μαζεύτηκαν κι αυτοί, σαν απλοί εργάτες του πνεύματος, όπως είπε ο Θεοδωράκης, για να συσχεφθούν πάνω στα προβλήματα του κλάδου τους. Κι αν ήταν στ' αλήθεια μόνο αυτό, το ενδιαφέρον θα ήταν σχετικά περιορισμένο, αφού η συνδικαλιστική τους δραστηριοποίηση δεν έχει κανένα ιδιαίτερο λόγο να ξενίζει εμάς τους άλλους. Όμως είχαν προηγηθεί τα πολύστηλα δημοσιεύματα στον Τύπο, οι δηλώσεις και αντεγκλήσεις, και, κυρίως, οι εκκλήσεις για «σωτηρία του ελληνικού τραγουδιού», για «προστασία της ελληνικής κουλτούρας» για «τα ιερά δικαιώματα των ελλήνων δημιουργών». Όλα αυτά α-

ναμφίβολα έδιναν στη διαμάχη των συνθετών ένα ξεχωριστό ενδιαφέρον, αφού λίγο πολύ είναι ζητήματα που ενδιαφέρουν τους πάντες σήμερα...

Ωστόσο η γενική συνέλευση της Κυριακής 11.3.1984 κάθε άλλο παρά στα θεωρητικά ζητήματα της ελληνικής μουσικής ζωής αφιερώθηκε. Άλλα ήταν τα προβλήματα και γι' αυτά είχε προηγηθεί ο πόλεμος των ανακοινώσεων στον Τύπο. Προπέτασμα καπνού οι θεωρητικολογίες για το μέλλον του ελληνικού τραγουδιού —κάτι σαν τις δηλώσεις και τα σχόλια στα οπισθόφυλλα των δίσκων. Και η πραγματική διαμάχη ήταν —τι άλλο;— για το πώς θα πρέπει να γίνεται αποτελεσματικότερα η είσπραξη των πνευματικών δικαιωμάτων στο τραγούδι και τη μουσική.

η πνευματική ιδιοκτησία και η «προστασία» της

Τα δικαιώματα που υπάρχουν από τους συντελεστές ενός τραγουδιού είναι πολλαπλά και από διαφορετικές πηγές. Εκτός από τον συνθέτη και τον στιχουργό, που θεωρούνται οι βασικοί πνευματικοί πατέρες μιας σύνθεσης, «συγγενικά» —όπως λέγονται— δικαιώματα έχουν επίσης ο τραγουδιστής και οι μουσικοί. Εξάλλου, ανεξάρτητα από την ιεραρχία των δικαιωμάτων των πρωτογενών συντελεστών, τα δικαιώματά τους δεν εξαντλούνται στους δίσκους και τις κασέτες αλλά ισχύουν στα

κέντρα διασκέδασης που παίζουν τα τραγούδια, στα ξενοδοχεία που τα μεταδίδουν στο εσωτερικό τους δίκτυο, στο ραδιόφωνο, την τηλεόραση, τον κινηματογράφο, τη διαφήμιση και, ενδεχομένως, κι αλλού. Τα προβλήματα λοιπόν που παρουσιάζονται στο κύκλωμα παραγωγής και κυκλοφορίας του τραγουδιού είναι κυρίως δύο:

- πόσο καθοριστικά μπορεί να είναι τα «συγγενικά» δικαιώματα σε σχέση με τα πρωταρχικά. Ποια τα ποσοστά, και ποια τα δικαιώματα των τραγουδιστών ή των μουσικών να ελέγχουν κι αυτοί τη χρήση του πνευματικού τους έργου;
- πώς θα γίνεται καλύτερα η συγκέντρωση και απόδοση των πνευματικών δικαιωμάτων στους δικαιούχους.

Ως τώρα το δεύτερο ζήτημα έλυνε —τρόπος του λέγειν— η ΑΕΠΙ (Ανώνυμος Εταιρεία Προστασίας Πνευματικών Δικαιωμάτων). Είναι μια θυγατρική ξένης σχετικής πολυεθνικής, ιδρύθηκε το 1930, και έχει ένα δίκτυο αντιπροσώπων που συγκεντρώνουν τα ποσοστά απ' τις διακογραφικές εταιρείες, τα κέντρα διασκέδασης και τα ξενοδοχεία, για λογαριασμό των συμβεβλημένων μαζί της. Καθώς μέχρι πρότινος ήταν η μόνη τέτοια δυνατότητα στον ελληνικό χώρο, η ΑΕΠΙ είχε συμβόλαιο με περισσότερους από 4.000 μουσικοσυνθέτες και στιχουργούς. Με τη διεθνή της διασύνδεση μάλιστα εξασφά-



λίζει τη συγκέντρωση και των δικαιωμάτων εξωτερικού, κυρίως δηλαδή από τις χώρες όπου υπάρχει ελληνική ομογένεια.

Φαίνεται όμως ότι κανείς απ' τους συνθέτες δεν είναι ευχαριστημένος από τις υπηρεσίες της. Τα επίθετα με τα οποία την χαρακτηρίζουν, οι συμβεβλημένοι και μη, λησίζουν από το ληστρική και καταλήγουν στο εγκληματική. Η συγκέντρωση π.χ. των ποσοστών απ' τα κέντρα διασκέδασης, γίνεται χωρίς συγκεκριμένη λίστα τραγουδιών που εκτελούνται, και η απόδοση με ανάλογο τρόπο. Η μεταχείριση των μουσικοσυνθετών είναι εκβιαστική για τους νέους και κολακευτική —όπως κατηγορούν οι πρώτοι— για τους επώνυμους και πετυχημένους. Κανείς δε μπορεί να ελέγξει ουσιαστικά τις δραστηριότητες και τα λογιστικά της και πολλοί υπαιτιγμοί ακούγονται για τις δυνατότητες που έχει να βγάζει στο εξωτερικό συνάλλαγμα για λογαριασμό αυτών που θέλει. Άνέκε ακόμη ότι μπορεί να διευκολύνει τους συνθέτες που έχουν πολλά εισοδήματα στις σχέσεις τους με την εφορία...

Η ΕΜΣΕ μετά από πολύχρονες προσπάθειες δημιούργησε έναν ανάλογο εισπρακτικό φορέα, σύμφωνα μάλιστα με γενική επιταγή όλων των τελευταίων γενικών συνελεύσεων της. Σ' αυτές είχε δοθεί επανειλημμένα και απ' όλους υπόσχεση τιμής ότι θ' αποχωρήσουν από την ΑΕΠΙ και θα συμβληθούν με τον φορέα της ΕΜΣΕ. Γιατί την επιτυχία της εναλλακτικής αυτής λύσης που προσφέρει η ΕΜΣΕ, είναι απαραίτητη η προσχώρηση στο φορέα της και των μεγάλων συνθετών, γιατί αυτοί είναι που φέρνουν τα περισσότερα ποσοστά και το σχετικό κύρος. Οι τελευταίοι όμως —για να προχωρήσουν στην εγκατάλειψη της ΑΕΠΙ και στη σύμβαση με τον φορέα της ΕΜΣΕ, ζητούν εγγυήσεις βεβαιότητας και διαχειριστικό κανονισμό της αποδοχής τους. Και εδώ ακριβώς είναι το σημείο της διαμάχης και των ποικίλων αντιφάσεων που εμφανίστηκαν πριν και κατά τη γενική συνέλευση.

Οι γνωστότεροι μουσικοσυνθέτες και στιχουργοί (Θεοδωράκης, Χατζιδάκις, Μαρκόπουλος, Σαββόπουλος, Πλέσσας, και άλλοι περίπου 40) για να περάσουν τα δικαιώματά τους στο φορέα της ΕΜΣΕ, ζητούν τον αποκλεισμό αυτών που έχουν «συγγενικά» δικαιώματα από το νέο φορέα. Κατηγορούν τη «συντεχνιακή λογική» του ΠΣΜ (Πανελληνίου Συλλόγου Μουσικών) και της ΕΤΕ (Ένωση Τραγουδιστών Ελλάδας) και αναφέρονται στην απαράδεκτη γι' αυτούς δικαιοδοσία που έχουν ο ΠΜΣ και η ΕΤΕ να επεμβαίνουν στην εκτέλεση των έργων τους. Και για την καλύτερη υπεράσπιση των απόψεων και των συμφερόντων τους δημιούργησαν την «Κίνηση για την Υπεράσπιση του Ελληνικού Τραγουδιού», έδωσαν συνεντεύξεις τύπου, και μίλησαν για τους κινδύνους που απειλούν τη μουσική ζωή στην Ελλάδα.

Οι υπόλοιποι συνθέτες και στιχουργοί, κυρίως με το παλιό Δ.Σ. που τελικά επανεξελέγη στις 11.3, κατηγορούν ανοιχτά την «Κίνηση» ότι εξυπηρετεί τα συμφέ-

ροντα της ΑΕΠΙ και ότι με το να αρνούνται τη συμμετοχή σ' αυτόν των ΠΣΜ και ΕΤΕ σαμποτάρουν τον αγώνα για ένα αυτοδιαχειριζόμενο φορέα συγκέντρωσης των ποσοστών τους. Χαρακτήρισαν την «Κίνηση» σαν δούρειο ίππο της ΑΕΠΙ —ο Καλδάρας και ο Νικολόπουλος απεκάλεσαν τους μετέχοντες στην «Κίνηση» πράκτορες της ΑΕΠΙ και εκφραστές των συμφερόντων της, κάτι που προκάλεσε τελικά την αποχώρηση των 40 από τη γενική συνέλευση και την έκδοση σχετικής ανακοίνωσης.

δάσκαλε που δίδασκες...

Για όσους βλέπουν την οικονομική μόνο πλευρά της διαμάχης των συνθετών, τα πράγματα είναι φυσιολογικά και σαφή. Το τραγούδι είναι κι αυτό ένα εμπορευματοποιημένο προϊόν και σαν τέτοιο αντιμετωπίζεται απ' όλες τις πλευρές, γιατί όχι και από τους δημιουργούς του που πρώτοι αυτοί έχουν τέτοιο δικαίωμα; Συνεπώς, όσοι λιγότεροι συμμετέχουν στη διανομή της τούρτας, τόσο μεγαλύτερο κομμάτι θα πάρουν. Όποιος εξασφαλίζει καλύτερα την είσπραξη των δικαιωμάτων των τραγουδιών, μ' αυτόν θα κάνουν συμβόλαιο συνεργασίας! Τα σωματεία, οι συνδικαλιστικοί φορείς, η αυτοδιαχείριση, η αγωνιστική κινητοποίηση, οι κακές πολυεθνικές, δεν είναι παρά μεγάλα λόγια, ένα ιδεολογικό υλικό κατάλληλο μόνο για μελοποίηση...

Για την λογική της «Κίνησης» φαίνεται ότι η ΕΜΣΕ και ο συνδικαλισμός είναι χρησιμα μόνο όταν συμφωνούν μαζί τους. Όταν όμως η γενική συνέλευση ζητά απ' τους «μεγάλους» συνθέτες μας να φύγουν από την πολυεθνική ΑΕΠΙ και να αναθέσουν την είσπραξη των ποσοστών τους στην ΕΜΣΕ, τότε αυτοί θυμούνται χίλιες δυο δικαιολογίες για να τ' αποφύγουν. Θέτουν τόσους όρους, που για να καλυφθούν χρειάζεται η επόμενη δεκαετία —τουλάχιστον! Και, τέλος, όταν διαπιστώσουν πως οι «μικροί» συνάδελφοί τους δεν συμφωνούν, αποχωρούν απ' τη γενική συνέλευση και κάνουν δικό τους σωματείο! Σπουδαίο και υποδειγματικό, αναμφίβολα, το συνδικαλιστικό ήθος τους...

Μα τότε για ποιο λόγο τα μεγάλα λόγια για την «υπεράσπιση του ελληνικού τραγουδιού» για την «υποβάθμιση της κουλτούρας μας», ή για τους «αγώνες του λαού μας», τη «μοναδικότητα αυτού του τόπου» και τα άλλα ηχηρά παρόμοια; Προς τι η ειρωνεία των καπιταλιστικών πολυεθνικών («σ' ευχαριστώ, ω Εταιρεία...») και η προτροπή για κοινωνικούς αγώνες («αυτό το χώμα είναι δικό τους και δικό μας...»); Από πού το δικαίωμα των επώνυμων δημιουργών μας να κάνουν δηλώσεις για το πολιτιστικό μέλλον του τόπου, να απαιτούν αλλαγές στο όνομα αιωνίων ιερών αρχών;

Κάθε μήνα η ΑΕΠΙ εξασφαλίζει την είσπραξη κάποιων εκατοντάδων χιλιάδων και αυτό δεν είναι ακόμη σε θέση να το αναλάβει ο φορέας της ΕΜΣΕ, είπε ο Θεο-

δωράκης στην αρχή της εισήγησής του στη γενική συνέλευση. Μέχρι να ολοκληρωθεί η υποδομή της ΕΜΣΕ ας συνεχίσουμε μια αγωνιστική σχέση με την ΑΕΠΙ που μας εξασφαλίζει τουλάχιστον την είσπραξη των δικαιωμάτων μας... Αυτό το μοναδικό μάθημα συνδικαλιστικού ήθους αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον για όλους, ιδίως αν αναλογισθεί κανείς ότι προέρχεται από κάποιον που δεν είναι μόνο ένας απ' τους μεγαλύτερους συνθέτες μας αλλά και βουλευτής του ΚΚΕ. Συνδικαλισμός, λοιπόν, χωρίς θυσίες προσωπικές, και αφού οι άλλοι βγάλουν το φίδι απ' την τρύπα... Κατά τα άλλα, «για να γυρίσει ο ήλιος θέλει δουλειά πολλή» κτλ., κτλ.

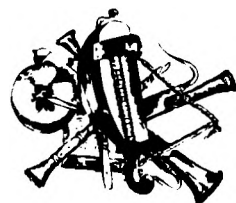
Το πως βέβαια θα κολασθεί από το κόμμα του Μίκη η καινοφανής συνδικαλιστική τακτική του είναι κάτι που δύσκολα μπορεί να μαντέψει κανείς. Οπωσδήποτε όμως με πολλή δυσκολία, αν κρίνει από τις μαραθώνιες επί τούτου συσκέψεις του Μίκη με τον Χαρ. Φλωράκη, και τις φανερές αντιπαραθέσεις των Αιμ. Υψηλάντη (πρόεδρου του Σ.Ε.Η.) και Τ. Περλέγκα (πρόεδρου της ΠΟΘΑ) στην αρχή της γενικής συνέλευσης της ΕΜΣΕ, όπου οι τελευταίοι ήλθαν για να απευθύνουν αγωνιστικό χαιρετισμό.

Και φαίνεται ότι η αναταραχή στο χώρο των καλλιτεχνών του ΚΚΕ συνεχίζεται ακόμμη, ενώ ο Θεοδωράκης σε τετράστηλο άρθρο του στον Ριζοσπάστη της 14.3.84, προσπαθεί να δικαιολογήσει τα αδικαιολόγητα, την ίδια μέρα που ανακοινώνεται η ίδρυση του νέου σωματείου —του οποίου ηγείται!— της ΕΕΤ (Εταιρεία Ελληνικού Τραγουδιού). Αυτή αναλαμβάνει τώρα να συνεχίσει το «υψηλό έργο» της «Κίνησης», ενώ δεν συμμετέχουν τελικά ο Σαββόπουλος και ο Μαρκόπουλος. Κάτι είναι κι αυτό...

★

Στο χώρο των τεχνών συνηθίζεται ν' αποκαλούν οι νεότεροι τους παλιότερους και πετυχημένους με τον τίτλο του Δάσκαλου. Και όσο αφορά στο τεχνικό μέρος του χαρακτηρισμού, δεν αμφιβάλουμε ότι το ελληνικό τραγούδι έχει πολλούς και σημαντικούς. Αν όμως κυριολεκτήσουμε, και, πολύ περισσότερο, αν θυμηθούμε, ότι οι μεγάλοι συνθέτες μας ανήκουν κατά τεκμήριο στην πνευματική ηγεσία του τόπου, τότε θα πρέπει ν' αναζητήσουμε στη συμπεριφορά τους και κάποια άλλα χαρακτηριστικά. Αυτά για τα οποία μας μιλούν σε πολλά τραγούδια τους και σε πολλές δηλώσεις τους, και τα οποία φάνηκε να απουσιάζουν στην πρόσφατη γενική συνέλευση της ΕΜΣΕ...

Και γι' αυτό, όταν ο Μάρκος αποφαινόταν με απλότητα ότι στον κόσμο το συμφέρον πια τα κανονίζει όλα..., μας κάνει να πιστέψουμε πως εκτός από μεγάλος Δάσκαλος του λαϊκού τραγουδιού ήταν και καλός μάντης...



Η καλύτερη άμυνα είναι η επίθεση

Ύστερα από πολλές περιπέτειες με τη λογοκρισία, ο δεύτερος δίσκος των *Μουσικών Ταξιαρχιών* που τιτλοφορείται *Αν η γιαγιά μου είχε ρουλεμάν* κυκλοφόρησε πριν από μερικές μέρες με μικρές μόνο αβαρίες (μερικά μπιπ στις λέξεις «γαμάτε», «μουνί», «ψολή»). Ο δίσκος αυτός δίνει μια αμυδρή εικόνα για το τι συμβαίνει κάθε βράδυ στο *Κέντρο Κουλτούρας και Κατανάλωσης*, το μαγαζί όπου εμφανίζονται ο Τζίμη Πανούσης και η παρέα του, εκτελώντας ένα παράξενο πρόγραμμα που συνδυάζει το θέατρο, το θέαμα και τη μουσική, σχολιάζει «καταστροφικά» την επικαιρότητα και αναπτύσσει έντονες σχέσεις με το κοινό. Συναντήθηκα με το Τζίμη με αποκλειστικό σκοπό να τα πούμε από κοντά, να γνωριστούμε και να συζητήσουμε. Το μαγνητόφωνο ήταν ένα πρόσχημα, πιστεύω όμως ότι κατέγραψε ένα ολόκληρο κλίμα που σας το παραδίδω αυτούσιο.

Χ. Βακαλόπουλος

ΕΡ: Θα ήθελα να μου πεις πώς ξεκίνησες, πώς μπλέχτηκες με τη μουσική...

ΑΠ: Ξεκίνησα όπως πάντα, δηλαδή από μικρός. Ξεκίνησα θεατρομουσικά: είχαμε φτιάξει μια λέσχη στο Χολαργό, παίζαμε σκετσάκια και χρειαζόμαστε μουσική. Εκεί σχηματίστηκε ένας πρώτος μουσικός πυρήνας, ένα συγκρότημα.

ΕΡ: Σε θυμάμαι στις καταλήψεις, στο Χημείο.

ΑΠ: Ναι, ένα χρόνο μετά. Εκεί ήμουνα μόνος, με μια κιθάρα.

ΕΡ: Πώς εξελίχτηκαν τα πράγματα;

ΑΠ: Από την πίεση, τη λαϊκή πίεση... Παίζαμε σε κάτι μαγαζιά... Στην αρχή είμαστε μια big band, δεκαοχτώ άτομα, πολλά πνευστά, πολλά κρουστά. Αλλά ήταν αντιοικονομικό κι έτσι μείναμε πέντε.

ΕΡ: Είχατε κάτι φασαρίες σε μια συναυλία στην Καρδίτσα.

ΑΠ: Είχαμε βγάλει μια κασέτα με πολλά τραγούδια μεταξύ των οποίων και αυτά του πρώτου δίσκου. Πούλησε πολύ, πήγε περισσότερο από αντιγραφή σε αντιγραφή. Έφτασε λοιπόν η κασέτα στην Καρδίτσα, την άκουσαν εκεί και μας φωνάξανε να παίξουμε. Έγινε εκεί μια ιστορία που διακωμωδήθηκε αργότερα στα μουσικά περιοδικά και απέκτησε περιεργές διαστάσεις. Στην ουσία πολλοί δεν ξέρουν τι έχει γίνει στην Καρδίτσα, υποψιάζονται βιασμούς και άλλα διάφορα. Ήταν πολύ ωραία η συναυλία, ήταν η πρώτη φορά που πηγαίναμε στην επαρχία. Βγήκαμε με κάτι κουκούλες, είχα και τον αδελφό μου πάνω στη σκηνή μ' ένα δίκανο. Αυτόν δεν τον πιάσανε τελικά, πιάσανε μια κοπέλα που χόρευε... Μας αφήσανε να τελειώσουμε και μετά μας πήγανε στο τμήμα. Εκεί επεκράτησε αγωνιστική ατμόσφαιρα, ερχόντουσαν

συνεχώς Καρδισιώτες με υψωμένες γροθιές για συμπαραστάση.

Έτσι άρχισε μια σειρά από δίκες που συνεχίζονται ακόμα, για τον πρώτο δίσκο. Εισαγγελείς κατά τόπους και μηνύσεις πολιτών. Χίος, Κόρινθος, Βέροια, Τρίπολη...

ΕΡ: Ο πρώτος δίσκος βγήκε το '81. Πώς θα τον χαρακτήριζες σήμερα;

ΑΠ: Τα περισσότερα τραγούδια του δίσκου είναι γραμμένα στο γυμνάσιο. Όταν γράφτηκε ο δίσκος δεν πιστεύαμε ότι θα βγει. Τον γράψαμε σε στυλ άρπα κόλα, κάναμε ρεκόρ ηχογράφησης, σαρανταπέντε ώρες. Εγώ δεν τον ακούω καλά.

ΕΡ: Αυτό που με ενδιέφερε στο δίσκο είναι ότι υπάρχουν εκεί μέσα όλοι οι τρόποι με τους οποίους οι Έλληνες άκουσαν ροκ, συνυπάρχουν όλα τα στυλ, από τους Τσαρμς μέχρι το ρέγκε. Αυτά τα στυλ ο δίσκος δεν τα αντιμετωπίζει με ενοχές, τα αγαπάει.

ΑΠ: Δεν είναι σοβαροφανής δίσκος, αγαπάει όμως όλους αυτούς τους ρυθμούς, ξένους κι ελληνικούς. Εγώ άκουγα πάντα ραδιόφωνο, ελληνική μουσική, κυρίως τα διαφημιστικά προγράμματα των Ενόπλων και του Δεύτερου. Όλα αυτά τα τραγούδια με ενθουσιάζουν, αυτές οι εταιρίες της Ομόνοιας, η Venus η Paninar... Μάλιστα η πρώτη συνεργασία ξεκίνησε να γίνει με τη Venus, αλλά δε μας έδιναν να διαβάσουμε το συμβόλαιο. Ήταν εκεί κι η Πίτσα Παπαδοπούλου που μου άρεσε και ήθελα να κάνουμε κάτι μαζί. Μετά πέσανε οι πολυεθνικές που καταλαβαίνουν και είναι καλά οργανωμένες.

ΕΡ: Τι είναι αυτό που σ' ενδιαφέρει σ' αυτή τη μουσική;

ΑΠ: Το βασικό που μ' ενθουσιάζει είναι η ειλικρίνεια. Είναι πράγματα που θέλω να τα

Συνέντευξη με τον Τζίμη Πανούση



κάνω και δεν τα καταφέρνω. Θέλω να σατιρίσω —αυτό το είδος και βγαίνει μαλακία, δε μ' αρέσει. Σ' αυτούς υπάρχει κάτι το ατόφιο, νομίζω ότι κάνουμε την ίδια δουλειά, τα ίδια ακούσματα έχουμε, μόνο που αυτοί είναι αυθόρμητοι.

ΕΡ: Τι σε εμποδίζει;

ΑΠ: Είμαι πιο μορφωμένος.

ΕΡ: Με το ροκ τι γίνεται;

ΑΠ: Τα πράγματα είναι μπερδεμένα. Το μόνο που μπορώ να καταλάβω σαν ροκ είναι ο κοινωνικός χαρακτήρας του φαινομένου. Σα μουσική, σα στυλ δε μπορώ να πω τι είναι και τι δεν είναι ροκ. Αυτό που κάνω εγώ πιστεύω ότι είναι ροκ. Πιστεύω ότι ο χαρακτηρισμός ροκ αναφέρεται στο πως αντιμετωπίζεται από το κοινό το πράγμα που γίνεται.

ΕΡ: Τι πιστεύεις ότι αλλάζει απ' τον πρώτο στο δεύτερο δίσκο σας;

ΑΠ: Αλλάζει το κοινό, όπως βλέπω και στο μαγαζί. Στην αρχή το κοινό μας ήταν παιδιά 16-18 χρονών. Τώρα υπάρχουν περισσότεροι φοιτητές, εικοσιπεντάρηδες... Αυτό είναι και καλό και κακό. Στην αρχή υπήρχε μεγαλύτερο κέφι, μεγαλύτερη συμμετοχή αλλά κάπως στον αέρα, περισσότερος χαβαλές δηλαδή... Πολλά απ' αυτά που λέγαμε οι μικροί δεν τα έπιασαν, δεν ήξεραν τι είναι ο Μαρξ... Τους εξηγούσα όμως. Το κοινό του heavy metal δεν ξέρει τι είναι κνίτης, κάτι έχει ακούσει αλλά δεν είναι σίγουρο.

ΕΡ: Μπορείς να μιλήσεις λίγο για τη σχέση με το κοινό;

ΑΠ: Γίνεται κάτι παράξενο, δε θα το πίστευαν δεν το έκανα. Υπάρχει επαφή... Καταλαβαίνουν ότι δεν τους κοροϊδεύεις. Σ' όλο αυτό το πράγμα υπάρχει μια τεράστια παρεξήγηση και το έχω επιδιώξει κι εγώ αυτό. Για παράδειγμα ότι όλα αυτά είναι στήμενα, ότι δε

γράφω εγώ τα τραγούδια αλλά κάποιοι υπάλληλοι, δεν υπάρχει τίποτα, όλα είναι θέμα μάρκετινγκ... Αυτά τα πιστεύουν πολλοί, καταλαβαίνουν όμως ότι δεν είναι έτσι όταν παρακολουθούν την παράσταση.

ΕΡ: Το θεατρικό-θεαματικό στοιχείο είναι βασικό στοιχείο της δουλειάς σου.

ΑΠ: Πρόκειται για ένα φαντασμαγορικό σώου στο πλαίσιο του γενικότερου κλίματος αποκέντρωσης. Δυστυχώς δεν πρόκειται για κάτι συλλογικό αλλά για ένα one man show, μόνο η ενορχήστρωση αφορά όλους. Το ιδανικό θα ήταν να μπορούσαν οι μουσικοί να είναι και ηθοποιοί, πράγμα εξαιρετικά δύσκολο και πρακτικά δυσχερέστατο.

ΕΡ: Σ' ενδιαφέρει περισσότερο να γράφεις τραγούδια ή να δίνεις παραστάσεις;

ΑΠ: Μ' ενδιαφέρει να παίζω. Τα τραγούδια είναι πίσω από μια παράσταση. Έτσι όπως είναι το πρόγραμμα μπαίνουν για να σπάει η μονοτονία. Το πρόγραμμα είναι οργανωμένο για να βγάζει γέλιο και ξεκινάει με μια φιλοσοφική βάση από πίσω. Πέρσι το πρόγραμμα ήταν ένα θρίλερ με τίτλο *Για μας κελαηδούν τα πουλιά*, οικολογικής προβληματικής. Το φετινό θα μπορούσε να τιτλοφορηθεί *Να προσδιορίσουμε την τουριστική μας ταυτότητα*. Δηλαδή είναι τουριστικό πρόγραμμα που θα μπορούσε να συμπεριλαμβάνει και συγκροτήματα που ξεμένουν από Πλάκα, από ταβέρνες, κτλ. Είναι μια προσπάθεια να καταλάβουμε ότι είμαστε τουρίστες κι ότι δεν έχουμε μεγάλες διαφορές από αυτούς τους επισκέπτες που έρχονται στην Ελλάδα. Η τουριστική ιδέα πρέπει να αναπτυχθεί και στην ημεδαπή.

ΕΡ: Αυτό που κάνεις είναι σκληρό και τρυφερό ταυτόχρονα, τόσο η παράσταση όσο και οι δίσκοι.

ΑΠ: Είμαι πολύ τρυφερός κι αυτό που λέμε «καλό παιδί». Έρχονται συχνά για συνεντεύξεις, π.χ. από τη *Γυναίκα* και νομίζουν ότι θα τους βρίζω, θα λέω προστυχίες και μένουν έκπληκτοι. Εγώ όταν ακούω τέτοια σοκάρωμαι, κοκκινίζω... Μια φορά που πήγα σ' ένα πάρτυ και άκουσα ένα τραγούδι μου, το *Κι εγώ σ' αγαπώ, γαμώ το Χριστό σου* είχα σοκαριστεί. Πάνω στην παράσταση και στο φτιάξιμο των τραγουδιών βγαίνει αυτή η σκληράδα. Νομίζω ότι είναι άμυνα.

ΕΡ: Εκφράζεις επιθετικά μερικά αμυντικά συναισθήματα προς τον κόσμο.

ΑΠ: Η καλύτερη άμυνα είναι η επίθεση. Ιδιαίτερα την τελευταία περίοδο αισθάνομαι σε συνεχή άμυνα, είμαι κλεισμένος, βγαίνει η σπιτονοικοκυρά και περιμένω να φύγει για να ξεμυτίσω... Υπάρχει μια εμπόλεμη κατάσταση και νιώθω ότι έχει γίνει προσωρινή ανακωχή, εκεχειρία. Αυτό που θέλω να εκφράσω σαν καλλιτέχνης είναι μια φιλοσοφική βάση, που να σταθούμε πάνω της. Η οικογένεια έχει τεράστια προβλήματα, σκέφτομαι διάφορα, να σταθούμε κάπου, να μπορέσουμε να προχωρήσουμε. Νομίζω ότι το έχω βρει: πρόκειται για τη φιλοσοφική έννοια του all together. Ο ξενικός όρος είναι για να υπάρχει μια παγκοσμιότητα. All together συμπληρωμένο με τη φιλοσοφική έννοια του no problem. Δεν υπάρχει πρόβλημα, όλοι μαζί ενωμένοι. Να σταματήσουν αυτές οι διαφορές, αριστεροί-δεξιοί, Ολυμπιακοί-Παναθηναϊκοί, πλούσιοι-φτωχοί, ομοφυλόφιλοι, ανθρωποφάγοι...

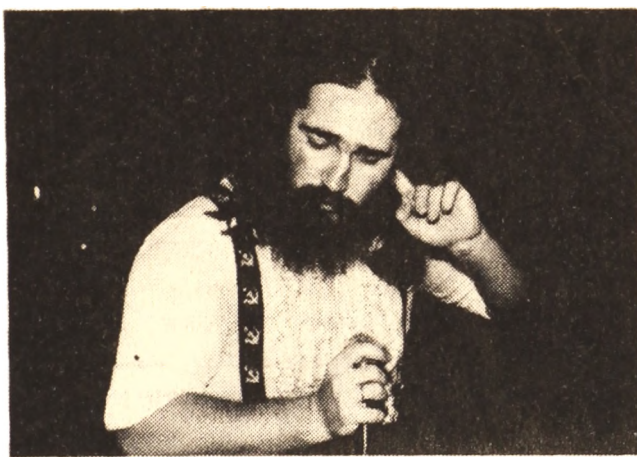
Τραγουδιστικά αυτό εκφράζεται με το *Γαμάτε γιατί χανόμαστε*. Δεν προτρέπει σ' αυτή καθαυτή την ερωτική πράξη, η έννοια του τραγουδιού είναι μεταφορική, όπως λέει κάποιος *Ας κρατήσουν οι χοροί, Let's Dance*, κτλ. Είναι βέβαια εύκολο να λες στα λόγια *Γαμάτε γιατί χανόμαστε*, στην πράξη τι γίνεται...

ΕΡ: Απ' ότι βλέπω η λογοκρισία χτύπησε κέντρο, έκοψε τη λέξη «γαμάτε», εμποδίζοντας το κύριο μήνυμα, τη φιλοσοφική βάση.

ΑΠ: Έγινε κάποια παρεξήγηση και δεν το καταλάβανε, παρόλο που κάναμε πολλές συζητήσεις. Μου είπαν «αν το έλεγες μία φορά μπορεί να το αφήναμε, επανέρχεται συνεχώς όμως στο ρεφραϊν». Εγώ δεν έχω κανένα παράπονο, τη δουλειά τους κάνουμε. Θα αισθανόμουν ότι κάτι γίνεται αν το πέρναγαν ελεύθερα. Στην αρχή κόψανε όλο το δίσκο, μετά όμως τους έκραξε η *Ελευθεροτυπία* κι αναγκαστήκανε να περιοριστούν σε μερικές λέξεις. Έβγαλα το δίσκο γιατί σκέφτηκα ότι πρέπει να δοκιμάσω χωρίς αυτές τις λέξεις μια και υπάρχει το πρόβλημα πολλοί να πάρουν το δίσκο ακριβώς γιατί θα τις περιείχε. Τώρα ίσως γίνει κάποιο ξεκαθάρισμα. Μόνο το μπιπ στο τελευταίο τραγούδι με ενοχλεί, για το οποίο ο Κωστόπουλος μου είπε: «εγώ είμαι υπέρ της ομοφυλοφιλίας, αλλά με άλλες λέξεις».

ΕΡ: Πώς βλέπεις το μέλλον;

ΑΠ: Οι προοπτικές είναι απαισίες, καμιά αισιοδοξία. Γι' αυτό πρέπει να συγκεντρώσουμε τις προσπάθειές μας σε διάφορες καταγ-



γελίες, ποιον έχει γκόμενο η Βουγιουκλάκη, τι γίνεται με τη Λάσκαρη, το Νταλάρα, αυτά πρέπει να βγούνε στη φόρα, να γίνουνε κτήμα του λαού. Γίνονται διάφορα πράγματα που πρέπει να τα μάθουμε, για παράδειγμα όλος αυτός ο θόρυβος για τα πυρηνικά. Εγώ πιστεύω ότι είναι ένα παραμύθι. Υπάρχει πολύ μεγάλη πιθανότητα όλα αυτά τα Κρουζ να είναι άδεια μέσα. Επειδή υπάρχει μια κρίση στο θέαμα και στα καινούρια προϊόντα που πλασσάρονται πιστεύω ότι βρήκαν αυτό το κόλπο για να κάνουν φοβερά εισιτήρια διάφορες ταινίες όπως *Η επόμενη μέρα*, κτλ., έχει πολύ ψωμί αυτό το πράγμα, τουλάχιστον για πέντε χρόνια ακόμα. Θα δουλέψει καλά ο πυρηνικός όλεθρος.

ΕΡ: Πιστεύεις ότι όλα σήμερα γίνονται θέαμα;

ΑΠ: Ναι και με ενθουσιάζει αυτό το πράγμα. Όλες οι διαφημίσεις είναι αριστουργήματα. Το κράτος πρέπει να κάνει μια καμπάνια, ας πούμε το Υπουργείο Κοινωνικών Υπηρεσιών πρέπει να βγάλει μια αφίσα —κι εγώ είμαι έ-

τοιμος να βοηθήσω— με γκρο πλάνο σε σεξουαλικά όργανα τη στιγμή της σεξουαλικής πράξης κι από κάτω να γράφει «όποιος σοκάρεται αντικρίζοντας την πράξη που τον έφερε στη ζωή είναι ανώμαλος».

ΕΡ: Να τελειώσουμε με μερικές συμβουλές.

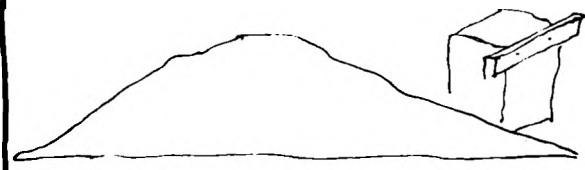
ΑΠ: Πολλά πρέπει να γίνουν. Τώρα με την Αλλαγή, ανεξάρτητα από τις αντιρρήσεις, πρέπει να αναγνωρίσουμε πολλά θετικά. Δεν είναι άσχημο που πολλοί φίλοι αριστεροί έχουν πάρει πόστα. Έχουμε έρθει εμείς οι αριστεροί στα πράγματα. Εγώ παλιά δεν είχα κανένα ρουσφέτι, λόγω οικογένειας, Μακρονήσου, ΕΠΟΝ, κτλ. Ο πατέρας μου πήγαινε στη Μακρόνησο κι εγώ τώρα πηγαίνω στη Μύκονο κάθε καλοκαίρι. Επιτέλους μπορείς να ζητήσεις κάποια θέση, επιτέλους έχουμε κάποια πρόσβαση.

ΕΡ: Σε ό,τι αφορά τη μουσική;

ΑΠ: Πρέπει να κάνουμε μια προσπάθεια να φύγουμε στην Ευρώπη. Υπάρχει όλος αυτός ο πόλεμος από τα μονοπώλια, που δεν αφήνουν μεγάλες αξίες ελληνικές να βγουν στις ευρωπαϊκές αγορές. Ήδη κι εγώ κάνω προσπάθειες γιατί εδώ η αγορά είναι περιορισμένη και δεν είναι του αναστήματος καλλιτεχνών όπως είναι ο Μαρκόπουλος ή ο Μικρούτσικος. Βγαίνουν άλλα ασήμαντα τσογλάνια και πουλάνε εκατομμύρια δίσκους, π.χ. ο Boy George ο οποίος είναι χειρότερος απ' τον Μαρκόπουλο. Βέβαια ντύνεται, βάζει φουστάνια αλλά κι ο Μαρκόπουλος αν έβαζε ένα ταγιεράκι... Αυτά που φοράει η Μάργκαρετ είναι αριστουργήματα, κάτι γιαννιώτικα, κάτι άλλα... Έτσι και βγουν αυτά στη διεθνή αγορά θα κάνουν πάταγο, θα γίνει χαμός. Πιστεύω ότι πρέπει να είναι και αίτημα συνδικαλιστικό, να καταλάβουμε την παγκοσμιότητα της τέχνης και να βγούμε ακάθεκτοι έξω. Έχουμε μετανάστευση σε πολλές χώρες που έχει κάνει μεγάλο καλό, παρόλο που τη συκοφαντούν. Σ' όποιο εργοστάσιο ή ανθρακωρυχείο να πας στην Ευρώπη έχει πάρα πολλούς Έλληνες. Υπάρχουν επιστήμονες... Οι Έλληνες καλλιτέχνες πρέπει να βγουν έξω σαν Δούρειος Ίππος, σε στυλ Μέγας Αλέξανδρος. Στρατάρχης πρέπει να αναλάβει ο Γιώργος ο Ράλλης, να γίνει και μια διακομματική επιτροπή να φέρει πίσω το Βασιλέα. Είναι ο μόνος που μπορεί να χτυπήσει Κωνσταντινούπολη, η οποία μας ανήκει. Να πούμε πάλι ότι η καλύτερη άμυνα είναι η επίθεση. Νομίζω ότι η Αλλαγή πρέπει να αποβάλει τα στενά πολιτικά κόμπλεξ και με λίγη πίεση, λίγη φάλαγγα στον Κουτσόγιωργα, θα μεγαλουργήσουμε. Έχουμε φοβερές αρετές και δε μπορούμε να συννενοηθούμε, αυτό είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα της φυλής μας. Άλλο μεγάλο πρόβλημα είναι να σταματήσουν οι επιθέσεις εναντίον του Ίακχου και του τζετ-σετ. Εγώ πιστεύω ότι στο τζετ-σετ υπάρχουν άνθρωποι αξιόλογοι και πολύ μορφωμένοι, ξέρουν γαλλικά, ξέρουν πιάνο... Να έρθουμε και μ' αυτούς σε επαφή, είναι μεγάλη ανάγκη. Να γίνονται επίσης εκδρομές, αυτό θα έπρεπε να το φροντίσει η Τοπική Αυτοδιοίκηση. Να φεύγει μια επιτροπή από Παλιό Ψυχικό και να πηγαίνει Δουργούτι, Αγίους Αναργύρους και αντιστρόφως. Πρέπει να προσέξουμε και την πολύ σημαντική κίνηση της Ορθοδοξίας, της κοινής πίστης. Εκκλησία, Οικογένεια και πάνω απ' όλα Ελλάδα. □

Το σκάνδαλο των οδοντιατρικών κραμάτων, του «κτλ.» του ΑΥΣ και της ADA ¹

των Μαίρης Μαύτα-Πανταζή και Γιώργου Παϊζη



Δημήτρης Χαντζόπουλος

Ποιό είναι το πρόβλημα

Το 1980 το Ανώτατο Υγειονομικό Συμβούλιο, μετά από ενέργειες των επίσημων οδοντιατρικών φορέων —ΟΣΑ (Οδοντ. Συλλ. Αττικής) και ΕΟΟ (Ελληνική Οδοντιατρική Ομοσπονδία)— καθώς και των ειδικών παν/κών εδρών, εξέδωσε την υπ' αριθμ. 537/3-12-80 απόφαση, με την οποία επιτρέπει όχι μόνο να χρησιμοποιούνται μη πολύτιμα μέταλλα στα οδοντιατρικά κράματα, αλλά και απαριθμεί αυτά τα μέταλλα ενδεικτικά και όχι περιοριστικά: «χρώμιο, κοβάλτιο, σίδηρος, νικέλιο κτλ.».

Αυτό το ανήκουστο, παράτυπο και μοναδικό στον κόσμο κτλ., άνοιξε τον δρόμο για την χρησιμοποίηση κι άλλων μετάλλων, κατ' ανεξέλεγκτη ποσότητα, όπως: βηρύλλιο, κάδμιο, μολυβδένιο, χαλκός, κασσίτερος, μαγγάνιο, πυρίτιο, ψευδάργυρος, άργυρος, ιρίδιο, παλλάδιο, ρόδιο, ρουθένιο, γάλλιο κτλ.

Όλο αυτό το πλήθος των μετάλλων κατατάσσεται σε 3 κατηγορίες: α) στα τελείως αδοκίμαστα σε πειραματόζωα και άνθρωπο· β) στα δοκιμασμένα μόνο σε πειραματόζωα όπου προξενούν όγκους κακοήθεις, σαρκώματα, (περισσότερο συχνά όταν είναι σε συνδυασμό μεταξύ τους —π.χ. το Νικέλιο με το Γάλλιο προξενούν σαρκώματα περισσότερο συχνά απ' ό,τι μόνο του το Νικέλιο)· γ) στα δοκιμασμένα και στον άνθρωπο και σε πειραματόζωα, όπου είχαν επικίνδυνες βαρείες αντιδράσεις με σοβαρές επιπτώσεις^{13,12,17,18,15}.

Τώρα, οι Έλληνες καλούνται να προσφέρουν υπηρεσία στην ανθρωπότητα γινόμενοι πειραματόζωα, για ν' αποδειχθεί και επί των ανθρώπων η μη βιοσυμβατότητα των μετάλλων της β' κατηγορίας. Όσο για τα μέταλλα της α' κατηγορίας, ευτυχώς για τα πειραματόζωα, θα τ' αντικαταστήσει ο άνθρωπος.

Γιατί είναι βλαβερά τα μη πολύτιμα μέταλλα

Κατ' αρχήν, η βιοσυμβατότητάς τους ποτέ δεν έχει αποδειχθεί, απλούστατα γιατί δεν υπάρχει. Δηλαδή όλα αυτά που επιτρέπονται (το νικέλιο, το χρώμιο, κάδμιο, βηρύλλιο «κτλ.») είναι εν γένει βλαβερά στους ιστούς. Πόσο μάλλον όταν οξειδωθούν στο διαβρωτικό περιβάλλον του στόματος, στον βλεννογόνο, στον οποίον βαθειά τοποθετημένα, είναι προορισμένα να παραμείνουν για χρόνια^{2,3,5,6}. Και ο χρόνος μεγαλώνει την οξειδωσή τους και μικραίνει την αντοχή τους (αλλαγές φάσεων κατά την χύτευση των μη πολύτιμων κραμάτων κτλ.)¹⁴. Οι νέες τους χημικές ενώσεις (οξειδία) που σχηματίζονται συνεχώς με το σάλιο θα δράσουν βλαβερά, τοπι-

κά^{2,4} (προκαρκινικές βλάβες, λευκοπλακία, ομαλός λειχήν κ.ά.) και στη συνέχεια, αφού το γαστρικό υγρό τις «πλουτίσει» και με άλλα οξείδια, θα μετακινηθούν στους ιστούς του ανθρώπινου οργανισμού και θα προκαλέσουν αντίστοιχες βλάβες (σ' όποιους έχουν προτίμηση).

Σε όσους τυχόν, η βιβλιογραφία μας δεν είναι προσιτή, ας ζητήσουν από έναν οποιονδήποτε έμπορο οδοντιατρικών κραμάτων τα prospectus του, να μάθουν για την οξειδωση των εν λόγω μετάλλων, που παρά την προσπάθεια να την μειώσουν καλυπτόμενοι πίσω από το «μυστικό του εργοστασίου» (σε ανεξέλεγκτη εκατοστιαία αναλογία) ποτέ δεν κατάφεραν να πουν ότι την εξουδετέρωσαν απόλυτα. Λένε: αισθητά και φυσικά, μόλις

ΕΚΚΛΗΣΗ-ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑ

Δεδομένου ότι τα μη πολύτιμα μέταλλα των οδοντιατρικών κραμάτων είναι εξαιρετικά επιβλαβή για την υγεία (άλλα αποδεδειγμένως, άλλα δυνητικώς), καλούμε το Υπουργείο να αναλάβει τις ευθύνες του. Να καταργήσει αμέσως α) την απόφαση 537/3.12.80 του ΑΥΣ με το «κ.λ.π.», αλλά και β) την νέα επιτροπή οδοντιατρ. κραμάτων του ΕΟΦ, γιατί ουσιαστικά αποτελείται από τα πρόσωπα της πρώτης επιτροπής και απ' τους ίδιους που παρενέβησαν για να δημιουργηθεί η απαράδεκτη απόφαση με το επαίσχυντο «κ.λ.π.».

Δεν μπορεί κανείς να επαναπαυτεί σ' αυτή την επιτροπή, γιατί νέες κωλυσιεργίες προσιωνίζονται, ενώ η μεταλλορύπανση θα επιδεινώνεται ανενόχλητα πίσω από το ελληνικό «κτλ.» του ΑΥΣ ώσπου ένα νέο κτλ., αμερικανικό αυτή τη φορά, θα δώσει η «νέα» επιτροπή με βάση «ξένες» προδιαγραφές σαν αυτές λ.χ. που δίνει η μη ορθόδοξα προς ουδενός ADA. (Αμερ. Οδοντ. Ομοσπ.) και τα συμβουλιά της!

Κάνουμε έκκληση σε αρμόδιους υπουργούς, στους συναδέλφους, φοιτητές, γιατρούς, οδοντοτεχνίτες, στους δημοσιογράφους, σε κάθε σκεπτόμενο άνθρωπο, στο ίδιο, τέλος, το «μη προνομιούχο» κοινό, που «βολεύεται» ίσως στα οικονομικά του, αλλά κινδυνεύει στην υγεία του, ν' αναλάβουν τις ευθύνες τους και να βοηθήσουν να σταματήσει αυτή η πειθαναγκαστική ιατρογενής ρύπανση και νοσηρότητα.

Μ. Μαύτα-Πανταζή
Γιώργος Παϊζης
Οδοντίατροι

αυτά υπερθερμανθούν κατά την χύτευσή τους, τα μυστικά τους καταστρέφονται (ως προς την οξειδωση). Και κατά την εξάχνωση, έχουν ήδη καταστρέψει τους πνεύμονες των οδοντοτεχνιτών.

Αυτά, όμως, που λέμε και εμείς και η βιβλιογραφία θα τα διαβάσετε καλύτερα στα σκούρα χρώματα⁹ γύρω από τα ούλα των τεκεδένιων δοντιών οποιουδήποτε φίλου σας που τα φέρει.

Σχετικά με τα βαρέα μέταλλα, κάδμιο, μολυβδο, κοβάλτιο, στρόντιο —και ως ίχνη ακόμη (άθροιση μετάλλων και αντικατάσταση των φυσιολογικών) ενέχονται⁷ για αναιμίες, δυσθυρεοειδισμούς, καρδιαγγειακές παθήσεις, νεφρικές, καρκινογενέσεις. Ειδικότερα για το κάδμιο, οι περιβαλλοντολόγοι⁷, οι γιατροί και οι οδοντογιατροί δεν έχουν καθόλου καλή ιδέα. Και σε ίχνη ακόμη το θεωρούν ικανό για σοβαρές ασθένειες, όπως απασβεστίωση, καρδιαγγειακές παθήσεις, νεφρικές, ήπατος, κυτταρικές διαταραχές (κληρονομικές) και πάντα φυσικά, καρκινογένεση^{7,12,19}. — Τώρα πια ο σίδηρος «δεν ενιέται ενδομυϊκώς» γιατί τα βαρέα μέταλλα έγινε γνωστό ότι ενιέμενα προκαλούν σαρκώματα.

— Στις δέκα πιο κοινές καρκινογόνες ουσίες συγκαταλέγονται το νικέλιο και το χρώμιο¹⁷ και ενώ γνωρίζουμε ότι είναι δυνητικώς καρκινογόνα, οι ντόπιοι υποστηρικτές τους συνεχίζουν¹¹ να υποστηρίζουν (με ξένες προδιαγραφές) τα μη πολύτιμα κράματα των οποίων αποτελούν τα κατ' εξοχήν συστατικά τους¹⁴ στοιχεία.

Όσο για το βηρύλλιο, που περιέχεται στα περισσότερα τεκεδεδοκράματα, οι υποστηρικτές του, ενώ γνωρίζουν (σαφώς το διακηρύττουν κι αυτοί), την αναμφισβήτητη καρκινογόνο¹⁵ και γενικά πολύ επικίνδυνη δράση του, προτείνουν στο εξής μείωση της συμμετοχής του σε 4%¹¹ (σκεφτείτε πόσο έχουν αυτά που κυκλοφορούν τώρα!!). Αν κάποιος άσχετος ανοίξει την εγκυκλοπαίδεια στο λήμμα Βηρύλλιο, θα διαβάσει ότι συνιστάται προσοχή στους γλόμπους, που περιέχουν βηρύλλιο, όταν σπάνε. Ας ρωτήσει έναν «ειδικό» πόσο βηρύλλιο έχουν οι γλόμπους κι ας βγάλει συμπεράσματα για την αντίφαση των «υποστηρικτών» των τεκεδένιων. Αντίφαση που γίνεται «κυνικότερη» όταν διαβάσει κανείς στην ίδια την εργασία τους¹⁰ για «πείραμα του ερευνητή Mitchell», που εμφύτευσε Νικέλιο και Γάλλιο σε πειραματόζωα και προκάλεσε στα 9 από τα 10 σάρκωμα, ενώ το νικέλιο, μόνο του, προκάλεσε στα 5 από τα 10.

Και ενώ περιμένει κανείς, μετά από αυτά, να συνιστούν στον πληβείο: προσοχή ή: καλύτερα να μην έχεις τέτοια δόντια παρά να

χάνεις την υγεία σου, εμβρόντητος διαβάζει αποφθέγματα του τύπου: «τα μέταλλα είναι πραγματικότητας και αποτελούν γεγονός τετελεσμένο¹⁰» και «δύσκολα θα παραχωρήσουν ξανά την θέση τους στα πολύτιμα¹⁰»... και άλλα τέτοια με «προδιαγραφές» αμερικάνικες!

Γιατί κυκλοφορούν τα τενεκεδοκράματα

Βιομηχανική απληστία και άλλα οργανωμένα συμφέροντα^{15,14} καθώς και συμφέρον, ευπιστία ή άγνοια οδοντιατρική, μαζί με διεθνή συνωμόσια σιωπής και συσκοτίσεως, συνεργούν στην άφθονη χρησιμοποίηση των μετάλλων αυτών, που αποτελώντας κατάλοιπα βιομηχανικά, αξιοποιούνται έτσι στους πνεύμονες και το δέρμα των οδοντοτεχνιτών και στα στόματα των μη προνομιούχων.

Δηλαδή έχουν μεγάλα κέρδη: Βιομηχανίες, εισαγωγείς, (μεγάλη κατανάλωση). Επίσης Οδοντίατροι, για τον ίδιο λόγο: πολλή δουλειά και γιατί, αντίθετα με την επικρατούσα αντίληψη, το κέρδος τους από τα τενεκεδοκράματα, σ' απόλυτο μέγεθος, είναι μεγαλύτερο από ό,τι στην περίπτωση των χρυσοκραμάτων: ένα μεταλλοακρυλικό στοιχίζει στον οδοντογιατρό 1.500-2.000 δρχ. και μία μεταλλοπορσελάνη 2.500-3.500 δρχ. τα οποία χρεώνει συνήθως στον πελάτη από 6-7.000 δρχ. και από 9.000 και άνω αντιστοιχώς.

Ακόμα, εργαστηριούχοι οδοντοτεχνίτες που εκτός από το όφελος της περισσότερης δουλειάς, δεν χρειάζεται να διαθέσουν κεφάλαια για χρυσοπλατίνη. Τέλος, ο πελάτης που του στοιχίζουν φτηνότερα από όσο ο χρυσός.

Όμως, αν από οικονομική άποψη αυτή η κατάσταση τους βολεύει όλους, βλάπτει ωστόσο την υγεία και των υπαλλήλων οδοντοτεχνιτών (απορρόφηση από πνεύμονες και δέρμα και φόρτιση της ατμόσφαιρας από την εξαχνωση κατά την χύτευση), και φυσικά, των ασθενών, αφού η μακροχρόνια παραμονή των μη πολυτίμων κραμάτων στο στόμα είναι αναμφισβήτητα και αποδεδειγμένα επιβλαβής.

Οι αντιδράσεις και η αντίδραση

Η σκανδαλώδης απόφαση του Α.Υ.Σ. έχει επανειλημμένα καταγγελθεί στον Τύπο, στα συνέδρια και στο Υπουργείο.

Ο υπουργός αναγνωρίζει την ύπαρξη του προβλήματος στις 25.2.82, και συνιστά ειδική επιτροπή έρευνας στην οποία όμως, κατόπιν ελιγμού και πιέσεων, συμμετέχουν κατά πλειοψηφία οι ίδιοι εκείνοι που είχαν καταγγελθεί σαν πρόσωπα και φορείς. Έτσι, η επιτροπή εκωλυσιέργησε επί 2 χρόνια και εκπόνησε στο τέλος μια απόφαση, η οποία αναγνωρίζει μεν ότι υπάρχει πρόβλημα, και ότι τα μέταλλα πρέπει να ελέγχονται, αλλά το μεταθέτει παραπλανητικά, από τη βιοσυμβατότητά τους (που είναι και ο λόγος υπάρξεως της επιτροπής) στην αντοχή των υλικών, την άδεια κυκλοφορίας τους στο εξωτερικό (το άλλοθι της επιτροπής εξάλλου είναι η ξένη βιβλιογραφία και οι ξένες προδιαγραφές (ADA) που όμως έχουν καταγγελθεί διεθνώς ως θυσιάζουσες την υγεία του κοινού σε συμφέροντα οικονομικά).

Είναι δε φανερό, ότι κι αν ακόμα η απόφα-

ση του ΑΥΣ φύγει τελικά με όλο το σκανδαλώδες «κλπ.» της, οι ίδιοι παράγοντες που την προκάλεσαν (και που άλλωστε αυτή τη στιγμή, αντι να κληθούν σε λογοδοσία, συμμετέχουν σε νέα επιτροπή ελέγχου κραμάτων στα πλαίσια του Εθν. Οργαν. Φαρμάκων, θα επικαλεστούν τις απατηλές προδιαγραφές της αμαρτωλής ADA για άλλοθι και συγχωροχάρτι της ADA, που η φιλοσοφία της βρίσκεται, όπως λέει κ' η ίδια, στο να «εξασφαλίζει, σε ασθενή και γιατρό, αβλαβή και αποτελεσματικά υλικά, αλλά με κανένα τρόπο δεν θέλει ν' απογοητεύσει τον βιομήχανο, γιατί πρέπει να συνεχιστεί η παραγωγή νέων και βελτιωμένων υλικών και εργαλείων»¹.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Για τον φίλερυνο η δύσπιστο αναγνώστη παραθέτουμε μικρό μέρος της απέραντης σχετικής βιβλιογραφίας. Γιατί αν και η επιβλαβής δράση των μετάλλων είναι ευρύτατα γνωστή, κρίνουμε χρήσιμο να προβούμε και σε βιβλιογραφική τεκμηρίωση, εφ' όσον η εν πολλοίς αντιφατική παραφιλολογία των υποστηρικτών τους (διάβαζε: βιομηχανιών) συσκοτίζει συστηματική την αλήθεια.

1. ADA (Αμερ. Οδοντ. Ομοσπονδία) AMER DENT. ASS: Guide to Dental Materials and Devices Eighth edition p.p. 121, 203-204, 1976-1978.
2. ASH, C.L., Oral cancer: A twenty five year Study. The American j. of roentgen. Vol 87 N. 3 '62.
3. BANOCZY, S., Oral Surgery 48 '79: clinical and histologic studies on electrogalvanically induced oral White lesions.
4. BERGMAN, M., acta odont scand., vol 33, N. 4 '75 Dissolution rate of cadmium from dental gold solder alloys.
5. GERMAN M., J. oral rehabilit, vol 7, '80: Tissue accumulation of nickel released due to electrochemical corrosion of non-precious dental casting alloys.
6. BRUGIRARD, J. PRELAT 223/227'70 Etude du comportement électrochimique des metaux et alliages dentaires.
7. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ: Θέματα Προληπτικής Ιατρικής. Κεφ. Περιβαλλοντολογική σελ. 13-30. Εκδ. Νέα Σύνορα Α. Λιβάνης Αθήνα 1979.
8. HUGET E. F., J. A.D.A. vol 94 '77: Properties of two nickel-cromium crown and bridge alloys for porcelain veneering.
9. ΚΑΦΟΥΣΙΑΣ Ν. ΓΟΝΙΔΗΣ Δ.: Σύγχρονος Οδοντίατρος, τόμος Α' Νο 5, σελ. 159-161 '81: τα κακά αποτελέσματα της κακής επεξεργασίας των ημιπολύτιμων κραμάτων.
10. ΚΑΦΟΥΣΙΑΣ Ν.: Στοματολογία τόμ. 39 τ. 3 σελ. 101-110.
11. ΚΑΦΟΥΣΙΑΣ Ν.: Περιοδικό ΟΣΑ τ. 10 σελ. 23-28.
12. LOESER E., Canceter Letters, vol 9 '80: A two-year oral carcinogenicity Study with cadmium on rats.
13. MARGETH T. Περιοδικό ΟΣΑ τ. 3 σελ. 25-27.
14. ΠΑΤΖΗΣ Γ.: Στοματολογία τομ. 39 τ. 1 σελ. 375-389.
15. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Σ.: Στοματολογία τομ. 39 τ. 2 σελ. 113-125.
16. ΠΟΕΟ: (Πανελ. Ομοσπ. Εργ. Οδοντοτεχνιτών) απάντηση στην απόφαση ΑΥΣ στις 21-1-81 περ. ΟΔΟΝΤΟΤΕΧΝΙΚΗ ΗΧΩ τ. 14 σελ. 13. ΠΟΕΟ: περ. ΟΔΟΝΤΟΤΕΧΝΙΚΗ ΗΧΩ τ. 18 σελ. 34-35. Γνωμοδότηση ΑΥΣ 537/3.12 '80 σχετικά με τα κράματα μετάλλων δημιουργεί τεράστιο πρόβλημα.
17. ΣΚΑΝΔΙΝΑΥΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ, int Dental journal, Mars '83 εισήγηση επιτρ. μελ. μετάλ. σελ. 84.
18. SOREMARK R.: Swed Dent. J. vol 3 '79: Some biological effects equised by prosthetic materials.
19. TEAR F.W. Toxicol applied pharmacol vol 41 '77 Acute effect of cadmium on hepatic Drug-Metabolizing enzymes in the rat.

Κυκλοφορεί

Δεκαπενθήμερος ΠΟΛΙΤΗΣ

Παρασκευή 24 Φεβρουαρίου, τεύχ. 9

Από τα περιεχόμενα:

- Αναλύσεις για την ΕΣΣΔ
- Για την πετρελαιική πολιτική
- Για την ΑΤΑ πού χάνεται
- Τά αυθαίρετα πού δέν γκρεμίζονται
- Συζήτηση για τὰ Ἀρχαῖα Ἑλληνικά
- Διάσταση ἀρχαιολόγων καί ἀρχιτεκτόνων
- Για τήν ἐλεύθερη ραδιοφωνία
- Για τό τελευταῖο μυθιστόρημα τοῦ Κούντερα
- Για τό βιβλίο, τίς ἐκθέσεις, τόν κινηματογράφο

ΕΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΙΣΤΕΡΑ



Προσοχή, Προσοχή
Κυκλοφορεί η



πρωτοπτική

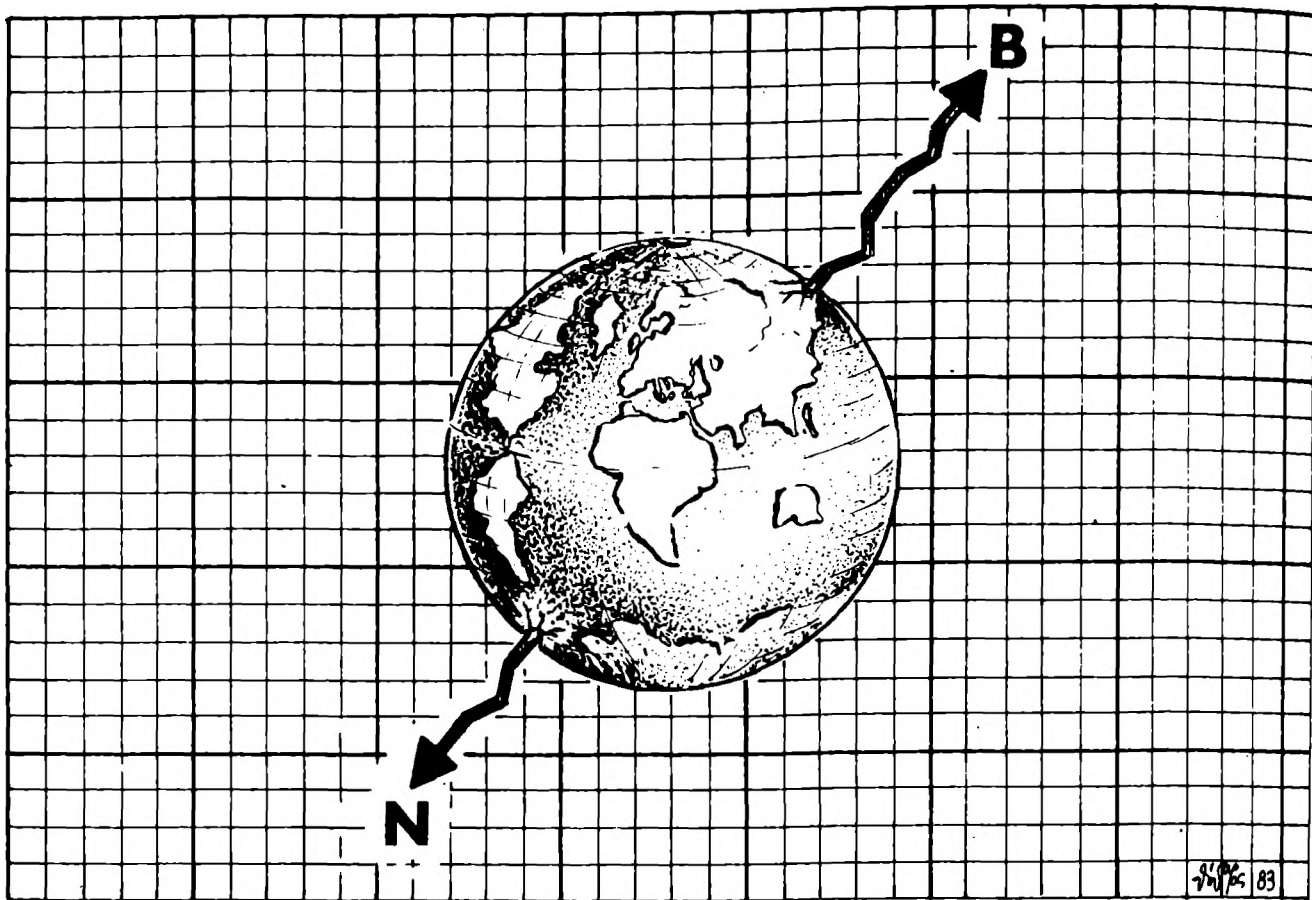
Το πρώτο περιοδικό για την αριστερά και την πολιτική

λίγο πριν την εαρινή ισημερία, μέσα στο 1984, 10 μέρες μετά τη μέρα της γυναίκας, λίγο μετά τους Β' Χαιρετισμούς, 2 βδομάδες πριν τις φοιτητικές εκλογές, 3 μέρες πριν από τα γενέθλια του Σταύρου.

Επωφεληθείτε.

Σε όλα τα καλά περίπτερα και βιβλιοπωλεία

Η παγκόσμια οικονομική κρίση στο «διάλογο» Βορρά-Νότου



του Πάνου Καζάκου

Τον Ιούνιο του 1983 πραγματοποιήθηκε στο Βελιγράδι η 6η Συνδιάσκεψη των Ενωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (UNCTAD). Η UNCTAD αποτελεί ένα βήμα, όπου διατυπώνονται οι προσδοκίες του «Τρίτου Κόσμου», ένα πλαίσιο συζητήσεων σε θέματα οικονομικής ανάπτυξης και ένα (προεξέχον) διαπραγματευτικό όργανο του συστήματος των Ενωμένων Εθνών σε ορισμένα ειδικά θέματα (πρώτων υλών κτλ.).

Η 6η Συνδιάσκεψη στο Βελιγράδι είχε ημερήσια διάταξη σχεδόν εφόλης της ύλης το θέμα των σχέσεων Βορρά - Νότου. Αλλά η παγκόσμια οικονομική κρίση έγινε το προέχον θέμα, γιατί οι προτεινόμενες διαφορετικές ερηνευτικές θεμελίωναν διαφορετικά προγράμματα δράσης προς όφελος των αναπτυσσόμενων χωρών και δημιουργούσαν διαφορετικές ηθικές δεσμεύσεις ιδίως για τα βιομηχανικά κράτη.

Οι διαβουλεύσεις της 6ης Συνδιάσκεψης και ειδικότερα οι αντιπαραθέσεις γύρω από την κατάσταση της παγκόσμιας οικονομίας δεν έχουν απλά ιστορικό ενδιαφέρον, αλλά είναι συμπτωματικές του κλίματος που επικρατεί γενικότερα στο «διάλογο Βορρά - Νότου» και προϊδεάζουν για τις πιθανές εξελίξεις στο προσεχές μέλλον.

Επειδή τις θέσεις της «Ομάδας 77» —αναπτυσσόμενων χωρών— και της «Ομάδας Β» —δυτικά βιομηχανικά κράτη, ουσιαστικά τα μέλη του ΟΟΣΑ— για την οικονομική κρίση προσδιόρισαν αποφασιστικά οι γενικότερες τακτικές επιλογές των ομάδων, είναι χρήσιμο ν' αναφερθούμε σ' αυτές.

Από το αίτημα για μια νέα οικονομική τάξη σ' ένα διεθνή συμβιβασμό

Στο Βελιγράδι, η Ομάδα 77, παρά την οικονομική κρίση που θίγει σχετικά περισσότερο τον Τρίτο Κόσμο δεν ριζοσπαστικοποιείται αλλά προσπαθεί να βρει μία κοινή βάση για συνεννόηση με τον ανεπτυγμένο κόσμο (και, φυσικά, ιδίως με τη Δύση). Η «παραδοξότητα» της μετριοπάθειας αυτής μέσα στην οικονομική κρίση γίνεται ακόμη περισσότερο εμφανής αν συγκριθεί με την στάση του Τρίτου Κόσμου στις αρχές τις δεκαετίας του 1970. Τότε η αμφισβήτηση του μεταπολεμικού συστήματος κανόνων που ρυθμίζει τις διεθνείς οικονομικές σχέσεις (εμπόριο, νομισματικά κτλ.) πήρε τη συγκεκριμένη μορφή του επιθετικού αιτήματος για μια «νέα παγκόσμια οικονομική τάξη» που θα επέτρεπε στις αναπτυσ-

σόμενες χώρες να βελτιώσουν τη θέση τους στην Παγκόσμια Οικονομία.

Στις θέσεις που παρουσίασαν οι αναπτυσσόμενες χώρες στην UNCTAD το 1983 υπάρχει αναμφίβολα ο απόηχος της ιδέας μιας νέας παγκόσμιας οικονομικής τάξης. Και η ημερήσια διάταξη στο Βελιγράδι δεν διέφερε ουσιαστικά από την ημερήσια διάταξη των προηγούμενων συνδιασκέψεων έχοντας περιλάβει όλους σχεδόν τους τομείς, στους οποίους οι αναπτυσσόμενες χώρες επιζητούν αναρρυθμίσεις: εμπόριο, πρώτες ύλες, χρηματοδότηση, τεχνολογία, πολιτική αναθέρμανσης της παγκόσμιας οικονομίας κτλ. Αλλά ο τόνος της «αντιπαραθέσης» —σ' επίπεδο συνδιάσκεψης τουλάχιστον— είχε αλλάξει, και η προσπάθεια των αναπτυσσόμενων χωρών ήταν να βρεθεί μία κοινή αφετηρία για κοινές εκτιμήσεις σχετικά με την τωρινή κατάσταση (χαρακτήρα της κρίσης κτλ.) και, πρακτικά, να συμφωνηθεί ένα πρόγραμμα δράσης της UNCTAD και άλλων διεθνών εξειδικευμένων οργανισμών για τα επόμενα χρόνια προκειμένου ν' αντιμετωπισθούν τα οικονομικά προβλήματα των αναπτυσσόμενων χωρών που εντάθηκαν λόγω της τρέχουσας διεθνούς κρίσης.

Πώς εξηγείται η μετριοπάθεια αυτή; Η απάντηση δεν μπορεί να είναι απλή. Ουσιαστικό της στοιχείο όμως είναι οι διαρθρωτικές αλλαγές που έχουν σημειωθεί στην παγκόσμια οικονομία. Μία έκφραση των αλλαγών είναι αφενός το επίπεδο εκβιομηχάνισης μιας σειράς αναπτυσσόμενων χωρών που μπορεί να συγκριθεί με το επίπεδο ορισμένων τουλάχιστον ευρωπαϊκών κρατών και αφετέρου το μερίδιο 30% που σήμερα κατέχει συνολικά ο Τρίτος Κόσμος στις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές. Αυτά σημαίνουν ότι οι οικονομικές διασυνδέσεις ανάμεσα στις χώρες του Βορρά και του Νότου έχουν αναπτυχθεί σε τέτοιο βαθμό ώστε πλέον οι μεταβολές στην οικονομική κατάσταση του Νότου να έχουν άμεσες και σημαντικές επιπτώσεις στις οικονομίες του Βορρά και αντίθετα. Αναπόφευκτα προκύπτουν και νέες πολιτικές ευαισθησίες.

Βέβαια, αυξημένη συμμετοχή στη διεθνή οικονομία δεν έχει εξασφαλίσει γενικά ο Τρίτος Κόσμος, αλλά ένας μικρός σχετικά αριθμός χωρών.

Τα «νέα βιομηχανικά κράτη» (όπως η Σιγκαπούρη, η Ν. Κορέα, η Βραζιλία, το Μεξικό, η Ουραγουάη) πέτυχαν για μεγάλα χρονικά διαστήματα υψηλούς ρυθμούς μεγέθυνσης, επέκτειναν και βελτίωσαν την παραγωγή όλο και περισσότερων προϊόντων («διαφοροποίηση της βιομηχανικής βάσης») που τα προώθησαν στις διεθνείς αγορές. Σήμερα έχουν αυξημένο μερίδιο στη διεθνή οικονομία ως εξαγωγείς και εισαγωγείς προϊόντων και κεφαλαίου.

Για τις χώρες αυτές βεβαίως έχουν μεγάλη σημασία τα θέματα

λειτουργίας του τωρινού διεθνούς συστήματος και συνεπώς, αιτήματα για την κατάργηση των δασμών σε βάρος των βιομηχανικών τους προϊόντων που επιβάλλονται στα αναπτυσσόμενα κράτη κτλ. Αντίθετα για πολλές χώρες της Μαύρης Αφρικής όπου ο μεταποικιακός οικονομικός και κοινωνικός ιστός καταρρέει, τα θέματα αυτά είναι τουλάχιστον άσχετα.

Ενώ όμως οι αναπτυσσόμενες χώρες υιοθετούσαν μια σχετικά μετριοπαθή στάση επιζητώντας κάποια συνεννόηση με τα βιομηχανικά κράτη για τη λήψη «μέτρων επείγουσας ανάγκης», τα βιομηχανικά κράτη, στηριζόμενα στις δυνατότητες άμυνας λόγω οικονομικής δύναμης έθεταν σε παρένθεση (και άρα εκτός συζήτησης) ό,τι μπορούσε να ερμηνευτεί σαν έκκληση προς αυτά για νέες παροχές ή παραχωρήσεις. Στο Βελιγράδι προσήλθαν ουσιαστικά με την πρόθεση ν' αντιδράσουν αρνητικά στις προτάσεις της Ομάδας των 77 που είχαν κάποια πρακτική (αν και συχνά αμφισβητήσιμη) σημασία.

Γενικά οι χώρες τις Ομάδας Β παρά τις εσωτερικές διαφοροποιήσεις έδιναν την εντύπωση μιας νέας αυτοπεποίθησης μέσα στην οικονομική κρίση απέναντι του Τρίτου Κόσμου και ιδιαίτερα, των χωρών της Αφρικής.

Σ' ορισμένα σημαντικά θέματα μάλιστα φάνηκε ότι επιθυμούσε να υποχωρήσει από θέσεις και δεσμεύσεις των προηγούμενων συνδιασκέψεων της Μανίλας και του Ναϊρόμπι (προστατευτισμός, διαρθρωτικές προσαρμογές, επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια, κτλ.).

Η νέα αυτοπεποίθηση των μεγάλων κυρίως βιομηχανικών κρατών οφείλεται όχι μόνο στις εσωτερικές διαφοροποιήσεις της άλλης πλευράς που αποδυνάμωσαν τη διαπραγματευτική της θέση ως ομάδας, αλλά και στην αλλαγή του συσχετισμού δύναμης λόγω της οικονομικής κρίσης σε βάρος των αναπτυσσόμενων χωρών.

Σήμερα στα βιομηχανικά κράτη ο φόβος επικείμενων ελλείψεων πρώτων υλών έχει εξαφανισθεί, αφού η ανακάλυψη νέων πηγών αφενός, η προϊούσα τεχνολογική εξέλιξη και η μειωμένη ζήτηση λόγω συστολής των παραγωγικών δραστηριοτήτων αφετέρου ανέτρεψαν προς το παρόν την κατάσταση στις αγορές πρώτων υλών, όπως αυτό εκδηλώνεται στις φθίνουσες τιμές τους. Μ' άλλα λόγια η πτώση των τιμών πρώτων υλών που επέσπευσε την οικονομική χρεωκοπία των περισσότερων αναπτυσσόμενων χωρών υπονόμωσε και τις δυνατότητες ν' ασκήσουν πίεση στην ομάδα των βιομηχανικών χωρών. Υπό συνθήκες «πλεονάζουσας» προσφοράς πρώτων υλών γίνεται λιγότερο πιθανό το ενδεχόμενο παρακράτησής τους.

Η UNCTAD για τη διεθνή κρίση

Οι εκτιμήσεις του τρίτου κόσμου για την τρέχουσα οικονομική κρίση βρίσκονται διατυπωμένες στο ντοκουμέντο της Γραμματείας της UNCTAD με τίτλο «ανάπτυξη και ανάκαμψη»².

Το κείμενο αυτό δεν περιλαμβάνει μια ολοκληρωμένη θεωρία της κρίσης, αλλά αναφέρει κυρίως μια σειρά συσχετισμών ανάμεσα σε οικονομικά μεγέθη που εξηγούν κυρίως την έκταση των επιπτώσεων της κρίσης στις οικονομίες των αναπτυσσόμενων χωρών.

Κατά τη Γραμματεία οι αναπτυσσόμενες χώρες έχουν μεγάλες δυνατότητες για γρήγορη μεγέθυνση κυρίως λόγω αφθονίας φυσικών πόρων και ανθρώπινου δυναμικού, αλλά περιορισμένη ικανότητα αξιοποίησής τους λόγω της χειροτέρευσης του εξωτερικού περιβάλλοντός τους: την κρίση στις βιομηχανικές χώρες, που μέσα από τις χρηματοδοτικές και εμπορικές διασυνδέσεις προκάλεσε έντονες πιέσεις στο εξωτερικό μέτωπο των αναπτυσσόμενων χωρών.

Ως συνέπεια της στάσιμης ή και συρρικνωμένης οικονομικής δραστηριότητας των βιομηχανικών κρατών η ζήτηση πρώτων υλών υποχώρησε. Το αποτέλεσμα ήταν ότι οι πραγματικές τιμές των πρώτων υλών από τις εξαγωγές των οποίων εξαρτώνται πολλές αναπτυσσόμενες χώρες, έπεσαν στο χαμηλότερο επίπεδο των τελευταίων 45 χρόνων. Επίσης: χειροτέρευσαν οι όροι εμπορίου.

Η κατάρρευση των τιμών των πρώτων υλών μαζί με τα υψηλά επιτόκια και τα προστάτευτικά μέτρα που πήραν ορισμένα βιομηχανικά κράτη σε βάρος των εισαγωγών επεξεργασμένων και ημιεπεξεργασμένων προϊόντων προερχομένων από τις αναπτυσσόμενες χώρες προκάλεσαν μια καθαρή απώλεια εξωτερικού συ-

ναλλάγματος ύψους 200 δις δολαρίων. Προς το τέλος του 1982 το εξωτερικό χρέος τους ξεπέρασε τα 600 δις δολάρια ενώ η ετήσια εξυπηρέτησή του είναι της τάξης των 130 δις δολαρίων. Η κατάσταση των ισοζυγίων των περισσότερων αναπτυσσόμενων χωρών είναι κρίσιμη.

Υπό την πίεση των εξελίξεων αυτών οι αναπτυσσόμενες χώρες περιορίζουν κατανάλωση και επένδυση ενισχύοντας έτσι με τη σειρά τους την κίνηση προς τα κάτω της διεθνούς οικονομίας.

Αν και όπως σημειώσαμε η Γραμματεία της UNCTAD δεν έχει μια ολοκληρωμένη εξήγηση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, όμως πιστεύει ότι η κρίση προέρχεται κυρίως από τα βιομηχανικά κράτη της Δύσης και ότι παρατάθηκε αδικαιολόγητα με την αντιφατική και εσωστρεφή πολιτική που υιοθέτησαν σε διάφορους τομείς.

Ένα παράδειγμα είναι η λεγόμενη «αντιπληθωριστική» πολιτική. Ήταν αντιφατική κατά τον βαθμό που «συνέπεσε» με μαζικές δαπάνες για εξοπλισμούς και κατέληξε να στρέφεται μόνον εναντίον των επενδύσεων (με την προσφυγή στην νομισματική πολιτική) και των συστημάτων κοινωνικών παροχών. Η αντιπληθωριστική πολιτική ήταν λοιπόν αντιαναπτυξιακή και αντικοινωνική και κυρίως με την πρώτη της ιδιότητα έθιξε τις αναπτυσσόμενες χώρες, αφού η επιβραδυνόμενη μεγέθυνση μείωσε τη ζήτηση πρώτων υλών κτλ. Η στασιμότητα μεταδόθηκε παντού.

Η Γραμματεία της UNCTAD θεωρεί ότι από την ανάλυση αυτή προκύπτει η ανάγκη ενός πολύπλευρου προγράμματος δράσης, που περιλαμβάνει πρώτον, την υιοθέτηση ενός νέου «μείγματος πολιτικών» στα βιομηχανικά κράτη, προκειμένου ν' αποκατασταθεί ένα διεθνές κλίμα («εξωτερικές συνθήκες της ανάπτυξης») ευνοϊκό για την αναθέρμανση των αναπτυξιακών προσπαθειών του τρίτου κόσμου και δεύτερον, μέτρα για την άμεση ανακούφιση των οικονομιών των αναπτυσσόμενων χωρών, που θα συνέβαλαν με τη σειρά τους στην ανάκαμψη της διεθνούς οικονομίας.

Τα δυτικά βιομηχανικά κράτη θα πρέπει να:

- μειώσουν τα πραγματικά επιτόκια (ιδίως οι ΗΠΑ) που σήμερα επηρεάζουν αρνητικά τις επενδύσεις και εμποδίζουν την ανάκαμψη,

- αναπροσανατολίσουν τη μακροοικονομική πολιτική από τον αποπληθωρισμό προς την προσεκτική επέκταση, όπου αυτό είναι δυνατό,

- αποκαταστήσουν την σταθερότητα στις αγορές συναλλάγματος, και

- μειώσουν βαθμιαία τους εμπορικούς περιορισμούς.

Η Γραμματεία της UNCTAD δεν αναμένει όμως ότι η τυχόν ανάκαμψη των οικονομικών δραστηριοτήτων στα βιομηχανικά κράτη που έτσι ή αλλιώς δεν μπορεί να φθάσει τους ρυθμούς μεγέθυνσης της δεκαετίας του '60 θα δώσει αυτόματα επαρκή ώθηση στις οικονομίες των αναπτυσσόμενων χωρών. Η αναπτυξιακή διαδικασία στις τελευταίες δεν θα είναι ένα υποπροϊόν της οικονομικής μεγέθυνσης των πρώτων, αλλά θα πρέπει να «υποστηριχθεί» μ' ένα πολύπλευρο πρόγραμμα δράσης. Ειδικότερα,

- «ουσιαστικός παράγοντας στην εκ νέου ενεργοποίηση της αναπτυξιακής διαδικασίας, είναι να μπορέσουν οι αναπτυσσόμενες χώρες να πετύχουν ένα επαρκές επίπεδο εισαγωγών»³.

Η τρέχουσα κρίση περιόρισε σημαντικά τις δυνατότητες εισαγωγών, αφού είχε σαν συνέπεια να μειωθούν τα έσοδα από εξαγωγές πρώτων υλών (20 δις, στη διετία 1981-1982) οι εισροές δανείων και τα έσοδα από άλλες εξαγωγές.

Κατά την Γραμματεία της UNCTAD, η πιο υγιής μέθοδος ν' αποκατασταθεί ή και να αυξηθεί η εισαγωγική ικανότητα των αναπτυσσόμενων χωρών είναι ν' αυξηθούν τα έσοδα από τις δικές τους εξαγωγές, πράγμα που σημαίνει ότι ενέργειες της διεθνούς κοινότητας στον τομέα του εμπορίου πρώτων υλών και του εμπορίου λοιπών προϊόντων θα πρέπει ν' αποτελέσουν ουσιαστικά στοιχεία ενός προγράμματος ανακούφισης των αναπτυσσόμενων χωρών. Ωστόσο από «πρακτική άποψη» η άμεση ένεση χρηματοδοτικών πόρων είναι εξίσου σημαντική, για την ακρίβεια «το σημείο αφετηρίας»³.

Η βοήθεια και τα μακροχρόνια συμφέροντα του Βορρά

Η ανάλυση της Γραμματείας της UNCTAD έχει ιδιαίτερο ενδια-

φέρουν σε σύγκριση με παλαιότερες αναλύσεις. Τονίζοντας τον κίνδυνο να μειωθούν οι εισαγωγές των αναπτυσσόμενων χωρών από τις βιομηχανικές, προσφέρει μια ωμά οικονομική θεμελίωση στο (κλασικό) αίτημα για αυξημένη μεταφορά πόρων προς τις αναπτυσσόμενες χώρες. Η ανάλυση οργανώνεται ακριβώς γύρω από τον κρίκο αυτό (τις εισαγωγές βιομηχανικών προϊόντων) που συνδέει την οικονομική κατάσταση στις δυο ομάδες χωρών και δημιουργεί ένα είδος «κοινότητας συμφερόντων». Με άλλα λόγια, για πρώτη φορά ο τρίτος κόσμος ζητά βοήθεια όχι σαν αποζημίωση για τις ιστορικές ζημιές που υπέστη κατά την αποικιοκρατία, ούτε σαν ηθική υποχρέωση των πλούσιων να βοηθήσουν τους φτωχούς, αλλά σαν ένα μέσο που ενώ μπορεί να αμβλύνει τις συνέπειες της κρίσης στις αναπτυσσόμενες χώρες, θα έχει φανερά ευνοϊκές επιπτώσεις στις οικονομίες των αναπτυσσόμενων. Σ' αυτό το πλαίσιο ανάλυσης τα αιτήματα του Νότου για βοήθεια εμφανίζονται συνεπώς ν' ανταποκρίνονται στα μακροχρόνια συμφέροντα του Βορρά!

Πρέπει να σημειωθεί ότι δεν είναι μόνον οι ενδιαφερόμενοι του τρίτου κόσμου που συνδέουν τη μεταφορά πόρων με τις εισαγωγές των αναπτυσσόμενων χωρών και τονίζουν τις σαφείς θετικές επιπτώσεις τους στις οικονομίες των βιομηχανικών κρατών. Ομάδα αμερικανών οικονομολόγων υπό τη διεύθυνση του Lawrence Klein, σε πρόσφατη έκθεσή της σχετικά με τη λειτουργία της αντισταθμιστικής χρηματοδότησης (δάνεια με ευνοϊκούς όρους προς τις αναπτυσσόμενες χώρες όταν τα έσοδα από εξαγωγές των τελευταίων πέφτουν) συμπέρανε ότι το κέρδος των βιομηχανικών κρατών (με τη μορφή εξαγωγών) θα ήταν μεγαλύτερο από το κόστος μιας διεύρυνσης των προγραμμάτων αντισταθμιστικής χρηματοδότησης. Για κάθε 1 δις. δολάρια σ' αντισταθμιστικά δάνεια, οι εξαγωγές από τις χώρες του ΟΟΣΑ θ' αυξάνονται κατά 1.2 δις. δολάρια και η καθαρή δημιουργία θέσεων εργασίας θα ανερχόταν σε 40 χιλιάδες. Η ίδια έκθεση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι τα αντισταθμιστικά δάνεια δεν θα λειτουργούσαν πληθωριστικά. Για το σύνολο του κόσμου ένα δις. δολάρια αντισταθμιστικών δανείων θα οδηγούσε σε αύξηση των εξαγωγών κατά 1.7 δις. δολάρια και αύξηση του ΑΕΠ κατά 2.7 δις. δολάρια. Αν μάλιστα τ' αντισταθμιστικά δάνεια μπορούσαν να χρηματοδοτηθούν με πρόσθετα ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα, αυτό θα σήμαινε μεταφορές χρηματοδοτικών πόρων πρακτικά χωρίς κόστος για τα βιομηχανικά κράτη.

Ένα δεύτερο ουσιαστικό χαρακτηριστικό της επιχειρηματολογίας του τρίτου κόσμου είναι η αποφυγή οποιασδήποτε αναφοράς στις εσωτερικές συνθήκες της ανάπτυξης.

Τόσο από το κείμενο της Γραμματείας της UNCTAD, όσο και από διάφορα σημειώματα που κυκλοφόρησαν στην Συνδιάσκεψη προκύπτει ότι για τις αναπτυσσόμενες χώρες εξωτερικοί παράγοντες προσδιορίζουν κατά κύριο λόγο τις αναπτυξιακές προοπτικές των οικονομιών τους και, κατά συνέπεια το σημαντικότερο έργο της διεθνούς κοινότητας είναι ν' αλλάξει τις υπάρχουσες διεθνείς διευθετήσεις, προκειμένου να δημιουργηθεί ένα διεθνές περιβάλλον ευνοϊκό στην ανάπτυξη τους. Άλλωστε διεθνείς συναντήσεις μόνο θέματα διεθνών διευθετήσεων μπορούν να θιγούν, ενώ οι εθνικές πολιτικές είναι εσωτερική υπόθεση των μελών της διεθνούς κοινότητας (αρχή της μη παρέμβασης στα εσωτερικά).

Η ερμηνεία της κρίσης από τον Βορρά (για την ακρίβεια επρόκειτο μάλλον περί χαλαρά συνδεόμενων επισημάνσεων της Ομάδας Β, που δεν έγινε ποτέ επίσημο έγγραφο) υπάκουε σε άλλη λογική: Η Συνδιάσκεψη θα έπρεπε, πέρα από θεσμικά ζητήματα (επιβεβαίωση ότι το διεθνές σύστημα κανόνων μπόρεσε να λειτουργήσει μέσα στην κρίση κτλ.)

- να λάβει υπόψη ότι έχουν εμφανισθεί τα πρώτα σημάδια μιας **ανάκαμψης** της παγκόσμιας οικονομίας που αν δεν ανακοπεί από εσπευσμένες ενέργειες θα φέρει τη λύση μερικών τουλάχιστον από τα πιεστικότερα προβλήματα και

- ν' αναγνωρίσει ότι ευθύνη για την έξοδο από την κρίση έχουν και οι αναπτυσσόμενες χώρες που θα πρέπει να υιοθετήσουν εσωτερικές πολιτικές ευνοϊκές για το διεθνές εμπόριο και τις επενδύσεις⁴.

Οι θέσεις αυτές ανταποκρίνονται στη νεοκλασική στα κύρια της χαρακτηριστικά, οικονομική φιλοσοφία της Δύσης.

Είναι χρήσιμο να τις εξετάσουμε διεξοδικά.

Η Ανάκαμψη δεν σημαίνει έξοδο από την κρίση

Η «ανάκαμψη» της παγκόσμιας οικονομίας που (υποτίθεται ότι) ήταν ήδη καθ' οδόν έπαιξε σημαντικό ρόλο στη διαπραγματευτική στρατηγική της Δύσης που κυρίως προσπαθούσε να μειώσει την πίεση των αναπτυσσόμενων χωρών για νέα βοήθεια και νέες «παραχωρήσεις» στον εμπορικό τομέα. Το επιχείρημα, όπως διαγράφηκε σε διάφορα σημειώματα, ήταν ότι η ανάκαμψη δεν πρέπει να διαταραχθεί («είναι ένα ασθενές λουλούδι, που πρέπει να προσέξουμε») και, πάντως, όσο προχωρεί οι τιμές των πρώτων υλών θα βελτιώνονται, οι εξαγωγές των αναπτυσσόμενων χωρών θ' αυξάνονται, μαζί τους επενδύσεις και οι ροές χρηματοδοτικών πόρων κτλ.

Στη διατύπωση του ΟΟΣΑ

«Σε μεγάλη έκταση, τα τρέχοντα οξυμένα χρηματοδοτικά προβλήματα των αναπτυσσόμενων χωρών σχετίζονται με τις συνθήκες της διεθνούς οικονομίας και θα 'πρεπε, συνεπώς, να λυθούν εν μέρει καθώς η παγκόσμια οικονομική ανάκαμψη προχωρεί»⁵.

Εννοείται η ανάκαμψη και επάνοδος χωρίς ποιοτικές αλλαγές σε παρελθούσες τάσεις στην παγκόσμια αναπτυξιακή διαδικασία που η τρέχουσα ύφεση έχει διακόψει.

Κατά την Ομάδα Β η Συνδιάσκεψη θα 'πρεπε να συμβάλει ουσιαστικά στη διαδικασία ανάκαμψης, στέλνοντας ένα μήνυμα εμπιστοσύνης που θα ενθάρρυνε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη. Το μήνυμα θα μπορούσε να πάρει τη μορφή μιας διακήρυξης περίπου κατά το πρότυπο των διακηρύξεων της συνάρτησης κορυφής του δυτικού κόσμου στο Williamsburg ή της διυπουργικής του ΟΟΣΑ. Αφού η ανάκαμψη των οικονομιών των δυτικών χωρών θα ωφελούσε σε τελευταία ανάλυση όλες τις χώρες, ήταν προς το συμφέρον όλων να υποστηριχθεί με τη δημιουργία του κατάλληλου ψυχολογικού κλίματος. Οι διατυπώσεις στα κείμενα θύμιζαν τη μεταχείριση μικρού παιδιού!

Η ανάκαμψη εμφανίσθηκε λίγο πολύ ως ο από μηχανής θεός μέσα σε ένα κλίμα θεωρητικών αμηχανιών. Οι σχετικές προσδοκίες όμως εδράζονταν στη «θεωρία της μετάδοσης» της μεγέθυνσης από τις ΗΠΑ (όπως η παραγωγή αυξάνεται με ρυθμό 6% ετησίως) στις υπόλοιπες βιομηχανικές χώρες και τον Τρίτο Κόσμο, μια θεωρία εξόχως αμφισβητούμενη γιατί υπονοεί ότι κύριος ιμάντας μετάδοσης θα είναι οι εμπορευματικές εισαγωγές των ΗΠΑ. Αλλά είναι ο σχετικός ρόλος των ΗΠΑ στο διεθνές εισαγωγικό εμπόριο τόσο μεγάλος ώστε να δικαιολογεί τέτοιες προσδοκίες: Και, πάντως, οι αυξανόμενες εισαγωγές των ΗΠΑ θα ήταν απειλή για τη δική τους ανάκαμψη αν δεν συνοδεύονται με αύξηση των δικών τους εξαγωγών προς τις Τρίτες χώρες. Πώς κάτω από τις συνθήκες αυτές θα γινόταν η μετάδοση;

Και ακόμη: Ο όρος ανάκαμψη υποδηλώνει κατά κύριο λόγο κάποια αποκατάσταση οικονομικών τάσεων (αύξηση παραγωγής, κατανομή εισαγωγών, εξαγωγών κτλ.) που προϋπήρξαν της κρίσης. Αλλά *αν η κρίση είναι διαρθρωτική και γενική (δηλαδή όχι μόνον οικονομική)*, τότε παραμένει θεωρητικά ανοικτό αν η ανάκαμψη οδηγεί αυτόματα στην έξοδο από την κρίση ή είναι απλώς τυχαία ανάπαυλα⁶.

Το πρόβλημα της συνυπευθυνότητας...

Τέλος η θέση ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες πρέπει να αναλάβουν μερίδιο της ευθύνης για την έξοδο από την κρίση διατυπώθηκε επανειλημμένα με δύο διαφορετικούς τρόπους.

Ο ένας ήταν συμβατικός με την έννοια ότι ανταποκρίνεται στο γενικά αποδεκτό στυλ και πλαίσιο επιχειρηματολογίας που κάνουν δυνατή μια διεθνή διαπραγμάτευση, και συνοψίζεται ως εξής⁷.

Η παγκόσμια οικονομία βρίσκεται σε μια φάση μετάβασης όχι μόνο λόγω συγκυρίας (με μερικά σημάδια ανάκαμψης) αλλά και μακροχρόνιων διαρθρωτικών μεταβολών. Η αλληλεξάρτηση των οικονομιών έχει προσλάβει νέες διαστάσεις, πράγμα που επιβάλλει υποχρεώσεις σ' όλους τους συμμετέχοντες για την τελική διασφάλιση της ανάκαμψης και προαγωγής της ανάπτυξης. Συνεπώς, οι *αναπτυσσόμενες χώρες* θα έπρεπε να κληθούν να εφαρμόσουν προγράμματα και πολιτικές που προάγουν τους κοινωνικούς και αναπτυξιακούς στόχους, να προσπαθήσουν να συμβάλουν στην παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη και να ωφεληθούν από αυτή, «να διασφαλίσουν μεγαλύτερη ολοκλήρωση των εθνι-



κών στην παγκόσμια οικονομία και ενσωμάτωση στο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα σαν ουσιαστικό και θετικό μέρος των δικών αναπτυξιακών στρατηγικών» και να δημιουργήσουν «το κατάλληλο κλίμα για την προσέλκυση μιας διαφοροποιημένης ροής κεφαλαίων, συμπεριλαμβανομένης και της ιδιωτικής επένδυσης».

Από τις διατυπώσεις αυτές προκύπτει πρακτικά (και απλά) ότι ειδικά οι περισσότερο προχωρημένες χώρες του Τρίτου Κόσμου («νέα βιομηχανικά κράτη») δεν μπορούν να προσδοκούν νέες *μονομερείς* παραχωρήσεις από τα δυτικά βιομηχανικά κράτη, που δίνονται μεν σ' όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες αξιοποιούνται όμως μόνον από ένα περιορισμένο αριθμό τους που διαθέτει τις αναγκαίες παραγωγικές ικανότητες. Αυτό σημαίνει ότι στο μέλλον θα υπάρξει διαφορετική μεταχείριση των αναπτυσσόμενων χωρών. Προκύπτει, επίσης, ότι οι (λοιπές;) αναπτυσσόμενες χώρες δεν μπορούν να προσδοκούν βοήθεια υποκατάστατο τελικά των δικών τους αναπτυξιακών προσπαθειών. Οι προσπάθειες αυτές με τη σειρά τους θα πρέπει να παίρνουν και τη μορφή σαφών μέτρων ενθάρρυνσης της ιδιωτικής επένδυσης —εγχώριας και ξένης.

Το κύριο επιχείρημα ειδικά σε σχέση με την οικονομική πολιτική των αναπτυσσόμενων χωρών ήταν η εμπειρία της περασμένης δεκαετίας, στην οποία μερικές αναπτυσσόμενες χώρες πέτυχαν καλύτερες οικονομικές επιδόσεις ακόμη και από τα βιομηχανικά κράτη, ενώ άλλες παρουσίασαν αρνητικούς ρυθμούς μεγέθυνσης —όλες όμως στο ίδιο διεθνές οικονομικό περιβάλλον. Η διαφορά αυτή των οικονομικών επιδόσεων αντανακλά σε μεγάλη έκταση τις διαφορετικές οικονομικές πολιτικές που εφαρμόστηκαν.

Η θέση της συνυπευθυνότητας διατυπώθηκε και λιγότερο διπλωματικά αλλ' ανεπίσημα σε διάφορες ευκαιρίες.

Ο Lambsdorff (φιλελεύθερος) Υπουργός των Οικονομικών της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας είπε χαρακτηριστικά σε μια παρέμβασή του στην Ομοσπονδιακή Βούλη (9.6.83) μετά την επίσκεψή του στην UNCTAD:

«Θέλω να σας πω ανοικτά τα εξής που θα μου δημιουργήσουν ίσως μερικά προβλήματα γιατί δεν είναι διπλωματικά διατυπωμένα, αλλά δεν είναι υπερβολές. Ήμουν προχθές στην έναρξη της UNCTAD στο Βελιγράδι. Την εναρκτήρια ομιλία ως εκπρόσωπος της Ομάδας των 77 έκανε ο Αργεντινός Πρόεδρος ως γνωστόν ένας στρατηγός εκτός υπηρεσίας. Ανέβηκε στο βήμα μαζί με τον υπασπιστή του σε πλήρη στρατιωτική στολή. Όταν έφυγα, περίμενε έξω ένα Μερσεντές 600 με τα αργεντινά κρατικά σύμβολα... Κάπου έχετε το αίσθημα ότι μερικοί, πέρα από θέματα στυλ, δεν καταλαβαίνουν και πολύ τις ανησυχίες των ανθρώπων στις ίδιες τους τις χώρες».

... και οι αντιπαραγωγικές «κρατικές τάξεις»

Οι φαινομενολογικές παρατηρήσεις του κ. Lambsdorff δεν είναι μόνο χαρακτηριστικές των διαθέσεων της Ομάδας Β' στο Βελιγράδι, αλλά και παραπέμπουν σ' ένα πραγματικό πρόβλημα:

Ως ποιο βαθμό η υπανάπτυξη και η αναπαραγωγή των προβλημάτων της οφείλεται στην πρότερη αποικιακή εξάρτηση ή και σε τωρινές σχέσεις εξαρτημένες και σε ποιο βαθμό πρέπει να αποδοθεί στην πολιτική που ακολουθούν οι ίδιες οι αναπτυσσόμενες χώρες ή γενικά έχει ενδογενείς αιτίες;

Για τις αναπτυσσόμενες χώρες κάθε αναφορά στην εσωτερική τους κατάσταση είναι απαράδεκτη (αρχές της nonintervention) και αποκαλύπτει νεοαποικιακές προθέσεις. Όσο και αν η στάση αυτή είναι κατανοητή ως στοιχείο της αντιαποικιακής ιδεολογίας, όμως *λειτουργεί σήμερα αντικειμενικά ως ένα μέσο άμυνας αντιαναπτυξιακών εσωτερικών δομών* ή πιο πρακτικά, εμποδίζει να συζητηθούν θέματα συμπεριφοράς των τοπικών ελίτ, της διανομής και τρόπου χρησιμοποίησης των κερδών κτλ. που σχετίζονται άμεσα με την εφαρμογή διεθνών προγραμμάτων δράσης.

Αξίζει να σταθούμε στο σημείο αυτό κάπως περισσότερο γιατί το θεωρούμε κρίσιμο για την κατανόηση του διαπραγματευτικού παιχνιδιού· ανάμεσα σε Βορρά και Νότο.

Σ' ένα μεγάλο αριθμό αναπτυσσόμενων χωρών έχουν σχηματισθεί «κρατικές τάξεις», δηλαδή τάξεις νέου τύπου, που λόγω θέσης και είδους συλλογικής συμπεριφοράς «μπλοκάρουν» την ανάπτυξη.

Οι κρατικές τάξεις έχουν την ιδιομορφία ότι οικειοποιούνται

συλλογικά το πλεόνασμα παραγωγής, λειτουργώντας σαν μηχανισμός μάλλον παρά σαν μεμονωμένοι επιχειρηματίες - κεφαλαιούχοι που προσπαθούν να εξασφαλίσουν πόρους. Έχουν την τάση να σπαταλούν τους πόρους που αποσπούν από την κοινωνία (είτε με τη μορφή της υπερβολικής κατανάλωσης, είτε με τη μορφή «μεγάλων» έργων επίδειξης) σε τέτοια έκταση, ώστε ν' απειλείται η σταθερότητα του οικονομικού συστήματος.

Η συμπεριφορά αυτή προσδιορίζεται από ένα σύνθετο πλέγμα παραγόντων, που δεν θα μας απασχολήσουν εδώ. Σημειώνουμε μόνο ότι οι κρατικές τάξεις *δεν συμπεριφέρονται καπιταλιστικά*, ήδη για τον απλό λόγο ότι δεν λειτουργούν από συνθήκες ανταγωνισμού!

Δυο σημαντικές συνέπειες της κατάστασης αυτής είναι αφενός η κατάρρευση της γεωργίας (και ειδικά της παραγωγής τροφίμων) και αφετέρου η δημιουργία γιγαντιαίων, μη παραγωγικών πληθυσμιακών κέντρων, όπου συσσωρεύεται ο εξαθλιωμένος πληθυσμός της υπαίθρου. Στην κατάσταση που προσδιορίζεται από την κατανάλωση και αντιπαραγωγική συμπεριφορά των κρατικών τάξεων λείπει κάθε κίνητρο για την αύξηση των ειδών διατροφής. Τα μέτρα που παίρνουν οι κυβερνήσεις για να διασφαλίσουν το επίπεδο ζωής των κρατικών τάξεων που κυρίως εκπροσωπούν αποθαρρύνουν και αποδιοργανώνουν την παραγωγή ειδών διατροφής: χαμηλές τιμές παραγωγού για να μπορούν να συντηρούνται οι μάζες των πόλεων, υπερτιμημένα νομίσματα που φθηναίνουν τις εισαγωγές ειδών διατροφής και πολυτελείας που επίσης πηγαίνουν στην καταναλωτική κοινωνία των πόλεων (υπαλλήλους, στρατιωτικούς, μεσαία στρώματα)...

Οι δυτικές χώρες και, ιδιαίτερα, όσες έχουν αποικιακή εμπειρία, αντιλαμβάνονται ότι η εξέλιξη αυτή απειλεί τη σταθερότητα των μετααποικιακών συστημάτων. Για το λόγο αυτό αυξάνουν την πίεση για αλλαγές στην *κυβερνητική πολιτική* των χωρών του Τρίτου Κόσμου που υπάγονται στην κατηγορία αυτή. Η πίεση εκδηλώνεται με ποικίλους τρόπους.

Σ' επίπεδο UNCTAD τονίζουν ότι οι κυβερνήσεις των αναπτυσσόμενων χωρών είναι συνυπεύθυνες, οφείλουν να διαμορφώσουν ευνοϊκές συνθήκες για την παραγωγή, επένδυση, ανάπτυξη.

Σ' άλλα επίπεδα γίνεται προσπάθεια από μέρους των κυβερνήσεων του Τρίτου Κόσμου προγραμμάτων ανάπτυξης της παραγωγής ειδών διατροφής, που σημαίνει, ουσιαστικά, τροποποίηση των τωρινών πολιτικών επιλογών⁸.

Από μια άποψη προς την ίδια κατεύθυνση θα μπορούσαν να λειτουργήσουν οι χρηματοδοτήσεις με όρους (Conditionality) του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.

Συνοψίζουμε: Η εμμονή των δυτικών βιομηχανικών κρατών στην συνυπευθυνότητα του Τρίτου Κόσμου για το ξεπέρασμα της αναπτυξιακής κρίσης (που είναι μέρος της γενικότερης κρίσης) δεν ήταν μόνον ένας διαπραγματευτικός ελιγμός ή ιδεολογική μετάθεση ευθυνών, προκειμένου ν' αποκρουσθούν αιτήματα των αναπτυσσόμενων χωρών για περαιτέρω βοήθεια, αλλά και έκφραση της ανησυχίας για την μακροχρόνια απειλή των τωρινών δεσμών μητρόπολης - περιφέρειας, που προκύπτει από την κατεύθυνση που έχει πάρει η ανάπτυξη στον Τρίτο Κόσμο.

Το πρόγραμμα είναι να γίνουν οι κυβερνήσεις πιο αποτελεσματικές στην οικονομική διαχείριση όχι ν' ανατραπούν οι κρατικές τάξεις!

□

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. Π. Καζάκου: Πρώτες ύλες και αναπτυσσόμενες χώρες. Σκέψεις με αφορμή την 6η ειδική Συνέλευση του ΟΗΕ.

2. UNCTAD: Development and recovery: The realities of the new interdependence, Belgrade, June 1983.

3. Ebenda, σελ. 10.

4. Σημείωμα Β 6C/21-6-83.

5. OECD: World economic interdependence and the evolving northsouth relationship, Paris 1983, σελ. 18.

6. Βλ. το ενδιαφέρον άρθρο του Μ. Παπαγιαννάκη "Κρίση και ανάκαμψη" στο περιοδικό «ο Πολίτης» τχ. 61, Ιούνιος - Ιούλιος 1983, σελ. 27.

7. Σημείωμα Β 6D/21-6-83.

8 Βλ. για παράδειγμα Επιτροπή των Ε.Κ.: Για μια επισιτιστική βοήθεια στην υπηρεσία της ανάπτυξης COM (83) 141 τελικό. Βρυξέλλες, 1-6-1983.

Ελλάδα με ή χωρίς μνημεία;

Το πολιτισμικό γεγονός της εβδομάδας που πέρασε ήταν το έκτακτο συνέδριο του Συλλόγου Ελλήνων Αρχαιολόγων (ΣΕΑ) του ΥΠΠΕ, με θέμα «Έργο και λειτουργία μιας υπηρεσίας για την προστασία των μνημείων σήμερα». Άψογα διαρθρωμένο από την ακούραστη οργανωτική επιτροπή, με μια θεματολογία συγκροτημένη έτσι ώστε να αποτελεί ένα μικρό αλλά ολοκληρωμένο συμπόσιο για τα διεπιστημονικά ζητήματα της σύγχρονης αρχαιολογικής επιστήμης, το συνέδριο του ΣΕΑ υπερέκρασε τα όρια που θέτει η σχεδιοποίηση ενός νέου εκσυγχρονισμένου Οργανισμού της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας. Ταυτόχρονα με την θεσμοθέτηση μιας ορθολογικά διατυπωμένης νέας νομοθεσίας, που θα προστατεύει ουσιαστικά τον ενιαίο ιστορικό χώρο της Ελλάδας, χωρίς να καταδυναστεύει τον πολίτη, προσέδωσε στο όλο θέμα της προστασίας των μνημείων μια άλλη δυναμική διάσταση: που είναι και κοινωνική, αλλά και πολιτική. Στην καταδίκη σε πνευματική μιζέρια, στον εγκλωβισμό μέσα σε αντιδραστικούς μηχανισμούς, στην απομόνωση από το κοινωνικό σύνολο και την αυτοακύρωση των επιστημόνων που εργάζονται στο δημόσιο τομέα, μια τρίτη γενιά αρχαιολόγων και τεχνικών —που δοκιμάζει κάθε μέρα στο πετσί της τις «πραγματικότητες» της ελληνικής κοινωνίας— δίνει σήμερα το στίγμα μιας άλλης οπτικής για την κοινωνική διαχείριση και τον έλεγχο της πολιτείας.

Δεν αποτέλεσε αφορμή για τη σύγκλιση του έκτακτου συνεδρίου του ΣΕΑ το σχέδιο Π.Δ. για την ανακατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ ΥΠΠΕ και ΥΧΟΠ: αποτελεί «ευτυχή» συγκυρία και συμπίπτει με την καθοριστική διαπίστωση, την καταγγελία κάποιων συγκεκριμένων φαινομένων, που σημάδευσαν και συνεχίζουν να σηματοδοτούν τα ιδεολογήματα, συνεπώς και τις προθέσεις της πολιτικής εξουσίας —παλαιάς τε και σημερινής— σε σχέση με την *ad nauseam* μηχανιστικά επαναλαμβανόμενη «εθνική ταυτότητα» ή «πολιτιστική κληρονομιά μας».

Όπως κατέδειξε και ο σύνολος διατυπωμένος προβληματι-

σμός, το συνέδριο υλοποιήθηκε προ των συγκεκριμένων αδιεξόδων των εργαζομένων στην Α.Υ. του ΥΠΠΕ, που συμπυκνώνονται στην έλλειψη ουσιαστικού ερευνητικού έργου, στη μεσαιωνικού τύπου γραφειοκρατία και, γενικά, στην πλήρη ανεπάρκεια της διοίκησης να ανταποκριθεί στα συσσωρευμένα προβλήματα και αιτήματα. Μπροστά σ' αυτή την κατάσταση, ήταν επόμενο να λείψει από αυτό το συνέδριο η αρχαία σκουριά ψυχολογισμών, αντιθέσεων μεταξύ αρχαιολόγων και τεχνικών και η προγονοπληξία. Αντίθετα, προβλήθηκε η εικόνα του τεκμηριωμένου προβληματισμού και υπευθυνότητας για τα κοινά αυτού του τόπου. Η Α.Υ. του ΥΠΠΕ δεν είναι μια αυτοδύναμη μονάδα που διαμορφώνει τις συγκεκριμένες επιλογές της ανεξάρτητα από τα κοινωνικά φαινόμενα και τα πολιτικά επιφαινόμενα.

Επισήμαιο υμνε: *I.* Την παράξενη απουσία μιας ολόκληρης σειράς παλαιών και εμπειρών εφόρων αρχαιοτήτων, πολλοί από τους οποίους σήμερα κατέχουν καίριες υπηρεσιακές θέσεις. *II.* Την θεαματική απουσία εκπροσώπων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Ερώτημα προς τους απόντες: δεν θέλουν ή δεν μπορούν να αναλάβουν εκείνες τις ευθύνες για τις οποίες κόπτονται; *III.* Την αχαρακτήριστη απουσία του λεγόμενου φοιτητικού κινήματος, του ενταγμένου και ανέντακτου. Προς τι τόσα πλακάτ και πικετοφορίες για την ποιότητα των σπουδών;

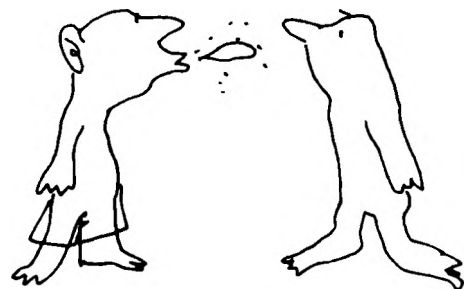
Τελευταίο, αλλά όχι έσχατο. Το επίσημο απουσιολόγιο, των «συμβούλων» της σημερινής ηγεσίας του ΥΠΠΕ. Γι' αυτούς, αφιερωμένο το κάτωθι συνεδριακό ψήφισμα-καταγγελία: «Οι σύνεδροι και η Οργανωτική Επιτροπή του Έκτακτου Συνεδρίου του ΣΕΑ καταγγέλλουν την επιδεικτική απουσία από τις εργασίες του Συνεδρίου των συμβούλων του ΥΠΠΕ που ασχολούνται με την εκπόνηση του σχεδίου για το νέο Οργανισμό».

«Χωρίς επιείκεια» λοιπόν η μελλοντική κριτική ως προς τη δημιουργική αλλαγή αυτού του τόπου —για να υπενθυμίσουμε τα λόγια του πρωθυπουργού, της Τρίτης 13 Μαρτίου 1984. Προς έλεγχο: ας ξεκινήσει η κυβέρνηση με τον ευτρεπισμό του αρχαιολογικού χώρου.

ΕΙΔΗΜΕΚ



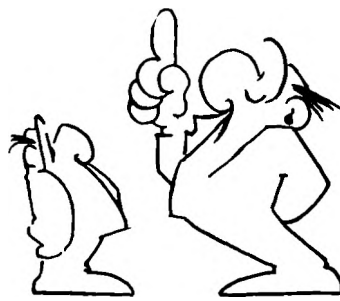
μάλιστα ● Τα καλύτερα σκετς στην τηλεόραση είναι οι συνεντεύξεις. Πρόχειρο παράδειγμα ο διάλογος μεταξύ ρεπόρτερ της ΕΡΤ-1 και της ρεμπέτισας Σεβάς Χανούμ (Σεβαστής Παπαδοπούλου). Ο ρεπόρτερ ρωτάει: «Το όνομά σας θυμίζει Ανατολή. Ποιος σας το έδωσε;». Και η απάντηση: «Σας ενδιαφέρει η Ανατολή ή ποιος μου το έδωσε;» ● Οι καλύτεροι θεατρικοί μονόλογοι είναι οι προκηρύξεις,



ανακοινώσεις, διαφημιστικά, φυλλάδια, κτλ. Ψάχνοντας στο συρτάρι μου ανέσुरα μια παλιά «ανακοίνωση-διακήρυξη» του στιχουργού Μανώλη Ρασούλη η οποία τελειώνει με το ωραίο σύνθημα: «Ένας είναι ο εχθρός, ο αγνοιολάτρης εαυτός»

● Τα καλύτερα θεατρικά έργα στην τηλεόραση είναι οι ζωντανές συζητήσεις. Παρατηρήσαμε, ότι στη συζήτηση για την απεργία των ηθοποιών, δίπλα στον κύριο Γιαννόπουλο καθόταν ένας άψογος κομπάρσος που υποστήριζε ότι ήταν διευθυντής του υπουργείου Εργασίας και σ' όλη τη διάρκεια της εκπομπής πρόφερε μόνο τη μαγική λέξη

● Πολλοί ψάχνουν τον εαυτό τους τώρα τελευταία, όπως η φίλη μας η Άννα που δε βγαίνει πια απ' το σπίτι της τα βράδια γιατί άνοιξε ερασιτεχνικό ραδιοφωνικό σταθμό. Λέγεται Lady 909 και εκπέμπει στους 90,75 μεγακύκλους στα FM με μουσική, ανέκδοτα και λογοτεχνικά αποσπάσματα ● Η υπόθεση της ελεύθερης ραδιοφωνίας κινδυνεύει να ενταφιασθεί κάτω από έναν ωκεανό αντιφατικών δηλώσεων.



Τη μια βδομάδα ο κ. Πεπονής δηλώνει στο Πάνθεον ότι το ζήτημα χρειάζεται μελέτη και την άλλη διαβεβαιώνει τον ελληνικό λαό από την Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία ότι ο πλουραλισμός και η πολυφωνία θα «περάσουν» από

τα υπάρχοντα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Αν καταλάβαμε καλά, κάτι τέτοιο σημαίνει ότι θα βλέπουμε συχνότερα την Αιμιλία Υψηλάντη στη μικρή οθόνη... ● Ευτυχώς υπάρχουν μερικά έντυπα που εξασφαλίζουν στην πράξη την πολυφωνία. Το λαρισινό περιοδικό Αυτό αποτελεί μια τέτοια προσπάθεια και ταυτόχρονα ένα παράδειγμα προς μίμηση. Ανάμεσα στα θέματα του τρίτου τεύχους (Φεβρουάριος 1984) ένα αφιέρωμα στο «Θεσσαλικό Θέατρο», ένα κείμενο με τίτλο «Δεκαετία του '80: σταθμός επαναπροσδιορισμού της ελληνικής κοινωνίας», ένα άρθρο για τα διατηρητέα και η πληροφόρηση ότι ο προηγούμενος εκδότης του περιοδικού ήταν αναμεμιγμένος στο μυστηριώδες πραξικόπημα της Νιγηρίας. Όπως σημειώνουν οι νέοι υπεύθυνοι της έκδοσης: «Επειδή ακόμα δεν υπάρχουν σαφείς πληροφορίες για τους υπεύθυνους του πραξικοπήματος, αποφασίσαμε να περιορίσουμε τα

καθήκοντά του σ' αυτά ενός απλού μέλους της συντακτικής ομάδας. Οι υγιείς δυνάμεις του «Αυτό» ελέγχουν πλήρως την κατάσταση».

● Και ο δικός μας συντάκτης Ακης Κοσώνας φέρεται να συμμετείχε στο σεμινάριο του ΕΛΠΟΕ (Ελεύθερο Πολιτικό Έργαστήρι) που αρχίζει σήμερα και τελειώνει την Κυριακή με θέμα «Μαρξισμός-διελευθερισμός και οι ανάγκες της εποχής μας». Το σεμινάριο θα γίνει στο ξενοδοχείο Γαλήνη στα Καμμένα Βούρλα. Τις ημερίδες θα κάνουν οι: Σπ. Παπασηλιόπουλος, Αν. Κυπριάδου, Μ. Νικολινάκος, Λιμ. Ζαχαρέας, Παν. Νούτσος, Θ. Παπανδρόπουλος, Α. Κοσώνας, Μ. Παπαγιαννάκης, Γ. Λούλης. Την Κυριακή το πρωί θα γίνει συζήτηση μετρογυμναστικής τραπέζης με τους συζητητές που θα συντονίσει η Βιργινία Τσουδερού. Πολύ φοβόμαστε, γιατί όμως στα Καμμένα Βούρλα; ● Αντίθετα, δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι η έκθεση φωτογραφίας του Στέλιου Σκοπελίτη με τίτλο «Μια ελληνική ματιά στο Παρίσι» έπρεπε να γίνει στο Ελληνικό Ινστιτούτο (Σίνα 31, από τις 12 ως τις 30 Μαρτίου). ● Ίσως για να αποφύγει ο κριβώς το πρόβλημα του όπου εγκατάστασης, ο θιασος Ελευθερη Αυλαία να μας πληροφορεί σ' ένα δελτίο Τύπου ότι «θα οργώσει στην κυριολεξία γειτονιές και χωριά έτσι ώστε το έργο της να το δούνε και στην



του Μάιλς Ντέιβις στις 2 και 3 Ιουλίου. Μπορεί το καλοκαίρι να αργεί ακόμα, η τρομπέτα όμως του Μάιλς ηχεί από τώρα στ' αυτιά μου... ● Σύντομα δισκογραφικά νέα, σε ρυθμό πολυβόλου: Μετά το Μητροπάνο, ο Μίκης Θεοδωράκης σκοπεύει να χρησιμοποιήσει το Στράτο Διονυσίου, το Γιώργο Νταλάρα και πολλές άλλες (λαϊκές) φωνές. Ο Άκης Πάνου ολοκληρώνει την έκδοση των «απάντων» του και ετοιμάζει ένα μυστηριώδη δίσκο με το Λεωνίδα Βελή. Ο Μανώλης Ρασούλης βγάζει ένα δίσκο με μαντινάδες και άλλα, όπου τραγουδάει μόνος του. Ο Νίκος Παπάζογλου παρουσιάζει τα δικά του τραγούδια σ' ένα δίσκο που έχει τον τίτλο Χαράτσι. Όλοι πάντως συνδικαλίζονται αγρίως...

● Να λοιπόν που μια μικρή και διακριτική ταινία κερδίζει το κοινό με το σπαθί της: μιλάμε για τον «τέλειο γάμο» του Ερίκ Ρομέρ που συνεχίστηκε για δεύτερη βδομάδα σε δύο αίθουσες. Πληροφορίες αναφέρουν ότι ο συντάκτης μας Χρήστος Βακαλόπουλος είναι κλεισμένος στο σπίτι του και γράφει μία μελέτη πενήντα σελίδων χωρίς να παίρνει ανάσα ● Τα περιοδικά ποικίλης ύλης ασχολούνται με το «σπίτι του ΚΚΕ» στον Περισσό. Στο αποκλειστικό ρεπορτάζ του Ταχυδρόμου διαβάσαμε σε μια λεζάντα ότι στα γραφεία των στελεχών του κόμματος στο νέο μέγαρο υπάρχει μία ντουλάπα που περιέχει ένα κουστούμι. Αυτό σημαίνει ότι έξω απ' το «σπίτι» τους οι κομμουνιστές ηγέτες κυκλοφορούν με εργατικές ενδυμασίες; ● Τέλος των ειδήσεων.

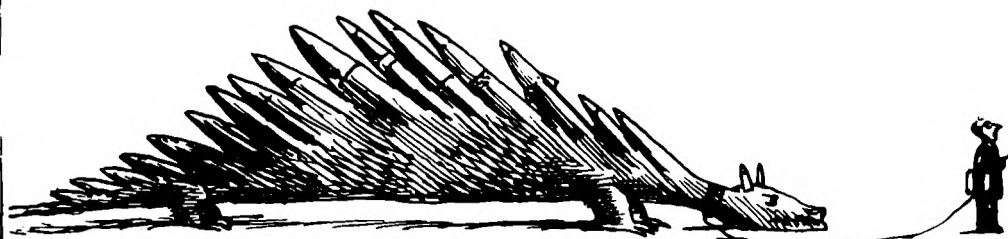
«ΑΛΛΑ ΜΟΝΟΣ ΠΑΝΤΟΥ Ο ΚΥΝΗΓΟΣ»

Ένα καλό βιβλίο είναι δύσκολο, ή ένα δύσκολο βιβλίο είναι καλό; Η ερώτησή μου εκτός απ' τον ρητορικό της τόνο τύπου αυγό-κότα-αυγό είναι και μια ερώτηση που στρέφω περισσότερο προς τον εαυτό μου.

Το βιβλίο με τις ποιητικές πρόζες της Τζένης Μαστοράκη, *Ιστορίες για τα βαθιά*, είναι ένα δύσκολο βιβλίο. Δύσκολο γιατί ενώ είναι ωραίο είναι συγχρόνως και κάπου απροσπέλαστο μέσα σε μια αρτιότητα που, σχεδόν, παγώνει. Σαν τη ζωγραφιά του εξωφύλλου, αυτήν την εικόνα του Τζόζεφ Α. Σμιθ με τα ξεραμένα κλαριά ανάμεσα στα

με το πρόσωπό της, ενώ ζητούμενο της ποίησης παραμένει η επικοινωνία μέσα απ' το λόγο και η προσέγγιση του όλου και όχι του επιμέρους. Όμως ο δρόμος περνά —αναγκαστικά— από το επιμέρους και από την υποκειμενική προβολή του κάθε αναγνώστη μέσα σ' αυτό.

Το διαμελισμένο πτώμα που κρύβω στο υπόγειό μου — Τα δαγκωτά φιλιὰ και οι φόννοι — η υπόκωφη νύχτα — οι άνομες επιθυμίες — η λύσσα — οι ψιθύροι — τα ουρλιαχτά — τα βεγγαλικά — οι εκδικητές — ύπουλο φονικό στον ύπνο — ο κλέφτης — το κρεβάτι — το



ασπρογάλαζα χιονισμένα βουνά και τον χειμωνιάτικο ουρανό.

Αλλά, ας διαβάσουμε το τελευταίο ποίημα:

Μα όταν κάποιος σου μιλά με τρόμους, φωνές χαμένων σε απάισια σπήλαια και βάλτους —εσύ να σκέφτεσαι προπάντων τι μπορεί να εννοεί, ποιο διαμελισμένο πτώμα κρύβει στο υπόγειό του, τι δαγκωτά φιλιὰ και φόννους, νύχτα υπόκωφη, που σιωπηλά τη διασχίζουν αμαξοστοιχίες (συσκοτισμένες με βαριά παραπετάσματα, και στους τροχούς πανιά ή βαμπάκι), τι άνομες επιθυμίες, λύσσα, ψιθύρους, ουρλιαχτά, βεγγαλικά σε λάκκους πολιούχων, εκδικητές να τον μουςκεύουν στο αίμα όταν κοιμάται, ποιον κλέφτη, τέλος, σε βαθύ κοιτώνα χάλκινο, πνιγμένο στα λινά και κλαίει— και να τον συμπαθείς, προπάντων να τον συμπαθείς, αγαπητέ Αρθούρε ή Αλφόνσε.

Είναι καθ' όλα φανερό πως η ίδια μας παροτρύνει στην αποκρυπτογραφική διαδικασία, που όμως δεν θα έπρεπε να στρέφεται προς αυτήν. Γιατί τότε δε θα 'χε νόημα παρά γνωριμίας

κλάμα. Ένας αέρας συμπάθειας. Μια επίκληση συμπάθειας προς τον Αρθούρο ή τον Αλφόνσο.

Λοιπόν, εγώ τουλάχιστον αρχίζω να καταλαβαίνω, γιατί η συμπάθεια είναι ό,τι απομένει απ' τη βία, την ολοσχερή και ματωμένη βία της ψυχής μας, όταν αυτή δεν αυτοδικεί αλλά αυτοτιμωρείται.

Όταν φονεύεις τη νύχτα στ' όνειρό σου και τη μέρα λαμπρύνεις με το χαμόγελό σου την απάτη. Όταν με πανιά ή βαμπάκι ο αυτοσχέδιος σιγαστήρας του μυαλού, δε σταματά ν' ασθμαίνει, μόνο δεν ακούγεται απ' τους έξω. Μόνο η συμπάθεια, συμμετοχή στο πάθος αλλά και τρυφερότητα, ή επίκληση τρυφερότητας προς ομόλογες συνειδήσεις, απομένει.

Θα 'θελα να πάρω τα ποιήματά όλα απ' την αρχή να περιηγηθώ μ' αυτό το νήμα ένα λαβύρινθο σχεδιασμένο με λέξεις. «Αλλά μόνος παντού ο κυνηγός και ξοπίσω του διώκτες».

ΤΖΕΝΗ ΜΑΣΤΟΡΑΚΗ,
Ιστορίες για τα βαθιά,
Εκδ: Κέδρος, Αθήνα 1983

Άντεια Φραντζή



απόμακρη περιοχή» Το έργο είναι «Η πρόβα» του Γιώργου Αρμένη, η σκηνοθεσία συλλογική με την επιβλεψη του συγγραφέα και η πρεμιέρα γίνεται στις 28 Μαρτίου στο θέατρο του πνευματικού κέντρου Ηλιούπολης ● Δύο είναι (ή μάλλον έγιναν) οι κεντρικοί χώροι για ναυαλίες, οι κεντρικοί κινηματογράφοι το χειμώνα και ο Λυκαβηττός το καλοκαίρι. Τις 29 Μαρτίου εμφανίζεται το «Παλλάς» της οδού Βουκουρεστίου το ζωντανό νημείο του ροκ που ακούει στο νόμα Έρικ Μπάρτον. Όσο για ο Λυκαβηττός, πολλά κούγονται για δύο συναυλίες

Ελληνική Λογοτεχνία ● Δοκίμιο ● Ξένη Λογοτεχνία
Φιλοσοφία ● Εθνική Αντίσταση ● Παιδικά
Ελληνικά Θέματα ● Επιστημονική Φαντασία

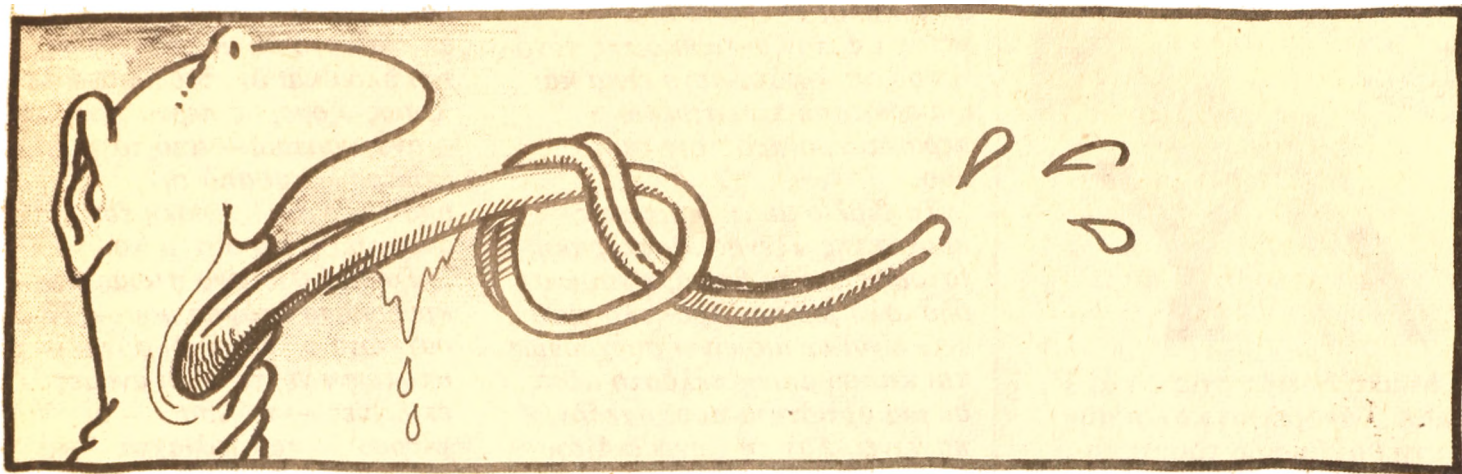


Εξάντας

Κωλέττη 11 · Τηλ. 36.04.885
Τζαβέλα 1 · Τηλ. 36.21.236

Παρέμβαση σέ μιά τηλεοπτική συζήτηση

του Γ. Μ. Καλιόρη



Ἡ διεξαγωγή τῆς συζήτησης

Στίς 27-2-84, στήν ἐκπομπή τῆς EPT 1 «Μέ ἀνοιχτά χαρτιά» τοῦ Β. Νέττα, καί μέ ἀφορμή τό ἐνδιαφέρον καί ἐρεθιστικό πρῶτο ἐπεισόδιο μιᾶς τηλεοπτικῆς σειρᾶς τοῦ Μ. Βραχωρίτη, ἀφιερωμένης στήν νεοελληνική γλώσσα, συνομήλησαν σχετικά οἱ Ἑ. Κριαρᾶς, Γ. Μπαμπινιώτης, Ἡ. Σπυρόπουλος (φιλόλογος-σύμβουλος τοῦ ΚΕΜΕ) καί Σ. Ράμφος.

Μιά δημόσια συζήτηση, καί μάλιστα τηλεοπτική, μεταξύ ἀντιφρονούντων ἐλαυνομένων ἀπό τό πάθος τῶν πεποιθήσεών τους, καί ἐπὶ θέματος κρίσιμου καί ἀκανθώδους ὅπως εἶναι τὰ γλωσσοεκπαιδευτικά μας πράγματα, προσλαμβάνει ἀπό τήν ἴδια τῆς φύση, καί κυρίως ἀπό τή συνθήκη τοῦ τηλεοπτικοῦ μέσου, χαρακτηριστικά θεαματικῆς ἀναμετρήσεως, τήν ὁποία καλεῖται κανεῖς νά καταναλώσει ὅπως ἕναν ἀγῶνα πυγμαχικό ἢ ποδοσφαιρικό, ὅπου καταμετρῶνται γκόλ καί ὑπεροχή στά σημεία καί ὅπου ὁ ὀπαδός χαϊδεύει μυστικά τήν προσδοκία ἐνός νόκ ἄουτ τοῦ ἀντιπάλου. Ἐτσι ὁ στόχος τῆς συζήτησης, ἡ ὁποία κατ' οὐσίαν ἀπευθύνεται στοὺς τρίτους, δέν εἶναι ἡ συζήτηση, δηλαδή ἡ ἀπό κοινοῦ διερεύνηση, ἡ συναναζήτηση τῆς οὐσίας τῶν πραγμάτων καί τῆς ἀλήθειας, ἀλλά ἡ κατ' οὐσίαν ἀποψη τῶν ἤδη διαμορφωμένων ἀπόψεων, συχνά δέ καί ἡ δημιουργία ἐντυπώσεων. Μ' αὐτόν τόν τρόπο ἕνα μέρος τῆς πνευματικῆς σημασίας τοῦ ἐγχειρήματος ἀπορροφᾶται ἀπό τῆς θορυβώδης θεαματικῆς του πλευράς, τήν «φιλάθλως» καταναλώσιμη στό ἐπίπεδο τῆς ἀμεσης προσληπτικότητος, πού στήν χειρότερη περίπτωση, προορίζεται νά διασκεδάσει τή γαλαρία. Ἐδῶ, ὅπως παντοῦ, τό μέσον δέν εἶναι οὐδέτερο, καί μοιραῖα παράγει τίς δικές του παρενέργειες, πού εἶναι μέν ἀναπόφευκτες, μποροῦν ὁμως νά περιοριστοῦν ἀρκετά ἂν ὁ συντονιστής τῆς συζήτησης προβεῖ σέ κατάλληλο χειρισμό καί οἱ συμμετέχοντες συνειδητοποιή-

σουν τό πρόβλημα.

Στήν προκειμένη ὁμως περίπτωση δέν συνέβη κάτι τέτοιο: οὔτε ὁ συντονιστής διέθετε τήν ἀπαιτούμενη εὐλυγισία, ἀποφασιστικότητα καί ἀμεροληψία (ἀρετές, πού κάνουν λ.χ. τόν κ. Μ. Γιομπατζολιά νά μπορεῖ νά ἰσορροπεῖ πολύ πῶς δύσκολες συζητήσεις) οὔτε ὅλοι οἱ ὁμιλητές τόν ἐβοήθησαν πρὸς αὐτή τήν κατεύθυνση. Καί ὁ μέν κ. Κριαρᾶς, πού διέκοπτε συνεχῶς τοὺς συνομιλητές του χωρίς ποτέ νά διακοπεῖ ἀπ' αὐτοῦς, ἔχει τό δικαιολογητικό ὅτι ἀγωνίζεται μιά ὁλόκληρη ζωή γιά ὀρισμένους σκοποὺς καί ἡ ρύμη τοῦ πάθους τόν παρέσυρε νά παραβιάζει τήν δεοντολογία τῆς συζήτησης —καί στό κάτω κάτω χαίρεται κανεῖς ἀπό μιά ἀποψη τήν ὥραία του ζωτικότητα, πού σέ ἡλικία σεβαστῆ τόν κάνει νά εἶναι ὑπερεκχειλῆς ὁμιλητής, ἔστω κι ἂν μ' αὐτό γίνεται μονολογικός συνομιλητής καί δυσχεραίνει τή συζήτηση.

Ὁ συντονιστής ὁμως δέν ἔχει κανένα τέτοιο ἐλαφρυντικό: κατένειμε ἄνισα, καί μεροληπτικά θά λέγαμε, τόν χρόνο, δέν παρενέβη ὅταν ἔπρεπε καί κάποτε παρενέβη ὅταν δέν ἔπρεπε, καί δέν ἔδειξε τίς ἀρετές ἐκεῖνες πού θά ἐπέτρεπαν νά διεξαχθεῖ ὁμαλὰ ἡ συζήτηση. Ἐτσι λ.χ. ὁ Σ. Ράμφος —ὁ πῶς ἀδικημένος ἀπό τήν ἀποψη τοῦ χρόνου— χρειάστηκε νά διαμαρτυρηθεῖ γιά τίς ἀλλεπάλληλες διακοπές, ἐνῶ ὁ κ. Μπαμπινιώτης, διακοπτόμενος κι αὐτός, ἀναγκάστηκε κάποια στιγμή νά δηλώσει, εὐγενικά ἀλλ' ἀποφασιστικά, πῶς παίρνει ὁ μόνος του τόν λόγο, «ἀφοῦ ἔτσι κάνουν ὅλοι». Ἀπό ἕνα σημεῖο καί μετὰ ἡ κατάσταση ἐξέφυγε ἀπό τόν ἐλεγχό τοῦ συντονιστή, πού διέκοψε κι αὐτός κάμποσες φορές τοὺς διακοπτόμενους ἀλλ' οὐδέποτε τοὺς διακόπτοντες, καί ἔδωσε τήν ἐντύπωση ὅτι τό θέμα τόν ξεπερνοῦσε ἀλλά καί ὅτι κατεχόταν ἀπό φόβο μήπως ἡ συζήτηση ἀγγίξει «ἀπαγορευμένες περιοχές» πού δέν εἶχαν προβλεφτεῖ —ἄλλωστε τήν ἐσταμάτησε πολύ νωρίτερα ἀπ' ὅσο εἶχε ἀνακοινω-

θεῖ στοὺς συνομιλητές, προκαλώντας μάλιστα τήν ἀπορία τοῦ κ. Κριαρᾶ.

Ἐτσι μιά ὀρισμένη ὀξυφωνία, πού δέν ἦταν θυμώδης πρωτογενῶς, ἀλλά κυρίως ἀπότοκη τῶν συνθηκῶν τῆς συζήτησης, θά μπορούσε νά εἶχε ἀποφευχθεῖ καί τὰ πράγματα νά κυλήσουν πῶς ὀμαλὰ. Καί ἔτσι ὁμως πού δόθηκαν, συζήτηση καί ταινία στάθηκαν ἀρκετά χρήσιμες γιὰ τὴν συνέβαλαν στό νά βγοῦμε ἀπό κάποιο μούδιασμα καί νά συνειδητοποιήσουμε ὅτι ὑπάρχει πάντα πρόβλημα γλωσσοεκπαιδευτικό καί μάλιστα ὀξύτερο παρά ποτέ.

Φύση καί ἔκταση τῶν «λαθῶν»

Αὐτά ἐπὶ τῆς διαδικασίας. Ἐπὶ τῆς οὐσίας, ὁ συντάκτης αὐτῶν τῶν γραμμῶν δέν μπορεῖ νά εἶναι τρίτος καί οὐδέτερος. Ὑποστηρίζει ἀπὸ χρόνια ὀρισμένες ἀποψεις, ἀντιφερόμενες πρὸς αὐτές τῶν ὀρθόδοξων δημοτικιστῶν, καί θά ἤθελε μ' αὐτό του τό σημείωμα νά παρέμβει σύντομα σέ κάποια σημεία τῆς συζήτησης. Α. Ἀναφέρθηκαν σ' αὐτήν ὀρισμένα δείγματα τῆς γλωσσικῆς ἀθλιότητος πού χαρακτηρίζει τήν σημερινή φάση τῆς νεοελληνικῆς: *πιθανότητες ἀσθενῆς βροχῆς, σέ δέχτηκα ἄμεσα, ἡ Μακεδόνα γυναίκα, τῆς πράκτορας, λίαν ἐπιεικᾶ, πιθανά, φαρδεῖα ἐφαρμογή*, κλπ., στά ὁποία θά μπορούσαν νά προστεθοῦν στρεβλώσεις καί παρατονισμοὶ τοῦ τύπου τῶν *κρατικῶν θεάτρων, οἱ βραδεῖς ρυθμοὶ λήψης ἀπόφασης, περί συμφιλίωσης, ὁ ἀναιρεσεῖοντας, κρύο αἷμα* (γιά ψυχραιμία) *δήλωση προτίμησης τοποθέτησης στά σχολεῖα, ἡ κοσμήτορας*, καί ἀπειρες ἄλλες χοντροκοπιές, σολοικισμοὶ καί παρατονισμοὶ πού ἀκοῦμε καθημερινά.

Αὐτά τὰ γλωσσικά γκρανγκινιόλ, ὁ μέν κ. Κριαρᾶς τὰ ἐχαρακτήρισε λάθη ἀπαράδεκτα ἀλλά περιορισμένης ἐκτάσεως, προσθέτοντας ὅτι τό πρόβλημα εἶναι νά κατατοπιστοῦν οἱ ἀκατατόπιστοι ὁ δέ κ. Σπυρόπουλος τὰ ἐπαραλλήλισε μέ τὰ λάθη πού γί-

νονταν παλαιότερα καί στήν κ. θαρεῖν, ὑπονοώντας ὅτι σὺν στοῦν ἕνα *φυσιολογικό* κατὰ κ. ποιο τρόπο ποσοστό λαθῶν μέ φήμερη μάλιστα ὑπαρξῇ.

Ἐδῶ ἡ ἀντίρρησης μας εἶναι ὅτι πλὴν α. Δέν πρόκειται γιά ἔκτακτο περιορισμένη: *ραδιοτηλεοπτικὴ* ἐκφωνητές, *ἐφημερίδες* καί «προοδευτικά» περιοδικά, *συγράμματα καθηγητῶν Παν/μίου* ἀνακοινώσεις καί περιοδικὰ *συλλόγων ἐπιστημονικῶν καί ὀργανώσεων συνδικαλιστικῶν*, *ὁμιλίες ὑπουργῶν, πολιτικῶν καί «πολιτικοποιημένων» φοιτητῶν καί μαθητῶν*, *ἐγγραφα διοικήσεως καί ἐντυπα κομμάτων «πρὸς δευτικῶν»*, ἀλλά καί μεγάλο μέρος διανοουμένων καί ποικίλων *θεραπόντων τῆς γραφίδος*, *χρησιμοποιοῦν γλώσσα* πού βρίθεται ἀπό στρεβλές διατυπώσεις καί παρατονισμούς, βαρβαρισμούς καὶ ἀκαλαισθησίες. Καί οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, λόγω ἀκριβῶς τῆς θέσεως καί τοῦ λειτουργήματός τους, ἔχουν τὴ δυνατότητα νά ἐπιηρεάζουν ἑκατομύρια Ἑλλήνων. Διότι ὅταν π.χ., ἀνακοινώνοντας ἀποτελέσματα *εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων*, οἱ ἐκφωνητές βομβαρδίζουν ἐπὶ τετράωρο τὴν ἀκοή μας *μέ πρῶτος ἐπιτυχόντας καί τελευταίου ἐπιτυχόντα* (ΥΕΝΕΔ, 7.10.82) ὅταν τό ἀεροπλάνο *Νά φύγουν ἄμεσα οἱ ξένες βάσεις* μένει ἐπὶ μῆνες ἀναρτημένο μέχρις ὅτου τό κουρελιάσει ὁ ἄνεμος —σίγουρα αὐτὰ ἐπιδρῶν στο γυναικότερο γλωσσικό αἶσθημα καί ἐπιφέρουν σύγχυση καί φθορά. Καί ἔπειτα, στή γλώσσα οὐδὲν μονιμότερον τοῦ προσωρινοῦ, διότι ἡ συχνὴ ἐπανάληψη ἰδρύει ἐξαρτήσεις καί παγώνει καταστάσεις, ἐνῶ στήν καλύτερη περίπτωση ἀφήνει ἱχνη βαθιά —καί ἀκούγοντας μερικές χιλιάδες φορές ἀπὸ δημοσιογράφους καί ἐκφωνητές, γιά *τρόπους λήψης ἀπόφασης καί περί χρήσης*, θά καταλήξουμε ὅλοι σιγά σιγά (καί ἰδιαίτερα οἱ νεώτεροι) νά μιλάμε μιά τέτοια γλώσσα. β. Τὰ λάθη αὐτά δέν ὀφείλονται σέ ἀτελή γνώση τῆς γλώσσας, δέν εἶναι λάθη ἀγνοίας, πού λίγο πολύ ὅλοι εἶναι δυνατόν νά κάνουμε (καί πρῶτος ἴσως ὁ συντάκτης αὐτῶν τῶν γραμμῶν) καί πού ἐνδημοῦν σέ ὅλες τίς γλώσσες τοῦ κόσμου, προκαλώντας κατὰ καιροὺς τίς διαμαρτυρίες τῶν γλωσσολόγων —καί κακῶς ἐπαραλληλίστηκαν μ' ἐκεῖνα πού γίνονταν στήν κ. θαρεῖν (ὁ ὑποβάλλας), καί πού ἦταν ὀντως λάθη ἀγνοίας καί κακῆς διδασχῆς. Τὰ γλωσσικά βαρβαρισμοὶ γιὰ τὰ ὁποία γίνεται λόγος ἐδῶ ἀποτελοῦν «λάθη» ἐσκεμμένα, ὀφειλόμενα σέ γλωσσολογικὸ φανατισμό καί δογματικὴ στενοκεφαλία, σέ φετιχιστικὴ προσήλωση στὸν τύπο ἐνός μονοκόμματου γραμματικοῦ ἰδεώδους καί στήν ἀρχὴ τῆς μονολιθικῆς ὁμοιογένειας, πού παίρνει πλέον χαρακτήρα ψυχαναγκαστικῆς ἰδεολογικῆς. Διότι ἡ ἐκφωνήτρια πού λέει *πιθανότητες*

νῆς βροχῆς δέν ἀγνοεῖ βέ-
τόν τύπο ἀσθενούς, ἀλλά τό
ἔμπροθετα γιά νά ἐξοβελί-
ῃ λόγια μορφολογία καί νά
πεί μιά ὑποτιθέμενη «γλώσ-
σῃ λαοῦ».

ν τὰ «λάθη» αὐτά ὀφείλον-
μόνο σέ κατάρτιση ἀνεπαρ-
τό πρόβλημα θά ἦταν σχετι-
πλό καί θά λυνόταν πράγμα-
μιά σωστή ἐνημέρωση. Ἀλ-
αθῶς ὀφείλονται σέ ἰδεολο-
καί βαθύτερη ψυχική ἐμπλο-
τό πρόβλημα εἶναι πολύ πιό
πλοκο, γιατί πρόκειται γιά
ἐχέτευση ψυχικῶν φορτίων
περιεστραμμένες καταστά-
ψυχικές, πού συσκοτίζουν τή
εἶδη καί θολώνουν τήν κρί-
πράγμα πού μεταθέτει τό ζή-
α σέ ἄλλες περιοχές καί ἀ-
εἰ μάλλον ὁμαδική ψυχανά-
η, ἂν ἦταν δυνατή, καί ὄχι ἀ-
ἐνημέρωση ἐπὶ τῶν γραμμα-
ὦν κανόνων.

ὁτό δέ μπόρεσαν ἀκόμα νά
καταλάβουν οἱ ὀρθόδοξοι δη-
ικιστές, πού βέβαια, παρόλο
συρρικνωτισμό τους δέν ἐγ-
νουν ἓνα τέτοιο ἰδίωμα στρε-
ι. Ὅπως δέν μποροῦν νά κα-
άβουν πῶς εἶναι οἱ πρῶτοι ὑ-
θυνοί γι' αὐτό, γιατί τὰ «λά-
πού κ' οἱ ἴδιοι καταγγέλλουν
λέσφορα, ἀπορρέουν μοιραῖα
τὴν παρανοϊκή (προκειμένου
γλώσσα πολύμορφη σάν τή
ἡ μας) ἀρχή τῆς μονολιθικό-
ος πού αὐτοὶ θέλουν νά ἐπιβά-
ον' ἀπορρέουν ἀπό τήν τεχνική
ἐξομοίωσης τῶν ἀνομοίων,
ὁ τόν ὁδοστρωτήρα τῆς δημο-
ιστικῆς μονοτυπίας, πού κα-
ται νά ἰσοπεδώσει σπασμωδι-
τὴν γόνιμη ἑτερογένεια καί τίς
μιουργικές «ἀνωμαλίες» οἱ ὁ-
ιες ἀνέκαθεν ἐχαρακτήριζαν
ἐλληνική, γιά νά τήν βάλει
ὦν νάρθηκα μιᾶς μονογενετι-
ς ὁμοιομορφίας. Τά «λάθη» ἀ-
ρρέουν ἀπό τό ἴδιο τό αἶτημα
μονοτυπίας, πού ἐπιδιώκει
ῶσσα μονοπαγὴ καί τετραγω-
μένη, καί στειρώνει τήν νεοελ-
νική θέλοντας νά τήν ἀποστει-
σει ἀπό τήν λογία συνιστώσα
ς.

Ὅταν λ.χ. ὁ Τριανταφυλλίδης
οτείνει συναιρεμένος, ἀφαιρε-
νος καί Νέα Διαθήκη ἀντί γιά
ινῇ· ὅταν ὁ Δ. Γληνός γράφει
ἡ ρέματα πνεματικά καί ἀμφιτα-
ντεψη τῶν δημοτικιστῶν· ὁ-
ν στίς «Ὁδηγίες γιά τήν καλή
ήση τῆς δημοτικῆς» (Μέλισσα,
63) οἱ Παπανοῦτσος καί Θρ.
αύρου συνιστοῦν νά γράφουμε
λοϊκός ἀντί ἀφελής, κοσμαγά-
τος ἀντί δημοφιλής, καθαρός
ιστερος ἢ ξεκάθαρος ἀντί σα-
ίς, ντόμπρος ἢ ἀδόλος ἀντί εἰλι-
νής, διότι εἶναι ἀσυμμόρφωτα
πτόκλιτα, καί νά λέμε ἰσχή-
χῆς, ἀντί ἰσχὺς-ἰσχῦος· ὅταν ὁ
Κριαρᾶς προτείνει ἀποκλει-
τικά ἀρρωστος ἀντί ἀσθενής,
ερνώ ἀντί διαβαίνω καί προγρά-
ρητὰ τήν λέξη προσχωσιγε-
ίς καί τίς προθέσεις ἐκ, διά, ἐπί,
πό, κλπ., ἐνῶ συνιστᾷ τήν ὅσο

τό δυνατόν ἐλαχιστότερη χρήση
τοῦ ζωντανότατου ὁποῖος, ὡς λέ-
ξεως «ἀρχαϊστικῆς» (σά νά μὴν
ἦταν «ἀρχαϊστικές» οἱ λέξεις οὐ-
ρανός, ἐλευθερία καί λαός)· ὅταν
ὁ κ. Τσοπανάκης συνιστᾷ τῆς
συγγραφῆς καί ὁ κ. Μεσεβρινός
τῆς συγγραφῆς, ἐνῶ ὁ κ. Φόρης
προγράφει τὰ προκειμένου νά, δε-
δομένου ὅτι, πρόκειται νά κλπ.
—τότε δέν πρέπει νά ἐκπλήσσον-
ται ἐπειδὴ ἡ κηρυσσόμενη ἀπ'
αὐτοὺς μορφολογική καί λεξιλο-
γική συρρίκνωση ἐν ὅψει μονοτυ-
πίας καθολικῆς, ἄγεται σέ μορ-
φές παροξυσμοῦ καί ξεφεύγει ἀ-
πό τόν ἐλεγχο τους, ὅταν οἱ πολι-
τικές πλέον ἐμπροσθοφυλακές
τῶν ζηλωτῶν, ἐνωτιζόμενες τό
αἶτημα τῆς μονοσύστατης ἐκδο-
χῆς καί τήν τεχνική τῆς ἐξομοίω-
σης τῶν ἀνομοίων, ἐννοοῦν νά ὑ-
παγάγουν ταχύτατα καί ὀλοκλη-
ρωτικά τήν σύνολη γλώσσα στήν
ὀρθοπεδική συσκευή πού οἱ ὀρθό-
δοξοὶ δημοτικιστές ἔχουν ἐκπο-
νήσει. Δεδομένου δέ ὅτι ἡ λογία
δομή τῆς γλώσσας εἶναι μέσα
τους ἀνελέητα ζωντανή, τῆς προ-
σθέτουν ἀπλῶς ἀλλὰ μονομανῶς
τὴν δημοτικιστική μορφολογία
καί παράγουν δημοτική καθα-
ρευουσιάνικη, ἰδίωμα βαρβαρό-
πλαστο καί συνονθυλευματικό.
Καί καθὼς τό θέμα ἔχει καταχρη-
στικά συνυφανθεῖ μέ πολιτικές ἐ-
πιλογές καί μύθους ἰδεολογι-
κούς μέσα σέ κλίμα, λιπαροῦ
λαϊκισμοῦ, καί ὁ ἀγώνας δίνεται
στό ὄνομα ἐνός παρελθοντικοῦ,
μυθικοῦ καί ἀνεύρετου «λαοῦ»,
μιᾶς ἐντελῶς ἀδιευκρίνιστης
«προόδου» καί μιᾶς πλασματικά
καί πανελλαδικά ὁμοιογενοποιη-
μένης «μητρικῆς» (μεγεθῶν ἀφη-
ρημένων καί ἀνερευνητῶν, φετίχ
φορτισμένων μαγικά, ἀπαξ διά
παντός καταξιομένων καί ἐσαεὶ
ἀξιοδοτικῶν) —τό πράγμα παίρ-
νει τροπὴ λαθραίου ὀλοκληρωτι-
σμοῦ πού εἶναι τέτοιος καί ὡς
τρόπος καί ὡς περιεχόμενο καί
στόχος.

Ὡς περιεχόμενο καί στόχος,
διότι ἐπιδιώκει ἐνότητα στιβαρῇ
γύρω ἀπὸ μία γραμματική ἀρχή
καί καταργεῖ μανιχαϊστικά ἀπο-
χρώσεις, ἑτερογένεια καί διαφο-
ρές, πρεσβεύοντας λύση ὀλική
καί τελική. Ὡς τρόπος, λόγω τῆς
διάχυτης τρομοκρατίας πού ἀ-
σκεῖ ὁ περιρρέων φανατισμός: ἀ-
πό τίς ρητές διακηρύξεις τοῦ δη-
μοτικιστικοῦ γλωσσασμυνορι-
σμοῦ καί τούς «ἀνασυντάκτες»
τῆς τηλεόρασης πού «ἐνοποιοῦν»
τὴν γλώσσα τῶν δελτίων· ἀπὸ
τὴν φιλικὴ παρατήρηση τῶν «συ-
νειδητοποιημένων» συναδέλφων
στό γραφεῖο καί τὴν «συμβουλευ-
τική» ἢ ἐπιτακτικὴ ὑπόδειξη τοῦ
προϊσταμένου· ἀπὸ τὴν γενικὴ αἰ-
σθηση πολιτικοῦ καθήκοντος ἀ-
πέναντι στὸν «Λαό» ὡς τὴν εἰδι-
κότερη αἴσθηση πίστεως καί ὑ-
πακοῆς στό κόμμα, τὴν παράτα-
ξη ἢ τό «κίνημα» —διαμορφώ-
νεται κλίμα ὑφέρποντος ψυχα-
ναγκασμοῦ καί μετεωριζόμενης
τρομοκρατίας, πού ὑποβάλλει
στά ἄτομα (καί ἰδιαίτερα στοὺς

ἐπιστήμονες) τόν παράλογο φό-
βο, ὁ ὁποῖος πλέον παίρνει δια-
στάσεις φοβικές, μήπως θεωρη-
θοῦν «ἀντιδραστικοί» ἂν ἀντλή-
σουν ἀπὸ ὅλα τὰ κοιτάσματα τῆς
νεοελληνικῆς καί μιλήσουν
γλώσσα «μεικτὴ» καί αὐθόρμη-
τη, καί τὰ ὀδηγεῖ σέ περαιτέρω
αὐτοτρομοκρατία καί αὐτολο-
γοκρισία, καί φυσικά σέ γλώσσα
διαμελισμένη καί ἐλλειμματική.

Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ τρο-
μακτικὴ ψυχικὴ ἐμπλοκή, ἀγκύ-
λωση ἀληθινή πού ἀγγίζει πλέον
τά ὅρια τῆς κλινικῆς περιπτώσε-
ως, ἀπέναντι στήν κατάληξη -ης
(δύναμης) τῶν θηλυκῶν τριτοκλί-
των, ἡ ὁποία, κατὰ ἓναν διά-
στροφο καί ἀδικαιολόγητο τρό-
πο συνυφαίνεται μέ στάση «προ-
οδευτική», φιλολαϊκὴ κλπ., ἐνῶ
ἡ κατάληξη -εως (δυνάμεως),
πού ὑπῆρξε ἄλλωστε καί ἡ πιό
συχνὴ καί στρωτὴ, ἀποβαίνει, ἐ-
ξίσου καταχρηστικά καί παρά-
λογα, σῆμα κατατεθέν τῆς πολι-
τικῆς καί πολιτιστικῆς «ἀντιδρα-
στικότητος».

Πρόκειται δηλαδή γιά γνήσια
περίπτωση ψευδοῦς συνειδήσε-
ως, αὐθεντικό δεῖγμα κυριαρχίας
τῶν ἱρρασιοναλιστικῶν δυνάμε-
ων σέ κλίμακα συλλογικῆ, τύ-
φλωση ὁμαδική καί ὑστερία,
πού, τηρουμένων ὀρισμένων ἀνα-
λογιῶν, θυμίζουν ἄλλες ὑστερίες
καί τυφλώσεις ὁμαδικές στή νεώ-
τερη ἱστορία τῶν λαῶν.

Ἡ ἀρχαία καί ἡ νέα

Ὁ κ. Κριαρᾶς, ὑποχρεωμένος
νά παραδεχτεῖ ὅτι στή σημερινή
γλώσσα οἱ 18 λέξεις στίς 20 ἐπλά-
σθηκαν ἀπὸ τὴν λογία γλωσσική
παράδοση, ἀνέλαβε τό ἄχαρο ἔρ-
γο νά ὑποστηρίξει ὅτι οἱ σημερι-
νοὶ ὀρθόδοξοὶ δημοτικιστές δέν
θέλουν νά ἀποκόψουν τὴν μία ἀ-
πὸ τὴν ἄλλη, τὴ στιγμὴ πού, ὁ-
πως εἶδαμε δειγματοληπτικά πα-
ραπάνω, προσπαθοῦν νά ἀπο-
στειώσουν τὴν ὀργανικά λογίο-
μεικτη νεοελληνικὴ ἀπὸ τὰ λόγια
στοιχεῖα τῆς, ἀκόμα καί τὰ πιό
ζωντανά.

Ὁ κ. Ἡ. Σπυρόπουλος, ἀπὸ τὴ
μεριά του, ὑποχρεωμένος κι αὐ-
τός νά παραδεχτεῖ τὴν μεγάλη
σημασία τῆς ἀρχαίας γλώσσας
ὡς ρίζας καί προϋποθέσεως γιά
τὴν εἰς βάθος οἰκείωση τῆς σύγ-
χρονης, ἀνέλαβε τόν ἄχαρο ρόλο
νά ὑποστηρίξει πῶς ἡ ἀρχαία δέν
παραγκωνίζεται στήν μέση ἐκ-
παίδευση, πράγμα βέβαια ὑπέ-
ρογκο, διότι ὅλοι ξέρουμε ὅτι
σφαγιάζεται κυριολεκτικά. Καί
σφαγιάζεται τριπλά: α. Μέ τὴν
συστηματικὴ καλλιέργεια τοῦ
πνεύματος ὅτι εἶναι ἄσκοπο καί
περιττό νά σπαταλῶνται χρόνος
καί δυνάμεις γιά μιὰ «γλώσσα νε-
κρὴ» β. Μέ τὸν ἀσφυκτικὸ περιο-
ρισμὸ τῶν τάξεων καί ὥρων δι-
δασκαλίας, πού ἰσοδυναμεῖ μέ
κατάργησή της (ἀντί δηλαδή νά
ἀλλάξει ὁ τρόπος διδασκαλίας,
καταργήθηκε ἀπλῶς τό πρόβλη-
μα)· καί γ. Μέ τὴν ἐξαφάνιση κά-
θε λογιόσχημάτιστου καί ἀρχαίό-

τροπου στοιχείου. Τὰ ὕψιλον, ἐ-
ψιλον καί ὀμικρον, στά ἀλφαβη-
τάρια γίνονται ὕψιλο, ἐψιλο καί
ὀμικρο, οἱ χερσόνησοι, χερσόνη-
σες, οἱ ΗΠΑ, ΕΠΑ κλπ. Ἀκόμα
καί σέ κείμενα ἀρχαιογνωσίας
(ἀρχαία ἱστορία, μυθολογία), κά-
θε στοιχεῖο πού θυμίζει τό ἦθος
τῆς ἀρχαίας γλώσσας παραμερί-
ζεται συστηματικά: τό γῆν καί ὕ-
δωρ γίνεται γῆ καί νερό, ἐνῶ τὰ ὀ-
νόματα τῶν ἀρχαίων παραμορ-
φώνονται κυριολεκτικά γιά νά μή
θυμίζουν καθόλου λόγο ἀρχαῖο:
Δράκοντας, Σόλωνας, Φαέθον-
τας, Ἀτλαντας, τὴ στιγμὴ πού
πρόκειται γιά ὀνόματα προσώ-
πων —ἱστορικῶν ἢ μυθολογι-
κῶν— ἀπολύτως ὀρισμένων καί
μοναδικῶν, καί συνεπῶς οὐδέπο-
τε ὑπῆρξαν ὡς Δράκοντας, Φαέ-
θοντας, Ἀτλαντας κλπ. (πού εἶ-
ναι μόνο προϊόντα νοσηροῦ φα-
νατισμοῦ), ἀλλὰ ὡς Δράκων,
Φαέθων καί Ἀτλας, γιατί αὐτό
εἶναι τό ὄνομά τους καί δέν ἔχου-
με δικαίωμα νά τό ἀλλάξουμε.

Γι' αὐτά δέν ἐμίλησε ὁ σύμβου-
λος τοῦ ΚΕΜΕ. Ἐκανε ὁμως δύο
παραλληλισμούς πού εἶναι ἀπο-
καλυπτικοί τῆς νοοτροπίας καί
τῶν προθέσεων. Πρῶτον, παρο-
μοίασε τό δικό μας γλωσσικὸ ζή-
τημα μέ τό γλωσσικὸ πρόβλημα
τῆς Εὐρώπης, παραγνωρίζοντας
ὅτι ἡ λατινικὴ εἶχε ἀποβεῖ ἓνα εἶ-
δος εὐρωπαϊκῆς κοινῆς πού κα-
ταπίεζε τίς ἐθνικὲς γλώσσες
(γαλλικὴ, ἰταλικὴ, γερμανικὴ
κτλ.), ἐνῶ σέ μᾶς, λογία καί δη-
μῶδης ὑπῆρξαν δύο διαφορετι-
κὲς μορφές τῆς ἴδιας γλώσσας,
μέ ἀρκετές βέβαια διαφορές ἀλ-
λά καί μέ εὐρεία κοινότητα φω-
νητικῆ, λεξιλογικῆ καί τρόπων
γραμματικῶν. Καί δεύτερον, ἀ-
ναφέροντας τό πείραμα τοῦ Πα-
βλόφ μέ τὸν σκύλο πού τρελαίνε-
ται μπροστά στήν ταυτοχρονία
μηνυμάτων ἀντιφατικῶν, ἀντι-
παρέθεσε, ὡς ἀντίθετες, ἀντιφε-
ρόμενες καί ἀντιφατικὲς, τίς δύο
μορφές τῆς γλώσσας μας, ξε-
χνώντας ὅτι ἐδῶ δέν πρόκειται ὁ-
πως στό πείραμα τοῦ Παβλόφ,
γιά μηνύματα συγκρουόμενα, ἀλ-
λά γιά διαφορετικούς τρόπους
εκφράσεως τοῦ ἴδιου μηνύματος
ἢ σηματομένου (ἄρτος-ψωμὶ
—ἄλλωστε, ἂν τό παράδειγμα ἦ-
ταν σωστό, κάθε παιδί πού μα-
θαίνει μιὰ πραγματικὰ ξένη
γλώσσα, θά κινδύνευε ἀπὸ σχιζο-
φρένεια)— καί γενικά ὑποβάλλει
τὴν ἰδέα πῶς στήν ἀρχαία γλώσ-
σα προσερχόμαστε σάν σέ γλώσ-
σα ξένη, περίπου ὅπως προσερ-
χόμαστε στήν γερμανικὴ, ἐνῶ ἐξ
ἄλλου ὑποστηρίζει πῶς ἡ νεοελ-
ληνικὴ θά πρέπει νά γίνῃ καθα-
ρόγραμμα καί μονοσύστατη γιά
νά μποροῦν συν τοῖς ἄλλοις νά
τὴν μαθαίνουν εὐκολότερα οἱ ξέ-
νοι.

Καί μόνο ἀπ' αὐτά τὰ λίγα συ-
νάγεται ὅτι, παρ' ὅλες τίς διακη-
ρύξεις τῶν μεταρρυθμιστῶν τοῦ
ΚΕΜΕ περὶ σεβασμοῦ πρὸς τὴν
παράδοση τῆς γλώσσας καί τὴν

γλώσσα της παράδοσης, ή γλωσσική τους πολιτική είναι πολιτική άπορφανισμού και άμνησίας ιστορικής.

Καί βέβαια, τό πνεύμα του ἀχαλίνωτου χρησιμοθηρικού έξορθολογισμού, πού χαρακτηρίζει τό σημερινό στάδιο της καπιταλιστικής ανάπτυξης, τείνει νά όρίζει τά πάντα έν πνεύματι άποδοτικότητας και άποτελεσματικότητας πρακτικής και νά καταργεί καθετί τό «περιττό», ένώ ή εκπαίδευση, άπό παιδεία και καλλιέργεια εκπίπτει σέ κατάρτιση επαγγελματική. Όμως, αυτό πού άποτελεί στάση «φυσική» όταν προέρχεται άπό τούς τεχνοκράτες της οικονομίας, είναι άπαράδεκτο όταν προέρχεται άπό ανθρώπους των γραμμάτων, και μάλιστα άπό φιλόλογους κλασικούς, πού θά έπρεπε νά άντιστέκονται στό ρεύμα και όχι νά υπο-

κύπτουν σέ τέτοιες λύσεις εύκολίας.

Πρέπει νά τό καταλάβουμε. Ή νεοελληνική άποτελείται άπό δύο συνιστώσες, τήν λογία και τήν δημώδη, και καμμία άπ' αυτές δέν μπορεί νά διεκδικήσει αυτοτελώς τό σύνολο της γλωσσικής έκφρασης. Ή γλώσσα μας υπήρξε πάντοτε πλούσια και πολύμορφη, «*υπερεκχειλής, άτάσθαλος, άνυπότακτος και δαιμονιώσα*» (Δ. Βερναδάκης), και έχουμε κάθε συμφέρον νά άντλούμε άπ' όλα της τά κοιτάσματα. Κανείς δέν θέλει νά επαναφέρει τήν καθαρεύουσα, αλλά όφείλουμε νά εκμεταλλευτούμε τίς δυνατότητες και τήν συμβολή της. Τά υπόλοιπα άνήκουν στους στενοκέφαλους φανατισμούς των μαινομένων όρθοδοξιών και μόνο καταστροφές μπορούν νά προκαλέσουν. □

«Η γλώσσα σήμερα»

Και κόκαλα έχει και κόκαλα τσακίζει

του Γιάννη Η. Χάρη



Ήπ' έξω μαυροφόρα άπελπισιά,
πικρής σκλαβιάς χειροπιαστό σκοτάδι.
— Ναι, χειροπιαστό!

Με ανοιχτά χαρτιά όλοι, κλειστά αυτιά μερικοί και σφραγισμένο μέτωπο ένας, εκτέθηκαν επί δύο ώρες περίπου οι καλεσμένοι της τηλεοπτικής εκπομπής «Με ανοιχτά χαρτιά» (Δευτέρα 27.2, στην ΕΡΤ 1), Ε. Κριαράς, ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Γ. Μπαμπινιώτης, καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών, Η. Σπυρόπουλος, φιλόλογος, σύμβουλος του ΚΕΜΕ, και Στ. Ράμφος, συγγραφέας.

Θέμα της εκπομπής: «Η γλώσσα σήμερα», και στην αρχή είδαμε την ταινία του Σπύρου Βραχωρίτη, πρώτη μιας σειράς πέντε ομόθεμων ταινιών, με τίτλο «Τα παιδιά του δεκαπεντασύλλαβου» ή «Γλώσσα και ζωή» ταινία με γλωσσικά κ.ά. δρώμενα, στον Βόλο και στα Γιάννενα, με αποσπάσματα λόγων πτωχοπροδρομικών, κοραϊκών κ.ά., συνεντεύξεις κ.ά. πολλά.

Πέρα από τις όποιες κινηματογραφικές αρετές της ταινίας (αρ-

μοδιότητα άλλων), να σταθούμε στη θέση της —γιατί η ταινία είχε θέση— και ιδιαίτερα στο ύφος με το οποίο κυκλοφορούσε η θέση στην ταινία —άρα στο ήθος της ταινίας.

Δειγματοληπτικά:

1. Δημοσιογράφος ρωτά νεαρό φοιτητή: «Τι προτιμάς: Δρόμος Ήρη Βελουχιώτη ή Οδός Ήρη Βελουχιώτου;» Έτσι, Βελουχιώτου! Δεν ρώτησε λ.χ. «Παπαδιαμαντόπουλου ή Παπαδιαμαντοπούλου» ή —το αναλόγως πλαστό— «δρόμος Σκουριώτη ή οδός Σκουριώτου». Η λαθροχειρία, προφανής. Προσθέστε την τρομοκρατία μικροφώνου και κάμερας, και ο νεαρός πέφτει, με ζήλο μάλιστα, στην παγίδα: δεν του αρέσει η καθαρεύουσα, θέλει δημοτική, άρα «δρόμο Ήρη Βελουχιώτη». Και επέμεινε ο δημοσιογράφος, που έπιασε, νόμιζε, λαυράκι, να υπογραμμίζει τη σύγχυση του νεαρού, τη σύγχυση στην οποία τον παρέσυρε η σύγχυση ακριβώς η δική του. Δείγ-

μα: «θέλησα να ερμηνεύσω...» λέει κάποια στιγμή ο νεαρός: «α! να ερμηνεύσω! αυτό που είπες είναι καθαρεύουσα!» τον διακόπτει ο δημοσιογράφος: «το θέμα αυτό καθαυτό...» ψελλίζει ο νεαρός: «αυτό καθαυτό! πάλι καθαρεύουσα μιλάς! αυτό είναι εντελώς καθαρευουσιάνικο!» τον τρομοκρατεί ξανά ο δημοσιογράφος.

2. Ομάδα νέων, σε κάποιο δρώμενο, δυο ταβλαδόροι, σε κάποια άλλη σκηνή, τα μέλη μιας ποδοσφαιρικής ομάδας, σε άλλο πάλι δρώμενο, εκφωνούν παροιμιακές και άλλες στερεότυπες εκφράσεις, αρχαίες ή καθαρεύουσες, όπως: «θαρσείν χρη», «μηδέν άγαν» κ.ά., να μας πουν, άλλη μια φορά, τι, και αντιδικώντας με ποιον;

3. Δύο ηθοποιοί διαβάζουν την εφημερίδα τους και εκφωνούν εναλλάξ λέξεις και φράσεις —καθαρεύουσες ο ένας, δημοτικές ο άλλος. Και ενώ η καθαρεύουσα λέει τα γνωστά δικά της, η δημο-

τική χρεώνεται με κάθε λογής αδόκιμους και βάρβαρους τύπους, τους γνωστούς αδόκιμους και βάρβαρους τύπους που ακούμε και διαβάζουμε κάθε τόσο: *αποδώσανε, του πανεπιστήμιου κ.τ.ό., σωρεία γενικών (το 80% των παραδειγμάτων!): της κρίσης ταυτότητας κτλ., και μαζί λέξεις και φράσεις αργκό, γενικότερα κωδικές: πλασάρουν, δεν πιάνει σήμερα κ.ά.* (Χαρακτηριστική λεπτομέρεια: στο στόμφο του καθαρολόγου ηθοποιού ο «δημοτικιστής» απαντά με εξαιρετική επιθετικότητα και του φτύνει κατάμουτρα και λέξεις όπως *ολότελα και αναμφισβήτητα!*).

4. Δημοσιογράφος ρωτά το «λαό» (κόσμο συγκεντρωμένο σε κάποια εκδήλωση): «εκ πρώτης όψης ή εκ πρώτης όψεως; αντί άλλης απάντησης ή αντι άλλης απαντήσεως; γιατρικής ή ιατρικής;» κ.ά. τέτοια πολλά².

Θα μπορούσε να προσθέσει κανείς και άλλα (και την απορία, γιατί το «χειρόγραφο Σολωμού» λ.χ. διαβάστηκε κομπιαστά και με παρατονισμούς), και όλα μαζί να είναι πάλι περιττά: άλλωστε η αθωότητα του θεατή δοκιμάστηκε σκληρά όταν και η ταινία, από την πρώτη κιόλας σκηνή, άμέσως έπειτα από τους τίτλους, έχασε επιδεικτικά την παρθενιά της: νεαρή ηθοποιός (η Δημοτική!) κουνά μια μακριά βέργα και με ύφος δασκαλίστας μάς κανοναρχεί: «*βασιλιάς αντί του βασιλέας! βασιλιάς αντί του βασιλεύς! βασιλιάς αντί του άναξ! βασιλιάς αντί του ρήγας!*»

Η ταινία, ήταν φανερό από την αρχή, εράμφιζε: όντως, στο τέλος, φωνή Ράμφου («φωνή off»,

στην κινηματογραφική γλώσσα) ηκούσθη, λέγοντος... Τα γνωστά.

Off!

Τέλος, τελοσπάντων, της ταινίας, και ο κ. Β. Νέτας, συντονστής της συζήτησης, δήλωσε ότι αρχίζει η συζήτηση, και δίνει πρώτα το λόγο στον κ. Κριαρά.

Δυστυχώς, ο κ. Κριαράς δεν παρατήρησε πως η συζήτηση είχε ήδη αρχίσει, με το μονόλογο της ταινίας, και τα πολύωρα ραμφίσματα στην οθόνη είχαν δώσει τον τόνο. Πιάστηκε έτσι ο σοφός καθηγητής, θύμα της καλής του πίστης, στην ταινία-δόκανο, και επέμεινε να εκθέσει με νηφαλιότητα τις απόψεις του, ερήμην της φενακισμένης και φενακιστικής αυτής ταινίας (όταν αντιλήφθηκε την παγίδα και όξυνε και τον τόνο του ήταν ίσως αργά: η δημαγωγία της ανθρώπινης φωνής και της μικρής οθόνης είχε κάμει τη δουλειά της και η μάχη των εντυπώσεων είχε δοθεί): Η σημερινή κακοδαιμονία, οπωσδήποτε όχι μεγαλύτερη από άλλοτε, μπορεί να αντιμετωπιστεί ρυθμιστικά, ως τεχνικό, ως ένα βαθμό, πρόβλημα, και τελικά πρόβλημα εκπαιδευτικό. Σήμερα καλούνται να μιλήσουν, να γράψουν, ακόμη και να διδάξουν τη δημοτική άνθρωποι που ποτέ δεν τη διδάχτηκαν: βρισκόμαστε σε φάση μεταβατική, χρειάζεται σύνεση και προβληματισμός, κι όχι κινδυνολογία και πανικός.

Μιλούσε όμως αλλού, σε άλλη συζήτηση και με άλλους συζητητές.

«Αποκόβεστε από την παράδοση, χάνετε τη συνέχεια, περιφρονείτε τις ρίζες: πού 'ν' τα αρχαία στο σχολείο; αυτό είναι το έγκλημα του δημοτικισμού (= πόρισμα), του Σολωμού (= επεξήγηση)», τη ρομφαία του ο κ. Ράμφος, οξύθυμος οικοδεσπότης στη δική του συζήτηση, που 'χε προλάβει να την ορίσει μέσω της ταινίας του Βραχωρίτη.

Σε α' πληθυντικό πρόσωπο ο κ. Μπαμπινιώτης συνόριζε και εξηγούσε κάθε φορά τα όσα άναρθρα χειρονομούσε ο ζηλωτής: «ο κ. Ράμφος και εγώ, και πολλοί άλλοι ακόμη, πιστεύουμε ότι... θεωρούμε ότι...» κτλ. Π.χ. ότι «το να διδάσκονται τα αρχαία τόσες μόνο ώρες, ή και καθόλου, έχει οδηγήσει... θα οδηγήσει...» Και λοιπά.

Θεία χειρ μάς εγλίτωσε από την κολοκυθιά, «σαν πόσες ώρες θέλετε αρχαία» —μολονότι αυτό θα ήταν μια μορφή συζήτησης.

Εξακολούθησε ο κ. Ράμφος, οργίλος και δογματικός όσο κανένας άλλος (βεβαίως, γιατί ο κ. Ράμφος εκ θεού λαλεί, μας τα 'χει πει πολλές φορές, και έχω τρίτο μάτι ανοιχτό και είδε και ο ίδεν), εξακολούθησε να μαλώνει τον κ. Κριαρά, ο οποίος διέκοπτε τον κ. Μπαμπινιώτη, ο οποίος χαλούσε τον ύπνο του κ. Σπυρόπουλου —ο οποίος κ. Σπυρόπουλος εκόμιζε την Επανάσταση του

ΕΜΕ κοιμίζοντας τις όποιες ανησυχίες.

Και εσχατολογούσε ο κ. Ράμφος και αποκάλυπτε, αφού προηγουμένως αποκαλυπτόταν στους ογίους και «τους προσκυνού-ε», γιατί «αυτοί κατασκεύασαν 0.000 λέξεις και χάρη σ' αυτούς **πάρχει η οικογένεια, η ένεση, η φημερίδα, και το καταπληκτικό τοδήλατο, και οι δημοσιογράφοι —εσείς, κ. Νέτα».** («Ο κ. Ράμφος και εγώ, και πολλοί άλλοι ακόμη, πιστεύουμε ότι...» μετέφραζε κόσμιο ο κ. Μπαμπινιώτης). Και κουνούσε τα χέρια ψηλά, «**μαζί μιλάμε, χωρίς καταλαβαίνουμε**» ο κ. Ράμφος, «και παλιά οι εφημερίδες, εκτός από την πρώτη σελίδα, γράφονταν όλες στη δημοτική, και σε λαμπρή δημοτική» ο κ. Ράμφος στον κ. Νέτα, που τόλμησε να παρατηρήσει ότι σε μια μέρα κλήθηκαν όλοι να γράψουν δημοτική «ενώ τώρα: **συνεπά, σαφά, των μάγιστρων, της πράκτορας κ.ά.**» άστραψε ο κ. Ράμφος, «τέτοια μας λέει το κράτος, και η τηλεόραση, δηλαδή το κράτος, και το σύγγραμμα ιστολογίας, δηλαδή η εκπαίδευση» βρόντηξε ο κ. Ράμφος, «**πρωτάκουστα όλα αυτά!**» («Ο κ. Ράμφος και εγώ, και πολλοί άλλοι ακόμη, θεωρούμε ότι...» επεξηγούσε πατρικός ο κ. Μπαμπινιώτης.)

Αλλά ο κ. Ράμφος, που δεν είναι σημερινός έφηβος, θα θυμάται ότι με τέτοια κι άλλα τόσα γε-

λούσαμε πάντα και τα αλιεύαμε πάλι από το λόγο του κράτους και της εκπαίδευσης —ξανανοίξετε τα παλιά σας βιβλία, της Φιλοσοφικής, κ. Ράμφο· η Ιστολογία μάς μάρανε;

Όμως, η λαθροχειρία της λαθροχειρίας.

Εδώ υπήρξε η μόνη εύστοχη παρέμβαση του κ. Σπυρόπουλου, που αντιχάρισε στον κ. Ράμφο φράσεις όπως «ο υποβάλλας», των «απωλεσθέντων ευκαιριών» κ.ά., του θύμισε τον προδικτατορικό πόλεμο *Εστίας* και *Καθημερινής*, που κονταροχτυπιόνταν μετρώντας η μια τους σολοκισμούς της άλλης (θυμίζουμε κι εμείς τον ανεξάντλητο Ρένο των *Νέων Ελληνικών*) κτλ.

Ενδιαμέσως ο κ. Γιομπαζολιάς μετέφερε στον κ. Νέτα απορίες των τηλεθεατών, που παρακολουθούσαν την εξέλιξη της συζήτησης («ή συζητήσεως; τι θέλετε;» ρώτησε ο κ. Γιομπαζολιάς) των κυρίων Κριαρά και Μπαμπινιώτη, «σαν ακαδημαϊκών δασκάλων» (είπε και ξανάπε ο κ. Γιομπαζολιάς):

«Μήπως φταίει το μονοτονικό;³ μήπως η καθιέρωση της δημοτικής αντί για την απλή καθαρεύουσα; μήπως...» κτλ.

Όχι, και πάλι όχι, συμφώνησαν όλοι: όλοι με τη δημοτική: και ο κ. Μπαμπινιώτης πια, με την «Κοινή Νέα Ελληνική» του, την «πέρα (sic) της καθαρευούσης και της δημοτικής», και ο κ.

Ράμφος, που τόσην ώρα επάλευε, Αυτός και ο Δημοτικισμός.

Όχι, φταίει ο Σολωμός, ήχησε ο κ. Ράμφος: «ο Σολωμός που μίλησε για διγλωσσία και έστρεψε τον ρουν τον ομαλό της γλώσσας... και...» «Κι όσο δεν διδάσκονται σχολείο τα αρχαία, μόνη λύση είναι το Κρυφό Σχολείο».

Εδώ ας τελειώσουμε· φταίμε πια εμείς.

Κάθισα την επομένη της συζήτησης να γράψω αυτές τις γραμμές. Το ραδιόφωνο έπαιζε και το αυτί μου έπιασε τη φωνή κάποιας υπευθύνου της εκπομπής «Μέρα μεσημέρι»:

«Γιατί να σκουπίσουμε, μαζί με κάθε ψήγμα καθαρεύουσας, μαζί με τα απαρέμφατα, που πρέπει βέβαια να φύγουν, γιατί να σκουπίσουμε και τον Όμηρο, που είναι ολοζώντανος στη γλώσσα τη σημερινή, της πόλης, αλλά και στη γλώσσα του αγρότη...».

Ας σκουπίσουμε τα χέρια μας καλύτερα, κι ας φτύσουμε στον κόρφο μας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Να μας πουν, φαντάζομαι, τα αυτονόητα, ότι τα πολύτιμα αυτά απολιθώματα πρέπει να επιζήσουν, και όχι, ελπίζω, τα όσα αφελή —αλλά και επικίνδυνα στην κατ' αναλογία εφαρμογή τους— βρήκε να παρατηρήσει και να συμπεράνει ο κ. Σπύρος Αλεξίου (*Καθημερινή* 1.3), απαντώντας σε πρό-

ταση ακροατών της εκπομπής να «τροποποιηθεί» και η γλώσσα της εκκλησίας: «Η γλώσσα της εκκλησίας είναι και γίνεται κατά τις λειτουργίες κτήμα του λαού. Απόδειξη οι (sic) χιλιάδες αποφθέγματα από το Ευαγγέλιο, την Παλαιά Διαθήκη και την Υμνωδία που έχει περάσει ο λαός στον καθημερινό του λόγο. Και μάλιστα τα κρατάει ατόφια και αμόλευτα και τα λέει όταν πρέπει και εκεί που πρέπει (...): Κύριε ελέησον, Γης Μαδιάμ, Σόδομα και Γόμορα, το καταπέτασμα του ουρανού (sic), νίπτω τας χείρας, (...) και αμέτρητα άλλα. Όλα αυτά λοιπόν, που με επιτυχία χρησιμοποιεί ο λαός και τα έχει πάρει από το λόγο της εκκλησίας, μαρτυράνε πως εκείνη τη γλώσσα την καταλαβαίνει, τη νιώθει, γιατί ζει μαζί της...»!

2. Ο φετιχισμός της «συνέχειας» διαπρέπει και εδώ και δείχνει με ζήλο ιερό τις ρίζες του· περιττό να υπογραμμίσουμε εμείς τις στενές αναλογίες με το ήθος της παλαιότητας διαμάχης ανάμεσα στην καθαρεύουσα και τη δημοτική, όταν οι καθαρολόγοι αντιπαρέτασαν στην αρχαία μαλλιαρισμούς, συχνότατα κατασκευασμένους («Παλιοκουβέντας» κ.ά.). Έτσι και τώρα, στην καθαρεύουσα, ή στα αρχαία, αντιπαρατάσσονται τύποι πλαστοί (πλαστοί έστω από «δημοτικιστές» και εν ονόματι της δημοτικής), τους οποίους βαφτίζουν Δημοτική. —Ας κρατηθεί η υποσημείωση αυτή· θα μας χρειαστεί και παρακάτω, όπου θα ανταμώσουμε την ανάλογη επιχειρηματολογία του κ. Ράμφου.

3. Στην ταινία του κ. Βραχωρίτη οι υπότιτλοι ήταν άτονοι: «Λυκείο Αγρίας (Αγρίας!) Βολου», «Αντώνιος Θαβώρης (Θά-βώ-ρης;), καθηγητής γλωσσολογίας...» κτλ.

ΠΑΛΛΑΣ
ΣΥΝΤΑΓΜΑ
29 ΜΑΡΤΙΟΥ ΠΕΜΠΤΗ

ERIC BURDON
... η φωνή των
ANIMALS
and his band

Προώληση
Εισιτηρίων:
ΣΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ
ΔΙΣΚΟΠΩΛΕΙΑ

ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΩΣΗ
HAPPENING PROMOTIONS
HALF NOTE PRODUCTIONS

Η «φανταστική» επιστροφή ενος γλωσσικού δάνειου

του Μεσεβρινου

Ανάμεσα στις πάμπολλες ελληνικές λέξεις, που πέρασαν σε ξένες γλώσσες ως γλωσσικά δάνεια, υπάρχουν μερικές που, ύστερ' απο πολύχρονη «ξενιτία», ξαναγυρίζουν στα πατρία χώματα. Ας θυμηθούμε μόνο το αρχαίο *καρυόφυλλον*, που αφού σταδιοδρόμησε στα λατινικά (με τον τύπο *garofolum*), πέρασε στη βενετική διάλεκτο (*garófolo*), για να επαναπατριστεί με τον τύπο *γαρίφαλο*· ή τη λέξη *άμβυξ*, που στην αραβική έγινε *al-ambik* κι από κει πέρασε στη μεσαιωνική ως *λαμπίκον*, για να φτάσει σε μας με τον τύπο *λαμπίκος*. Φανερό, ότι η περιήγηση των δάνειων αυτών —κάθε δάνειου απο κάθε γλώσσα— στις αλλότριες γλωσσικές επικράτειες σημαδέβεται απο ορισμένες, αναπόφευγες, αλλαγές στη φωνητική, μορφολογική, ή σημασιολογική-τους υπόσταση σε βαθμό που να γίνονται λίγο πολυ αγνώριστα και κάποτε, με την επιστροφή-τους, να προξενούν σύγχυση στην ομαλή λειτουργία της λαλίας.

Απο την ακραία αψηφτική άποψη η περίπτωση του επίθετου *φανταστικός* αψηφά σήμερα ιδιαίτερο ενδιαφέρον και αξίζει να την προσέξουμε. Τα τελευταία μεταπολεμικά χρόνια το επίθετο αψηφά παρουσιάζεται, ιδιαίτερα στο χώρο των μαζικών μέσων επικοινωνίας, με αλλοιωμένη, ξενική, σημασία πλάι πλάι —ή σε αντιπαράθεση— με την παλιά κυριολεξία-του. Το λεξικό εξηγεί, ότι η λέξη σημαίνει «ο αναφερόμενος εις την φαντασίαν, ο δια της φαντασίας συλλαμβανόμενος, — ο υπάρχων μόνον εν τη φαντασίαν, κατα φαντασίαν, φαντασιώδης, ανύπαρκτος, πλασματικός» (Λεξικόν της Ελληνικής γλώσσας, έκδ. «Πρωίας», 1933). Ωστόσο όλο και πιο συχνά συναντούμε στο σημερινό Τύπο φράσεις όπως οι ακόλουθες:

Φανταστικοί πρωταθλητές (εφημ. «Ελευθεροτυπία» Αθ., 13 ζ' 82) με την έννοια «καταπληχτικοί», «εξαιρετικοί» (πολιτικοί ηγέτες),

Ο φανταστικός Έλληνας με τη μουσική στο αίμα-του (τίτλος εφ. «Τα νέα» Λευκωσίας, 31 ε' 83) με την έννοια «υπέροχος», «θαυμάσιος» κτλ.,

φανταστική διακόσμηση με την έννοια «ωραιότατη», «έξοχη», ή τέλος, ο απίστευτος αψηφάς άθλος της δημοσιογραφικής αγγλωσσίας:

«θα μπορούσες να χαρακτηρίσεις την τοπική ομάδα-μας όχι απλα υπέροχη, αλλά (το σωστό: *παρα*) *φανταστική*» (εφ. «Μαχητής του Κιλκίς», 23 θ' 78), όπου το θετικό *φανταστική* γίνεται υπερθετικό του *υπέροχη*. Αφήνουμε το χώρο της διαφήμισης, όπου η αμάθεια και η αφθαιρεσία δεν έχουν χαλινάρι!

Απο ψυχολογική άποψη, η εξήγηση του φαινομένου αψηφά βρίσκεται, βέβαια, στην υπερτροφική νεοελληνική ξενομανία, στην ξυπασία-μας και, όχι λιγότερο, στη γλωσσική απιστία-μας. Απο λεξιλογική άποψη, δεν είναι δύσκολο να διαπιστώσει κανείς, ότι ο «επαναπατρισμός» του ελληνικού δάνειου είναι πλαστός, θα έλεγα «φανταστικός». Δεν ανταποκρίνεται σε καμία πραγματική ανάγκη της νεοελληνικής, ενώ γίνεται με παραπλανητικά και αντιφατικά γραμματικά κριτήρια. Η επιστροφή του «ασώτου» γίνεται με ανάλλαξη την ελληνική μορφή, αλλά με ξένα διαπιστευτήρια, δηλαδή με το αντίστροφο (μεταφορικό) σημασιολογικό περιεχόμενο, που η αλλότρια χρήση του πρόσδωσε. Και ενώ στη γλώσσα της καταγωγής-της η λέξη *φανταστικός* διατηρεί αλώβητη την αρχική-της κυριολεξία, η νεότερη (;) χρήση επιβάλλει τη σημασία των (γαλλικών) λέξεων *incroyable*, *inimaginable*, *surprenant*, ή των αγγλικών *incredible*, *unimagined*, *extraordinary* κτλ.

Αλλά για όλες αψηφές τις λέξεις και τις αντίστοιχες σημασίες (έννοιες) η νέα ελληνική διαθέτει τους δικούς-της όρους, αρχίζοντας από το θαυμάσιο και αδιαφιλονίκητο *αψάνταστος*, ίσαμε με το *απίθανος*, *έξοχος*, *καταπληχτικός*, *απίστευτος* κτλ., που με περισσή καθαρότητα και πληρότητα εκφράζουν τον αντίστοιχο κόσμο των εννοιών και παραστάσεων. Φυσικά, η σύγχυση και η αβεβαιότητα, που η αντιφατική και αφθαιρετική αυτή χρήση (ελληνική κυριολεξία και ξένη σημασιολογική γόμωση στον ίδιο τύπο) προκαλεί, δεν μπορούσε παρά να κατα-

λήξει σε μιζοβαρβαρισμούς, που συχνά καταντούν γελοίοι, μα που επίμονα υπονομεύουν τη γλωσσική καθαρότητα και επηρεάζουν τη σκέψη. Τα παραδείγματα είναι καθημερινά και της μόδας. Στα λίγα που παράθεσα στην αρχή, θα προσθέσω μερικά ακόμα, για να φανεί καλύτερα το πλάτος και το βάθος του κακού. Γιατι, αλίμονο, το μικρόβιο δεν περιορίζεται στη γλώσσα των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Έχει εισχωρήσει και στο χώρο της παιδείας², ιδιαίτερα στον τομέα των μεταφράσεων, όπου η έλλειψη γλωσσικής αγωγής είναι ανάγλυφη.

(α) Σε σχόλιο κυπριακής εφημερίδας διαβάζουμε: «Η αστάθεια στην εξωτερική πολιτική μειώνει την αξιοπιστία-μας. Οι αυτάρεσκες διαπιστώσεις για φανταστικά «οικονομικά θαύματα» αποδεδιχτηκαν απλές φαντασιώσεις». Το επίθετο «φανταστικά» χρησιμοποιείται εδώ με την ξενική μεταφορική σημασία (μεγάλα, απίστευτα, καταπληχτικά κτλ.), ενώ αμέσως παρακάτω έρχεται σε αντίφαση με το ουσιαστικό «φαντασιώσεις», προκαλώντας σύγχυση.

(β) Στο βιβλίο «Η νομενκλατούρα» του Μιχαήλ Βοσλένσκυ (ελληνική μετάφραση, 1981) ο μεταφραστής θεωρεί φανταστικά τα τρόφιμα που οι «εξαιρετικοί» Σοβιετικοί, (δηλαδή τα μέλη της ηγετικής τάξης και τα ανώτερα στελέχη του κρατικού μηχανισμού και του στρατού της ΕΣΣΔ), αγοράζουν στα ειδικά καταστήματα: «—μία πόρτα οδηγεί σε έναν ειδικό μπουφε, όπου μπορεί κανείς να αγοράσει σε χαμηλές τιμές τρόφιμα φανταστικά» (σ. 172). Ωστόσο στη σελ. 105 γράφει ανύποπτος: «Εμείς θα περιοριζόμαστε σε μερικά πραγματικά και όχι φανταστικά προβλήματα της πολιτικής οικονομίας του υπαρκτού σοσιαλισμού» (οι υπογράμμισες δικές-μας). Ο «ανύποπτος» αντιφάσκει. Κάποτε όμως βλέπει την παγίδα και προσπαθεί να βρει κάποια διέξοδο:

(γ) Στο βιβλίο του Κορνήλιου Καστοριάδη «Μπροστα στον πόλεμο» (ελληνική μετάφραση, 1982) διαβάζουμε: «Αυτό δεν μπορεί παρα να προσδίδει στο Στρατό ένα φανταστικό βάρος στο εσωτερικό της ίδιας της ρώσικης κοινωνίας», (όπου το επίθετο «φανταστικό» έχει τη σημασία του «απίστευτου», «απροσμέτρητου», «εξαιρετικού», «αφάνταστου»). Και παρακάτω, μιλώντας για τη σοβιετική κοσμοθεωρία, ο συγγραφέας προσθέτει: «Πρόκειται για μια κοινωνικοϊστορική δημιουργία, για ένα φαντασιακό στοιχείο άγνωστο, με αψηφτή μορφή μέσα στην προηγούμενη ιστορία» (σ. 261, οι υπογράμμισες δικές-μας)³.

Δε γνωρίζω το γαλλικό κείμενο και συνεπώς ολίσθησε το επίθετο που αποδίδει η

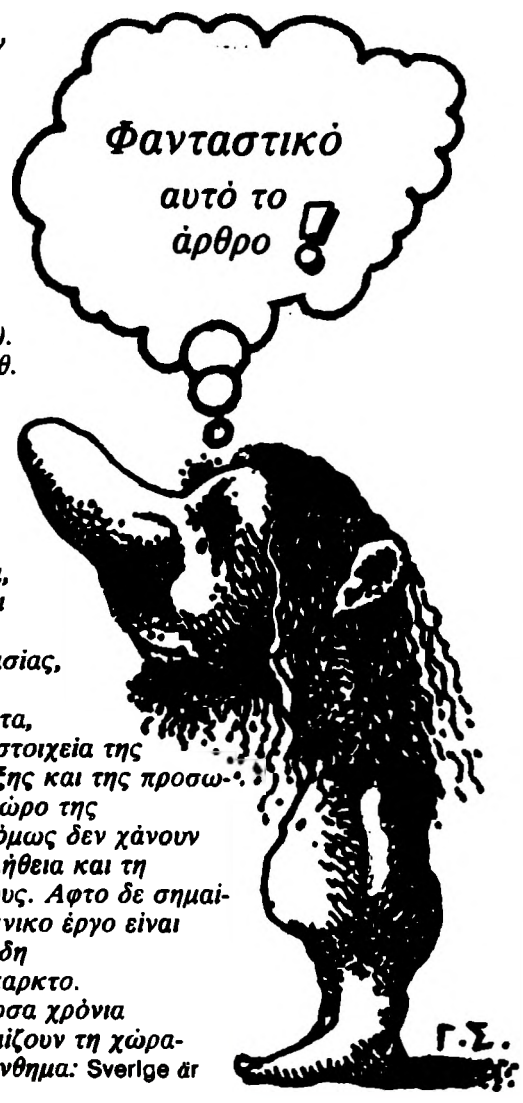
έξη «φαντασιακό». Ωστόσο η χρήση του νεολογισμού αυτού σηματοδοτεί μια ρήσιμη και αναγκαία δυνατότητα δια-ορισμού. Για παράδειγμα, τον αμφι-βητούμενο όρο «φανταστική λογοτε-νία» (= λογοτεχνία της επιστημονικής αντασίας, ή του φανταστικού) θα μπο-ούσαμε να τον αντικαταστήσουμε με τον όρο «φαντασιακή λογοτεχνία», που ποδίδει, νομίζω, σωστότερα το περιε-όμενο του σημαινόμενου⁴.

Βέβαια, δεν είναι λίγοι —εφτυχώς— οι εταφραστες, οι συγγραφείς, αλλά και οι δημοσιογράφοι που χρησιμοποιούν ρητα και με σιγουρία το γλωσσικό-τους ργανο. Μερικοί μάλιστα προσπαθούν να αντισταθούν στο ρέβμα της έφκολης ιμησης, δημοσιέβοντας σημειώματα τον καθημερινό Τύπο, όπου καταδικά-ουν κάθε εκδήλωση γλωσσικής βαρβα-ότητας. Άλλοι ζητούν, με πρόχειρα έσα, να προλάβουν τη σύγχυση. Ση-ειώνω εδώ την περίπτωση του Κύπριου οντάχτη στο περιοδικό «Αδούλωτη Κύ-ρος», που αντιμετώπισε με τον τρόπο-ου την επιστροφή του ξενιτεμένου επί-ετου. Στο τέφχος 252 (25 η' 1979) του εριοδικού αυτού καταχωρήθηκε ση-είωμα σχετικό με μια ομάδα Κυπριό-ουλα της Αγγλίας, που είχαν για μερι-ες μέρες φιλοξενηθεί στην πατρίδα των ονιών-τους. Τα παιδιά, ηλικίας 10-17

χρονών, γεννημένα και μεγαλωμένα σε αγγλόφωνο περιβάλλον, έκφρασαν τη χαρά-τους φωνάζοντας: «Η Κύπρος εί-ναι fantastic». Και ο συντάκτης θεώρησε αναγκαίο να εξηγήσει την έκφραση με-ταφράζοντας τον αγγλικό όρο με την ελ-ληνική λέξη «απίθανη»⁵. Χωρίς αμφιβο-λία, αυτό είναι το λιγότερο που μπορού-σε να κάμει. Η εξαίρεση δεν αναιρεί το συρμο, που πάει να γίνει καθεστώς. Ού-τε καν δείχνει τον αληθινό δρόμο της σωτηρίας. Για το λόγο αυτό, συγγρα-φείς, μεταφραστες και προπαντός δημο-σιογράφοι χρέος έχουμε να κάμουμε συ-νειδηση τη μεγάλη ζημια που προξενεί στη γλώσσα η μόδα της ξενομανίας και η άλογη μίμηση, που αποκοιμίζουν το γλωσσικό αίσθημα και τραβματίζουν καθημερινά τη λογική της σωστής (γνή-σιας) έκφρασης. Ο κίνδυνος δεν είναι —κάθε άλλο— φανταστικός, ούτε ο μο-ναδικός στο χώρο της γλώσσας-μας. Με φρίκη αναλογιέται κανείς, μήπως κάποτε φτάσουμε να εκφραζόμαστε για τον τόπο μας όπως τα ξενιτεμένα Κυ-πριόπουλα, φωνάζοντας «Η Ελλάδα εί-ναι φανταστική!», ή να διαφημίζουμε τα προϊόντα-μας όπως η σουηδική εταιρία τα αλλαντικά-της: «Φανταστικό το λου-κάνικο της ΣΚΑΝ» (Scan, den fantasti-ska korven).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Γνωστός εκδοτικός οίκος στην Αθήνα διαφήμιζε εδώ και λίγα χρόνια τις ειδικές έκπτώσεις των βιβλίων-του, που κλιμακώνονταν «απο φανταστικές ευκολίες πληρωμής μέχρι 24 μήνες» (πράγμα που δεν αποκλείεται).
2. Παιδεία, με την εβρύτερη σημασία του όρου.
3. Στο ίδιο έργο: «Η φανταστική άνοδος της ρωσι-κής στρατιωτικής δύναμης δεν είναι «τεχνητό» ή «στρατιωτικό» φαινόμενο» (σ. 55).
4. Βλ. και Δημοσθ. Κούρτοβικ, «Η επιστημονική φαντασία με και χωρίς μύθο» (περ. «Φάσμα» 3/82, σ. 53). Και βέβαια, η λογοτεχνία είναι προϊόν της (δη-μιουργικής) φαντασίας, αφού μεταπλάθει την πραγματικότητα, μεταφέροντας τα στοιχεία της ανθρώπινης ύπαρξης και της προσω-πικής ζωής στο χώρο της φαντασίας, όπου όμως δεν χάνουν τίποτε από την αλήθεια και τη συμβολικότητά-τους. Αυτό δε σημαί-νει ότι το λογοτεχνικό έργο είναι φανταστικό, δηλαδή πλασματικό, ανύπαρκτο.
5. Εδώ και κάμποσα χρόνια οι Σουηδοί διαφημίζουν τη χώρα-τους με το ίδιο σύνθημα: Sverige är fantastiskt.

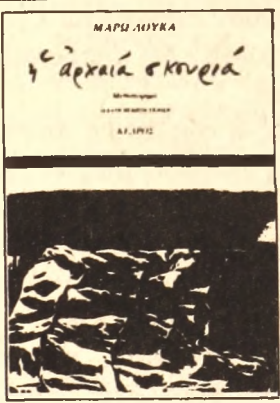


ΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΤΟΥ ΚΕΔΡΟΥ

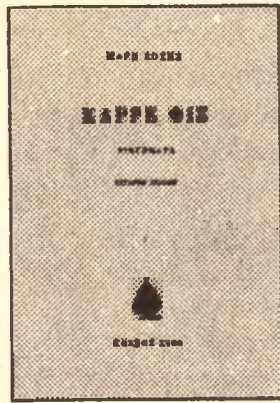
ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ



Η ΠΛΩΤΗ ΠΟΛΗ
Μυθιστόρημα
(Δεύτερη έκδοση)



Η ΑΡΧΑΙΑ ΣΚΟΥΡΙΑ
Μυθιστόρημα
(Δέκατη πέμπτη έκδοση)



ΚΑΡΠΕ ΦΙΞ
Διηγήματα
(Τέταρτη έκδοση)



ΠΟΥ 'ΝΑΙ ΤΑ ΦΤΕΡΑ
Νουβέλα
(Τρίτη έκδοση)



**- Η ΠΗΓΑΔΑ -
- ΚΑΤΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ -
- ΚΛΙΜΑΚΤΗΡΙΟΣ -**
Διηγήματα (Τέταρτη έκδοση)

30 ΚΕΔΡΟΣ

1954-1984 **ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ**
...δημιουργούμε αναγνώστες

Γεωργίου Γενναδίου 6 - Τηλ.: 36.15.783

«Λεξικό των λεξικών» προς αποφυγήν

Α. ΓΕΩΡΓΟΠΑΠΑΔΑΚΟΥ:

**ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΜΟΝΟΤΟΝΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ
ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ**

Εκδ: Μαλλιάρης - Παιδεία, Νέα έκδοση 1984

Τιμή 2.200 δρχ.

του Νίκου Φωτίου

Η κατάσταση που επικρατεί στο χώρο της λεξικογραφίας είναι γενικά απογοητευτική. Κι αυτό παρ' όλο που η συζήτηση για τη γλώσσα είναι πια γενικευμένη. Στο επίπεδο, δηλαδή, της υλοποίησης και πρακτικής εφαρμογής των αρχών μιας γλώσσας, φαίνεται πως τα πράγματα παραμένουν αμετακίνητα, καθώς ούτε ένα λεξικό ερμηνευτικό της νέας ελληνικής γλώσσας, που μιλιέται και γράφεται σήμερα, δεν υπάρχει ικανό να καλύψει τις ανάγκες με τρόπο αξιόπιστο.

Το διαφημιζόμενο ως «Λεξικό των Λεξικών» που παρουσιάζουμε σήμερα είναι ένα δείγμα του εκδοτικού θράσους, που δυστυχώς καλύπτεται από την ανοχή «ειδικών» και «αρμοδίων». Πρόκειται για μία επανέκδοση που δεν είναι στην ουσία παρά μία ανατύπωση γεμάτη λάθη, παραλείψεις και, όπως πάντα, πανάκριβη.

Το άρθρο που ακολουθεί υποδεικνύει ενδεικτικά μέρος μόνο των λαθών που όμως είναι ήδη πάρα πολλά και απαράδεκτα.

Αν καταπιάνομαι μ' αυτή τη βιβλιοκριτική, το κάνω για πολύ πρακτικούς λόγους: Θέλω να αποτρέψω, όσους περισσότερους μπορέσω, από την αγορά αυτού του λεξικού γιατί το θεωρώ αντιεπιστημονικό, κακό και επικίνδυνο για τους υποψήφιους χρήστες του και ιδιαίτερα για τους μαθητές.

Επέλεξα αυτό το συγκεκριμένο λεξικό επειδή:

1. Κυκλοφόρησε πρόσφατα.
2. Διαφημίστηκε από όλα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ως «Το λεξικό των λεξικών».
3. Συνδέθηκαν με την εμφάνιση και την τύχη του κάποια σοβαρά ονόματα του φιλολογικού χώρου.
4. Έχει την «έγκριση χρησιμότητας» του Υπουργείου Εθν. Παιδείας και του ΚΕΜΕ με την 83/16.82 πράξη του.

Η κριτική που επιχειρείται παρακάτω γίνεται με βάση τις ίδιες τις διακηρύξεις και τις αρχές του εκδότη και του επιμελητή, κι όχι με βάση το τι θεωρώ εγώ ως «σωστό» λεξικό, γιατί αυτό σηκώνει συζήτηση.

Καταρχήν το λεξικό είναι φωτογραφική αναπαραγωγή —με ελάχιστες διαφοροποιήσεις— του παλιότερου «Μεγάλου Λεξικού» του 1978. Αυτό δεν φαίνεται από τη διαφήμιση πουθενά και αφήνεται να εννοηθεί ότι πρόκειται για νέο λεξικό. Και είναι τόσο μονοτονικό, όσο το ξυραφάκι έξυσε από την παλιά έκδοση τους τόνους και τα πνεύματα που στο μεταξύ καταργήθηκαν, παρέλειψε όμως να προσθέσει π.χ. τα διαλυτικά σε λέξεις που τώρα τα χρειάζονται (δες: αιτονύχης, αιτός, Αι-βασίλης, αιτοράχη, κ.ά.).

Οι παραλείψεις, τα κενά και τα λάθη του

παλιού λεξικού μεταφέρθηκαν αυτούσια στο «νέο».

Έτσι διαβάζουμε: τρυγονάκι, μικρό τρυγόνη: *Σαν τρυγονάκι η Ζηνοβία...* (Κ. Βάρναλης)! ωραιοπαθής, αυτός που έχει το πάθος των ωραίων πραγμάτων, αυτός που συγκινείται πολύ όταν δει κάτι ωραίο, γεράνι, το φυτό μαστιχιά.

Λέξεις ή σημασίες που μετά το 1978 μπήκαν στη γλώσσα μας κι έγιναν καθημερινές, αλλά και παλιότερες λάμπουν δια της απουσίας τους: π.χ. αυτοδιαχείριση, αντιπυρηνικός, αυθαίρετο, διπολισμός, εξωγήινος, ηχορύπανση, κοινόβιο, μαγνητοσκοπώ, μακροβιοτικός, νατοϊκός, περιβαλλοντικός, περιθωριακός, οικολογία, παιδότοπος, ρυθμιστικό, τριτοκοσμικός, υπερδύναμη, υποπροϊόν, υποβαθμίζω κ.ά.

Ας πάρουμε όμως τα πράγματα από την αρχή:

Διαβάζουμε από τον πρόλογο, όπου εκτίθενται οι «αρχές» του λεξικού.

1. «Περιλήφθηκαν όλες οι λέξεις (αρχαίες, λόγιες, λαϊκές, ξένες) που, κατά την κρίση των συντακτών, χρησιμοποιούνται ή μπορεί να χρησιμοποιηθούν στον προφορικό και στο γραπτό λόγο»...

Η «αρχή» αυτή σημαίνει ότι δεν περιλήφθηκαν όλες οι λέξεις της ελληνικής γλώσσας (τότε θα είχαμε «θησαυρό της ελληνικής γλώσσας» κι όχι «λεξικό της νεοελληνικής»), αλλά εκείνες που είναι κοινές στη χρήση τους, όταν γράφουμε ή μιλάμε. Εφόσον λοιπόν δεν καθορίζονται επίπεδα χρήσης (λαϊκό, λόγιο, ιδιωματικό, διαλεκτικό κ.ά.) μέσα στο λεξικό, σημαίνει πως ΟΛΕΣ οι λέ-

αχλάδι: ο καρπός της αχλαδιάς / αχλαδιά: το δέντρο α-
πιδιά / απιδιά: το δέντρο α-
χλαδιά / απιδιά: ο καρπός
της απιδιάς, αχλάδι.

ΕΚΔΟΣΗ 1984

ΤΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΩΝ ΛΕΞΙΚΩΝ

Αν το λεξικό που σας προσφέρουν είναι:
εμπνευσμένο, με όλες τις σημασίες και έννοιες που
έχει κάθε λέξη, ετυμολογικά, για την προέλευση
των λέξεων, ιδιαίτερα, λέξεων αφορισμικών
εμπνευσμένων, ως προς τις τελευταίες εξελίξεις
της γλώσσας μας, γραμμένο από δοκιμασμένους
ειδικούς επιστήμονες.

Αν περιέχει:
50.000 φράσεις-παράδειγματα,
για την καλύτερη ερμηνεία των λέξεων,
κατάλογα συνώνων, ρημάτων της
νεοελληνικής γλώσσας, όλα τα
συγχρόνα αρθρολόγια και κατά-
λογο με παρωνύμια, συνωνύμια (και
αντίθετα), ομώνυμα και ταυτόσημα.

Αν έχει:
100.000 τύπους
1.200 πνευματικών
και κοινών
λεξικών.

ΤΟ
ΜΕΓΑΛΟ
ΛΕΞΙΚΟ
ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΓΛΩΣΣΑΣ (ΔΗΜΟΤ.
ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟ)
Α. ΓΕΩΡΓΟΠΑΠΑΔΑΚΟΥ
και ομάδας φιλόλων

ΜΑΛΛΙΑΡΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑ Α.Ε.
Μουσουλίου 11, Αθήνα, Τηλ. 3609200
Αγίου Μηνά 11, Θεσσαλονίκη, Τηλ. 275382
Α. Καλαμάκη, Ηράκλειο, Τηλ. 243821

Το υπεύθυνο
ΛΕΞΙΚΟ ΤΩΝ ΛΕΞΙΚΩΝ
αξιζει πολύ περισσότερο
από την τιμή του.

Πρόλογος
Ε. ΚΡΙΑΡΑ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
ΣΕ ΤΡΙΜΜΑ ΤΕΤΡΑ
ΤΩΝ 100 ΔΡΧ.

ΜΟΝΟΤΟΝΙΚΟ
ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΙΜΟ
ΣΕ 25 ΤΡΙΜΜΑ
ΤΕΤΡΑ
ΤΩΝ 100 ΔΡΧ.

Ο εκδοτικός μας οργανισμός βρίσκεται στην ευχάριστη θέση να αναγγείλει ότι πολύ σύντομα
πρόκειται να κυκλοφορήσει την εγκυκλοπαίδεια «Νέα Παιδεία», ολόκληρο σύγγραφο και το
μονοτονικό σύστημα.

ξεις που περιέχει, μιλιούνται και γράφονται
σήμερα από ΟΛΟΥΣ τους Έλληνες. Ιδού
λοιπόν μερικές από αυτές: αγγρίφι, αγιομνή-
σι, άγουβος, αγρίφη, αναγοριάρης, αναγυρί-
δα, αναδρομάρης, αντρομίδα, απάλωνο, α-
διάρμιστος, αλικοντιζώ, αλαγήνιστος, αμπο-
λή, αναβόλα, απανωγόμε, άρατος, αρτέμονας
κ.ά.

Και να μερικά παραδείγματα με τέτοιες λέ-
ξεις: Στο χωριό μου η παραλία ήταν σχεδόν α-
κρόκαλη. Τα κλαδιά της ροδακινιάς βαίζουν
από τον πολύ καρπό. Μερικοί βουτυρέμποροι
είναι αλειμματάδες. Έκαμε βλησιδί λάδι εφέ-
τος. Το μωρό βατταρίζει. Βούρτσιζε τη γούνα
ανάτριχα. Το καϊκι ήταν απαλάμιστο κι έπρε-
πε να παλαμιστεί.

Στην ίδια «αρχή» αναφέρεται ότι οι λέξεις
«... όπου κρίθηκε αναγκαίο ετυμολογήθη-
καν»... Αυτή η κομψή έκφραση στην πραγ-
ματικότητα σημαίνει ότι ΚΑΜΙΑ ελληνική
λέξη (πλην ίσως της... γνωστότατης «αλού-
τερος») δεν ετυμολογήθηκε και για τις ξένες
που θεωρούνται ετυμολογημένες, δίνεται α-
πλά η χώρα προέλευσής τους (αγγλ., γαλ.,
τουρκ., κτλ.). Αν αυτό είναι ετυμολογία, ε-
μείς πάσχουμε από ολοκληρωτική έλλειψη
χιούμορ.

2. Λέει ο πρόλογος: «Ερμηνεύτηκαν όλες ε-
κείνες οι λέξεις για τη σημασία των οποίων,
ας είναι και σε λίγους, θα γεννιόταν κάποια
αμφιβολία».

Παραθέτουμε μερικές από αυτές τις δια-
φωτιστικές ερμηνείες:

αλεπού: 1. το γνωστό ζώο

σπαθί: ξίφος / ξίφος: σπαθί

καλαθόσφαιρα: μπάσκετ μπόλ / μπάσκετ

πολ: καλαθόσφαιρα
 πίρτο: πυρείο / πυρείο: σπέρτο
 ερινός: καλοκαιρινός / καλοκαιρινός: θερι-
 ός
 ιαλίδι: 1. ψαλίδι
 ιάρι: 1. ψάρι: Υπάρχουν 26 λέξεις που ερμη-
 εύονται με βάση το ψάρι και ερμήνευμα του
 ιαριού ΔΕΝ υπάρχει (!)
 όκκαλο: 1. κόκκαλο
 γκάθι: εκτός από την κύρια σημασία του,
 τφ., ενόχληση. (Η «κύρια» σημασία ΔΕΝ υ-
 άρχει)
 ερί: λαμπάδα από κερί / λαμπάδα: μεγάλο
 ερί
 γγούρι: 1. ο καρπός της αγγουριάς / αγγου-
 ριά: το φυτό που κάνει τα αγγούρια
 άπι: καταπότι, χάπι (Λήμμα «καταπότι»
 ΔΕΝ υπάρχει στο λεξικό).
 άδαρος: το θηλαστικό ζώο όνος (Λήμμα «ό-
 ρος» ΔΕΝ υπάρχει).
 ουκουβάγια: το γνωστό πουλί, η γλαύκα
 Λήμμα «γλαύκα» ΔΕΝ υπάρχει).
 εύτλο: κοκκινογούλι, παντζάρι / παντζάρι:
 κοκκινογούλι, τεύτλο / κοκκινογούλι: το
 παντζάρι.
 υσσινιά: το δέντρο που κάνει τα βύσσινα.
 Λήμμα «βύσσινιο» ΔΕΝ υπάρχει).
 χλάδι: ο καρπός της αχλαδιάς / αχλαδιά: το
 δέντρο απιδιά / απιδιά: το δέντρο αχλαδιά /
 απίδι: ο καρπός της απιδιάς, αχλάδι.
 Εδώ φαίνεται καθαρά πως εφαρμόζεται πι-
 ντά η αρχή: Ερμηνεύει το άγνωστον δια του
 γνωστού». Θέλετε κι άλλο; Ζώο: 1. κάθε
 μβιο όν, 2. άνόητος και ακαλλιέργητος άν-
 ρωπος. Άρα ζωοπάζαρο = εμπορική πανή-
 γυρη, όπου γίνονται πωλήσεις εμβίων όντων
 και ακαλλιεργήτων ανθρώπων(!).
 Στη συνέχεια διαβάζουμε: 3. «... η σημασία
 μιας λέξης γίνεται ξάστερη και συνειδητή κυ-
 ρίως όταν αυτή αποτελέσει όρο πρότασης».
 Δηλαδή όταν το ερμήνευμα συνοδεύεται α-
 πό κατάλληλο παράδειγμα.
 Να μερικά μόνο δείγματα «ξάστερης και
 συνειδητής» σημασίας.
 νοίγω: 1. κάνω ελεύθερη την είσοδο ή το πέ-
 ασμα: Φέρε το σκεπάρι να ανοίξουμε το κι-
 ώτιο. 2. διευρύνω, διαπλάτυνω: Άνοιξε το
 ήμα σου, αλλιώς θα νυχτώσουμε 3. ξεδιπλώ-
 ω, ξετυλίγω: Του άνοιξα την καρδιά μου. 5.
 αύω να είμαι κλειστός: Άνοιξε η όρεξη του
 αιδιού.
 νοιζιάτικος: αυτός που γίνεται την άνοιξη:

Ο καιρός σήμερα είναι ανοιζιάτικος (και άντε,
 ας δεχτούμε ότι ο καιρός «γίνεται»). Το «ανοι-
 ζιάτικο φόρεμα» όμως, τι σημαίνει; Ότι κα-
 τασκευάζεται την άνοιξη;) *αβαράω*: απωθώ, απομακρύνω πλοίο: *Αβά-
 ρα από δω!* (Έτσι διώχνονται τα πλοία φαίνε-
 ται. Το ξέρατε;)
άθετος: αυτός που δεν τοποθετήθηκε, ατοπο-
 θέτητος: *Τελικά η κλειδαριά στην εξώπορτα
 έμεινε άθετη.* (Πώς είναι στην εξώπορτα και
 συγχρόνως «άθετη» και πώς όλα αυτά είναι
 ελληνικά, ξάστερα και συνειδητά, άγνωστο
 και μυστήριο).
 Παρακάτω, 4. «Έγινε αναγνώριση των λέ-
 ξεων που από άλλες γλώσσες, στα παλιά ή
 στα νεότερα χρόνια μπήκαν στη γλώσσα
 μας».
 Παρά τις αμφιβολίες μας για τη σημασία
 της λέξης «αναγνώριση», ψάξαμε —πλην
 ματαιώς— να βρούμε κοινότατες σήμερα λέ-
 ξεις όπως: ροκ - μπλουζ - χούλιγκαν - καμικά-
 ζι - κουλτούρα - σήριαλ - βίντεο - στρουκτου-
 ραλισμός - χούντα - χουντικός - ντισκοτέκ -
 κασέτα κ.ά.
 Αντίθετα υπάρχουν πάμπολες ξένες λέξεις
 «αναγνωρισμένες» που αν ποτέ ήταν κοινές
 σήμερα πια σίγουρα δεν είναι: π.χ. *μπενετάδα*
/ μπαρούμα / μπακράτσι / μπάλιος / μπόλια /
μπονόρα / μπιραριέρης / ντεμουαζέλα / ντού-
ζικός / τσέργα / τσουμπές κ.ά.
 Ας αφήσουμε όμως τις «αρχές» και ας πά-
 με στο «παράρτημα» του λεξικού, να πάρου-
 με μια γεύση «πληρότητας και υπευθυνότη-
 τας».
 Διαβάζουμε: **Παρώνυμα**: «Λέμε παρώνυμα
 τις λέξεις που μοιάζουν κάπως στην προφο-
 ρά και μπορούν να μπερδευτούν».
 Προσέξτε λοιπόν μην μπερδέψετε τις λέ-
 ξεις όπως:
έμπειρος / ανάπηρος, νόμος / νομός, ονειρο-
πολώ / πουλώ, πίνω / πεινώ, νιφάδα / συννυ-
φάδα, όαση / επώαση, όλος / άλλος, τριφύλλι
/ Τριφυλία, Τίρανα / τύραννος κ.ά.
Συνώνυμα: «Λέξεις διαφορετικές ... που έ-
 χουν όμως την ίδια περίπου σημασία»:
αγάπη - ζαχάρωμα / αγορά - φόρος / άξιος -
καλοπιχερος / αποτυχία - μουφλούζεμα / άρ-
χοντας - ακουμπισμένος / ετοιμάζω - χαζι-
ρεύω / όμορφος - κάλοψος, θωριακός / θρή-
σκος -θεοτούμπης (Στο λήμμα θεοτούμπης =
θεομπαίχτης(!) κ.ά.
Αντίθετα: «Λέξεις με διαμετρικά διαφορετι-

κή σημασία προς εκείνη μιας δοσμένης ...»:
αγκαλιάζω - παρακάμπω / αθάνατος - μα-
ραγκιάρης / ακατανόητος - απεικασμένος / α-
νήσυχος - φαρδιόκαρδος / διαβάτης - ασάλευ-
τος κ.ά.
Ταυτόσημα: «Λέξεις που η σημασία τους εί-
 ναι εντελώς η ίδια... Τα κυριότερα είναι τα α-
 κολουθα»...
 Κι ακολουθεί ένας κατάλογος από 27 (!)
 συνολικά ταυτόσημα που υποτίθεται ότι είναι
 τα ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ της νεοελληνικής γλώσσας.
 Από αυτά τα 14 αναφέρονται σε λαϊκές ονο-
 μασίες ζώων, ψαριών, πουλιών, φυτών (που
 είναι χιλιάδες στην ελληνική γλώσσα) κι απ'
 τα υπόλοιπα 13 έχουμε: *ξέφωτο = φεξάδα =*
ξαίθρα. / φλιτζάνι = κουπάκι / χύνομαι = χι-
μώ. Αφού η σημασία τους είναι «εντελώς η ι-
 δια» κατά το λεξικό των λεξικών, τότε μπο-
 ρούμε να πούμε άνετα και ελληνικότατα:
Πρόσεξε μη σου χυμήξει ο καφές απ' το κου-
πάκι!
 Δηλώνοντας ότι δεν ασχοληθήκαμε με ό-
 λους τους τομείς της κριτικής και ότι με ό-
 σους ασχοληθήκαμε το κάναμε πρόχειρα και
 βιαστικά (μ' αυτό δε θέλουμε να μειώσουμε
 τις ευθύνες μας), εδώ κάπου κλείνουμε αυτό
 το σημείωμα, απαντώντας στην πρό(σ)κλη-
 ση του επιμελητή για «καλόπιστη κριτική»:
 καλόπιστη κριτική ασκείται σ' ένα καλόπι-
 στο έργο. Πιστεύουμε (κι ελπίζουμε να 'γινε
 φανερό απ' τα παραπάνω) ότι το λεξικό αυτό
 ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΚΑΛΟΠΙΣΤΟ. Αντίθετα είναι έ-
 να ακόμα εμπορικό εγχείρημα —και μάλιστα
 «αναπαλαιούμενο»— στον ταλαιπωρο χώρο
 της λεξικογραφίας, με μοναδικό στόχο το
 μέγιστο κέρδος και το χειρότερο— σε βάρος
 της πολύπαθης νεοελληνικής γλώσσας και
 της νοημοσύνης όλων μας.
 Εμείς διαφωνώντας με τον προλογίζοντα
 που «επαινεί ανεπιφύλακτα» τον εκδότη (ε-
 κτός αν «ανεπιφύλακτα» σημαίνει «χωρίς να
 το διαβάσω») και με το Υπουργείο Εθνικής
 Παιδείας που έδωσε («ανεπιφύλακτα» κι αυ-
 τό;) την έγκριση χρησιμότητας, ΔΕΝ συνι-
 στούμε το λεξικό, και αντιθέτως, νομίζουμε,
 ότι η αγορά του πρέπει να αποφευχθεί συστη-
 ματικά ως «επικινδύνου δια την δημοσίαν
 γλωσσικήν υγείαν», και ως «προϊόντος ο-
 ξείας χαβιαροχανιτίδος»¹.

1. Χαβιαροχανίτης, ο, αυτός που αγαπάει πάρα πο-
 λύ το χρήμα (σ. 1041).

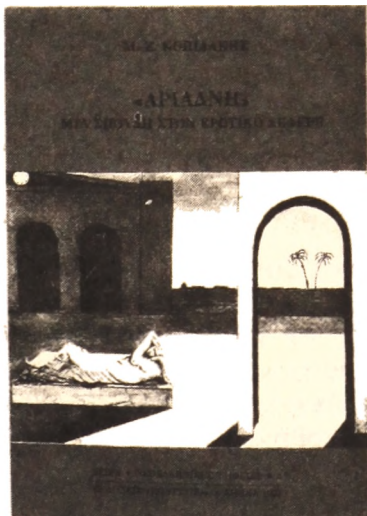
ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΣΕΙΡΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ

• ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ • ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
 • ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ • ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
 Επτά κείμενα για τον ΝΙΚΟ ΚΑΒΒΑΔΙΑ

• ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ
 Η αρχαιογνώσια του ΟΔΥΣΣΕΑ ΕΛΥΤΗ

• Μ.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ
 «Αριάδνη» μια σπουδή στον ερωτικό ΣΕΦΕΡΗ

Στην ίδια σειρά θα κυκλοφορήσουν σύντομα
 • ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
 «Εις την οδόν των Φιλελλήνων» του ΑΝΔΡΕΑ ΕΜΠΕΡΙΚΟΥ
 Μια ανάγνωση
 • ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΙΟΡΗΣ
 Το πρόβλημα του γλωσσικού αφελληνισμού
 • ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
 «Ο έρωτας στα χιόνια» του ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ
 Μια ανάγνωση





ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΟΤΣΗΣ

Σε μαύρο φόντο

Εκδ.: Στοχαστής, Αθήνα 1985

Πρόκειται για μια συλλογή των άρθρων του Γ. Βότση από το 1975 ως το 1983. Το βιβλίο χωρίζεται σε τρεις θεματικές ενότητες: η κρατική βία, η αντίσταση, το παιχνίδι της εξουσίας.

Ο Γιώργος Βότσης σίγουρα δεν είναι μια τυπική περίπτωση στην ελληνική δημοσιογραφία. Έχει επιλέξει τον ζορικό δρόμο μιας προσωπικής στάσης απέναντι στο επάγγελμά του αλλά και το αντικείμενό του, δηλαδή το δημόσιο βίο της χώρας.

Δεν είναι βέβαια «αναρχικός» όπως τον θέλει μια εύκολη κατάταξη της προχειρότητας της ελληνικής πολιτικής αγοράς. Η αρθρογραφία του στηρίζεται σε μια μακρά φιλελεύθερη παράδοση, πιο συνηθισμένη στη Δύση απ' ό,τι στον τόπο μας, που όμως αρκετές φορές συνταιριάζθηκε με δύναμη με την υπόθεση της Αριστεράς.

Η αρθρογραφία του Γιώργου Βότση είναι ενδιαφέρουσα, επειδή πριν απ' όλα παρουσιάζει διάρκεια και αντοχή στο χρόνο. Αν σκεφτεί κανείς πόσο προσαρμοσμένη στην καθημερινότητα και στην αγωγή της σκοπιμότητας είναι η μέση πολιτική αρθρογραφία, τα κείμενα του Γ. Βότση, συγκεντρωμένα, φανερώνουν μια διαφορετική ποιότητα. Γιατί γνώρισμά τους είναι η εύστοχη επισήμανση όχι τόσο των «συγκυριακών» χαρακτηριστικών μιας υπόθεσης αλλά των βαθύτερων σταθερών γνωρισμάτων της.

Το πρόβλημα της κρατικής βίας ή των παιγνιδιών της εξουσίας, που και στα δυο αποδειχνονται μαέστροι όλοι οι πολιτικοί σχηματισμοί, τέμνεται εύστοχα από τον αρθρογράφο, χωρίς τις παραχωρήσεις ή τους συμβιβασμούς που διαποτίζουν γενικότερα τον δημοσιογραφικό χώρο, ανάλογα με την εναλλαγή των κυβερνήσεων.

Σε πολλές περιπτώσεις, το γεγονός ότι ο Γ. Βότσης υπήρξε στρατευμένος αγωνιστής της Αριστεράς, η οξύτητα της γραφής του συνδυάζεται με το βάρος μιας ιστορικής μαρτυρίας.

Σε άλλες πάλι περιπτώσεις, η εμμονή του σ' αυτό που εξωθείται να γίνει ή να παρουσιαστεί σαν «περιθωριακό» θέτει το πρόβλημα όχι μόνο μιας ορισμένης κρατικής βίας, αλλά της αστυνομίας μέσα στα ίδια τα κεφάλια μας, έργο στο οποίο θητεύουν συνδυα-

σμένα Αριστερά και Δεξιά στη χώρα μας.

Ανεξάρτητα λοιπόν από επιμέρους διαφωνίες ή και την αντίληψη ορίων που γεννά ο ρόλος μιας αμφισβήτησης που ασκείται από τα μέσα της κατάφασχης το βιβλίο του Γιώργου Βότση είναι ένας δείκτης μιας προβληματικής που δεν παραχωρήθηκε στις εύκολες προσαρμογές της μεταπολιτευτικής δεκαετίας.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΠΑΠΑΘΕΜΕΛΗΣ

Ένας διάλογος με το μαρξισμό

Εκδ.: Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1984

Το βιβλίο περιέχει ένα διάλογο του Σ. Παπαθεμελή με το δημοσιογράφο Π. Παπασαραντόπουλο που φιλοξενήθηκε στην εφημερίδα «Θεσσαλονίκη» και αναδημοσιεύθηκε στη «Χριστιανική Δημοκρατία» το 1976. Να τι σημειώνει ο συγγραφέας στην τρίτη έκδοση του βιβλίου για το διάλογο Χριστιανών-Μαρξιστών και το μέλλον του στη χώρα μας. «Δεν διακινδυνεύω οποιαδήποτε πρόβλεψη για το ελληνικό μέλλον του διαλόγου. Ο Έλληνας μαρξιστής, δεν γνωρίζει το ευαγγέλιο. Οι γνωστικές δυνατότητές του εξαπλώνονται στα σχολικά εγχειρίδια που κάποτε διάβασε βαρυστημένα. Ο χριστιανός πάλι αναδιπλώνει συχνά μέσα του τις εμφυλιακές ψυχώσεις».

ΤΩΝΗΣ ΣΠΗΤΕΡΗΣ

Η Τέχνη στην Ελλάδα μετά το 1945

Εκδ.: Οδυσσέας, Αθήνα 1983

Το βιβλίο αυτό του γνωστού τεχνοκριτικού πρωτοεκδόθηκε στα ιταλικά πριν από χρόνια και συντέλεσε στη γνωριμία της μεταπολεμικής τέχνης μας από το ιταλικό κοινό. Σήμερα, συμπληρωμένο με τα νεώτερα στοιχεία, εκδίδεται στα ελληνικά και είναι βέβαιο ότι θα βοηθήσει όσους ψάχνουν για μια έγκυρη και συνοπτική εισαγωγή στο θέμα. Στο κείμενο του συγγραφέα περιλαμβάνονται όλες οι ιστορικές, κοινωνικές και καθαρά ιστορικοτεχνικές πληροφορίες για όλα τα ρεύματα που εμφανίστηκαν στην Ελλάδα, ενώ η εικονογράφηση συμπληρώνει τις αναφορές σε γνωστούς ζωγράφους και γλύπτες.

ΚΩΣΤΑΣ ΖΗΣΗ

Αγρωφίτες και Καρπενησιώτες Αγωνιστές στην Επανάσταση του 1821

Ιστορικές Εκδόσεις Στ. Βασιλόπουλος, Αθήνα 1983

Ένα χρήσιμο ιστορικό βιβλίο. Ο συγγραφέας του βασίστηκε κυρίως στα δικαιολογητικά (αιτήσεις, μαρτυρίες, αναφορές) που υποβάλααν οι αγωνιστές σε επιτροπές για την «αποκατάστασή» τους, έγγραφα που μελέτησε σε διάφορες κρατικές βιβλιοθήκες. Συγχρόνως συμπλήρωσε το κείμενο με όσες άλλες πληροφορίες

βρέθηκαν από άλλες πηγές. Έτσι μας έδωσε ένα βιβλίο με πλούσιο πρωτογενές αρχειακό υλικό, πολύτιμο για τον ιστορικό μελετητή και για κάθε άλλο ενδιαφερόμενο για την επανάσταση του '21.

ΝΙΚΟΣ ΜΑΚΡΗΣ

Μεταφυσική του Πνεύματος της Παιδικότητας

(με αφετηρία κείμενα των Σουσσώ και Μπερνάνος)

Εκδ.: Δωδώνη, Αθήνα-Γιάννενα 1983

Σε προηγούμενα βιβλία του ο Μακρής ασχολείται με ζητήματα παιδείας και ιδεολογίας («Μαρξισμός και αφετηρία πολιτικής συνείδησης», «Παιδεία του Μυστηρίου» κ.ά.). Στην καινούργια μελέτη του —που διακρίνεται για τη βαθειά γνώση και υψηλή φιλοσοφική διάθεση— αναφέρεται στο πνεύμα της παιδικότητας όπως χρησιμοποιήθηκε από τον Πλάτωνα, τον Έγελο κι άλλους για να δώσουν μέτρο σύγκρισης των ηθικών εννοιών τους. Ένα πολύ σοβαρό πόνημα για θέματα που, παρόλο ότι ενδιαφέρουν λίγους, δεν παύουν να είναι συνεισφορές στον ανθρωπιστικό προβληματισμό.

G. BARRACLOUGH

Ιστορία της Ευρωπαϊκής Ενότητας

Εκδ.: Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1984

Το βιβλίο αυτό του βρετανού ιστορικού G. Barraclough εγκαινιάζει τη σειρά «θέματα Ευρωπαϊκής Ιστορίας» των εκδόσεων «Παρατηρητής». Στο έργο αυτό ο συγγραφέας δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ούτε οπαδός ούτε αντίπαλος της Ευρωπαϊκής Ιδέας. Αντιμετωπίζει απλά και μόνο ως ιστορικός παρατηρητής την ιστορική εξέλιξη ενός προβλήματος που παρά την επικαιρότητά του, δεν παύει να έχει τις ρίζες του στο παρελθόν.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Α. ΚΑΜΠΑΝΗ

Αναμνήσεις του πολέμου και της Ειρήνης

Εισαγωγή και φιλολογική παρουσίαση Ε.Χ. Κάσδαγλη

Εκδ.: Γνώση, Αθήνα 1983

Ένας παλιός Αθηναίος αστός, που πέθανε πριν έξι χρόνια σε ηλικία ενενήντα χρονών, μας δίνει το λιτό χρονικό των Βαλκανικών πολέμων, όπου έλαβε μέρος ως εθελοντής και όπου σκοτώθηκε ο πατέρας του. Σ' ένα κείμενο χωρίς μεγαλοστομίες, απομυθοποιείται ο πόλεμος και προβάλλει ο παραλογισμός του. Ο ίδιος, μας περιγράφει με ζωρότητα και χιούμορ την παλιά Αθήνα των αρχών του αιώνα, με τους γραφικούς τύπους της και την μακάρια ζωή της. Οι αθλιότητες και τα μεγαλεία της πρωτεύουσας του μικρού και φτωχού βασιλείου.

Στην εκτενή εισαγωγή δίνεται

ο κοινωνικός περίγυρος του συγγραφέα και περιγράφεται η εποχή όπου έδρασε νέος, μέσα στη δίνη του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου και τα πάθη του Διχασμού. Μια σαρανταριά φωτογραφίες εποχής από το αρχείο του συγγραφέα, σχεδόν όλες αδημοσίευτες, ζωντανεύουν τους πρωταγωνιστές και εικονογραφούν τον πόλεμο και την ειρήνη.

Ένα εκτενές επίμετρο με ανέκδοτες επιστολές και κείμενα σημαντικών παραγόντων των ταραγμένων καιρών και της ιστορίας μας από το 1897 μέχρι τις μέρες μας παρέχουν συγκλονιστικά στοιχεία για τον αναγνώστη και αποκαλύπτουν το παρασκήνιο μιας εποχής που δεν έχει ακόμα οριστικά κλείσει.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΝΔΥΛΑΚΗΣ

Η πρώτη αγάπη

Εκδ.: Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1984

Το μοναδικό έργο του Κονδυλάκη που είναι γραμμένο στη δημοτική. Στην «πρώτη αγάπη» ο Γ. Κονδυλάκης περιγράφει τον έρωτα ενός εφήβου για μια μεγαλύτερή του κοπέλα, τις αντιδράσεις της μητέρας του νέου, καθώς και ολόκληρου του χωριού τους.

Με το βιβλίο αυτό οι εκδόσεις «Παρατηρητής» ξεκινούν μια νέα εκδοτική σειρά τα «νεοελληνικά κείμενα» που στόχος τους είναι, όπως καταγράφεται στο εισαγωγικό σημείωμα του εκδότη, «η κυκλοφορία έργων κορυφαίων ελλήνων πεζογράφων που παρέμειναν άγνωστα ή ελάχιστα γνωστά έως σήμερα, με ανυπολόγιστες συνέπειες για την πνευματική ζωή αυτού του τόπου».

ΘΑΝΟΣ ΞΗΡΟΣ

Η ατζέντα

Εκδ.: Διογένης, Αθήνα 1983

«Ελλάδα Α': Μεσογειακό κλίμα, ιδανικό για πρώιμα κηπευτικά και όψιμες επαναστάσεις». Είναι η τρίτη ποιητική συλλογή —μετά τις Κλειδαριές (1975) και το Αίμα (1981) του σεναριογράφου της ταινίας «Ο άνθρωπος με το γαρύφαλλο».

Λακωνικό κι απέριττο το ύφος του ίσως δεν παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον σ' ό,τι αφορά τη μορφή, σίγουρα όμως υποδηλώνει μια «φρέσκια» ματιά για το σύγχρονο κόσμο.





ΛΟΓΟΣ-ΓΛΩΣΣΑ: ΠΑΛΑΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

• Η συζήτηση για τη γλώσσα ούτε σταμάτησε, ούτε πρόκειται να σταματήσει. Και δεν είναι μόνο η γλωσσική μεταρρύθμιση ή, η καθαίρεση της δημοτικής που έδωσε και δίνει λαβή για το διάλογο που διεξάγεται για τη γλώσσα. Είναι και μια σειρά άλλα προβλήματα ουσιαστικά και κρίσιμα για το μέλλον της γλώσσας, τη διαίονωσή της και την εξέλιξή της. Το πρόβλημα του εκφραστικού μας οργάνου είναι από μια άποψη πάντα επίκαιρο, το αντιμετωπίζουμε καθημερινά. Τα γράμματα που δημοσιεύουμε στη συνέχεια —αν και μερικά καθυστερημένα— είναι χαρακτηριστικά για το ότι ο διάλογος για τη γλώσσα μας είναι διαρκής αλλά και είναι αναγκαίος σήμερα όσο ποτέ —ίσως— στο πρόσφατο παρελθόν.

Η ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ ΤΟΥ ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗ

• Στο άρθρο του Γ. Κιουρτσάκη (ΑΝΤΙ τχ. 230) «Η καθαρεύουσα στον Καραγκιόζη» αναφέρεται η επιστολή που ακολουθεί:

Φίλε κύριε Διευθυντή,
Διάβασα φρεσκοτυπωμένο το μεγάλο άρθρο, «η καθαρεύουσα στον Καραγκιόζη» του Γιάννη Κιουρτσάκη, στο τχ. 230.
Πολύ ενδιαφέρουσες απόψεις πάνω στο «υφολογικό» του ελληνικού θεάτρου Σκιών, με βάση το «κοντραπούντο» καθαρεύουσας-δημοτικής και το αποτέλεσμα του, τη «μικτή», που στη δομή της δεν άλλαξε από τη δεκαετία του 1920. Οι απόψεις αυτές θα ήταν ακαταμάχητες, εφόσον προ-έκυπταν από γραφτά κείμενα α-νάβλητα των φερόμενων σαν ραματουργών στα έργα του λαϊ-κού μας αυτού θεάτρου. Δεν συμ-αίνει, όμως, κάτι τέτοιο στα φυλλάδια» του Καραγκιόζη, μέ-ρι σήμερα, και γι' αυτό, ο κ. Κιουρτσάκης δεν πρέπει να «θε-ορεί άσκοπη τη συζήτηση» πάνω αυτό το θέμα. Αλλιώς, θα μπο-ούσε κανείς να του απονείμει ολλά εύσημα (όπως και στον αθηγητή Φάνη Κακριδή, για το σχετικό του άρθρο που μνημο-εύεται στη μελέτη) για τη θαυ-ασία συλλογιστική του— που ασίζεται, όμως, σε κείμενα μα-ητά...

• Άλλωστε, ο ίδιος μου θύμισε το τέλος ενός απαντητικού του κειμένου, στις δικές μου από τό-τε αντιρρήσεις. (Αντί τχ. 39, σ. 51, 21 Φλεβ. 1976). Αντιρρήσεις, που αφού πέρασαν πιο συστημα-τικά στο έργο μου «Καραγκιόζης ο Πρόσφυγας» (1977), όχι μόνον δεν ήταν δυνατόν να υποχωρή-σουν, αλλά ενισχύθηκαν από διά-φορα μεταγενέστερα ευρήματά μου, εδώ και στο τουρκικό Θέα-τρο Σκιών. (Κορυφαίο θεωρώ το έργο του Αντ. Μόλλα, «ο γάμος του Κ.», δημοσιευμένο σε συνέ-χειες, σε αθηναϊκή εφημερίδα το 1929).

Δεν είναι άσκοπη η συζήτηση, γιατί πιστεύω πως δεν έχουμε το δικαίωμα να μεταφέρουμε «εσα-ει» απόψεις (έξω από τις αισθητι-κές εκτιμήσεις, που είναι ανέλεγ-κτες) που δεν έχουν ιστορική βά-ση. Ο κ. Γ. Κιουρτσάκης, σ' εκεί-νο του το κείμενο κατάληγε: «τα πρώτα φυλλάδια του Κ. αποτε-λούν ένα γεγονός που δεν είναι, αναγκαστικά, θετικό για το πα-ραδοσιακό και προφορικό αυτό θέατρο για μας, ωστόσο, έχουν σπουδαία αξία: όχι μόνο σαν α-ναντικατάστατες, σήμερα, μαρ-τυρίες μιας εποχής, αλλά και σαν αποτυπώματα, έστω, λαϊκού λόγου που μας επιτρέπουν να προσεγγίσουμε με την αναγκαία προσήλωση τα φευγαλέα βάθη της προφορικής δημιουργίας». Υπογράφω κι εγώ με τα δυο μου χέρια, τις αλήθειες αυτές: εκτός από άλλα, και για τους ακόλου-θους λόγους:

1. Οι καραγκιοζοπαίχτες εκείνης της εποχής ήταν αναλφάβητοι. Αυτό, ένα μεγάλο ατού για τη διατήρηση της προφορικής πα-ράδοσης, φιλολογικά, ερευνητικά δεν έχει μόνο του, καμιά αξία.
2. Έχουν διασωθεί μερικά ονό-ματα «λογίων» (Κομποτίνος, Τά-

κης Δεμοδός, κ.ά.) που υπήρξαν οι συγγραφείς συγκεκριμένων έρ-γων του Θ.Σ. Ακόμη και ο «Γά-μος του Κ.» του Μόλλα, είναι έρ-γο δημοσιογράφου, που δεν έχω όλα τα στοιχεία για να τον ονο-ματίσω...

3. Η χρονική διάρκεια του έργου δεν συμπίπτει ποτέ με το τυπωμέ-νο κείμενο. Είναι πάντοτε μικρό-τερη (για ευνόητους λόγους) από το τυπικό σχήμα του φυλλάδιου.
4. Πάνω απ' όλα, η αυτοσχεδια-στική μορφή κάθε παράστασης, χωρίς τις παραδοσιακές δεσμεύ-σεις του ασιατικού Θ.Σ., συνδυα-σμένη με την αντικειμενική αδυ-ναμία, να διαβάσει ο καλλιτέχνης γραπτό (οποιοδήποτε) κείμενο, παρασύρει ακράτητα κάθε «υφο-λογική» λεπτομέρεια. Προς τα «φευγαλέα βάθη της προφορικής δημιουργίας». Αυτής, που πολύ πενιχρά, δυστυχώς, διάσωσαν μερικοί δίσκοι του Θεοδωρόπου-λου και 1-2 μαγνητοταινίες του Σωτήρη Σπαθάρη. Όποιος δια-βάσει στον «Πρόσφυγα» τις με-ταγραφές τους, θα καταλάβει την αξία των αντιρρήσεών μου.

Θανάσης Φωτιάδης

Ο ΚΑΤΗΦΟΡΟΣ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

• Ο αναγνώστης μας Δ.Γ.Π. α-πό το Λονδίνο με αφορμή άρθρα των Στ. Ράμφου και Μεσεμβρινού (τχ. 228) παρατηρεί —ελπίζουμε να μας συγχωρέσει που εξαιτίας τεχνικών λόγων δεν μπορούμε παρά να το δημοσιεύσουμε μονο-τονικό:

Αγαπητό Αντί,

Είναι γνωστό ότι η ελληνική γλώσσα έχει πάρει τον κατήφορο τα τελευταία χρόνια. Από τα μι-ξοβάρβαρα ελληνικά της αμα-θούς Σταλινογενούς Αριστεράς στα λαϊκίστικα ελληνικά των ε-φημερίδων, κι απ' τα τραυλίζον-

τα ιδιόλεκτα των κάθε λογής πε-ριθωρίων μέχρι τους αδόκιμους μεταφραστικούς νεολογισμούς η προϊούσα σήψις της ελληνικής γλώσσας είναι ορατή ακόμη και στους κωφάλαλους.

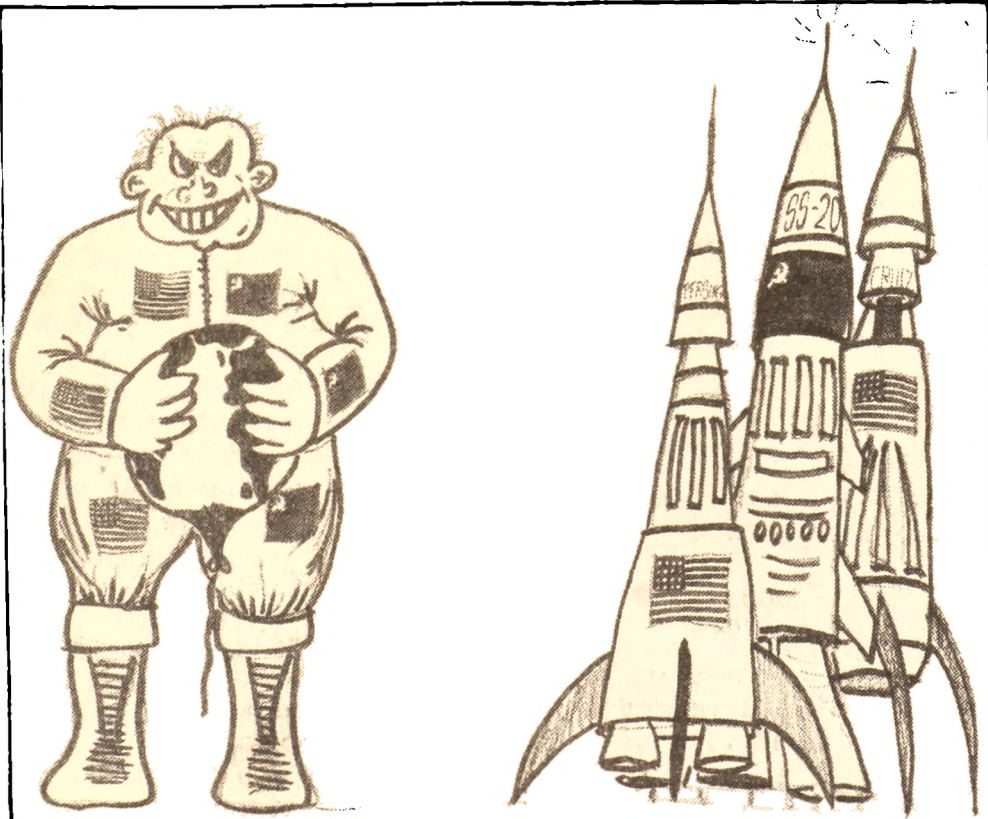
Η εφαρμογή του μονοτονικού ήταν ακόμη μια σπρωξιά σ' αυ-τόν τον κατήφορο παρόλο που υ-ποστηρίχθηκε από εγκυρους πα-νεπιστημιακούς δασκάλους, αυ-τοί όμως «ως τεχνικοί επιστήμο-νες βλέπουν το θέμα ψυχρά υπο-τιμώντας κάθε άλλη πλευρά του» όπως πολύ σωστά επισημαίνει ο Σ. Ράμφος στο Αντί 228. Το άρ-θρο όμως του Μεσεμβρινού στο ι-διο τεύχος αποδεικνύει τον κατή-φορο που 'χουμε πάρει όχι μόνο μέσα από τις απόψεις που υπο-στηρίζει αλλά ακόμη περισσότε-ρο στην γλωσσική εκφορά αυτών των απόψεων. Το άρθρο του εν λόγω κυρίου περιέχει όλα τα χα-ρακτηριστικά της μελλοντικής εκβαρβάρωσης της ελληνικής γλώσσας: Ακρωτηριασμοί με την απάλειψη των διφθόγγων, —π.χ. αφτή αντιπροσωπείουν—, δημο-τικισμοί γκραν-γκινιόλ του τύ-που συζήτησες, προβλημάτου, έκδοσες, εξαίρεσες, χτητικές, εφκολοθύμητη (!), και ατονική στην ουσία της εκφορά των λέξε-ων. Το μόνο που υπολείπεται εί-ναι η λατινική γραφή των ελληνι-κών. Βέβαια ο κ. Μεσεμβρινός έ-χει ίσως κάποια δικαιολογία που δεν έχουν άλλοι ομοϊδεάτες του συμπεριλαμβανόμενου και του Αντί: Είναι —αν δεν κάνω λάθος—, Κύπριος και ως Κύ-πριος ανατράφηκε με την κυ-πριακή διάλεκτο που έχει πιο λί-γη σχέση με την ελληνική απ' ότι έχουν με την ευρωπαϊκή ισπανι-κή τα ισπανικά ιδιώματα της Λα-τινικής Αμερικής. Τα «ελληνι-κά» που πρεσβεύει ίσως να 'ναι πιο ευκολόπεπτο, για τους Κύ-πριους συμπατριώτες του ή για Έλληνες της διασποράς στην τρίτη γενιά και αφημένους στην τύχη τους για χρόνια και χρόνια. Μα θα πρέπει αναρωτιέμαι οι ευ-κολίες της πένης κυρίων σαν κι αυτόν να 'ναι η αιτία της θυσίας του ήθους και των ιστορικών προσχώσεων που συνιστούν το παλίμψηστο της ελληνικής γλώσσας;

Φιλικά
Δ.Γ.Π.
Λονδίνο
19 Απρίλη 1983

Η ΟΡΘΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

• Ορθή γραμματική της Δημοτι-κής θεωρεί αυτή του Νικολάου Σοφιανού ο αναγνώστης μας Βά-σος Γραικιώτης, φροντιστής στους Αμπελόκηπους Θεσσαλο-νίκης. Σ' αυτή συνέταξε και την ε-πιστολή που ακολουθεί και όπου μεταξύ άλλων γράφει ότι η γραμ-ματική του Τριανταφυλλίδη είναι «Γραμματική της ψευτοδημοτι-κής»:

Αγαπητό «Αντί»,
Είχαν πολύ σπουδαιότερον έρ-



• Ένας μικρός φίλος, ο Π.Κ., επισκέφτηκε τα γραφεία μας. Ζήτησε χαρτί και μαρκαδόρους, έβαλε και μια κασέτα του Μπομπ Ντύλαν στο «επαγγελματικό» μας κασετόφωνο και στρώθηκε στη δουλειά. Είχε ένα μήνυμα για όλους μας: Καλόδεχτο και εύγλωττο.

ANDREA DWORKIN
ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑ
ΚΑΙ ΑΝΔΡΟΚΡΑΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ



ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΥΤΟΠΙΑ
Νικηταρά 8-10 ΑΘΗΝΑ
τηλ: 36.38.696

αντί



**Κυκλοφόρησε ο 19ος τόμος
του περιοδικού «ANTI»
τεύχη 236-250**

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ
ΣΤΡΙΠΤΜΠΕΡΓΚ
"Ο γιός της δούλας"



ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ ΣΤΡΙΠΤΜΠΕΡΓΚ
"Ο γιός της δούλας"

Μετάφραση
ΜΑΡΤΑ ΑΡΤΑ ΜΕΛΙΝΔΕΚΗ

ΝΕΦΕΛΗ

«... Όταν θα διαβάσετε αυτό τό βιβλίο θά αναρωτηθείτε: Τι είναι αυτό; Είναι μυθιστόρημα; "Όχι! Είναι βιογραφία; "Όχι! Αναμνήσεις; "Όχι! Απαντώ: Είναι αυτό που είναι. Η ιστορία της εξέλιξης μίας ψυχής από τό 1849-1867».

Εκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομυιάλη 9 - Αθήνα 10679
Τηλ. 3607744 - 3639962

γο εις το υπουργείο Παιδείας, με το οποίο έπρεπε ως τάχιστα μετά ζέσεως και εργώδους ζήλου να ασχοληθούν ο υπουργός και οι δύο υφυπουργοί. Αυτοί τα παρέκαμψαν όλα, κατέπιναν την κάμηλο και διύλισαντες τον κώνωπα και «δρώντας ακριβώς ενάντια σε μια παρά πέρα» διαλεκτική «μεταστοιχείωση» της λαϊκής εντολής (: η οποία από συστάσεως νεοελληνικού κράτους ορίζει ότι: Ο νέος στέλλεται στο σχολείο να μάθει ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ήγουν ΝΑ ΜΑΘΗ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ έναντι εκείνων τα οποία παρέχει ο καθ' ημέραν βίος και ο διανθρώπινος κοινωνικός συγχρωτισμός, ΟΧΙ ΝΑ «ΜΑΘΗ» το ΨΥΧΑΡΙΚΟ ΦΑΣΙΣΤΙΚΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ... ΕΧΤΡΩΜΑ) κατεπιάσθησαν πρώτα με το τελευταίο το επουσιώδες των γλωσσικών μας θεμάτων: το τοπικό! Ως εάν να είχαν παγιδεύσει τον προαιώνιο εχθρό του έθνους τον... «εστήλωσαν» σε μία γωνία του υπουργείου Παιδείας (;) και με τους... στυλογράφους των τον εδολοφώνησαν!!! Εδολοφώνησαν τα στοιχεία τα οποία φίλεργοι, φιλόπονοι και φιλομαθείς Έλληνες εδημιούργησαν χάριν της διευκολύνσεως ημών των φιλογούντων και λοιπών ελληνιστών προς την ετυμολογική διακρίβωση των λέξεων. Τέτοια άλλωστε σημεία (τόνους-πνεύματα) έχουν όλαις η γλώσσαις του κόσμου (: τα γειτονικά σλαβικά, τα σκανδιναβικά, τα αραβικά, τα ινδικά, τα κινεζικά κτλ., αλφάβητα).

Το μόνο το οποίο εκατάφεραν μ' αυτό το αψυχολόγητο μέτρο των ήταν να προκαλέσουν σύγχυση στον μαθητικό κόσμο, κολώβωσι των λέξεων και πολύ περισσότερο αναστάτωση στην βιβλιοεκδοτική βιοτεχνία-βιομηχανία, η οποία πρέπει να μεταβάλει το γλωσσικό τυπικό, ήτοι να επανεκδώσει βιβλία στο ανούσιο και κακόσχημο ατονικό σύστημα και να διατηρήσει αδιάθετα μεγάλα αποθέματα εγκυκλοπαιδικών ίδια εκδόσεων. Αντί αναλήψεως ενός φιλοδόξου έργου και προγράμματος συντείνοντος στην μείωση της εκφραστικής και συντακτικής —τεχνητώς από τους τεμπέληδες του ψευδοδημοτικισμού προκληθείσης— αποστάσεως συγχρόνου και παλαιάς γλώσσας («αρχαίας»)· αντί επιβολής ως υποχρεωτικού του μαθήματος των αρχαίων Ελλήνων σ' όλαις βαθμίδαις της Εκπαιδεύσεως από του ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ μέχρι ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ (ο υποφαινόμενος έδιδαξε και ΕΜΠΕΔΩΣΕ τα αρχαία Ελληνικά και σε μαθητάς ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ, εφαρμόσας ΙΔΙΟ, ΕΠΑΓΩΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ)· αντί δημιουργίας ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, δια καταργήσεως έτοι των αχρήστων ΛΥΚΕΙΩΝ· αντί επανιδρύσεως των ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ, Τίρυνθος, Λαρίσης και ιδρύσεως (Πανεπι-

στημιακού επιπέδου) τοιούτων καθ' έκαστο νομό (μεταφερτέα εις Λάρισα εστί η παρακμάσασα Γεωπονική Αθηνών)· αντί καταργήσεως του φασιστικού μέτρου περί υποχρεωτικής εκμαθήσεως της Γραμματικής Τριανταφυλλίδη της ψευδοδημοτικής· αντί καταργήσεως της υποχρεωτικής ξενογλώσσου παιδείας· αντί καταργήσεως των ΣΧΟΛΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ, από όπου αποφοιτούν με... ευρωπαϊκή «μόρφωση»... γκαρσόνια και θεληματάρηδες!!!, τα έβαλαν με το ανίσχυρο, χρήσιμο καθ' ημάς, σύστημα προφοράς, και γραφής της γλώσσας μας (η προφορά διδάσκεται μόνον κατά το ερασμιακό σύστημα ορθώς).

Με εκτίμηση:
Βάσος Γραικιώτης
Φροντιστής

Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΘΑ ΞΑΝΑΛΑΜΨΕΙ

● Με αφορμή άρθρα που δημοσιεύθηκαν στο ANTI για τη γλωσσική μεταρρύθμιση ο αναγνώστης μας Τριαντάφυλλος Σαρρής, γράφει μεταξύ άλλων:

Αγαπητό ANTI,

Μετά τη «Νομιμοποίηση» της γλώσσας του λαού που πάνω από εκατό πενήντα χρόνια αυτοφυούσε «έκθετη» στο περιθώριο του «κατεστημένου» παρουσιάστηκε ένα αξιοπρόσεχτο φαινόμενο. Ξαφνικά, ξεπετάχτηκε ένα σμάρι από τιτλούχους και ερασιτέχνες «πάτρωνες» που βάλθηκαν με το «έτσι θέλω» να κηδεμονέψουν το «έκθετο» για να το προστατέψουν από την αγραμματοσύνη της ίδιας της Μάνας που το γέννησε και το ανάθρεψε: τον λαό!

Γλωσσαμύντορες γνωστοί που μέχρι χτες πάλευαν, στ' όνομα της προγονικής καθαρότητας, ανοιχτά και υπόγεια να αποτρέψουν ή τουλάχιστον, να κουτσουρέψουν την «νομιμοποίηση» αυτή, ξαφνικά, προβλήθηκαν «Ηρακλείς» της.

Γλωσσοδίφες στυφοί, που μέχρι χτες προβληματίζοντουσαν αναποφάσιστοι, στ' όνομα της επιστημοσύνης, αν πρέπει ή δεν πρέπει να γίνει αυτή η «νομιμοποίηση», ξαφνικά, ξεσπάθωσαν για να την προστατέψουν.

Παρακολουθώντας κανείς, σήμερα, την πληθωρική ενεργητικότητα όλων αυτών των όψιμων εραστών της δημοτικής γλώσσας, μπορεί να επισημάνει μερικά, κοινά σ' όλους, σημεία αναφοράς:

«Πρώτα πρώτα, όλοι τους «ψάλλουν» με βαθυστόχαστα υμνολόγια τον «αθάνατο λαό» σαν ανεκτίμητο θεματοφύλακα της εθνικής γλωσσικής κληρονομιάς.

Στη συνέχεια όμως, όλοι τους, επισημαίνουν «με ανησυχία» και τεκμηριώνουν με περισπούδαστη περιπτωσιολογία τις οντολογικές και εκφραστικές ελλείψεις και συγχύσεις της «λαϊκής» γλώ-

σσας, κληρονομημένες, βέβαια, από τις «κακές συναναστροφές» στα χρόνια του παράνομου βίου της.

Τέλος, όλοι τους, κινδυνολογώντας, αποφασίζουν «να επιληφθούν εξ εθνικού καθήκοντος» σαν αρμόδιοι, να διασώσουν το «έκθετο» από τις εκφυλιστικές επιρροές του λαϊκισμού.

Σε τελική ανάλυση, δηλαδή, όλοι αυτοί οι «αρμόδιοι», αποφαίνονται «εκ του πλαγίου πλην σαφώς» ότι ο αμεσότερος εχθρός της γλώσσας του λαού είναι αυτός ο ίδιος, ο αδαής λαός που δεν μπόρεσε εκατόν πενήντα χρόνια ελεύθερου εθνικού βίου, να αναπτύξει ένα καθαρό γλωσσικό όργανο!

Ξεχνούν, όμως, όλοι αυτοί οι «ενημεροί» να αναφέρουν ότι όλα αυτά τα κρίσιμα χρόνια και μέχρι χτες ακόμη, ο λογιωτατισμός και το «κατεστημένο» μηχανεύτηκαν τα πάντα για να εμποδίσουν ν' ανθίσει αυτή η ασώπαστη γλώσσα του λαού.

Και παραλείπουν υποκριτικά να επισημάνουν, αυτοί οι «ειδήμονες» ότι όλα αυτά τα κρίσιμα χρόνια, αυτή η γλώσσα του λαού, εξορισμένη από τον δημόσιο βίο με Συνταγματική επιταγή, επιβίωνε μέσα στον στοργικό κόρφο του λαού, χάρι στο μόχθο και την αυτοθυσία κάποιων επώνυμων ιδαλγών και πρωτοπόρων του Δημοτικισμού.

Ευτυχώς, όμως, η ασώπαστη γλώσσα του Λαού δεν είχε ποτέ ούτε έχει, ούτε θα έχει ποτέ, ανάγκη από τέτοιους «φύλακες». Αιώνες και αιώνες πάλεψε, με αλάνθαστο ένστικτο και πλαστική προσαρμοστικότητα, μύριες αντιξοότητες, αγαρηνούς και γλωσσομάχους, πάντοτε νικηφόρα. Λάζαρος αναστημένος, νερομάνα αστείρευτη, μια, δυο, τρεις, δέκα, άπειρες φορές έλαμψε και ξανάλαμψε, πανάρχαια μαζί και πρωτογέννητη.

Άλλοτε σαν μελίσρρυτη χορδή του Όμηρου. Άλλοτε σαν αττική μελωδία του Ευριπίδη. Άλλοτε σαν «κοινή παγκόσμια» του Ευαγγελίου. Άλλοτε σαν δοξαστική καταγραφή του Ακάθιστου. Άλλοτε σαν λυρικό μοιρολόι του Κλέφτη και του Αρματολού. Άλλοτε σαν σπαρταριστή γραφή του Μακρυγιάννη. Άλλοτε σαν μεθυστική φωνή του Σολωμού. Άλλοτε σαν ηλιογέννητη λαολαλιά του Παλαμά.

Ας μην «ταράζουν» τις καρδιές των αυτοί οι όψιμοι Ιεροφάντες της γλωσσικής κληρονομιάς.

Λυτρωμένη πια από τα δεσμά της η γλώσσα του λαού θα βρει πάλι το δρόμο της για να ξανάλαμψει. Θα βρει ξανά τον τρόπο της για να κερδίσει τον χαμένο καιρό. Με μπουδουλα το αλάθητο αισθητήριο της λαϊκής σοφίας, θ' αποδιώξει από μόνη της κάθε βαρβαρισμό και χυδαιότητα, σαν ξένα σώματα. Με την δη-

ιουργική πλαστικότητα της θα ποτάζει και θα αφομοιώσει στο ήμα της κάθε ξένη εισβολή. Έτσι λειτούργησε χιλιάδες χρόνια, ησαυρίζοντας και πλαταινώντας όσο καμιά άλλη γλώσσα ανθρώπου.

Ο μεγάλος «πλάστης» της γλωσσικής μας κληρονομιάς ήταν πάντοτε ο δημιουργικός χρόνος και όχι οι φλύαροι γλωσσάδες.

Ο μεγάλος «Δάσκαλος» της εθνικής γλώσσας, κάθε γλώσσας, είναι πάντοτε ο χυμώδης λαός, με το ανώνυμο πλήθος του και τους επώνυμους «ποιητές» του που την κεντρίζουν και όχι το ικονισμένο σπουδαστήριο με τους στενόκαρδους Γλωσσάτορες του που την ευνουχίζουν.

Ας το πάρουν απόφαση, ας το καταλάβουν επιτέλους όλοι αυτοί που όψιμα κόπτονται για το παρόν και το μέλλον της «νόμιμης» γλώσσας του Λαού: Στα πρώτα, ελεύθερα βήματά της η δημοτική γλώσσα, δεν έχει ανάγκη από νάρθηκες, αλλά από φτερά.

Για ν' ανθίσει και να καρπίσει, να κερδίσει τον άδικα χαμένο καιρό, η νέα δημοτική, έχει ανάγκη από Όμηρους Σολωμούς, Παλαμάδες, Σεφέρηδες και όχι από κουμπωμένους γραμματικούς. Αυτονών η δουλειά δεν είναι να πλάθουν γλώσσες αλλά να τις εντοπίζουν, να τις καταγράφουν με σεβασμό και να αποκαλύπτουν με πιστότητα την νομοτέλειά τους. Όπως κάνουν όλοι οι επιστήμονες που αποκαλύπτουν και δεν δημιουργούν τα φυσικά φαινόμενα.

Θα 'ταν προτιμότερο οι όψιμοι αυτοί «μνηστήρες» του δημοτικισμού, αντί να χάνουν τον καιρό τους με ψιλοκοσκινίσματα, να ρθούν στην έρευνα και την αποκάλυψη, την καταγραφή και την αψύλαξη και του έσχατου ψήγιτος από το φανερό και θαμμένο θησαυρό της λαϊκής λαλιάς. Για και δεν μπορούν να τη βοηθούν να ξανανθίσει και να καρπίσει για μια ακόμα φορά δημιουργώντας, με αυτή τη μαγιά, το έργο!

Αν πραγματικά πάσχουν για την γλωσσική μας κληρονομιά, όσοι πάσχουν, ας πάψουν να πετοσκοβούν στα ανατομικά ως τραπέζια, σαν να 'ναι «τέρας» και να 'χει ανάγκη εξαντισμού. Ας μελετήσουν τον ναμισμό της για να διδαχθούν έτσι να μπορέσουν να μιλήσουν και να διδάξουν σαν δάσκαλοι ατόφια την γλώσσα του έθνους κι όχι την φτιασιδωμένη, «καθομιλουμένη» της αγκυαλιάς τους.

Τριαντάφυλλος Σαρρής

ΚΑΝΟΝΕΣ

Υ ΜΟΝΟΤΟΝΙΚΟΥ

Ο Κ. Σπανός, διευθυντής του περιοδικού «ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ» μας γράφει στο σύν-

τομο γράμμα του για το μονοτονικό και τις καινοτομίες που έκανε το περιοδικό που διευθύνει:

Αγαπητό «ΑΝΤΙ»

Επειδή ο δάσκαλος Μεσεμβρινός, στο άρθρο-του «Το μονοτονικό που συμβιβάστηκε» (τ. 228/1-4-1983), ανέφερε και το «ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ» ανάμεσα στις λίγες εκδόσεις, που υιοθέτησαν το γνήσιο μονοτονικό, αισθάνομαι την ανάγκη αν σε ενοχλήσω για λίγο.

Είναι αλήθεια ότι, από το 1980, που κυκλοφόρησε ο Α' τόμος-του, το «Θ. Η.» υιοθέτησε χωρίς δισταγμούς τους κανόνες του μονοτονικού, που πρότεινε το Ίδρυμα των Νεοελληνικών Σπουδών της Θεσσαλονίκης. Σήμερα, εξακολουθεί να μένει πιστό σε αυτό (το «ΑΝΤΙ» έκανε... νερά), και θα το εφαρμόζει όσο θα κυκλοφορεί.

Και κάτι ακόμα. Από τον Δ' τόμο, κάναμε και κάποιες καινοτομίες(;). Καταργήσαμε το διπλό σύμφωνο στις σύνθετες λέξεις (συμαθητής, σύλογος, καταράχτης, ισοροπία), και στις μετοχές (καμένος, θαμένος, αναμένος), ενώ το διατηρούμε στις λέξεις, που έχουν ιστορική ορθογραφία (εκκλησία, θάρρος, ιππος). Τέλος κάναμε ομοιόμορφες τις καταλήξεις των θηλικών σε -ια (κυρία-μαγία-επιμέλεια), και των επιθέτων σε -ικός (φιλικός-δανικός-θηλικός).

Με κάθε τιμή
Κώστας Σπανός

ΑΡΙΣΤΕΡΑ... ΓΙΑ ΠΑΝΤΑ

● Με αφορμή άρθρο του Μ. Τρανταλίδη στο ΑΝΤΙ ο Τάσος Γεωργίου παρατηρεί μεταξύ άλλων για την κρίση στο χώρο της Αριστεράς:

... Η μαζική αμφισβήτηση και δυσανεξία που κυοφορείται μέσα στο ΠΑΣΟΚ για να βρει διέξοδο χρειάζεται να χειραφετηθεί από ψευδαισθήσεις του στυλ «υπάρχει δυνατότητα αλλαγής του γραφειοκρατικού ΠΑΣΟΚ» και να συγκροτηθεί σαν πολιτική πρόταση μέσα από την υπέρσπιση των αρχών και της στρατηγικής ΠΑΣΟΚ...

Η κρίση στην ευρύτερη Αριστερά βάζει σαν καθήκον το άνοιγμα ενός διαλόγου που θα κατοχυρώνει την αυτονομία των επιμέρους πολιτικών προτάσεων και θα ξεπερνάει τις χρεωκοπημένες πρακτικές και αντιλήψεις του εισοδισμού του υποκειμενισμού και του εμπειρισμού.

● Ο Γιάννης Μπράχος φοιτητής από τη «Συσπείρωση» οικονομικού μας έγραψε για το πως αντιμετωπίζονται οι «Συσπειρώσεις» στο φοιτητικό χώρο από τη ν. ΠΑΣΟΚ και ιδιαίτερα οι προτάσεις τους για τα νέα προγράμματα σπουδών και τα εξεταστικά. «Ότι δεν πέτυχε η επάρατος Δεξιά, το πετυχαίνει με αριστερή φρασολογία το ΠΑΣΟΚ προς δόξαν

της κυρίαρχης ιδεολογίας» διαπιστώνει ο αναγνώστης μας στο γράμμα του.

ΕΤΕΡΟΧΡΟΝΙΣΜΕΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

● Μια επιστολή —συνέχεια για το Α' Συμπόσιο Πάτρας για την ποίηση μας έστειλε ο Κ. Ζωγράφος. Πιστεύουμε, να συμφωνεί και ο ίδιος ότι το θέμα έχει τελειώσει και συνεπώς ας κρατηθεί η επιστολή του στο αρχείο του περιοδικού, μιας και δηλώνει στην επιστολή του ότι «οριστικά δεν θα επανέλθει».



ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ

● Τον «Δεκάλογο του Καλού Οικολόγου» διατύπωσαν σε επιστολή τους οι Γιώργος Καρίμαλης, Γιάννης Σχίζας και Θαν. Μπούρας. Ιδού η πρώτη εντολή:

«Τυχάνω εναλλακτικός και ουχί περιθωριακός. Δεν ανήκω σε γκέτο γλωσσικό, ενδυματολογικό, καφενοπαμπιακό. Τάσσομαι εναντίον κάθε μόδας, Δεξιάς ή Αριστεράς, κατεστημένης ή φρενκ».

Οι τρεις φίλοι μας πιστεύουμε να καταλάβουν ότι δεν μπορούμε να δημοσιεύσουμε και τις 10 εντολές, που μπορεί «... κάλλιστα να γίνουν και πέντε, δεκαπέντε ή και εικοσιπέντε» γιατί μας βρίσκει... σύμφωνους η Δέκατη «Είμαι αντίθετος σε κάθε δογματισμό...».

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ

● Ο Κώστας Θάνος, Λέκτορας στο Βιολογικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Αθηνών μας έστειλε το γράμμα που δημοσιεύουμε στη συνέχεια. Αναφέρεται στην «αντιστροφή» του Ν. Μάργαρη «Ακόμη ένας νόμος και φύγαμε» (ΑΝΤΙ τχ. 251, σελ. 8).

Οφείλω να πω πως τιμώ ιδιαίτερα το φίλο Νίκο Μάργαρη, τόσο για το επιστημονικό του έργο όσο και για τη σημαντική συμβολή του στην εκλαΐκευση και διάδοση της Οικολογίας. Φυσικό όμως αποτέλεσμα της πολυγραφώτητας αλλά και της παρορμητικότητάς του είναι να υποπίπτει σε κάποια ατοπήματα. Από παράδειγμα τέτοιων ακροτήτων είναι και το άρθρο του «Ακόμη ένας νόμος και φύγαμε».

Πέρα όμως από τα διάφορα «φαιδρά» του κειμένου ο καθηγητής Μάργαρης βγάζει και ειδηση! Στη Σάμο, λέει, τα κατσίκια βόσκουν ανενόχλητα στις καμένες περιοχές. Επειδή τυχαίνει να έχω κάνει όχι μία αλλά δεκάδες βόλτες στη Σάμο, ας μου επιτραπεί να διαβεβαιώσω τους οικονησυχούντες αναγνώστες του «Αντί» πως κάτι τέτοιο απέχει διαμετρικά από την αλήθεια. Η

H. JAFFÉ - E. ROTERS

H ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ
ΣΤΟΝ 20ο ΑΙΩΝΑ

H. JAFFÉ - E. ROTERS

H ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ
ΣΤΟΝ 20ο ΑΙΩΝΑ



ΝΕΦΕΛΗ

Μιά έμπεριστατωμένη μελέτη για τον έμπρεσιονισμό, τους πατέρες της μοντέρνας ζωγραφικής, τους «φωβιστές» και τον Γερμανικό έμπρεσιονισμό, τον κυβισμό και την άνεικονική ζωγραφική, τη ζωγραφική του ύποσινειδήτου, τό νταντά και τον σουρεαλισμό, τους «ζωγράφους της Κυριακής», τό νέο πραγματισμό, τά στυλιστικά ρεύματα των τελευταίων δεκαετιών μεταφρασμένη από τόν Άλκη Χαραλαμπίδη.

εκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ

Μαυρομιχάλη 9 - Αθήναι 10679

Τηλ. 3607744 - 3639962

ANTRE ΜΠΡΕΤΟΝ
ΤΙ ΕΙΝΑΙ Ο
ΣΟΥΡΡΕΑΛΙΣΜΟΣ

NTEIBINT ΚΟΥΠΕΡ
Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ
ΤΡΕΛΛΑΣ



Ζωδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

περίπτωση της Σάμου μάλλον προς έπαινον παρά προς ψόγον είναι αφού α) κάθε τεχνητή αναστάσιση έχει αποκλειστεί, τουλάχιστον για φέτος, β) η βόσκησις έχει απαγορευτεί διά ροπάλου και γ) ο αριθμός των κοπαδιών είναι (ευτυχώς ή δυστυχώς) μικρός και η δυνατότητα ελέγχου από τις υπηρεσίες μεγάλη. Είναι αλήθεια πως ο υπογράφων διαπίστωσε 1 (ένα) εντελώς μεμονωμένο περιστατικό ελαφριάς βόσκησις (κι αυτό από τα περιττώματα των ζώων), αλλά σε μία εποχή (Οχτώβρη) «ακίνδυνη» οικολογικά, μια και τότε δεν υπήρχαν ακόμη νεαρά βλαστάρια. Φυσικά ο κίνδυνος που διατρέχει κάθε καμένο οικοσύστημα από τη βόσκησις είναι μόνιμος και η επαγρύπνηση πρέπει να είναι διαρκής.

Η συγκινητική προτροπή του Ν. Μάργαρη «κι όποιος αμφιβάλλει ας κάνει μία βόλτα στις καμένες περιοχές της Σάμου» για να διαπιστώσει —προφανώς— του λόγου το αληθές με βάζει σε τρομερό πειρασμό. Σε ένα από τα πρώιμα και αξιόλογα άρθρα του με τίτλο «Οικοπορνογραφία» ο καθηγητής Μάργαρης έγραφε πως σε μια συζήτηση ειδικών για τα θέματα των λύκων είχε με έκπληξη του διαπιστώσει πως οι γνώσεις αυτών των «ειδικών» βρίσκονταν στο επίπεδο της Κοκκινোসκουφίτσας. Είμαι κι εγώ σε θέση να γνωρίζω πως οι γνώσεις του «ειδικού» καθ. Μάργαρη για τη Σάμο είναι στο επίπεδο των καρτ-ποστάλ, του μοςχάτου κρασιού και του «Σαμιώτισσα, Σαμιώτισσα πότε θα πας στη Σάμο». Μάλιστα, σωστά καταλάβατε, ο «ειδικός» δεν έχει πατήσει ποτέ το πόδι του στη Σάμο.

Και μια και μίλησα περί οικοπορνογραφίας, θα μου επιτρέψει ο φίλτατος καθηγητής Μάργαρης, μία παρατήρηση. Μου θυμίζει τον ζηλότυπο εκείνο σύζυγο που έχει την τύχη να διαθέτει μία εύφλεκτη (μεσογειακού τύπου) και ελκυστικότατη (σαν την οικολογία, ας πούμε) γυναίκα. Για να την «προστατέψει» λοιπόν από τους караδοκούντες συστηματικούς παραβάτες της 7ης εντολής, φροντίζει να την εξουθενώνει, «απασχολώντας» την διαρκώς και με κάθε τρόπο. Και για να εξηγουμαστε, ο υπογράφων δεν ανήκει ούτε στους εντός ούτε στους εκτός της οικίας «οικοεραστές». Πρόκειται απλά για έναν ταλαιπώρο γείτονα, φυσιολόγο φυτών, που εκών άκων αναγκάζεται να «απολαμβάνει» τους οικοκαβγάδες.

Με τιμή
Κώστας Θάνος

● Ο συνεργάτης μας Ν. Μάργαρης, υπόψη του οποίου θέσαμε το γράμμα του Κ. Θάνου, απαντώντας στις παρατηρήσεις του μας έστειλε το σημείωμα που ακολουθεί:

Αγαπητό ΑΝΤΙ,

Ο Κώστας Θάνος είναι ιδιαίτερα αξιόλογο άτομο που εκτιμώ, παρόλες τις συχνές διαφωνίες μας. Ίσως είναι αστείο να μεταφέρουμε τις αντιδικίες μας στις στήλες του ΑΝΤΙ.

Του υπενθυμίζω ότι υπάρχει έγγραφο που στάλθηκε στη Νομαρχία Σάμου στο οποίο το πρόβλημα της βόσκησις στις καμένες περιοχές αναφέρεται καθαρά. Υποθέτω ότι τα περιττώματα που βρήκε στις βόλτες του προήλθαν από βόσκησις στις εκτάσεις που κάηκαν μια και μου είναι δύσκολο να πιστέψω ότι τα κατσίκια τις χρησιμοποιούν μόνο για... τουαλέτες.

Στις βόλτες που έκανε μάλλον δεν μέτρησε σωστά τα γιδοπρόβατα γιατί τον πληροφορώ ότι υπάρχουν 6.700 πρόβατα και 35.000 γίδια στο Νομό Σάμου, σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας.

Ομολογώ ότι δεν έχω πάει στη Σάμο, μόνο που στο κείμενό μου που παραπέμπει γράφω: «Υπήρξε περίπτωση συζήτησης για την προστασία των λύκων όπου διαπίστωσα ότι αρκετοί από τους «ειδικούς» είχαν ενημερώσει για το πρόβλημα που δεν ξεπερνούσε την ανάγνωση της... Κοκκινোসκουφίτσας». Μιλώ για ενημέρωση, φίλε Κώστα, και όχι για προσωπική επαφή με λύκους. Αλλοίμονο αν θεωρείς τον Ανδρόνικο μη ειδικό για το Φίλιππο, επειδή δεν συναντήθηκαν. Είναι κάπως υπερβολικό να απαιτείς όταν γράφω για τη συμπεριφορά του καρχαρία, να μου λείπει τουλάχιστον το ένα... πόδι!

Ν. Μάργαρης

ΔΕΝ ΑΓΟΡΑΖΩ ΠΛΕΟΝ ΤΟ ΑΝΤΙ...

● Ανώνυμος —με δυσανάγνωστη υπογραφή— ο αναγνώστης μας από το Μόναχο μας έγραψε ότι σταματά να αγοράζει το ΑΝΤΙ. Να ποιοι λόγοι τον οδήγησαν να πάρει αυτή την απόφαση, μετά από 4 χρόνια συνεχούς παρακολούθησης του περιοδικού. Όσο για τις πολιτικές φιλοδοξίες που μας καταλογίζει, σ' αυτό είναι, σίγουρα, άδικος. Να είναι βέβαιος ότι δεν φιλοδοξούμε να σώσουμε την Ελλάδα διεκδικώντας την εξουσία. Εμείς απλά παρατηρούμε και γράφουμε. Αυτό είναι όλο.

Μόναχο

Κυρ Διευθυντά,

Μετά από 4 χρόνια που αγοράζω το Αντί εδώ στη Γερμανία το οποίο κοστίζει 4,50 DM αρκετά ακριβό για τους Έλληνες εργάτες αποφάσισα και δεν το αγοράζω πλέον για τρεις λόγους.

Πρώτον, κάνετε πολύ κριτική στην κυβέρνηση... που για μένα είναι ύπουλη.

Δεύτερον, γίνεται κριτική ύπουλη στη (Δ. Ένωση) και τρί-

τον, τι θέλετε κύριε διευθυντά να βάλουμε εσάς πρωθυπουργό; Αν έχετε κότσια κατεβάσετε δικό σας κόμμα για να κάνετε δικιά σας πολιτική.

Γεια σας και εύχομαι αν κάποτε ξεφύγετε και γίνετε πιο σωστό και δίκαιο θα σας αγοράζω όπως σας αγοράζα.

ΠΕΣ ΜΑΣ ΠΩΣ ΠΑΣ...

● Με «αγανάκτηση πολύ» μας γράφει αναγνώστης μας το επόμενο γράμμα. Αιτία οι συγκοινωνίες. Αφορμή η γραμμή ΑΝΩ ΙΛΙΣΙΩΝ. Και να τι γράφει για λεωφορεία και τραίνα:

Ρε παιδιά!

Γράψτε κάτι για τις συγκοινωνίες!

Η κατάσταση έχει γίνει αφόρητη!

Η Δήμαρχος Ζωγράφου αμφιβάλλω αν θα ξαναβγει. Πολλά ακούγονται στα λιγοστά παλιά και ελεεινά λεωφορεία της γραμμής Άνω Ιλισίων, για το μέλλον της. Κάθε 5 λεπτά και λεωφορείο στου Ζωγράφου για να μην πω 2, το ίδιο στο Χολαργό, Παπάγου και Γουδί, τα Άνω Ιλίσια ξεροσταλιάζουμε στις στάσεις. Και να 'ταν μόνο τα ΑΝΩ ΙΛΙΣΙΑ!

Αμ ο Ηλεκτρικός; άλλο βάσανο!

Είναι μέρει που από τις 6 το πρωί ως τις 6.30 περνούν απ' την ΟΜΟΝΟΙΑ για ΠΕΙΡΑΙΑ 5 τραίνα (0600, 0605, 0620, 0630) και άλλες μέρες (τις απελπισίας δηλαδή, και δεν είναι λίγες!) που έχει 2 και 3 τραίνα μόνο! (6.00, 6.15, 6.25). Για τις συνθήκες μεταφοράς ούτε λόγος, και σε λεωφορεία και σε τραίνα η κατάσταση θυμίζει επιστράτευση του '40. Ήμαρτον! Ήμαρτον κ. Υπουργέ των Συγκοινωνιών, τι σου κάναμε! Κάνε κάτι!

Γι' αυτό λέω! μια έρευνα, δυο λόγια γι' αυτή την έρμη τη συγκοινωνία νομίζω κάτι θα κάνει. Τώρα θα μου πείτε το «ΠΕΣ ΜΑΣ ΠΟΥ ΠΑΣ ΝΑ ΣΕ ΠΑΜΕ» δεν έκανε τίποτα θα κάνουμε μεις;

Ε δεν ξέρεις τι γίνεται καμιά φορά!

Ευχαριστώ πολύ
με αγανάκτηση πολύ

ΜΟΥΣΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ

● Το πρόβλημα της μουσικής παιδείας στη χώρα μας θίγει ο Δημοσθένης Πετρούτσος. Να τι γράφει μεταξύ άλλων για το πόσοι διδάσκουν μουσική στα σχολεία:

... Το 90% των μαθητών των τριών τάξεων του Γυμνασίου και της Α' Λυκείου που διδάσκεται η μουσική, δεν έχουν καθηγητές Ωδικής. Συγκεκριμένα κάθε 3 χρόνια προκηρύσσεται διαγωνισμός από το Υπουργείο Παιδείας για την πρόσληψη καθηγητών Μουσικής που ο αριθμός δεν υπερβαίνει ποτέ τους 40.

θα περάσουν πολλά χρόνια για να πούμε ότι υπάρχει Μουσική Παιδεία στα σχολεία της Μέσης Εκπαίδευσης...».



ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΛΑΧΟΣ
Μιλτιάδου 23β
Χαλάνδρι
- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ
- Καλλιτεχνική επιμέλεια:
ΜΠ. ΜΠΟΖΕΝΑ
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237

«ΛΙΘΟΤΥΠ» Α.Ε.
Ιασιού 5 - Περιστερί
Τηλ. 57.22.201

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξάμ. 600 δρχ. - Ετήσια 1.200
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 4.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 13
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 26
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 15
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 30
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 20
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 40

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60,
115 21 ΑΘΗΝΑ

- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 50
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 80

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Εκδόσεις «Νεφέλη»
Μαυρομιχάλη 9,
Τηλ. 36.07.744 - 36.39.982
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σια Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ
ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ
CHARLES
KAHN

ΠΡΟΚΛΟΥ
ΣΤΟΙΧΕΙΩΣΙΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ
E. R. DODDS

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ
ΠΕΡΙ ΜΥΣΤΙΚΗΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ
VLADIMIR
LOSSKY

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΣΕΙΡΑ: «ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ»

- ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ
- ΠΡΟΚΛΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΩΣΙΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ
- ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ ΠΕΡΙ ΜΥΣΤΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

ΣΤΗΝ ΙΔΙΑ ΣΕΙΡΑ ΘΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΟΥΝ:
ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ • ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΝΕΦΕΛΗ» • Μαυρομιχάλη 9 • τηλ. 36.07.744, 36.39.962
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία» • Τσιμισκή 78 • τηλ. 279.720



**νηπιαγωγείο
το αστεράκι**



- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό αστεράκι».
- Μιά μικρή δαση μέσα στο τσιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο – Διδασκαλία και επίδραση από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για τό παιδί.
- Έλάτε νά γνωριστούμε και νά συζητήσουμε για τό παιδί σας.

Γκόλφω Π. Εύθυμιου
Βαλαμύωνος 4 και 'Ασκληπιοῦ τηλ. 6447830 – 3635419.

Κυκλοφόρησε το 2ο τεύχος

αυτομόρφωση

γυναίκα και λαϊκή επιμόρφωση:
το σεμινάριο στην Πατρα



1984 και λαϊκή επιμόρφωση
εργατικό κίνημα και αυτομόρφωση
νικαραγουά: η μορφωτική οψη
της επανάστασης
για μια εναλλακτική ερευνα
μαθησιακή διαδικασία και
ομάδα αυτομόρφωσης
μορφωση και πειθαρχία
διεθνες σεμινάριο στα Γιαννινα
θεατρο στην επαρχία
το περιοδικό «συμβουλία»
«οι αγρόικοι» του γκολφτονι
ριο, καναλακι.
αγιοι ανάργυροι: ούλητωντας
με τις επιμορφωτριες και τα ΣΛΕ

2

εκατό δραχμες

στα ΚΕΝΤΡΙΚΑ βιβλιοπωλεία και περίπτερα της Αθήνας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΜΗΤΣΟΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ
ΣΕΦΕΡΗΣ-ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ



ΦΥΛΛΑ-ΦΤΕΡΑ

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

φυλλα - φτερα
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ



ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΑΘΗΝΑ 1983

ΟΙ ΚΩΜΩΔΙΕΣ

ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗ

ΑΔΑΜΑΝΤΙΝΗ - ΚΕΣΜΕΝΑ
Τ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ

ΕΚΤΙΛΑ
Γ. ΑΚΟΚΑΛΙΑΝ

ΝΕΦΕΛΕΣ



Θωμάς Δριτσίου

η εξέγερση της ΤΑΣΚΕΝΔΗΣ

εκεί που ραγίσε
η καρδιά μας



Τα γεγονότα της Τασκένδης μπορούν να καταγραφούν σαν η πρώτη ουσιαστική και έμπρακτη αμφισβήτηση μιας ολόκληρης θρησκείας και ενός συστήματος τοτεμισμού που κυριάρχησε στο ελληνικό κομμουνιστικό κίνημα. Όποιος θέλει να κρίνει και να αναλύσει τα γεγονότα αυτά είναι αδύνατο να μην ξεκινήσει από τη θεμελιακή αυτή διαπίστωση: ότι ήταν πρώτα απ' όλα και πάνω απ' όλα το ξέσπασμα μιας συνθλιπτικής συσσωρευμένης καταπίεσης που η έκρηξή της, ακόμα και σε ξένη γη, έγινε αναπόφευκτη. Ήταν η καταπίεση χιλιάδων κομμουνιστών και αγωνιστών που είχαν υποταχτεί, αλλά που ποτέ δεν πίστεψαν βαθιά μέσα τους ότι ήταν δυνατό να συνυπάρχουν ο κομμουνισμός και η εκμηδένιση της προσωπικότητας. Πάντως όσο κι αν περιορίστηκε στην Τασκένδη η εξέγερση εκείνη όσο κι αν δεν κατάφερε να φέρει ένα βίαιο γκρέμισμα του ελληνικού αριστερού ειδολολατρικού σεχταρισμού, δεν παύει να είναι η πρώτη απόπειρα μιας μεγάλης ανανεωτικής επανάστασης που ωριμάζει ακόμα στο εσωτερικό της ελληνικής κομμουνιστικής αριστεράς.

Εκδόσεις Γλάρος

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • ΑΘΗΝΑ 141 • ΤΗΛ. 36.18.457